

Lumon lukion opetussuunnitelma 2021

Nimi	Lumon lukion opetussuunnitelma 2021
Kunta	Vantaa
Koulu	Lumon lukio
Hyväksymispäivämäärä	7.6.2021
Pdf luotu	31.5.2023

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö.	1
1.1. Opetussuunnitelman laatiminen.	1
1.2. Opetussuunnitelman sisältö.	2
2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta.	4
2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä.	4
2.2. Arvoperusta.	4
3. Opetuksen toteuttaminen.	7
3.1. Opintojen rakenne.	7
3.1.1. Lumon lukio:.	8
3.2. Oppimiskäsitys.	8
3.3. Opiskeluympäristöt ja - menetelmät.	9
3.4. Toimintakulttuuri.	10
3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö.	14
3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys.	15
4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen.	20
4.1. Ohjaus.	20
4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki.	26
4.3. Opiskeluhoolto.	28
4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat.	29
4.4. Kurinpito.	32
4.4.1. Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö.	33
4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.	33
5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi.	37
5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa.	37
5.2. Opintojakson arviointi.	38
5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät.	39
5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot.	40
5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi.	41
5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa.	41
5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.	42
5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi.	43
5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi.	44
5.4. Lukion oppimäärän suoritus.	45

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus.	46
5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot.	47
5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat.	49
6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt.	50
6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet.	50
6.2. Laaja-alainen osaaminen.	51
7. Oppiaineet.	57
7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI).	57
7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1).	58
Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (HI01ÄI0203).	60
Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI01).	60
Kirjallisuus ja kertomukset, 2 op (ÄI04).	62
Esiintyminen ja vuorovaikutus, 1 op (ÄI07).	63
Kirjallisuus ja konteksti, 2 op (ÄI08).	64
Rohkaistu puhujana, 2 op (ÄI09).	66
Kirjoitustaidon syventäminen, 2 op (ÄI10).	67
Lukutaidon syventäminen, 2 op (ÄI11).	68
Kirjoita luovasti, 2 op (ÄI12).	69
Kehity kirjoittajana, 2 op (ÄI13).	70
Mediatekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 3 op (ÄI0506).	70
7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6).	72
S2 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S201).	75
S2 Kirjallisuus ja kertomukset, 2 op (S204).	76
S2 Mediatekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 3 op (S205).	78
S2 Esiintyminen ja vuorovaikutus, 1 op (S207).	80
S2 Kirjallisuus ja konteksti, 2 op (S208).	81
S2 Rohkaistu puhujana, 2 op (S209).	82
S2 Kirjoitustaidon syventäminen, 2 op (S210).	84
S2 Lukutaidon syventäminen, 2 op (S211).	85
S2 Kirjoita luovasti, 2 op (S212).	86
S2 Kehity kirjoittajana, 2 op (S213).	87
S2 Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (S2HI).	87
7.2. Biologia (BI).	87
Elämä ja evoluutio, 2 op (BI01).	90
Ekologian perusteet ja Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 2 op (BI02).	91
Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI04).	93

Ihmisen biologia, 2 op (BI05).	95
Biotekniikka ja sen sovellukset, 2 op (BI06).	96
Soveltava laborointi, 2 op (BI07).	98
Maastotyöskentely, 2 op (BI08).	99
Kertaus abeille, 2 op (BI09).	100
Projektityö, 2 op (BI10).	100
Biologiaa englanniksi, 2 op (BIE11).	101
7.3. Elämänkatsomustieto (ET).	102
Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET01).	104
Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET02).	106
Kulttuurit, 2 op (ET03).	108
Katsomukset, 2 op (ET04).	109
Uskonnot ja uskonottomuus, 2 op (ET05).	111
Tulevaisuus, 2 op (ET06).	113
7.4. Filosofia (FI).	114
Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI01).	116
Etiikka, 2 op (FI02).	118
Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI03).	120
Totuus, 2 op (FI04).	121
Abikertaus, 2 op (FI05).	123
Väittelyn taito, 2 op (FI06).	123
Ympäristöfilosofia, 2 op (FI07).	124
Oma projekti, 2 op (FI08).	125
7.5. Fysiikka (FY).	126
Energia ja lämpö, 2 op (FY03).	128
Voima ja liike, 2 op (FY04).	129
Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY05).	130
Sähkö, 2 op (FY06).	131
Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY07).	132
Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY08).	133
Kertaus ja valmistus, 2 op (FY09).	134
Tähtitiede ja avaruus, 2 op (FY10).	135
HiukkASFysiikka, 2 op (FY11).	136
Fysiikka luonnontieteenä, ympäristö ja yhteiskunta (FY1-2), 2 op (FY0102).	137
Projektiopintajakso, 2 op (FY12).	139
7.6. Maantiede (GE).	139
Maailma muutoksessa, 2 op (GE01).	142

Sininen planeetta, 2 op (GE02).	144
Yhteinen maailma, 2 op (GE03).	145
Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE04).	147
Maastotyöskentely, 2 op (GE05).	149
Kertaus, 2 op (GE06).	150
Projekti-työ, 2 op (GE07).	151
7.7. Historia (HI).	152
Kansainväliset suhteet, 2 op (HI02).	154
Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI03).	156
Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI04).	158
Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI05).	159
Maailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI06).	161
Kertauskurssi, 2 op (HI07).	163
Projekti-opintopaketti, 2 op (HI08).	164
Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (HI01ÄI0203).	164
S2 Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (S2HI).	164
7.8. Kemia (KE).	164
Kemia, minä ja kestävä kehitys, 2 op (KE01).	167
Molekyylit ja mallit, 2 op (KE03).	169
Kemiallinen reaktio, 2 op (KE04).	171
Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE05).	172
Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE06).	174
Kemian kertauskurssi, 2 op (KE07).	175
Kemian laboratoriokurssi, 2 op (KE08).	177
Projekti-työ, 2 op (KE09).	178
7.9. Uskonto (KT).	178
7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1).	180
Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE01).	180
Maailmanlaajuinen kristinuskon, 2 op (UE02).	182
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE03).	183
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE04).	185
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE05).	187
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE06).	189
Kertaava opintopaketti, 2 op (UE07).	190
Projekti-opintopaketti, 2 op (UE08).	191
Muun katsomusaineen opintopaketti, 2 op (UE09).	192
7.9.2. Ortodoksinen uskonto (KT2).	192

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO01).	192
Ortodoksisuus maailmalla, 2 op (UO02).	194
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO03).	195
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO04).	196
Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op (UO05).	198
Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op (UO06).	199
7.9.3. Katolinen uskonto (KT3).	200
Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK01).	200
Maailmanlaajuinen kristinuskon, 2 op (UK02).	202
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK03).	203
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK04).	204
Uskonto taiteissa ja kulttuurissa, 2 op (UK05).	205
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK06).	207
7.9.4. Islamin uskonto (KT4).	208
Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op, 2 op (UI01).	208
Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI02).	209
Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI03).	210
Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI04).	211
Uskonto taiteissa ja populaarikulttuureissa, 2 op (UI05).	212
Uskonto, tiede ja media, 2 op (UI06).	213
7.10. Kuvataide (KU).	213
Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU01).	216
Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU02).	218
Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU03).	220
Taiteen monet maailmat, 2 op (KU04).	222
Nykytaiteen työpaja, 2 op (KU05).	223
Lavastus ja puvustus, 2 op (KU06).	224
Aiheena ihminen, 2 op (KU07).	225
Maalaus, 2 op (KU08).	225
Savipaja ja kuvanveisto, 2 op (KU09).	226
Valokuva, 2 op (KU10).	227
Elokuva, 2 op (KU11).	228
Elokuva 2, 2 op (KU12).	228
Kokeileva kuvailmaisuus, 2 op (KU13).	229
Tavoitteena kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU14).	230
Sarjakuva, 2 op (KU15).	231

Taidegrafiikka, 2 op (KU16).	231
Maalaus 2, 2 op (KU17).	232
Valokuva 2, 2 op (KU18).	233
Kuvataiteen projekti 1, 2 op (KU19).	234
Kuvataiteen projekti 2, 2 op (KU20).	235
Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD02).	235
7.11. Lukiodiplomit (LD).	236
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD04).	237
7.12. Liikunta (LI).	238
Oppiva liikkuja, 2 op (LI01).	240
Aktiivinen elämä, 2 op (LI02).	241
Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI03).	243
Yhdessä liikkuen, 2 op (LI04).	244
Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI05).	245
Rentoutus- ja stressinhallinta, 2 op (LI06).	247
Kehonhuolto, 2 op (LI07).	247
Kuntosaliharjoittelu 1 - perusteet, 2 op (LI08).	248
Kuntosaliharjoittelu 2, 2 op (LI09).	249
Palloilu 1, 2 op (LI10).	250
Paini ja kamppailu, 2 op (LI12).	251
Lajivalmennus, 2 op (LI13).	252
Liikunnan projektijakso, 2 op (LI14).	252
Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD04).	253
Palloilu 2, 2 op (LI11).	253
7.13. Matematiikka (MA).	254
7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA).	257
MAA2 Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA02).	257
MAA3 Geometria, 2 op (MAA03).	258
MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA04).	259
MAA05 Funktiot ja yhtälöt, 2 op (MAA05).	260
MAA06 Derivaatta, 3 op (MAA06).	261
MAA07 Integraalilaskenta, 2 op (MAA07).	262
MAA08 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA08).	263
MAA09 Talousmatematiikka, 1 op (MAA09).	264
MAA10 3D-geometria, 2 op (MAA10).	265
MAA11 Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11).	266
MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12).	267
MAA13 Pakollisen opintojakson tuki ja korotus, 2 op (MAA13).	268

MAA14 Kertaus, 2 op (MAA14).	269
MAA15 YO-kirjoituksiin valmentava opintojakso, 2 op (MAA15).	269
7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB).	270
MAB02 Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB02).	270
MAB03 Geometria, 2 op (MAB03).	271
MAB04 Matemaattisia malleja, 2 op (MAB04).	272
MAB05 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB05).	273
MAB06 Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB06).	274
MAB07 Talousmatematiikka, 1 op (MAB07).	275
MAB08 Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB08).	276
MAB09 Tilastolliset todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB09).	277
MAB10 YO-kirjoituksiin valmentava opintojakso, 2 op (MAB10).	278
MAB11 Tuki ja korotus, 2 op (MAB11).	279
MAB12 Tuki ja korotus 2, 1 op (MAB12).	280
MAB14 Tuki ja korotus 4, 1 op (MAB14).	281
MAB16 Pakollisen opintojakson tuki ja korotus, 2 op (MAB16).	281
MAB17 Hyväksytysti suoritettun opintojakson MAA02 yksi opintopiste, 1 op (MAB17).	282
MAB18 Hyväksytysti suoritettu pitkän oppimäärän opintojakso, 2 op (MAB18).	282
MAB0607 Talousmatematiikan alkeet ja talousmatematiikka, 2 op (MAB0607).	282
7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY).	283
MAY Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus, 2 op (MAY01).	283
MAY11 Tuki ja korotus 1, 1 op (MAY11).	285
7.14. Musiikki (MU).	285
Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU01).	288
Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU02).	289
Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU03).	291
Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU04).	292
Musiikkiproduktio 1, 2 op (MU05).	294
Soittamisen työpaja, 2 op (MU06).	294
Laulutyöpaja, 2 op (MU07).	295
Äänittämisen työpaja, 2 op (MU08).	296
Tekniikan työpaja, 2 op (MU09).	296
Kuoro 1, 2 op (MU10).	297
Kuoro 2, 2 op (MU11).	297
Oma produktio 1, 2 op (MU12).	298
Oma produktio 2, 2 op (MU13).	299

Oma produktio 3, 2 op (MU14).	299
Musiikkiproduktio 2, 2 op (MU15).	300
Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD06).	300
7.15. Opinto-ohjaus (OP).	301
Minä opiskelijana, 2 op (OP01).	302
Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP02).	304
Tutor-kurssi, 2 op (OP04).	306
Lukiolainen työelämässä-kurssi, 2 op (OP05).	306
OPO7 Ryhmänohjauksen opintojakso 2op, 2 op (OPO7).	307
OPO10 Gutsy Go 2op "Ei yksin vaan yhdessä. Ei itselle vaan muille.", 2 op (OPO10).	307
Lukiolaiseksi kasvaminen - oppiva ja itseohjautuva ihminen, 4 op (PS01OP01).	308
7.16. Psykologia (PS).	308
Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS01).	310
Kehittyvä ihminen, 2 op (PS02).	312
Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS03).	314
Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS04).	316
Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS05).	318
Sosiaalipsykologia, 2 op (PS06).	320
Abikertaus, 2 op (PS07).	321
Lukiolaiseksi kasvaminen - oppiva ja itseohjautuva ihminen, 4 op (PS01OP01).	322
7.17. Terveystieto (TE).	322
Terveys voimavarana, 2 op (TE01).	324
Terveys ja ympäristö, 2 op (TE02).	325
Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE03).	327
Terveystiedon abivalmennus, 2 op (TE04).	329
Terveys- ja hyvinvointiteknologia, 2 op (TE05).	330
7.18. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU).	331
7.18.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1).	335
Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA03).	335
Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA04).	336
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA05).	337
Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA06).	338
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA07).	339
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA08).	340
Ylioppilaskirjoituksiin valmentava kurssi, 2 op (RUA09).	341
Opiskelutaidot ja kieli-identiteetti, 4 op (RUA0102).	341

7.18.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1).	343
Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13).	343
Ympäristömme, 2 op (RUB14).	344
Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15).	344
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16).	345
Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17).	346
Valmistaudu ylioppilaskirjoituksiin, 2 op (RUB18).	347
Kielioppikertaus abeille, 2 op (RUB19).	348
Ruotsin kertaus - RUKE, 2 op (RUB114).	348
Lukiolainen kielenkäyttäjänä, 4 op (RUB11-12).	349
7.19. Vieraat kielet (VK).	350
7.19.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1).	355
Englannin kieli ja kulttuuri luovilla aloilla, 2 op (ENA03).	355
Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA04).	356
Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA05).	358
Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA06).	359
Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA07).	360
Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA08).	361
Abienglanti, 2 op (ENA09).	362
Peruskoulun englannin kertaus, 2 op (ENA10).	363
Englannin luova kirjoittaminen, 2 op (ENA11).	364
Englanti maailmankielenä, 2 op (ENA12).	364
Englanninkielinen projekti, 2 op (ENA13).	365
Opiskelutaidot, kieli-identiteetti ja englannin asema, 4 op (ENA1-2).	366
7.19.2. Espanja A-kielenä (EAA).	367
Pitkä espanja 1, 1 op (EAA1).	368
Pitkä espanja 2, 3 op (EAA2).	369
Pitkä espanja 3, 2 op (EAA3).	370
Pitkä espanja 4, 2 op (EAA4).	371
Pitkä espanja 5, 2 op (EAA5).	372
Pitkä espanja 6, 2 op (EAA6).	373
Pitkä espanja 7, 2 op (EAA7).	374
Pitkä espanja 8, 2 op (EAA8).	375
Pitkä espanja 9, 2 op (EAA9).	376
7.19.3. Espanja B3-kielenä (EAB03).	376
Espanjan alkeet 3, 2 op (EAB0303).	378
Espanjan alkeet 1, 2 op (EAB301).	379

Espanjan alkeet 2, 2 op (EAB302).	380
Espanja 4, 2 op (EAB304).	381
Espanja 5, 2 op (EAB305).	382
Espanja 6, 2 op (EAB306).	383
Espanja 7, 2 op (EAB307).	384
Espanja 8, 2 op (EAB308).	385
7.19.4. Italia (IA01).	386
Kurkistus Italiaan, 2 op (IA01).	387
7.19.5. Japani (JPB3).	388
Japanin alkeet 1, 2 op (JPB31).	388
Japanin alkeet 2, 2 op (JPB32).	389
Japanin alkeet 3, 2 op (JPB33).	390
Elämän tärkeitä asioita, 2 op (JPB34).	391
Työ ja tulevaisuus, 2 op (JPB37).	393
Japanin ja Suomen elämä, 2 op (JPN35).	394
Syvennä suhteita japaniksi, 2 op (JPN36).	395
Syvennä japanin maailmaa, 2 op (JPN38).	396
7.19.6. Ranska A-kielenä (RAA).	397
Pitkä ranska 1, 1 op (RAA01).	398
Pitkä ranska 2, 3 op (RAA02).	399
Pitkä ranska 3, 2 op (RAA03).	400
Pitkä ranska 4, 2 op (RAA04).	400
Pitkä ranska 5, 2 op (RAA05).	401
Pitkä ranska 6, 2 op (RAA06).	402
Pitkä ranska 7, 2 op (RAA07).	403
Pitkä ranska 8, 2 op (RAA08).	404
7.19.7. Ranska (RAB3).	405
Ranskan alkeet 1, 2 op (RAB31).	406
Ranskan alkeet 2, 2 op (RAB32).	407
Ranskan alkeet 3, 2 op (RAB33).	408
Ranska 4, 2 op (RAB34).	409
Ranska 5, 2 op (RAB35).	410
Ranska 6, 2 op (RAB36).	411
Ranska 7, 2 op (RAB37).	412
Ranska 8, 2 op (RAB38).	413
Abiranska, 2 op (RAB39).	414
7.19.8. Saksa A-kielenä (SAA1).	414
Pitkä saksa 1, 1 op (SAA01).	415

Pitkä saksa 2, 3 op (SAA02).	416
Pitkä saksa 3, 2 op (SAA03).	417
Pitkä saksa 4, 2 op (SAA04).	418
Pitkä saksa 5, 2 op (SAA05).	419
Pitkä saksa 6, 2 op (SAA06).	420
Pitkä saksa 7, 2 op (SAA07).	421
Pitkä saksa 8, 2 op (SAA08).	421
7.19.9. Saksa (SAB).	422
Lyhyt saksa 1, 2 op (SAB301).	424
Lyhyt saksa 2, 2 op (SAB302).	425
Lyhyt saksa 3, 2 op (SAB303).	426
Lyhyt saksa 4, 2 op (SAB304).	427
Lyhyt saksa 5, 2 op (SAB35).	428
Lyhyt saksa 6, 2 op (SAB36).	429
Lyhyt saksa 7, 2 op (SAB37).	430
Lyhyt saksa 8, 2 op (SAB38).	431
Abisaksa, 2 op (SAB39).	432
7.19.10. Venäjä A-kielenä (VEA1).	432
Pitkä venäjä 1, 1 op (VEA01).	432
Pitkä venäjä 2, 3 op (VEA02).	433
Pitkä venäjä 3, 2 op (VEA03).	433
Pitkä venäjä 4, 2 op (VEA04).	434
Pitkä venäjä 5, 2 op (VEA05).	434
Pitkä venäjä 6, 2 op (VEA06).	435
Pitkä venäjä 7, 2 op (VEA07).	435
Pitkä venäjä 8, 2 op (VEA08).	436
7.19.11. Venäjä (VEB3).	436
Venäjän alkeet 1, 2 op (VEB31).	437
Venäjän alkeet 2, 2 op (VEB32).	438
Venäjän alkeet 3, 2 op (VEB33).	439
Venäjä 4, 2 op (VEB34).	439
Venäjä 5, 2 op (VEB35).	440
Venäjä 6, 2 op (VEB36).	441
Venäjä 7, 2 op (VEB37).	441
Venäjä 8, 2 op (VEB38).	442
7.19.12. Lyhyen vieraan kielen projekti (VK100).	443
Vieraan kielen projekti, 2 op (VK100).	444
7.20. Yhteiskuntaoppi (YH).	445

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH01).	447
Taloustieto, 2 op (YH02).	448
Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH03).	450
Lakitieto, 2 op (YH04).	451
Yhteiskuntaopin valmennuskurssi, 2 op (YH05).	452
Yrittäjyyskurssi, 2 op (YH06).	453
Yrittäjyyskurssi II, 2 op (YH07).	453
Talouden instituutiot ja sijoittaminen, 2 op (YH08).	454
7.21. Tietotekniikka (ATK).	455
ATK01 Tietotekniikan peruskurssi A, 2 op (ATK01).	456
ATK02 Tietotekniikan peruskurssi B, 2 op (ATK02).	456
ATK03 Ohjelmointi, 2 op (ATK03).	457
ATK04 Muualla suoritettu tietotekniikan kurssi, 2 op (ATK04).	458
ATK05 Muualla suoritettu tietotekniikan kurssi 2, 2 op (ATK05).	459
ATK06 Tietotekniikan projekti, 2 op (ATK06).	459
ATK07 Robotiikka, 2 op (ATK07).	460
ATK09 Digitutorointi, 2 op (ATK09).	460
7.22. Italia (IA01).	461
Kurkistus Italiaan, 2 op (IA01).	462
7.23. Kansainvälisyys (KVS).	462
Kansainvälisyys opintojakso, 1 op (KV01).	463
7.24. Tanssi (TAN).	464
Tanssin lukiodiplomi, 2 op (TALD07).	466
Askelista tanssiksi - tanssin perusteet, 2 op (TAN01).	466
Liikeilmaisuus ja kehonhallinta, 2 op (TAN02).	467
Esityskoreografia, 2 op (TAN03).	468
Taitoa, tekniikkaa ja koreografiaa, 2 op (TAN04).	469
Matka omaan tanssiin, 2 op (TAN05).	470
Tanssin projekti 1, 2 op (TAN06).	470
Tanssin projekti 2, 2 op (TAN07).	471
7.25. Teatteri (TTA).	472
Teatterin lukiodiplomi – oma arvioitava diplomityö, 2 op (TELD8).	472
Ilmaisuus ja vuorovaikutus 1 - Improvisaatio 1, 2 op (TTA01).	473
Näytteleminen perusteet 1 - Kohtausharjoittelu, 2 op (TTA02).	474
Näytteleminen perusteet 2 - Fyysinen ilmaisuus, 2 op (TTA03).	475
Teatteriproduktio 1 – Produktion suunnitteleminen ja roolityö, 2 op (TTA04).	475
Teatteriproduktio 2 – Produktion harjoitukset, 2 op (TTA05).	476

Teatteriproduktio 3 – Produktion valmistaminen ja esitykset, 3 op (TTA06).	477
Kaamosimpro – Hyvinvointia ja jaksamista lempeän teatteri-ilmaisun keinoin, 2 op (TTA07).	478
Puheilmaisu - monologin, dialogin tai esitelmän harjoittelu, 2 op (TTA08).	479
Ohjaamisen perusteet – kohti omaa työtä, 2 op (TTA09).	479
Kieli- ja kulttuuritietoinen ilmaisu, 2 op (TTA10).	480
Ilmaisu ja vuorovaikutus 2 - Improvisaatio 2, 2 op (TTA11).	481
Teatteriprojekti 1 – oma projekti, 2 op (TTA12).	482
Teatteriprojekti 2, 2 op (TTA13).	483
Teatteriprojekti 3, 2 op (TTA14).	483
7.26. Integraatio-opintojaksot.	484
Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (HI01ÄI0203).	484
Lukiolaiseksi kasvaminen - oppiva ja itseohjautuva ihminen, 4 op (PS01OP01).	487
S2 Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (S2HI).	489
8. Liitteet.	493
8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.	493
8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.	493
8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	500
8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	500
8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	506
8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	506
8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.	511
8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi. . .	512
8.6. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma.	517
8.6.1. Johdanto.	517

1. Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

1.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän

tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltäviin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

1.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 377/2022]).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun

sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksessa otetaan huomioon alle 18-vuotiaita opiskelijoita koskien lapsen edun ensisijaisuus opetusta ja koulutusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä (lukiolaki 714/2018, 2 § 2 mom, muutettu lailla 165/2022). Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot tarjoavat laadukasta lukiokoulutusta, joka antaa opiskelijoille laaja-alaisen yleissivistyksen ja hyvät elämänhallintataidot. Lukioyhteisö tukee opiskelijan kasvua ja kehittymistä tasapainoiseksi, vastuuntuntoiseksi ja sivistyneeksi kansalaiseksi, jolla on kyky toimia muuttuvassa yhteiskunnassa ja valmius jatkuvaan oppimiseen. Vantaan lukioista valmistuvilla on hyvät valmiudet jatkaa opintoja ja toteuttaa tavoitteitaan omassa elämässään sekä tulevaisuuden työtehtävissä.

Vantaan lukiot ovat vetovoimaisia, kansainvälisiä, monikulttuurisia, innovatiivisia ja toimintaansa jatkuvasti kehittäviä oppilaitoksia. Opiskelu järjestetään nykyaikaisissa ja turvallisissa oppimisympäristöissä. Vantaan lukioissa opiskelijat osallistuvat aktiivisesti lukion toiminnan kehittämiseen. Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen on koko yhteisön asia. Lukioiden innostavassa ja kannustavassa toimintakulttuurissa opiskelijalla on mahdollisuus löytää omat kiinnostuksen kohteensa ja vahvuutensa.

2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä

inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävistä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiokoulutuksen arvot perustuvat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuihin arvoihin sekä Vantaan kaupungin arvoihin. Nämä näkyvät lukiokoulutuksessa muun muassa seuraaviin tavoin:

Avoimuus

- avarakatseisuutena ja vaihtoehtoisten toimintatapojen etsimisellä
- arvioinnin läpinäkyvyytenä
- osallistavana toimintakulttuurina ja viestinnän avoimuutena
- lukioden välisenä yhteistyönä ja onnistumisten jakamisena

Rohkeus

- ajatusten ja ideoiden esittämisenä
- uskalluksena kehittyä omaksi itsekseen
- uuden kokeilemisena ja parhaiden käytäntöjen säilyttämisenä
- epäonnistumisten sallimisena ja erehdyksistä oppimisena

- uusien kontaktien luomisena

Vastuullisuus

- ihmisoikeuksien kunnioittamisena
- ekologisena vastuuna
- kestävään elämäntapaan tarvittavien tietojen ja taitojen kehittämisenä sekä soveltamisena
- vastuunkantamisena itsestä ja yhteisöstä
- keskinäisenä välittämisenä ja huolenpitona sekä varhaisena puuttumisena
- yhdenvertaisuutena sekä tasa-arvoisena ja oikeudenmukaisena kohteluna

Yhteisöllisyys

- hyvän yhteishengen rakentamisena
- oikeudenmukaisena toimintana
- moninaisuuden ymmärtämisenä ja kunnioittamisena
- kansainvälisten ja monikulttuuristen yhteyksien luomisena

Lumon lukion arvot

Avoimuus

Päätöksenteko on läpinäkyvää.

Otamme asiat puheeksi ja etsimme ratkaisun.

Rohkeus

Kannustamme kokeilemaan ja yrittämään.

Emme pelkää epäonnistua.

Rohkaisemme ja tuemme omaksi itseksi kasvamista.

Vastuullisuus

Olemme kaikki vastuussa myönteisestä, oikeudenmukaisesta ja opiskelua edistävästä ilmapiiristä.

Edistämme kestäväää kehitystä.

Yhteisöllisyys

Osallistumme kaikki Lumon lukion yhteisiin tapahtumiin.

Toimimme yhteishenkeä kohottavasti.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

Lumon lukion tuntijako

		1. opiskeluvuosi				2. opiskeluvuosi				3. opiskeluvuosi															
PAKOLLISET		V. VALINNAISET																							
Opintojakso		P. VALINNNAISET																							
AINE		LYH																							
Äidinkieli ja kirjallisuus		ÄI	1	2	3	4	5	6	7	9	8	10	11	12	13										
Suomi 2.kielenä		S2	1	2	3	4	5	6	7	9	8	10	11												
A-kieli	Englanti	ENA	1	2	3	10	4	5	6	7/9	7/9	11	12	13											
	Saksa	SAA	1	2	3		4	5	6		7	8													
	Ruotsi	RUA	1	2	3		4	5	6		7	8													
	Venäjä	VEA	1	2	3		4	5	8		7	8													
B1-kieli	Ruotsi	RUB1	11	12	13		14	15	16	114	17	18	19												
B3-kieli	Saksa	SAB3	1	2	3		4	5	6		7	8													
	Ranska	RAB3	1	2	3		4	5	8		7	8													
	Espanja	EAB3	1	2	3		4	5	8		7	8													
	Venäjä	VEB3	1	2	3		4	5	6		7	8													
	Italia	IAB3					1	2			1	2													
	Japani	JPN3					1	2	3		1	2	3												
Matematiikka	Pitkä	MAA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	11	10	12	13	14	15								
	Lyhyt	MAB	1	2	3		4	5	6	7	11	8	9	10	12										
Reaaliaineet	Biologia	BI	1				2	3	4	5	8	6	7	9	10	11									
	Maantiede	GE	1				2	3	4/6			4/6	5	7											
	Fysiikka	FY	1	2	3		4	5	6		7	8	9	10	11										
	Kemia	KE	1	2	3		4	5	6	7/8	7/8	9													
	Uskonto	UE/UO	1	3			2	4	5	6/7	6/7	8	9												
	ET	ET	1	3			2	4	5	6															
	Filosofia	FI	1				2	3			4	5	6	7	8										
	Psykologia	PS	1	2			3	4	5		6	7													
	Historia	HI	1	2			3	4	5	6/7	6/7	8													
	Yhteiskuntaoppi	YH	1				2	3	6	7	8	4	5	6	7	8									
	Terveystieto	TE	1				2	3	4/5			4/5													
	Taito- ja taide- aineet	Kuvataide	KU	1	2	9	10	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Musiikki		MU	1	2			3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	D					
Liikunta		LI	1	11			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	D					
Tanssi		TAN	1	2	3		4	5			4	5	6	D											
Teatteri		TEA	1	2	3	4	10	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14								
Opinto-ohjaus		OP	1				2						2	3	5	9									
	Tietotekniikka	ATK	1				2	3	4	5	6	7	9												

Lumon lukion tuntijako

3.1.1. Lumon lukio:

Opintojen rakenne Lumon lukiossa.....

Opintojen rakenne Lumon lukiossa.....

3.2. Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan,

tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

3.3. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

Opiskeluympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestävästi kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot ovat opiskeluympäristöjä, joissa vuorovaikutus, yhteisöllisyys sekä itsenäinen työskentely tukevat toisiaan. Fyysisiä ja digitaalisia opiskelijaympäristöjä kehitetään opiskelijälähtöisesti. Oppimisympäristöratkaisuissa tuetaan yksilö- sekä ryhmätyöskentelyn mahdollisuuksia ja opiskelijoiden aktiivista toimintaa sekä osallisuutta. Oppimisympäristöjä kehitetään kestävästi kehityksen neljän periaatteen mukaisesti. Vantaan lukiot hyödyntävät lähialueiden tarjoamat mahdollisuudet opiskeluympäristöjen rikastuttajana. Näitä ovat muun muassa kirjasto-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, luonto- ja muu lähiympäristö, yritys yhteistyö sekä Vantaan lukioverkosto. Myös yhteistyö muiden tiede- ja taidelaitosten, kansalaisyhteiskunnan, työelämän sekä muiden tahojen kanssa tukee opiskeluympäristön laajentumista. Tieto- ja viestintäteknologiset ratkaisut ohjaavat eri oppiaineissa opittujen tietojen ja taitojen yhdistämiseen.

Lukio-opiskelussa korostuu tulevaisuuden taitojen oppiminen, kuten oppimaan oppimisen taidot, kriittinen ajattelu ja luovuus. Opiskelijat saavat ohjausta oman opiskelun suunnitteluun sekä oman toiminnan ja työskentelytaitojen itsearviointiin. Lukio-opintojen edetessä opiskelijat vahvistavat näitä taitoja.

Vantaan lukioissa opiskelija voi ohjatusti valita erilaisia opintojen suoritustapoja. Tällä tuetaan myös opiskelijan jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Mikäli opintojakson voi suorittaa itsenäisesti, opettaja ja opiskelija laativat suunnitelman opintojakson suoritustavasta, ohjauksesta sekä edistymisen seurannasta. Opinto-ohjaajan kanssa opiskelija voi sopia opintojakson suorittamisesta etälukiossa.

Lumon lukio

Lumon lukiossa kehitetään aktiivisesti ja jatkuvasti niin fyysisiä kuin virtuaalisia opiskeluympäristöjä. Luokkatiloja muokataan tukemaan ergonomiaa ja erilaisia pedagogisia lähestymistapoja. Tiloista pyritään tekemään monipuolisia ja erilaisia toimintoja mahdollistavia.

Tilojen turvallisuuteen ja hyödynnettävyyteen kiinnitetään huomiota kehitystyötä tehdessä. Koska Lumon lukio toimii monitoimitalossa, tilaratkaisuja tehdään myös muut talon toimijat huomioiden. Opettajat ja opiskelijat sekä mahdollisuuksien mukaan huoltajat osallistuvat fyysisten ja virtuaalisten tilojen kehittämisprojekteihin.

3.4. Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön

ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävästä tulevaisuudesta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkeisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia

edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Vantaan lukiokoulutus

Oppiva yhteisö

Lukioiden toimintakulttuurit vahvistavat edellytyksiä toimia oppivana yhteisönä. Yhteisön jäseninä ovat opiskelijat, opettajat, opiskeluhuollon työntekijät sekä rehtori ja muu henkilökunta. Lukion toiminta on opiskelijalähtöistä ja henkilöstön lisäksi opiskelijat osallistuvat oppilaitoksen kehittämiseen ja toimintaan.

Vantaan lukioissa toimitaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteisön kanssa. Fyysisiä ja digitaalisia oppimisympäristöjä käytetään monipuolisesti. Lukiot ylläpitävät ja kehittävät alumnitoimintaa.

Vantaan lukioissa toimitaan toisen asteen koulutuksen yhteisen digivision mukaisesti ja sitä edistäen.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Vantaan lukiot edistävät aktiiviseksi kansalaiseksi oppimista kannustamalla opiskelijoita osallistumaan vaikuttamiseen lukion sisällä, kuten myös lähialueen sekä valtakunnan tason vaikuttamiseen. Opiskelijakunnat toimivat aktiivisesti oppilaitoksessa, kaupungin tasolla ja valtakunnan tasolla. Ryhmänohjaus ja tutortoiminta tukevat opiskelijoiden ryhmäytymistä, lukiolaistaitojen kehittymistä ja itseohjautuvuutta. Ryhmänohjaajien toimintaa kehitetään aktiivisesti yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Opiskelijoiden hyvinvoinnin tukeminen on Vantaan lukioiden toimintakulttuurin keskiössä. Avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus ovat toimintaperiaatteita, jotka näkyvät kaikessa toiminnassa ja vuorovaikutuksessa oppilaitoksissa. Lukioiden tapahtumilla lisätään sekä henkistä että fyysistä hyvinvointia ja vahvistetaan yhteisöllisyyttä. Opiskelijaa ohjataan opintojen pitkäjänteiseen suunnitteluun, jossa huomioidaan riittävä palautuminen. Liikunnallinen toimintakulttuuri on osa koulun arkea.

Lukiot laativat lukuvuosittain Vantaan lukioiden yhteisen opiskeluhuollon suunnitelman linjausten mukaan oppilaitoskohtaiset opiskeluhuollon toimintasuunnitelmat. Opiskelijat osallistuvat suunnitelman laatimiseen ja sen arviointiin.

Lukioissa toimitaan kestävän kehityksen neljän periaatteen mukaisesti. Vantaalla laaditaan valtuustokausittain ympäristöohjelma, joka ohjaa lukioiden ympäristövastuutoimintaa. Jokainen lukio kirjaa ympäristöohjelman pohjalta opetus- ja lukuvuosisuunnitelmaansa toimenpiteet, joita he toteuttavat arjen opetuksessaan ja toimintakulttuurissaan.

Opiskelijat otetaan mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan lukion ympäristövastuutoimintaa. Ympäristökasvatuksessa tehdään yhteistyötä Vantaan kaupungin, yhdistysten, yritysten ja eri oppilaitosten kanssa. Esimerkiksi ruokailua kehitetään yhteistyössä lukioiden hankintapalveluiden ja ateriapalvelutuottajien kanssa ympäristövastuun, terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Vantaan lukioissa on laadittu tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti yhdessä opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa. Opiskelijat, opettajat ja opiskeluhoollon työntekijät luovat yhdessä toimintakulttuuria, jolla edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Epäasialliseen käyttäytymiseen puututaan välittömästi ja tarkoituksenmukaisesti. Erityisesti huomiota kiinnitetään moniperusteiseen syrjintään, eli tilanteisiin, joissa useampi eri asia vaikuttaa samanaikaisesti syrjivästi. Oppimisympäristöt muodostetaan niin, että ne tukevat tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneisiin käytänteihin opiskelijoiden opintovalintojen yhteydessä ja opiskelijan jatko-opintojen suunnittelussa.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Vantaa on monikulttuurinen ja -kielinen kaupunki, jossa eri kielet ja kulttuurit kohtaavat luontevasti. Opetusjärjestelyissä ja opintojen ohjauksessa huomioidaan opiskelijoiden yksilölliset taustat ja lähtökohdat. Lukioissa panostetaan kielitietoisuuteen. Vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille tarjotaan suomi toisena kielenä -opetusta ja mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen opetusta. Lukiot kehittävät toimintaansa niin, että se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia tutustua eri kieliin ja kulttuureihin osana lukion arkea sekä yhteistyöprojekteissa. Oppimateriaalien valintaan kiinnitetään huomiota siten, että ne tukevat kulttuurien moninaisuutta ja kielitietoisuutta.

Lumon lukio

Koulun arjessa opiskelijat osallistuvat kurssien toimintaan ja arviointiin. Oppilaskunnan hallitus on mukana lukion toiminnan suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Koulun tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty yhteistyössä oppilaskunnan hallituksen kanssa. Siitä pyritään tekemään osa koulun elävää arkea. Lumon lukiolla on kotikansainvälisyysuunnitelma, jonka tavoitteena on tuoda esille arjen monikulttuurisuutta vahvuutena. Kielitietoisuuden merkitys tiedostetaan lukiossa, jossa opiskelijoilla on kymmeniä

äidinkieliä. Työelämälähtöisen opetuksen suunnitelma on myös luotu Lumon intranettiin ja työelämän tarpeita otetaan opetuksen kehittämisessä huomioon.

Yhteistyöstä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan.

Lumon lukiossa tuetaan opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia panostamalla lukion sujuvaan aloittamiseen ja ryhmäytymiseen sekä opettamalla suunnitelmallisesti lukio-opiskelijan perustietoja ja- taitoja ensimmäisen lukuvuoden ajan.

Liikunnallinen toimintakulttuuri on Lumon lukiossa toteutuu monipuolisten liikunnan soveltavien opintojaksovalikoiman kautta. Liikunnallisen elämäntavan painotus näkyy työskentelyssä eri tavoin taukojumpista mahdollisuuteen osallistua useiden kuukausien kestoiseen opiskelijoiden hyvinvointivalmennukseen.

Ohjaus- ja opiskeluhoolto ovat oppilaitoksessa henkilökunnan yhteinen tehtävä, jonka toimintaa ohjaavat Vantaalla ohjaus- ja opiskelijahuoltosuunnitelma sekä Lumon hyvinvointisuunnitelma.

3.5. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhoollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhoollosta otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioiden lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan kodin ja oppilaitoksen yhteistyömuodot ja huoltajien osallisuuden tavat. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyön tavoitteena on monipuolistaa lukion toimintakulttuuria. Yhteistyön perustana on helppo lähestyttävyyys ja matalan kynnyksen yhteydenpito erilaisista opintoihin liittyvistä asioista. Tavoitteena on positiivinen vuorovaikutus kodin ja oppilaitoksen välillä oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä suunniteltaessa

otetaan huomioon erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat ja huolehditaan tiedon ja yhteistyömuotojen saavutettavuudesta. Yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi huoltajien illat, yhteiset juhlat, yhteistyöpäivät ja vanhempainyhdistystoiminta. Lukion toimintaa tuodaan esille myös erilaisten virtuaalisten ratkaisujen avulla. Huoltajien ammatillista osaamista tuodaan sopivissa tilanteissa osaksi oppilaitoksen toimintaa.

Opiskelijoiden ja huoltajien mielipiteitä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta selvitetään säännöllisesti. Kyselyiden tuloksista tiedotetaan myös huoltajia ja annetaan heille mahdollisuus osallistua toiminnan kehittämiseen.

Lukiot huolehtivat siitä, että huoltajat saavat perustiedot lukio-opinnoista, opiskeluhuollosta, ohjauksesta ja eri tukimuodoista. Oppilaitosyhteisöllä ja huoltajilla on yhteinen vastuu opiskelijan opintojen seuraamisesta. Vantaan lukioiden yhteisessä opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yksityiskohtaisemmin yhteistyötä, jota huoltajien kanssa tekevät aineenopettajat, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja opiskeluhuollon työntekijät. Ryhmänohjaajalla on päävastuu opetukseen liittyvästä yhteydenpidosta huoltajiin esimerkiksi Wilman kautta. Tavoitteena on yhteistyön jatkuminen koko lukio-opintojen ajan.

Lumon lukio

Lumon lukiossa kodin ja oppilaitoksen välinen yhteistyö on tärkeää. Otamme huomioon erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat. Yhteistyön muotoja ovat muun muassa yhteydenpito Wilman välityksellä, vanhempainillat ja erilaiset tapahtumat. Lumon lukion lukuvuosisuunnitelmassa sekä opinto-oppaassa kuvataan kodin ja oppilaitoksen yhteistyömuodot ja huoltajien osallisuuden tavat ja ajankohdat. Lumon lukion toiminnasta tiedotetaan säännöllisesti sähköisen viestinnän (esim. Wilma, sosiaalinen media, nettisivut) kautta.

3.6. Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakkointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konketisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

Korkeakouluyhteistyö

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opintoihin ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Työelämävalmiudet

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja refleктоivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämislle.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Kansainvälinen osaaminen

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävä kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Vantaan lukiokoulutus

Korkeakouluyhteistyö

Vantaan lukiot kehittävät aktiivisesti yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Lukiolaisia ohjataan tutustumaan rohkeasti, ennakkoluulottomasti ja monipuolisesti eri jatkokoulutus- ja uramahdollisuuksiin omaa tulevaisuuttaan suunnitellessaan.

Lukiot järjestävät opiskelijoilleen tutustumismahdollisuuksia korkeakouluopintoihin esim. ala- ja alumniesittelyjen, oppilaitos- ja kampusvierailujen sekä muiden yhteistyötapahtumien avulla. Yhteistyössä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan virtuaalitekniikkaa.

Lukiolaisilla on lisäksi mahdollisuus suorittaa tiettyjä yliopisto- ja ammattikorkeakoulukursseja jo lukioaikana ja hyväksilukea suoritettut kurssit osaksi lukio-opintoja. Myös kesäyliopistojen opintotarjontaa on mahdollista hyödyntää. Kurkistuskurssit antavat opiskelijalle uusia

näkökulmia jatko-opintosuunnitelmansa laadintaan ja voivat tukea myös ylioppilaskirjoituksiin valmistautumisessa.

Korkeakouluyhteistyöhön osallistuvat sekä lukion opinto-ohjaajat että aineenopettajat. Eri oppiaineiden opintojaksoilla tutustutaan kunkin oppiaineen jatkokoulutus- ja uramahdollisuuksiin. Aineenopetusta on myös mahdollista järjestää yhteistyössä korkeakoulujen kanssa.

Korkeakouluyhteistyöstä tiedotetaan opiskelijoille monipuolisesti eri tiedotuskanavia hyödyntäen.

Vantaan lukioiden korkeakouluyhteistyössä korostuvat kaikki laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Työelämävalmiudet

Työelämäyhteistyö luo edellytykset sille, että opiskelija voi tarkastella omia vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja osaamistaan. Opiskelijaa rohkaistaan aktiivisuuteen, oma-aloitteisuuteen ja ennakkoluulottomuuteen tulevaisuuden työelämän suhteen.

Oppiaineiden työelämäyhteyttä syvennetään esimerkiksi kehittämällä eri oppiaineiden opintojaksojen työelämäyhteistyötä. Opiskelijan työelämävalmiuksia kehitetään esimerkiksi vierailuiden, alumnitoiminnan ja projektien kautta. Opiskelijoille pyritään järjestämään mahdollisuuksia oppia tulevaisuuden työelämästä ja kestäväen tulevaisuuden toimintatavoista myös osallistumalla erilaisiin projekteihin, joissa he pääsevät itse tekemään asioita. Projektimainen tapa tehdä yhteistyötä yritysten ja muiden työelämän toimijoiden kanssa mahdollistaa itse tekemällä oppimisen.

Tavoitteet työelämävalmiuksien osalta kirjataan lukiokohtaiseen opetus- ja lukuvuosisuunnitelmaan.

Kansainvälinen osaaminen

Vantaan lukiot ovat aktiivisia kansainvälisiä toimijoita, ottavat osaa kansainvälisiin projekteihin ja kuuluvat moniin kansainvälisiin verkostoihin. Jokaisella lukiolla on kansainvälisyysuunnitelma, jonka lukiot päivittävät lukuvuosittain.

Oppiaineiden välistä yhteistyötä opiskelijoiden kansainvälisyysosaamisen kartuttamiseksi tehdään lukiokohtaisesti esimerkiksi yhteisten opintojaksojen muodossa. Globaalikansalaisuuteen kasvattamisessa hyödynnetään mm. järjestöjen asiantuntemusta ja yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Valinnaiskielten opiskelua puolestaan tuetaan mm. lukioiden välisellä yhteistyöllä.

Kukin lukio hyödyntää kansainvälisessä yhteistyössä ulkomaista kumppaniverkostoaan kuten ystävyyskouluja. Myös kotikansainvälistymistä lisätään mm. virtuaalitekniikan avulla ja hyödyntämällä kotimaassa toimivien kansainvälisten tahojen kuten instituutioiden, yksityishenkilöiden ja järjestöjen osaamista.

Vantaa on kaupunkina monikulttuurinen ja siten kansainvälisyys on osa opiskelijoiden arkea. Kaupungin maantieteellinen sijainti tarjoaa oivan kansainvälisen ympäristön vierailukohteineen, työmahdolluuksineen ja harrastustoimintoineen.

Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan lukioiden kansainväliseen toimintaan kulttuurien välisen tuntemuksen ja -kunnioituksen edistämiseksi. Lukioiden on mahdollista hyödyntää kansainvälisessä toiminnassaan myös monikulttuuristen opiskelijoidensa osaamista.

Lumon lukio

Lumon lukiossa toteutetaan aktiivisesti toimintaa, joka mahdollistaa tutustumisen korkeakoulujen tarjontaan ja yhteistyöhön. Lukiossa käy säännöllisesti muun muassa eri korkeakouluissa opiskelevia nuoria kertomassa opiskelustaan. Opinto-ohjauksessa vierailujen lisäksi aiheesta tehdään tutustumistehtäviä ja HOPS. Lumon lukiossa opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella korkeakoulujen kursseja yhteistyössä avointen korkeakoulujen kanssa.

Työelämäyhteistyön muodot on kuvattu Lumon työelämälähtöisen opetuksen suunnitelmaan.

Lumon lukion laaja valikoima eri kielissä (ks. opintojen rakenne) avaavat mahdollisuuksia kansainväliseen jatko-opiskeluun ja työelämään sekä auttavat kulttuurien kohtaamisessa. Lumon lukiossa otetaan kansainvälisyysnäkökulma huomioon monipuolisesti eri aineiden opetuksessa. Kansainvälisyys on luonteva osa Lumon arkea opiskelijoiden erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen kautta. Työelämäyhteistyöstä, korkeakouluysteistyöstä ja kansainvälisestä yhteistyöstä kirjataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmaan.

4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

4.1. Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempaan yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
  - opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskelu-aika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja

työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa toimitaan koko koulu ohjaa -periaatteen mukaisesti. Lukion ohjaustoiminta on kokonaisuus, jonka suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat opiskelijat, opinto-ohjaajat, aineenopettajat, ryhmänohjaajat, opiskeluhoollon asiantuntijat, rehtorit sekä huoltajat.

Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet

Ohjaussuhteen rakentaminen aloitetaan opiskelijan opintojen alussa ja sitä ylläpidetään koko lukio-opintojen ajan. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Vantaalaisia opiskelijoita rohkaistaan näkemään oppiminen kokonaisvaltaisena, elinikäisenä ja myös oppilaitoksen ulkopuolella tapahtuvana prosessina. Tavoitteena on, että opiskelija on aktiivinen osallistuja ja toimija yhteisössään sekä itseään koskevissa valinnoissa.

Ohjauksen toteuttamisessa huomioidaan opiskelijan tarpeet lukio-opintojen eri vaiheissa.

Ohjauksen avulla opiskelija kehittää valmiuksia, joita tarvitaan lukio-opinnoissa. Opiskelija oppii

- tuntemaan lukio-opintojen rakenteen ja ainevalintojen merkityksen
- kehittämään oppimaan oppimistaitojaan
- ottamaan vastuuta opintojensa etenemisestä
- kehittämään itsearviointia ja oman oppimisensa reflektointia
- vahvistamaan omaa toimijuuttaan ja vastuullisuuttaan
- tekemään jatko-opintosuunnitelman sekä ura- ja elämänsuunnittelua

Ohjauksen järjestäminen

Ryhmänohjaaja, aineenopettaja ja opinto-ohjaaja seuraavat opiskelijan opintojen edistymistä. Mikäli opiskelijalla on vaikeuksia opintojen etenemisessä, hänelle tarjotaan ohjausta ja tukea. Kaikkien toimijoiden yhteisenä tehtävänä on tukea opiskelijan jatko-opinto- ja työelämävalmiuksien kehittymistä sekä urasuunnittelua.

Ohjauksen toimijat ja työnjako

Opiskelija suunnittelee opintojaan ja tekee jatko-opinto- ja urasuunnittelua ohjauksen eri toimijoiden tuella ja vastaa suunnitelmien päivittämisestä ja toteuttamisesta.

Ryhmänohjaaja on oman ryhmänsä lähiohjaaja ja tukihenkilö, joka pyrkii edistämään ryhmänsä opiskelijoiden opiskelun edellytyksiä ja hyvinvointia. Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijan opiskelumenestystä jaksoittain ja on tarvittaessa yhteydessä huoltajiin opiskelijan opintojen etenemisestä.

Aineenopettaja välittää opiskelijoille tietoa opettamansa aineen opiskelun merkityksestä sekä tutustuttaa alan jatkokoulutusmahdollisuuksiin ja työelämään. Aineenopettaja ohjaa opiskelijoita opettamansa aineen opiskelutekniikoissa ja vahvistaa opiskelijoiden oppimaan oppimistaitojen kehittymistä. Aineenopettajalla on tärkeä rooli opiskelijan opintojen etenemisen tukemisessa ja seurannassa.

Opinto-ohjaaja koordinoi ohjauksen suunnittelua, kehittämistä, toteuttamista ja arviointia. Opinto-ohjaaja tukee opiskelijoita henkilökohtaisessa kasvussa ja kehityksessä sekä ohjaa opiskelijoita lukio-opintojen suunnittelussa sekä jatko-opintoihin ja ammatilliseen suuntautumiseen liittyvissä pohdintoissa.

Vantaan lukioden yhteisessä opiskeluhuoltosuunnitelmassa on kuvattu tarkemmin eri toimijoiden tehtäviä opiskelijoiden tukemisessa ja ohjaamisessa.

Ohjaus siirtymävaiheissa

Lukioon siirtymistä tuetaan peruskoulujen kanssa tehtävän aktiivisen yhteistyön ja tiedottamisen avulla. Rehtorit, opinto-ohjaajat ja koulun henkilöstö tiedottavat perusopetuksen henkilöstöä, oppilaita ja huoltajia lukio-opinnoista. Perusopetuksen oppilailla on mahdollisuus tutustua Vantaan lukio-opintoihin jo perusopetuksessa suorittamalla lukio-opintoja Sotungin etälukion kautta. Vantaan lukiot järjestävät vuosittain perusopetuksen päättävälle ja heidän huoltajilleen tarkoitettuja tutustumispäiviä. Tämän lisäksi lukioden opinto-ohjaajat tiedottavat perusopetuksen opinto-ohjaajia oman lukionsa opintotarjonnasta. Opintojen alkuvaiheessa tietojen siirtymisestä perusopetuksesta lukioon hyödynnetään pääkaupunkiseudun yhteistä opiskelutietolomaketta.

Opiskelijoiden siirtymistä lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin tuetaan korkeakoulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua erilaisiin jatko-opintoihin- ja koulutusvaihtoehtoihin vierailemalla oppilaitoksissa, kutsumalla korkeakoulujen opiskelijoita, alumneja tai muita asiantuntijoita luennoimaan lukioille sekä osallistumalla yhteistyökorkeakoulujen johdanto- ja kurstuskursseille.

Opiskelijan, jonka ylioppilaaksi valmistumisesta on kulunut maksimissaan yksi vuosi, on mahdollisuus saada jatko-ohjausta. Opiskelijan jatko-ohjaus järjestetään siinä lukiossa, josta opiskelija on valmistunut ylioppilaaksi. Opiskelija voi olla yhteydessä oman lukionsa opinto-ohjaajaan, joka arvioi hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa ja tarvittaessa ohjaa hänet esimerkiksi Ohjaamon palveluiden piiriin.

Ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa

Lukio-opintojen aikana opiskelijaa ohjataan urasuunnittelussa. Opiskelijat saavat tietoa eri oppiaineiden merkityksestä työelämän ja tulevaisuuden ammattien näkökulmasta sekä tutustuvat työelämään ja yrittäjyyteen muun muassa erilaisten vierailujen, projektien ja opintojaksojen kautta. Opiskelijaa ohjataan muodostamaan monipuolinen käsitys työelämän ja yrittäjyyden tarjoamista mahdollisuuksista. Opiskelijaa kannustetaan toimimaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa yritysten ja muiden työnantajien kanssa esimerkiksi kesätyöpaikkojen saamiseksi sekä oman urasuunnittelun kehittämiseksi.

Aktiivisella kodin ja koulun yhteistyöllä huolehditaan, että opiskelijan hyvinvoinnin, opiskelun ja opiskeluedellytysten tukeminen tapahtuu yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajille järjestetään erilaisia tilaisuuksia tavata lukion henkilöstöä ja mahdollisuuksia keskusteluun. Huoltajat saavat tietoa lukio-opiskelun sisällöistä ja rakenteesta sekä niiden merkityksestä osana nuoren jatko-opinto- ja urasuunnittelua. Ryhmäohjaajat ovat keskeisessä roolissa huoltajien ja oppilaitoksen välisessä yhteydenpidossa.

Opiskelijoiden yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin turvataan ohjaamalla opiskelijoita tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan ja tekemään valintoja niiden pohjalta. Ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolitietoisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kykyä tehdä mielekkäitä oppiaine- ja muita valintoja sekä merkityksellisiä suunnitelmia niin, että sukupuoli, sosioekonominen tai kieli- ja kulttuuriryhmään liittyvä tausta ei asetu tiedostamattomaksi rajoitteeksi tai esteeksi.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Vantaalla henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa korostuu opiskelijälähtöisyys. Suunnitelman tavoitteena on, että opiskelija oppii tunnistamaan omat vahvuutensa ja haasteensa oppimisessa sekä kehittämään opiskelutaitojaan tavoitteidensa mukaisesti.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma tehdään yhdessä opiskelijan kanssa ja siinä kysytään vain oppimisen ja opiskelun kannalta tarpeellisia tietoja. Vantaalla pyritään siihen, että

opintosuunnitelma on koko koulun olennainen ohjauksen työväline, jolla varmistetaan opiskelijalle oikea-aikainen tuki ja opintojen sujuva eteneminen.

Vantaan lukioilla on mahdollisuus myös muokata opintosuunnitelman pohjaa opiskelijälähtöisesti kunkin lukion tavoitteita ja toimintakulttuuria vastaavaksi.

Lumon lukio

Ohjauksen käsitteet

Ohjausta tekee koko Lumon lukion henkilökunta yhdessä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa, ensisijaisesti aineenopettaja, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja. Ohjauksen työmuotona on sekä ryhmämuotoinen että yksilöohjaus.

Ohjausta tehdään yhteistyössä psykologin, kuraattorin, terveydenhoitajan ja erityisopettajan sekä tarvittaessa lukion ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Työmuotona näissä on moniammatillinen yhteistyöryhmä, joka perustetaan tarvittaessa.

Opinto-ohjaaja vastaa Lumon lukion opinto-ohjauksen koordinoinnista. Ryhmänohjaaja toimii ryhmänsä lähi-ohjaajana ja on keskeisessä roolissa huoltajien ja Lumon lukion välisessä yhteydenpidossa.

Aineenopettaja vastaa oman oppiaineensa ohjauksesta.

Tehtävät ja tavoitteet

Opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS), jota päivitetään lukion kuluessa. HOPS sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi.

Ohjauksen toimijat, järjestäminen ja työnjako

Lumon lukiossa toimii kolme päätoimista opinto-ohjaajaa. Jokaisella vuositasolla on kuusi ryhmänohjausryhmää, joilla kullakin on oma ryhmänohjaajansa, ja nimetty opinto-ohjaaja. Psykologi, kuraattori, terveydenhoitaja ja erityisopettaja työskentelevät yhdessä ryhmänohjaajien, aineenopettajien ja opinto-ohjaajien kanssa. Opiskelijat ja huoltajat osallistuvat omalta osaltaan ohjauksen suunnitteluun ja toteutumiseen.

Lumon lukiossa rehtori osallistuu ohjauksen toteuttamiseen tarvittaessa.

Ryhmänohjaaja, aineenopettaja ja opinto-ohjaaja seuraavat opiskelijan opintojen edistymistä. Ryhmänohjaaja on ryhmänsä lähiohjaaja ja hän seuraa opiskelijoidensa etenemistä säännöllisesti. Ryhmänohjaajat tapaavat opinto-ohjaajia säännöllisesti. Opinto-ohjaaja pitää ryhmämuotoiset opintojaksot ja ohjaa omalta osaltaan HOPSin laatimista yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opinto-ohjaaja tapaa säännöllisesti opiskelijoita ohjauskeskusteluissa. Ryhmänohjaajat ovat keskeisessä roolissa huoltajien ja oppilaitoksen välisessä yhteydenpidossa.

Siirtymävaiheet

Lumon lukio tekee aktiivista yhteistyötä perusopetuksen kanssa lukioon tulevien ohjaamiseksi. Opiskelijan siirtyessä perusopetuksesta lukioon tehdään tarvittaessa yhteistyötä kaikkien ohjauksen toimijoiden, huoltajien ja perusopetuksen kanssa.

Opintojen aikana tehdään yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa mikäli opiskelija siirtyy muualle opiskelemaan. Koulun ulkopuoliset tahot voivat olla oppilaitosten lisäksi hoito- ja kuntoutustahot.

Yhteistyö korkeakoulujen, jatko-opintojen ja työelämän kanssa on aktiivista jo lukioaikana, ja auttaa siirtymistä lukion jälkeisiin opintoihin. HOPS tukee tätä siirtymää koko lukion ajan. Yhteistyötä tehdään opintojaksojen aikana monessa eri oppiaineessa opinto-ohjauksen lisäksi. Opinto-ohjaajat kutsuvat vierailijoita työelämästä, korkeakouluista ja muista kouluista. Lumon lukiossa toimii korkeakoulu- ja työelämätiimi, joka järjestää tapahtumia.

Lumon lukion opinto-ohjaajat antavat jatko-ohjausta valmistumisen jälkeen.

Ohjauksen arviointi

Opinto-ohjaajat keräävät palautetta omasta toiminnastaan opiskelijoilta ja huoltajilta. Opinto-ohjaajat arvioivat ja kehittävät toimintaansa säännöllisesti. Lumon lukion ohjausta arvioidaan myös koko koulu ohjaa -periaatteen pohjalta.

Ohjaustyötä tekee koko Lumon lukion henkilökunta yhdessä opiskelijoiden ja huoltajien kanssa, ensisijaisesti aineenopettaja, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja. Ohjauksen työmuotoja ovat sekä ryhmämuotoinen että yksilöohjaus.

Ohjausta tehdään yhteistyössä psykologin, kuraattorin, terveydenhoitajan ja erityisopettajan sekä tarvittaessa lukion ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Työmuotona näissä on moniammatillinen yhteistyöryhmä, joka perustetaan tarvittaessa.

Opinto-ohjaajat vastaavat Lumon lukion opinto-ohjauksen koordinoinnista ja toteutuksesta. Ryhmänohjaaja toimii ryhmänsä lähi-ohjaajana ja on keskeisessä roolissa huoltajien ja Lumon lukion välisessä yhteydenpidossa.

Aineenopettaja vastaa oman oppiaineensa ohjauksesta.

Tehtävät ja tavoitteet

Opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS), jota päivitetään lukion kuluessa. HOPS sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi.

Ohjauksen toimijat, järjestäminen ja työnjako

Lumon lukiossa toimii kolme päätoimista opinto-ohjaajaa. Jokaisella vuositasolla on kuusi ryhmänohjausryhmää, joilla kullakin on oma ryhmänohjaajansa, ja nimetty opinto-ohjaaja. Psykologi, kuraattori, terveydenhoitaja ja erityisopettaja työskentelevät yhdessä ryhmänohjaajien, aineenopettajien ja opinto-ohjaajien kanssa. Opiskelijat ja huoltajat osallistuvat omalta osaltaan ohjauksen suunnitteluun ja toteutumiseen.

Lumon lukiossa rehtori osallistuu ohjauksen toteuttamiseen tarvittaessa.

Ryhmänohjaaja, aineenopettaja ja opinto-ohjaaja seuraavat opiskelijan opintojen edistymistä. Ryhmänohjaaja on ryhmänsä lähiohjaaja ja hän seuraa opiskelijoidensa etenemistä säännöllisesti. Ryhmänohjaajat tapaavat opinto-ohjaajia säännöllisesti. Opinto-ohjaaja pitää ryhmämuotoiset opintojaksot ja ohjaa omalta osaltaan HOPSin laatimista yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opinto-ohjaaja tapaa säännöllisesti opiskelijoita ohjauskeskusteluissa. Ryhmänohjaajat ovat keskeisessä roolissa huoltajien ja oppilaitoksen välisessä yhteydenpidossa.

Siirtymävaihe

Lumon lukio tekee aktiivista yhteistyötä perusopetuksen kanssa lukioon tulevien ohjaamiseksi. Opiskelijan siirtyessä perusopetuksesta lukioon tehdään tarvittaessa yhteistyötä kaikkien ohjauksen toimijoiden, huoltajien ja perusopetuksen kanssa.

Opintojen aikana tehdään yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa mikäli opiskelija siirtyy muualle opiskelemaan. Koulun ulkopuoliset tahot voivat olla oppilaitosten lisäksi hoito- ja kuntoutustahot.

Yhteistyö korkeakoulujen, jatko-opintojen ja työelämän kanssa on aktiivista jo lukioaikana, ja auttaa siirtymistä lukion jälkeisiin opintoihin. HOPS tukee tätä siirtymää koko lukion ajan. Yhteistyötä tehdään opintojaksojen aikana monessa eri oppiaineessa opinto-ohjauksen lisäksi. Opinto-ohjaajat kutsuvat vierailijoita työelämästä, korkeakouluista ja muista kouluista. Lumon lukiossa toimii korkeakoulu- ja työelämätiimi, joka järjestää tapahtumia.

Lumon lukion opinto-ohjaajat antavat jatko-ohjausta valmistumisen jälkeen.

Ohjauksen arviointi

Opinto-ohjaajat keräävät palautetta omasta toiminnastaan opiskelijoilta ja huoltajilta. Opinto-ohjaajat arvioivat ja kehittävät toimintaansa säännöllisesti. Lumon lukion ohjausta arvioidaan myös koko koulu ohjaa -periaatteen pohjalta.

4.2. Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopetus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisääjän antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla noudatetaan varhaisen puuttumisen ja myönteisen kannustamisen periaatteita. Opiskelijan tuen suunnittelu aloitetaan pääkaupunkiseudun yhteisen opiskelutietolomakkeen pohjalta, jonka opiskelija tuo ryhmänohjaajalle lukio-opinnot aloittaessaan. Ryhmänohjaaja välittää tiedon perusopetuksen aikana käytössä olleista oppimiseen liittyvistä tukitoimista ja mahdollisista lausunnoista niille henkilöille, joille tieto opiskeluhuoltolain ja lukiolain mukaan voidaan luovuttaa. Opiskelutietolomakkeen avulla kartoitetaan taustatietoja opiskelijan aiemmista opinnoista ja tuen tarpeista. Lomakkeen tiedot ovat luottamuksellisia. Opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömien tietojen toimittamisesta säädetään perusopetuslain 40§:ssä.

Vantaalla jokainen opiskelija täyttää Tuen suunnitelman osana henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaansa. Tarvittaessa erityisopettaja tekee opiskelijalle myös oppimisen tuen suunnitelman. Opiskelijan mahdollisia lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia selvitetään ensimmäisen opiskeluvuoden aikana järjestettävässä lukiseulassa. Opiskelijoita tiedotetaan lukiseulasta ja heille järjestetään mahdollisuus osallistua siihen. Erityisopettaja tulkitsee lukiseulan tulokset ja selvittää kunkin opiskelijan osalta tarpeen lukitestiin. Lukitestin perusteella suunnitellaan yksittäisen opiskelijan tukitoimien tarpeet.

Aineenopettajat tutustuvat kunkin opintojakson alkaessa opiskelijoiden erityisen tuen tarpeisiin, jotka voivat johtua lukivaikeuksista tai muista syistä. Aineenopettaja suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa tukemisen toteuttamisen esimerkiksi yksilöllisillä ratkaisuilla. Erityisiä tukimuotoja voivat olla esimerkiksi tukiopetus, tukikurssit, erityisopettajan pedagoginen tuki, läksykahvilat ja osaamisen monipuoliset näyttömahdollisuudet. Tarvittaessa tukitoimien suunnittelussa konsultoidaan erityisopettajaa. Opiskelijan jatkuvaa kehittymistä seurataan ja annetaan positiivista, rakentavaa palautetta sekä kannustetaan häntä jatkuvaan itsearviointiin.

Ylioppilaskirjoituksia varten haettavat erityisjärjestelyt suunnitellaan opiskelijan, erityisopettajan ja rehtorin yhteistyönä. Lisäksi aineenopettajalta pyydetään tarvittaessa lausunto. Opiskelijalle varataan opintojen aikana mahdollisuus harjoitella ylioppilaskirjoituksiin suunniteltujen erityisjärjestelyiden mukaista koetilannetta.

Eri oppiaineiden opinnoissa sekä opinto-ohjauksessa harjoitellaan oppimaan oppimisen strategioita. Kukin aineenopettaja sisällyttää opintojaksoihin kyseisen aineen opiskelumenetelmien harjoittelua. Aineenopettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja.

Koko oppilaitosyhteisön vastuulla on myönteisen ja yhteisöllisen toimintakulttuurin vaaliminen sekä opiskelijoiden jatkuva havainnointi. Mahdolliset huolet viedään eteenpäin Vantaan yhteisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.

4.3. Opiskeluhuolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhuolto. Oppilaitoksesta käytetään soveltuvissa kohdissa myös ilmaisua lukio. Mitä jäljempänä todetaan hyvinvointialueesta, koskee myös Helsingin kaupunkia (oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 1 §, muutettu lailla 377/2022).

Tässä luvussa määrätään opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa määrätyn koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018 12 § ja 32 § sekä oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 §). Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 9§). Opiskeluhuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus. (YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista ja lukiolaki 714/2018 2 §, muutettu lailla 165/2022).

Opiskeluhuoltoa toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3 §, muutettu lailla 377/2022). Opiskeluhuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus opiskeluhuoltopalveluihin, joita ovat opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 § ja 3 §.) Opiskeluhuoltopalvelut järjestetään ensisijaisesti lähipalveluna, jolle koulutuksen järjestäjän tulee tarjota asianmukaiset tilat. Toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palveluja voidaan järjestää myös keskitetysti opiskeluterveydenhuollon toimipisteessä. Tällöinkin palvelun on oltava helposti opiskelijoiden saavutettavissa. (Terveystenhuoltolaki 378/2022 15 a § ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 9 §, muutettu lailla 377/2022).

4.3.1. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 14 §). Opiskeluhooltosuunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Hyvinvointialueella on terveydenhuoltolain mukainen yhteistyövelvoite koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman valmistelussa (terveydenhuoltolaki 378/2022 15 a §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma korvaa opiskeluhoollon osalta paikallisen opetussuunnitelman. Se sisältää koulutuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoollotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta) sekä oppilaitoskohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Koulutuksen järjestäjän tulee kuvata opiskeluhooltosuunnitelmassa, miten suunnitelman toteutumista oppilaitoksissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjän tulee valmistella kutakin koulutusmuotoa koskevan määräyksen mukainen opiskeluhooltosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisesti, miten tarvittavat tiedot asiakokonaisuuksista kootaan ja miten oppilaitosten toimintaa niiden avulla ohjataan. Opiskeluhooltopalvelujen osalta tämä tehdään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Suunnitelma liitetään kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot (asiakokonaisuudet 1-5) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

1) Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista (opiskeluterveydenhuolto sekä kuraattori- ja psykologipalvelut) kootaan tiedot kultakin oppilaitokselta. Tiedot ilmoitetaan koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelmassa opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina. Arvioilla varmistetaan opiskeluhooltopalvelujen riittävyys huomioiden opiskelijoiden ja lukioyhteisön tarpeet, terveystarkastusten ja henkilöstömitoitusten toteutuminen sekä palvelujen järjestäminen määräajassa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 15 § ja 17 § ja terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 §).

Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta

Arvioon opiskeluhoollon kokonaistarpeesta sisältyvät yksilökohtaisessa ja yhteisöllisessä opiskeluhoollotyössä sekä opiskeluhoollon yhteistyössä tarvittavat resurssit. Kokonaistarpeen arviossa huomioidaan esimerkiksi oppilaitosyksiköiden määrä ja oppilaitosten opiskelijamäärä sekä toimintaympäristön erityispiirteet. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti paikallista lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia ja elinoloja koskevaa seurantatietoa, jota on koottu myös opiskelijoilta ja huoltajilta, opetushenkilöstöltä ja opiskeluhooltopalveluiden ammattilaisilta.

Arvioi käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista

Koulutuksen järjestäjän arviossa käytettävissä olevista opiskeluhooltopalveluista ilmoitetaan kaikkien opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisten (opiskeluterveydenhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut) henkilötyövuodet.

2) Lukioyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa lukiokoulutuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti kuuluu yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 6 §.) Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu lukioyhteisön hyvinvoinnista (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 4 §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset
- oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14§ (1501/2016))
- koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa (terveydenhuoltolaki 1326/2010 16 § ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 388/2011 12 §).

Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoiton kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 5 §). Yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa seurataan ja edistetään opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina opiskelijan suostumukseen (lukiolaki 714/2018 58 § ja Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.) Opiskelijan osallisuus ja mielipiteet otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 18 §). Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä (EU:n tietosuoja-asetus (679/2016), tietosuojalaki (1050/2018), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), lukiolaki 714/2018 58 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (1992/785), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 22 §, muutettu lailla 377/2022, ja 23 §.)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin (opiskeluterveydenhuolto, kuraattori- ja psykologipalvelut) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 16 §, muutettu lailla 377/2022).
- yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 19 §)
- opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitokisterille (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 20 §, muutettu lailla 377/2022 ja 21 §)
- tarvittavan opiskeluhoiton järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä (lukiolaki 714/2018 41 §, muutettu lailla 165/2022)
- opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa.
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

3) Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 4 §). Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen työntekijöiden sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoitoon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoitoon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen yhteistyötä.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan

- opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoitoon toteuttamiseen (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022)
- lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä
- yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoitoon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille (oppilas- ja opiskeluhoitolaki 1287/2013 11 §)

4) Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus (lukiolaki 714/2018 40 §). Turvallisuuden varmistaminen edellyttää koulutuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista oppilaitosten kanssa. Koulutuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Suunnitelmassa kuvataan opettajan tai rehtorin velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (lukiolaki 714/2018 40 §, muutettu lailla 165/2022). Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan opiskelijan (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin. Kuvaus yhteistyöstä huoltajien kanssa sekä viranomaisyhteistyö ml. toimintatavat koskien ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimeen ja/tai poliisille ovat osa suunnitelmia (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 23 §, lastensuojelulaki 471/2007 25 § ja sosiaalihuoltolaki 1301/2014 35 §).

Kriisisuunnitelma (suunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteiden varalle)

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa kuvataan kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat kriisitilanteissa sekä toimintavalmiuksien harjoittelu. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan tämän kokonaisuuden johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako. Suunnitelmassa kuvataan sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen välisen tiedottamisen periaatteet. Suunnitelma valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset sekä psykososiaalisen tuen järjestämisen periaatteet.

4.4. Kurinpito

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttyädyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä (lukiolaki 714/2018, 30 § 2 mom., muutettu lailla 165/2022). Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja (lukiolaki 714/2018, 41 § muutettu lailla 165/2022).

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita.

Laissa säädettyt kurinpitotoimet:

- Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus.
- Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Oppivelvollinen voidaan erottaa oppilaitoksesta enintään kolmeksi kuukaudeksi.

Kurinpitotoimien käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa. Koulutuksen järjestäjän tulee kurinpitotoimea harkitessaan ottaa huomioon myös teon laatu sekä opiskelijan ikä ja kehitystaso. Opiskelijaa ja huoltajaa on kuultava ennen kurinpitotoimesta päättämistä. Kurinpitotoimesta tulee antaa päätös. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

Laissa säädettyt kurinpitokeinot

- Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.
- Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Opetuksen epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa.

Kurinpitokeinoista on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa lisäksi sen hyvinvointialueen, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Kurinpitokeinot tulee kirjata. (lukiolaki 714/2018, 42 § 1 mom., muutettu lailla 165/2022)

4.4.1. Kurinpitokeinojen käyttämistä ja menettelyjä koskevan suunnitelman sisältö

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystieteiden vastaavien ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- suunnitelman tekeminen opiskelijan tuesta opetuksen epäämistilanteissa epäämisen aikana ja opetukseen palatessa (lukiolaki 714/2018, 41 § 3 mom., muutettu lailla 165/2022)
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

4.5. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritietoa otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opetukseen voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean

valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Romanit

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Viittomakieliset

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-

arvoisena enemmistökielen ja #kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvat- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Muut monikieliset opiskelijat

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen opintoja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa opiskelee monissa kieli- ja kulttuuriympäristöissä kasvaneita nuoria. Kaikkia nuoria kannustetaan tuomaan esiin omaa kulttuuriaan osaksi lukion yhteistä toimintakulttuuria.

Vantaan lukioiden tavoitteena on toteuttaa kieli- ja kulttuuritietoista opetusta ja ohjausta siten, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus menestyä opinnoissaan omaa osaamistaan vastaavalla tasolla. Monipuolisia opiskelu- ja arviointimenetelmiä käyttämällä annetaan opiskelijoille mahdollisuus osoittaa todellinen osaamisensa. Opiskelijoiden ohjaus kuuluu kaikille koulussa työskenteleville.

Vantaalaisissa lukioissa vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta joko oppilaitosten omana opetuksena tai yhteistyössä muiden toisen asteen oppilaitosten kanssa. Opiskelijoille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen ja oman uskonnon opetusta.

Lumon lukio

Opiskelijoiden oma kieli- ja kulttuuritausta huomioidaan opinnoissa ja arjessa. Opiskelijoita tuetaan muodostamaan ja kehittämään omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiään. Opettajat tiedostavat tämän olevan tarpeellista opiskelujen etenemisen ja opiskelijan hyvinvoinnin näkökulmasta.

Lumon lukiossa tuetaan ja arvostetaan oman äidinkielen opiskelua. Oman äidinkielen opetusta järjestetään yhteistyössä muiden lukioiden kanssa mahdollisuuksien mukaan. Osa opetuksesta järjestetään Lumon lukiossa omaan äidinkieleen erikoistuneen opettajan johdolla.

Opiskelijat saavat tiedon tästä opetuksesta opinto-ohjauksen ja ryhmänohjauksen yhteydessä sekä opinto-oppaasta. Suomi toisena kielenä -opetusta järjestetään Lumon lukiossa omissa ryhmissään.

Suomen kielen opintojen tukistrategia päivitetään vuosittain. Tuen antamisen tavoista ja -aikatauluista kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan ja tiedotetaan opinto-oppaassa ja Wilmassa. Ulkomailta suoritettuja opintojaksoja voidaan hyväksilukea osaksi lukio-opintoja.

5. Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

5.1. Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

1. *Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.*
2. *Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltujen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.*

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltuihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa arvioinnin toteuttamisen periaatteina ovat läpinäkyvyys, tasapuolisuus, opiskelijälähtöisyys ja erilaisten oppijoiden huomiointi. Opiskelijan oppimisen tukemisessa ja ohjaamisessa käytetään pedagogisesti perusteltuja, monipuolisia ja tarkoituksenmukaisia arvioinnin menetelmiä. Arviointi muodostaa selkeän ja ymmärrettävän kokonaisuuden, joka on myös opiskelijoiden tiedossa. Opiskelijoita kannustetaan asettamaan itselleen oppimiseen liittyviä tavoitteita sekä tunnistamaan keinoja tavoitteisiin pääsemiseen.

Lumon lukio

Arviointi on tärkeä osa oppimisprosessia. Se antaa opiskelijalle palautetta osaamisen ja opintojen edistymisestä. Opiskelijan tulee olla aktiivinen palautteen vastaanottaja sekä oman opiskelunsa ymmärtäjä ja ohjaaja. Arviointi perustuu opiskelijan antamaan monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin tavoitteena on kannustaa (formatiivinen) ja toisaalta antaa realistista kuvaa opiskelijan tiedoista ja taidoista (summatiivinen). Kurssin arviointikriteerit käydään läpi opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne annetaan kirjallisena. Oppiaineen ja opintojakson arvioinnin kriteerit ovat myös huoltajien saatavilla, millä tuetaan huoltajan tehtävää opiskelijan opintojen edistymisen seuraamisessa.

5.2. Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suorituserkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa opintojakson tavoitteista ja arvioinnin perusteista keskustellaan opiskelijoiden kanssa opintojakson alussa. Yhdessä sovitut arviointiperusteet kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi ja seurattavaksi. Arviointia toteutetaan opintojakson aikana monipuolisilla menetelmin, joita voivat olla esimerkiksi tehtävien arviointi, itse- ja vertaisarviointi, palautekeskustelut, parikokeet, suulliset kokeet, kokeet jne.

Opiskelijan työskentelyn arvioinnissa kiinnitetään huomiota sinnikkyYTEEN, tavoitehakuisuuteen ja kykyyn suunnitella omaa toimintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

5.2.1. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosoista paras.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määriteltujen suoritusmerkintöjen lisäksi K- , Z - ja M-merkintöjä. K-merkintä tarkoittaa keskeytettyä opintojaksoa, jota ei lasketa mukaan opiskelijan oppimäärään. Z-merkintä tarkoittaa kesken olevaa opintojaksoa. Opintojaksotulosteeseen jokaisesta moduulista kirjataan näkyviin erillinen suoritusmerkintä (numero, K tai Z), jotta opiskelija voi seurata opintojen etenemistä ja tarvittaessa täydentää kesken olevaa opintojaksoa yksittäisen moduulin osalta. Opintojakson lopullinen arvosana annetaan sitten, kun kaikki opintojaksoon sisältyvät moduulit on suoritettu. Opiskelijalle voidaan kuitenkin antaa väliaikatieta opintojaksojen moduulin arvioinnista merkinnällä M. Kirjainmerkintä vaihdetaan numeroksi opintojakson ollessa täysin valmis. Lopullisen arvosanan ei tarvitse olla moduulien aritmeettinen keskiarvo. Opiskelija voi suorittaa lukiokohtaisesti päätettävässä määräajassa puuttuvia opintojakson osia eli Z-merkittyjä moduuleja.

Opiskelija voi suorittaa lukiokohtaisesti päätettävässä määräajassa puuttuvia opintojakson osia eli Z-merkittyjä moduuleja.

Opintojakso on suoritettu hyväksytysti (arvosana 5 tai S), kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson tavoitteet on saavutettu opintojakson alussa sovitulla tavalla.

Arvosanojen korottaminen tehdään opintojaksoittain tai jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, jokaisen moduulin osalta erikseen. Arvosanan korottaminen tehdään osallistumalla opetukseen uudelleen tai suorittamalla opintojakso tai moduuli itsenäisesti. Hyväksytty arvosana voidaan korottaa osoittamalla aiempaa arvosanaa syvempää osaamista.

Opiskelija voi korottaa hylätyn moduulin tai opintojakson arvosanan suorittamalla uudelleen ne opintojakson osat, joita opiskelija ei ole suorittanut hyväksytysti. Kokeen uusiminen voi olla osa hylätyn opintojakson arvosanan korottamista, mutta opiskelijoilta voidaan edellyttää myös muiden moduulien sisältyvien tehtävien suorittamista.

Lumon lukio

Lähtökohtaisesti tavoitteena on, että opintojakso suoritetaan loppuun valitun periodin aikana. Opetuksen järjestelyjen tavoitteena on antaa opiskelijalle tuki periodin aikana siten, että jokainen suoritus tulee tehdyksi loppuun ennen periodin päättymistä. Mikäli opiskelija saa osasuorituksen (Z), hän suorittaa opintojakson tai modulin loppuun lähimmässä uusintakuulustelussa. Uusintakuulustelujen ajankohdat tarkennetaan lukuvuosikalenterissa.

Oppiaineiden yleiset arvioinnin kriteerit kirjataan opinto-oppaaseen.

5.2.2. Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvien osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijalla on mahdollisuus opiskella lukiokohtaisesti päätettävät opintojaksot tai yksittäiset moduulit itsenäisesti, mikäli opiskelija on suorittanut hyväksytysti vaadittavat aikaisemmat opinnot. Oppiaineen ensimmäistä moduulia ei pääsääntöisesti suositella itsenäisesti suoritettavaksi.

Opintojakson itsenäisestä suorituksesta tehdään opiskelijan kanssa kirjallinen suunnitelma. Kirjallisessa suunnitelmassa määritellään itsenäiseen suoritukseen sisältyvät tehtävät, niiden arviointiperusteet ja aikataulu. Itsenäiseen suoritukseen voi sisältyä arviointikeskusteluja, itsearviointia, vertaisarviointia, kokeita jne. Arvioinnin tulee olla monipuolista.

Jos opiskelija saa itsenäisesti suoritetusta opintojaksosta hylätyn arvosanan, hänet ohjataan suorittamaan opintojakso lähiopetukseen. Muista itsenäisesti suoritettavan opintojakson ohjeista päätetään lukiokohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Lumon lukio

Lähtökohtaisesti pakollisia opintojaksoja ei suoriteta itsenäisesti. Opiskelija neuvottelee opinto-ohjaajan tai aineenopettajan kanssa itsenäisestä suorittamisesta. Aiemmista opintojaksoista tulee olla keskimäärin arvosana 7, jotta lupa itsenäiseen suoritukseen myönnetään.

Opiskelija anoo itsenäisen suoritusoikeuden erikseen. Luvan myöntää rehtori aineenopettajan tai opinto-ohjaajan puoltamisen jälkeen. Luvan myöntämisen jälkeen opiskelijan vastuulla on sopia suorittamisen aikataulu ja sisällöt aineenopettajan kanssa aineryhmässä yhteisesti sovittujen kriteerien mukaisesti. Mikäli opiskelija saa itsenäisestä suorituksesta hylätyn (4), arvosanaa ei sisällytetä hänen lukio-opintoihinsa. Tällöin opiskelijan tulee suorittaa opintojakso läsnäolo-opetuksena.

Läsnäoloon perustuvia opintojaksoja ei voi suorittaa itsenäisesti.

Opiskelija voi suorittaa opintojaksoja myös muissa oppilaitoksissa. Todistus hyväksytystä arvosanasta (vähintään 5) hyväksiluetaan osaksi opiskelijan lukio-opintoja.

5.2.3. Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevilla luvuilla lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5.2.4. Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Vantaan lukiokoulutus

Ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja aineenopettajat seuraavat opiskelijan opintojen etenemistä. Mikäli opiskelijalla on vaikeuksia opintojen etenemisessä, hänelle tulee tarjota ohjausta ja tukea. Huoltajille opiskelijan opintojen edistymisestä tiedotetaan jaksoarviointien välityksellä.

Lumon lukio

Huoltajat seuraavat opiskelijan opintojen edistymistä Wilma-järjestelmän kautta. Aineenopettaja kirjaa Wilmaan poissaolot oppitunneittain. Wilmaan kirjataan myös opintojakson suorittamiseen liittyviä tietoja. Ryhmänohjaaja, huoltaja ja opiskelija keskustelevat aktiivisesti periodin tai opintojakson aikana, mikäli opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja -aikataulu ovat vaarassa jäädä toteutumatta. Ryhmänohjaaja, opiskelija ja huoltaja sopivat yhdessä mahdollisista opiskelun tukitoimista, joista tehdään kirjallinen suunnitelma. Tukitoimet voivat liittyä opintojen yleiseen edistymiseen tai yksittäisen oppiaineen tukeen.

Opiskelija ottaa yhteyden ryhmänohjaajaan tai opinto-ohjaajaan tehdäkseen muutoksia HOPSiinsa. Huoltaja ottaa yhteyden ryhmänohjaajaan, mikäli on itse huolissaan nuoren opintojen edistymisestä. Tavoitteena aktiivisessa yhteydenpidossa on tunnistaa ja tarttua mahdollisimman ajoissa opiskelun sujumisen ongelmiin.

5.2.5. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskelu-aikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettut opinnot vastaavat, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2#oppi määrän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2#oppi määrän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppi määrän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2#oppi määrän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2#opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus #oppi määrän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppi määrästä, mutta ei molemmista.

Vantaan lukiokoulutus

Rehtori päättää osaamisen tunnustamisesta ja opintojen hyväksilukemisesta opiskelijan esittämän hakemuksen perusteella. Hyväksiluettavia opintoja ovat esimerkiksi vaihto-opiskelun aikana suoritettut opinnot, korkeakouluopinnot tai muualla suoritettut lukio-opinnot. Perusopetuksen, perusopetuksen lisäopetuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen aikana suoritettut lukio-opinnot sisällytetään opiskelijan osoittaman todistuksen perusteella osaksi lukio-opintoja. Hyväksiluettavat opinnot voivat olla opintojaksoja tai yksittäisiä opintojakson osia eli moduuleja. Hyväksilukeminen ja osaamisen tunnustaminen tehdään opiskelijan edun mukaisesti. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintojakson alkamista.

Jos opiskelija vaihtaa oppiaineen oppimäärän tasoa opintojaksojen aikana, niin viimeisin taso määrittää päättötodistukseen tulevan tason. Opiskelijan tulee ilmoittaa oppiaineen oppimäärän tason vaihdosta kirjallisesti.

Lumon lukio

Opiskelija voi tehdä hyväksilukupyynnön mistä tahansa koulun ulkopuolella suoritetuista opinnoista todistusta vastaan. Todistuksesta tulee ilmetä opintojen laajuus (tuntimäärä), opintojen sisällöt ja kieli, suorituksen ajankohta sekä arvosana. Rehtori tekee päätökset yhteistyössä aineenopettajien kanssa opintojen hyväksilukemisesta.

Vuosittain vahvistetaan yleisimmät hyväksiluettavat opinnot, jotka kerrotaan opinto-oppaassa.

5.2.6. Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

5.3. Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttää ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat

päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suorituserkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suorituserkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijan on mahdollista korottaa opintojaksojen keskiarvon perusteella määräytyvää oppiaineen oppimäärän arvosanaa opiskelijan arvioinnista päättävien opettajien ja rehtorin harkinnan perusteella. Oppiaineen oppimäärän arvosanan korottamiseen voidaan opiskelijalta edellyttää tapauskohtaisesti määriteltäviä lisänäyttöjä.

Lumon lukio

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa voi korottaa erikseen järjestettävissä korotuskuulusteluissa, jotka tarkennetaan lukuvuosisuunnitelmassa ja opinto-oppaassa.

5.4. Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntietomustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:

1. opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;
2. lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;
3. se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täyttyttävä.

5.5. Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

1. opiskelijaksi ottamista
2. 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisääjän myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä
3. suoritettujen opintojen hyväksi lukemista
4. opiskelun poikkeavaa järjestämistä
5. oikeutta saada uskonnon tai elämänkatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5.6. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus #oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/ elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus #kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelema oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja#kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5.7. Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksyttyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

6. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

6.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSMINISTERIEN

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalaakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen

- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä

paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestävän toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestäväa elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähteaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Vantaan lukiokoulutus

Hyvinvointiosaaminen

Vantaan lukioissa ylläpidetään ja kehitetään opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia edistävää turvallista sekä yhteisöllistä ilmapiiriä ja välittämisen kulttuuria. Opiskelija saa tietoa yhteiskunnan hyvinvointipalveluista ja valmiuksia hakea tarvittaessa apua itselleen ja läheisilleen.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisen yhteydessä opiskelija saa tukea ja ohjausta monipuolisten ainevalintojen tekemiseksi, esimerkiksi hyvinvointia edistävien taito- ja taideaineiden sisällyttämiseksi opintoihin.

Lukio-opintojen aikana opiskelija saa valmiuksia kokonaisvaltaiseen kasvuun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia käsitellä ajankohtaisia kysymyksiä ja tulevaisuuteen liittyviä epävarmuuksia eri oppiaineissa. Opiskelija saa valmiuksia ristiriitojen kohtaamiseen ja ratkaisujen kehittämiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan vuorovaikutusosaaminen kehittyy Vantaan lukioden läsnäolevan ja kohtaamiseen kannustavan toimintakulttuurin kautta. Päivittäisiin rutiineihin kuuluvat tervehtiminen, hyvät käytöstavat sekä toisten kunnioitus. Vantaalla opettaja on läsnä opiskelijan kouluarjessa.

Vuorovaikutus on tapa oppia kaikissa oppiaineissa. Opiskelijaa kannustetaan omien näkemystensä esille tuomiseen ja toisten kuuntelemiseen. Opiskelija saa valmiuksia tiedostaa omia ja toisten tunteita sekä ymmärtää niiden vaikutuksia vuorovaikutustilanteisiin. Opiskelija oppii toimimaan monikulttuurisessa yhteisössä.

Vuorovaikutusosaamista kehitetään opetuksessa sekä menetelmillä että sisällöillä, ja opiskelijoita otetaan mukaan monenlaiseen päätöksentekoon koulussa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tavoitteena on, että opiskelijasta kasvaa osallistuva, itsenäinen ja monilukutaitoinen kansalainen, joka osaa huolehtia tietoturvastaan sekä ottaa huomioon viestinnän eettiset vastuukysymykset. Digiosaaminen on luonteva osa lukio-opintoja. Lukioaikanaan opiskelija tutustuu erilaisiin digitalisuuden luomiin mahdollisuuksiin ja kehittää omaa digilukutaitoaan.

Osana kunkin oppiaineen opiskelua opiskelija tutustuu eri tieteen- ja taiteenaloille ominaisiin tapoihin käyttää kieltä sekä esittää ja rakentaa todellisuutta. Opiskelijan kehittymistä tekstien tulkitsijana tukevat opiskelussa hyödynnettävät monipuoliset materiaalit. Opiskelija oppii eri tieteenalojen ominaiskieltä eri oppiaineissa, ja kielitietoisuus on läsnä kaikessa opiskelussa. Vantaan lukioissa annetaan eväitä lukuintoon myös vapaa-ajalla.

Korkeakouluopintoihin opiskelija tutustuu erilaisten lukioaikana toteutettavien vierailujen, asiantuntijavierailijoiden ja tutustumisjaksojen kautta. Korkeakouluyhteistyön kautta opiskelija pääsee laajentamaan osaamistaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijat ovat aktiivisia omien opintojensa suunnittelijoita ja ottavat vastuuta omista valinnoistaan. Erilaisten lähiympäristöön liittyvien projektien tai tehtävien myötä opiskelijat opettelevat kantamaan sosiaalista vastuuta myös ympäristöstä ja vaikuttamaan elinympäristöönsä liittyviin asioihin. Opiskelijat perehtyvät demokratian toimintaan muun muassa erilaisten vierailukäyntien myötä.

Opiskelijat tutustuvat kansalaisyhteiskunnan periaatteisiin lukioissa järjestettävien vaalien ja keskustelujen kautta. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa lukion toiminnan kehittämiseen erilaisissa tilanteissa, ja vaikutuksen tuloksia tehdään näkyväksi. Opiskelijoiden vaikuttamiskanavia ovat esimerkiksi opiskelijakuntatoiminta, lukioden tiimit, työryhmät, nuorisovaltuusto sekä erilaiset järjestöt. Opiskelijat ovat mukana lukion tiimeissä tai muissa kehittämisryhmissä ja johtoryhmässä siltä osin kuin laki sen mahdollistaa.

Opiskelijat tutustuvat, saavat kokemuksia ja oppivat tuntemaan työ- ja yrityselämän sisältöjä, vaatimuksia ja tarpeita lukioaikana toteutettavan työelämäyhteistyön avulla. Opiskelija omaksuu rohkean ja myönteisen asenteen yrittäjyyteen.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kestävän elämäntavan edistäminen on tärkeä osa Vantaan lukioden toimintakulttuuria. Kestävää elämäntapaa tarkastellaan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on mahdollista saavuttaa vain kaikkien näiden näkökulmien yhteensovittamisella.

Lukioaikana opiskelijat saavat valmiuksia pohtia omien valintojensa ja tekojensa merkitystä ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Opiskelijoille tarjotaan

mahdollisuuksia osallistua ilmastonmuutoksen hillitsemiseen liittyvien projektien ja opintojaksojen suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskelijat oppivat näkemään asioiden välisiä yhteyksiä ja hahmottamaan yhä suurempia kokonaisuuksia sekä toimimaan globaalista näkökulmasta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vantaan lukiot ovat monikulttuurisia yhteisöjä, joissa opiskelee ja työskentelee monista kieli- ja kulttuuriympäristöistä tulevia ihmisiä. Monikulttuurisuus ja kotikansainvälisyys ovat osa lukioiden toimintaa. Lukiossa opiskelijat saavat valmiuksia kohdata, reflektoida ja vahvistaa tuntemustaan kulttuureista ja erilaisista kulttuuri-identiteeteistä. Tavoitteena on, että opiskelija oppii havaitsemaan ja arvostamaan elinympäristönsä kulttuurista moninaisuutta. Opiskelijat saavat myös tukea oman kulttuuri-identiteettinsä kehittämiseen.

Kokemuksia kansainvälisyydestä opiskelijat saavat erilaisten projektien, hankkeiden, vierailujen ja vaihtojen kautta. Opiskelija oppii myös tunnistamaan kansainvälistymisen mahdollisuudet kotimaassa. Kansainvälisyyskasvatuksen myötä opiskelijat saavat valmiuksia maailmankansalaisuuteen kasvamiseen sekä edellytyksiä eettiseen toimijuuteen monikulttuurisissa ympäristöissä.

Lumossa painotetaan erityisesti hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamista lukion ensimmäisen syksyn aikana. Opetuksen järjestelyt ja sisällöt suunnitellaan yhteistyössä opettajien ja opiskelijoiden kesken siten, että uusi lukiolainen saa lukiolaiseksi kasvamisen polulla hyvän alun. Lukiolaiseksi kasvamisen polusta kirjataan tarkemmin lukuvuosisuunnitelmassa.

7. Oppiaineet

7.1. Äidinkieli ja kirjallisuus (AI)

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatkoopintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

7.1.1. Suomen kieli ja kirjallisuus (AI1)

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden

opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (HI01ÄI0203)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI01)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (ÄI1), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulksijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Paikallinen lisäys

- syventää tietoteknistä osaamistaan tekstien suunnittelussa ja tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan ja tulkitsemaan erilaisia digitaalisia journalistisia tekstejä. Hän tarkastelee aiheita monista eri näkökulmista. Opiskelija käyttää luovuutta kirjoitustaidonvastausten ideoinnissa, rajaamisessa ja näkökulman valinnassa.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan antamalla ja saamalla vertaispalautetta. Yhteistyötaitoja vahvistetaan ryhmätyöskentelyllä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttaa opintojakson aikana tehty lukutaidon ja kirjoitustaidon tehtävät sekä muut tehtävät, kuten ryhmätyöt. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttaa opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa opiskellaan eri tekstilajeja sekä niiden rakennetta ja tavoitteita. Opetellaan kirjoitusprosessia sekä vahvistetaan kirjoittajan käsitystä itsestään kirjoittajana. Opiskelija oppii hyödyntämään aineistoja omissa teksteissään. Kerrataan kielenhuoltoa. Numeroarviointi.

Kirjallisuus ja kertomukset, 2 op (ÄI04)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (ÄI4), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Paikallinen lisäys

- opiskelija oppii etsimään itseään puhuttelevaa kirjallisuutta paikallisia kirjastoja ja lukion omaa kirjatarjontaa hyödyntäen.
- oppitunneilla pidetään erilaisin lukutaukoja.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Paikallinen lisäys

- Hyödynnetään oppitunteja kirjojen lukemiseen.
- Kirjallisuuden analyysien tuottamisessa käytetään vaihtelevia esitysmuotoa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Kannustamme kirjojen sinnikkääseen lukemiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kokonaisteosten lukeminen auttaa etsimään merkityksiä ja yhdistämään asioita uudella tavalla.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää globaaleja kysymyksiä erilaisista näkökulmista lukemansa kauno- ja tietokirjallisuuden kautta. Kirjojen tematiikan pohjana voi käyttää yhteiskunnallista keskustelua.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttavat luettujen teosten pohjalta tehdyt erilaiset kirjoitustehtävät. Opintojakson aikana pidetään puhe-esityksiä ja keskusteluharjoituksia, joiden aiheet voivat liittyä globaali- ja kulttuuriosaamiseen tai eettiseen ja ympäristöosaamiseen. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa nautitaan kirjallisuudesta ja luetaan useita teoksia. Teoksia analysoidaan suullisesti ja kirjallisesti. Opintojaksoon saattaa liittyä vapaavalintainen, maksullinen retki, kuten teatterissa käynti. Numeroarviointi.

Esiintyminen ja vuorovaikutus, 1 op (ÄI07)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 2, 1 op (ÄI7), Pakollinen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Paikallinen lisäys

- opiskelija kehittyy omaääniseksi, rohkeaksi ja eettisesti toimivaksi viestijäksi.
- vuorovaikutuksen vahvistaminen erilaisissa viestintäympäristöissä, digitaalisissa ympäristöissä.
- hyödynnetään Lumon luovien opintojen painotusta.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 2

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

Paikallinen lisäys

- käytössä olevia digialustoja opetellaan käyttämään monipuolisesti.
- opiskelija hyödyntää Lumon lukion oppimisympäristöä viestintäympäristönä.
- lähiympäristöjä voidaan hyödyntää monipuolisesti omaäänisyyden, esiintymisrohkeuden ja rentoutumisen tukena

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää ilmaisuaan sekä kirjallisesti että suullisesti. Hän saa varmuutta erilaisissa viestintätilanteissa toimimiseen ja oppii arvioimaan vuorovaikutusetiikkaa eri viestintäkanavissa. Opiskelijalla on mahdollisuus pohtia omaa esiintymisjännitystään ja saada rohkeutta suullisiin esityksiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittää vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti sekä viestijänä että vastaanottajana. Hän harjaantuu myös palautteen saamiseen ja vastaanottamiseen sekä vuorovaikutusetiikan pohtimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Omaäänisyys kehittyy sanataideharjoituksin. Opiskelija saa esiintymisrohkeutta ja harjaantuu puheviestinnässä.

Opiskelija syventää moniäänisen tekstin tuottamisen taitojaan, joihin kuuluu aineistojen arvioiminen ja niiden pohjalta kirjoittaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa käytetään PUHVI-kokeen kriteerejä. Opintojakson aikana tehdään erilaisia puheesityksiä ja keskusteluharjoituksia. Aktiivinen osallistuminen ja omien tavoitteiden saavuttaminen vaikuttavat arviointiin. Halutessaan opiskelija voi suorittaa myös valtakunnallisen PUHVI-kokeen. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa syvennetään esiintymistaitoja. Oma ilmaisutapaa kehitetään sanataideharjoituksin. Opintojakson aikana harjoitellaan esiintymistaitoja, pohditaan esiintymisrohkeutta sekä harjoitellaan puheenvuoron rakentamista. Jaksossa opiskellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavissa ja syvennetään kykyä analysoida ja arvioida puhuttuja ja audiovisuaalisia tekstejä. Opintojaksoon saattaa liittyä vapaavalintainen, maksullinen retki, kuten teatterissa käynti. Numeroarviointi.

Kirjallisuus ja konteksti, 2 op (ÄI08)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (ÄI8), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa*
- *ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa*
- *tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.*

Paikallinen lisäys

- vantaalaisen identiteetin rakentuminen esimerkiksi vantaalaisten artistien kappaleiden kautta.
- maailmankirjallisuuteen tutustumisen avulla opiskelija laajentaa ja syventää globaalia ajatteluaan suhteessa suomalaiseen kulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- *Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta*
- *kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti*
- *tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta*

Paikallinen lisäys

- monipuolisten opetusmenetelmien käyttö
- tekstien tarkastelu eri konteksteissa ja vantaalaisen identiteetin näkökulmasta
- uudet verkkotekstilajit ja multimodaalisten tekstien hyödyntäminen, kuten verkkorunot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kirjallisuuden lukeminen näyttää, miten merkitys syntyy erilaisten kerronnan näkökulmien ja erilaisten lukijoiden vuoropuhelussa. Kirjallisuuden lukeminen kontekstissaan lisää ymmärrystä historiallisten, sosiaalisten ja kulttuuristen olosuhteiden merkityksestä ihmisyyteille ja yksilöille. Maailmankirjallisuuden ja suomalaisen kirjallisuuden lukeminen avartaa opiskelijoiden näkemystä kulttuurien yhteyksistä ja monikulttuurisuudesta. Opintojaksossa opetellaan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamista. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Hyvinvointiosaaminen

Lukeminen laajentaa näkemystä monenlaisista identiteeteistä. Opiskelijan identiteetti avartuu kirjallisuuden lukemisen avulla. Lukeminen itsessään lisää hyvinvointia.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen (ja kirjallisuuden lukeminen) edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointiin vaikuttaa aktiivinen osallistuminen tunneilla käytäviin keskusteluihin sekä teoksista tehdyt kirjalliset työt. Arviointiin vaikuttaa korottavasti luettujen teosten määrä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tarkastellaan kaunokirjallisuutta osana erilaisia konteksteja, kuten ajallinen, kulttuurinen ja yhteiskunnallinen. Luetaan tekstejä eri näkökulmista. Suomen kirjallisuutta tarkastellaan osana maailmankirjallisuutta. Numeroarviointi.

Rohkaistu puhujana, 2 op (ÄI09)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (ÄI9), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Paikallinen lisäys

- opintojakson työmenetelmissä korostuvat yhdessä tekeminen ja kokemuksellisuus, hyödynnetään etävälineitä ja muita menetelmiä
- tutustutaan vantaalaiseen monikulttuurisuuteen ja syvennetään eettistä dialogia.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Paikallinen lisäys

- opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan ryhmän ja oppilaitoksen moninaisuutta hyödyntäen pääkaupunkiseudun kulttuurisesti ja sosiaalisesti rikkaassa ympäristössä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pääsee kokeilemaan ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti ja saa valmiuksia toimia vaativissakin viestinnällisissä tilanteissa. Esiintymisvarmuus paranee ja opiskelija tulee tietoiseksi omista lähtökohdistaan erilaisissa viestinnällisissä rooleissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija syventää ja laajentaa vuorovaikutustaitojaan kohti jatko-opintojen ja työelämän tarpeita. Hän kehittää kulttuurista osaamistaan ja yhteiskunnallisia valmiuksiaan monipuolisissa viestintätilanteissa. Opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa omat vuorovaikutustaitonsa osallistumalla myös Puheviestintätaitojen päättökokeeseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opiskelija asettaa itselleen tavoitteet kehittää omia puheviestintätaitojaan. Arviointiin vaikuttaa opiskelijan kehittyminen itsearvioinnissa: tavoitteiden asettaminen ja niiden saavuttaminen. Myös opettajan kanssa käyty palautekeskustelu on oleellinen osa kurssin suoritusta. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa monipuolistetaan jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä rakentavaa toimintaa vaativissakin vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan argumentoimista ja tutkitaan erilaisia vuorovaikutustilanteita. Opintojakso antaa valmiudet osallistua toisen asteen Puheviestinnän päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen. Kurssiin saattaa liittyä vapaavalintainen, maksullinen retki, kuten teatterissa käynti. Numeroarviointi.

Kirjoitustaidon syventäminen, 2 op (ÄI10)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (ÄI10), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen*
- *kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.*

Paikallinen lisäys

- lähiseudun kulttuuritarjontaan tutustuminen ja sen hyödyntäminen oman ajattelun laajentamisessa.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- *kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen*
- *tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet*
- *kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu*
- *aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä*
- *tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuolto*

Paikallinen lisäys

- *hyödynnetään vaihtuvia oppimisympäristöjä*

- opintojakso valmistaa ylioppilaskirjoitusten kirjoitustaidon kokeeseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tuetaan opiskelijan kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen erilaisten tekstien ja tehtävänantojen avulla sekä ajankohtaista mediaa seuraamalla. Kirjoitelmien avulla on mahdollista ottaa kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja syventää keskustelemaa kirjoittamisen taitoa.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa opiskelija vahvistaa opiskelijaminäänsä. Kirjoittamalla kehitetään itseilmaisun taitoja sekä ajankäytön hallintaa, mikä lisää varmuutta ylioppilaskokeessa ja muissa vaativissa tilanteissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi perustuu opintojakson aikana tehtyihin ylioppilaskokeeseen valmistaviin harjoituksiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa syvennetään tiedonhallinnan taitoja sekä omaäänisen pohtivan tai kantaaottavan tekstin laatimista ja muokkaamista aineistojen pohjalta. Opintojakson aikana harjoitellaan kirjoitusprosessin eri vaiheita sekä kerrataan kielen- ja tekstinhuoltoa. Opintojakso valmentaa suomen kielen ja kirjallisuuden kirjoitustaidon yo-kokeeseen. Numeroarviointi.

Lukutaidon syventäminen, 2 op (ÄI11)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (ÄI11), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

Paikallinen lisäys

- valmentaa lukutaidon ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- *monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö*
- *erilaisia tapoja tulkita tekstejä*
- *tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa*
- *monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet*

Paikallinen lisäys

- opintojaksossa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso syventää monilukutaitoa. Moninaisten tekstien lukeminen edistää opiskelijan tulevaisuuden demokratiataitoja ja kykyä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun rakentavasti.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksossa syvennetään kulttuurista lukutaitoa. Tekstejä luetaan globaalissa kontekstissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi perustuu opintojakso aikana tehtyihin lukutaidon ylioppilaskoeharjoituksiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa syvennetään monimuotoisten asia- ja mediatekstien sekä fiktiivisten tekstien analyysia ja tulkintaa sekä oman perustellun tulkinnan esittämistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opintojakso valmentaa suomen kielen ja kirjallisuuden lukutaidon yo-kokeeseen. Numeroarviointi.

Kirjoita luovasti, 2 op (ÄI12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija rohkaistuu kirjoittajana.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tuottaa erilaisia tekstejä ja vahvistaa omaa kirjoittajakuvaansa monipuolisena tekstin tekijänä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija oppii hyödyntämään elettyä elämää ja omaa persoonaansa tuottaakseen erilaisia tekstilajeja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkintänä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kirjoitetaan luovasti erilaisia tekstejä ja nautitaan kirjoittamisesta. Kirjoittaminen vahvistaa taitoja käsitellä omaa elämää. Hyväksytty/hylätty.

Kehity kirjoittajana, 2 op (ÄI13)**Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- opiskelija kehittyä suomen kielen kirjoittajana ja oman tekstin muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- opintojaksossa työskentelään omia tekstejä, jotka voivat liittyä eri oppiaineisiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija saa varmuutta kirjalliseen esittämiseen, mikä rohkaisee häntä osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla hiotaan omia tekstejä ja syvennetään kirjoittamisen taitoja. Kerrataan kirjoittamisen ja kielenhuollon perusasioita. Suoritusmerkintä.

Mediatekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 3 op (ÄI0506)**Opintojakson moduulit**

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (ÄI5), Pakollinen
- Kirjoittaminen 1, 1 op (ÄI6), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

Paikallinen lisäys

- opiskelija tutustuu alueellisiin medioihin ja paikallisen vaikuttamisen kanaviin
- opiskelija oppii tuottamaan omaäänistä tekstiä.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Kirjoittaminen 1

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

Paikallinen lisäys

- opiskelija suunnittelee ja tuottaa multimodaalisen kantaa ottavan tekstikokonaisuuden.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa tutustutaan eri medioihin ja vaikuttaviin teksteihin sekä tuotetaan omia vaikuttavia tekstejä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan opiskelijan kykyä kehittää taitojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan itsearviointi sekä tavoitteiden saavuttaminen sekä opintojakson aikana tehty kirjalliset ja suulliset opinnäytteet, kuten multimodaalinen tekstikokonaisuus. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opetellaan lukemaan kriittisesti erilaisia vaikuttamiseen pyrkiviä tekstejä. Tuotetaan pohdiskelevia ja kantaa ottavia tekstejä sekä hyödynnetään aineistoja omien tuotosten osana. Opintojaksolla tuotetaan multimodaalinen tekstikokonaisuus. Kurssiin saattaa liittyä vapaavalintainen, maksullinen retki, kuten teatterissa käynti. Numeroarviointi.

7.1.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus (AI6)

Oppiaineen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyyden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa*
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan*
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita*
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa*

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa*
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista*
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja*
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä*

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä*
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa*
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia*

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan*

erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarojaan

- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi

Osaamisen arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettujen moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen

- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Opintojaksot

S2 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S201)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 2 op (S21), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

Paikallinen lisäys

- syventää tietoteknistä osaamistaan erilaisilla digitaalisilla alustoilla
- pystyy tuottamaan omaäänisen yhtenäisen tekstin valmiiksi annetusta aiheesta
- saa tietoa oman suomen kielen taitonsa tasosta kurssin alussa tehtävän kielitason kartoituksen avulla.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen
- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa

- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Paikallinen lisäys

- aineistojen käytön harjoittelu lyhyemmillä teksteillä
- kieliopin kertaaminen ja harjoittelu, erityisesti verbeihin liittyvät kielioppiasiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija käyttää luovuutta koulutehtävien ideoinnissa, rajaamisessa ja näkökulman valinnassa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Jatkuva kieleen liittyvien taitojen kartuttaminen parantaa yhdenvertaista vaikutusmahdollisuutta yhteiskunnallisissa asioissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin sekä niiden tavoitteisiin ja rakenteisiin. Harjoitellaan kirjoitusprosessia, erilaisten tekstien pohjalta kirjoittamista, kuten referointia ja kommentointia sekä vahvistetaan opiskelijan käsitystä itsestään kirjoittajana. Opiskelija oppii hyödyntämään aineistoja omissa teksteissään. Numeroarviointi.

S2 Kirjallisuus ja kertomukset, 2 op (S204)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 1, 2 op (S24), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä
- kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista
- kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

Paikallinen lisäys

- hyödyntää Lumon lukion ja pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa ja saa kasvaa monipuoliseksi taiteen kuluttajaksi
- tutustuu kulttuurin livestriimauksiin ja/tai digitaalisuutta hyödyntäviin taiteenlajeihin
- oppii etsimään itseään puhuttelevaa kirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 1

- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta*
- *kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikkittely*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä*
- *kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna*

Paikallinen lisäys

- pääkaupunkiseudun ja lukion oman kulttuuritarjonnan hyödyntäminen osana kurssin sisältöjä mahdollisuuksien mukaan
- yhden kaunokirjallisen kokonaisteoksen lukeminen
- kieliopin kertaaminen ja harjoittelu, erityisesti välimerkkeihin ja lauseenjäseniin liittyvät kielioppiasiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää ymmärrystään suomalaisesta kulttuurista kirjallisuuden kautta ja oppii tekemään havaintoja yhtäläisyyksistä ja eroista muihin kulttuureihin.

Hyvinvointiosaaminen

Kirjallisuuden elämyksellisen ja kokemuksellisen lukemisen kautta opiskelija syventää näkemystään omasta identiteetistään, ihmisistä ja maailmasta. Kirjallisuuden monitulkintaisuus lisää kykyä kohdata ristiriitoja.

Kirjallisuudesta keskustelu ja sanataideharjoitusten tekeminen kehittävät kuuntelun ja ilmaisun taitoja ja vahvistavat kykyä tuottaa tekstiä omien havaintojen pohjalta.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija ymmärtää globaaleja kysymyksiä erilaisista näkökulmista lukemansa kaunokirjallisuuden kautta. Kirjojen tematiikan pohjana voi käyttää yhteiskunnallista keskustelua. Eettisten ja ajankohtaisten kysymysten käsittely kirjallisuudessa lisää opiskelijan kykyä arvioida asioita moniulotteisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat opintojakso aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa perehdytään kirjallisuuden lajeihin ja lukemisen tapoihin. Kirjallisuutta käsitellään analysoiden ja elämyksellisesti. Opintojaksossa painottuvat erityisesti kaunokirjalliset tekstit, kuten runot, näytelmät ja novellit. Numeroarviointi.

S2 Mediatekstien tulkinta ja kirjoittaminen, 3 op (S205)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 1, 2 op (S25), Pakollinen
- Kirjoittaminen 1, 1 op (S26), Pakollinen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 1

Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- oppii perustelevaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

Kirjoittaminen 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.

Paikallinen lisäys

- kehittyä omaääniseksi, rohkeaksi ja eettisesti toimivaksi viestijäksi myös pääkaupunkiseudun erilaisia viestintäympäristöjä hyödyntäen ja omaa toimintaansa niihin peilaten. Opiskelijan omille kiinnostuksen kohteille ja vahvuuksille kirjoittajana annetaan tilaa.
- tutustuu alueellisiin medioihin ja paikallisen vaikuttamisen kanaviin
- oppii tuottamaan omaäänistä tekstiä.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 1

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelevien harjoittelevien suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

Kirjoittaminen 1

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

Paikallinen lisäys

- erilaisiin medioihin tutustuminen
- laajemman multimodaalisen työn tekeminen
- kieliopin kertaaminen ja harjoittelu, erityisesti sijamutoihin ja virkerakenteisiin liittyvät kielioppiasiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa käsitellään median roolia yhteiskunnallisena vaikuttajana. Opintojaksossa kehitetään kriittistä medialukutaitoa ja opitaan tunnistamaan erilaisia kielellisiä ja audiovisuaalisia vaikuttamisen keinoja. Opiskelijaa rohkaistaan omaksumaan aktiivisen, vastuullisen ja eettisen kansalaisen taitoja. Luetaan yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa käsitellään mediaetiikkaa, sananvapautta ja tekijänoikeuksia. Luettavien vaikuttavien teosten teemoissa voidaan nostaa esiin ympäristöön liittyviä teemoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaitoja ja rakentavan palautteen antamista harjoitellaan yhteiskirjoittamisen ja vertaispalautteen avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat kurssin aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa keskitytään medialukutaidon kehittämiseen ja vaikuttamisen keinojen opiskeluun. Opiskeltavana ovat myös muun muassa median rooli yhteiskunnan vaikuttajana, sananvapaus, mediaetiikka ja tekijänoikeudet. Numeroarviointi.

S2 Esiintyminen ja vuorovaikutus, 1 op (S207)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 2, 1 op (S27), Pakollinen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja*
- *lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa*
- *hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta*
- *oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.*

Paikallinen lisäys

- kehittyä omaääniseksi, rohkeaksi ja eettisesti toimivaksi viestijäksi
- löytää omat vahvuutensa esiintyjänä.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 2

- *kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen*
- *yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa*
- *esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen*

Paikallinen lisäys

- Lumon lukion luovien opintojen painotuksen hyödyntäminen
- Lähiympäristöjä voidaan hyödyntää monipuolisesti omaäänisyyden, esiintymisrohkeuden ja rentoutumisen tukena
- puhutun ja kirjoitetun kielen erojen tarkastelu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää erityisesti suullista ilmaisuaan. Hän saa varmuutta erilaisissa viestintätilanteissa toimimiseen ja oppii arvioimaan vuorovaikutusetiikkaa eri viestintäkanavissa. Opiskelijalla on mahdollisuus pohtia omaa esiintymisjännitystään ja saada rohkeutta suullisiin esityksiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittää vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti sekä viestijänä että vastaanottajana. Hän harjaantuu myös palautteen saamiseen ja vastaanottamiseen sekä vuorovaikutusetiikan pohtimiseen. Opiskelija oppii, miten ilmaista itseään kontekstiin sopivalla tavalla, ja tunnistaa myös itseilmaisun eroja eri kulttuureissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija harjoittelee opintojakson aikana taitoja, joista on hyötyä sekä erilaisissa työympäristöissä että aktiivisena kansalaisena toimimisessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat kurssin aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jaksossa harjaannutetaan esiintymistaitoja, pohditaan esiintymisrohkeutta ja -jännitystä, tuotetaan puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä, syvennetään kykyä analysoida ja arvioida puhetta ja audiovisuaalista viestintää sekä opiskellaan vuorovaikutustaitoja ja -etiikkaa eri viestintäkanavissa, kuten sosiaalisessa mediassa. Numeroarviointi.

S2 Kirjallisuus ja konteksti, 2 op (S208)

Opintojakson moduulit

- Kirjallisuus 2, 2 op (S28), Pakollinen

Tavoitteet

Kirjallisuus 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Paikallinen lisäys

- syventää suomalaisten klassikoiden ja tarinoiden tuntemusta.

Keskeiset sisällöt

Kirjallisuus 2

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

Paikallinen lisäys

- suomalaisen tarinakulttuurin ja kertomusten vertaaminen eri maiden ja kulttuurien tarinoihin
- kieliopin kertaaminen ja harjoittelu, erityisesti isot alkukirjaimet ja yhdyssanat sekä lauseenvastikkeisiin liittyvät kielioppiasiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija syventää suhdettaan suomalaiseen kulttuuriin ja sen erityispiirteisiin elämyksellisesti kirjallisuuden kautta ja osaa suhteuttaa sen osaksi yleismaailmallista kirjallisuutta ja kulttuuria. Suomalaisen kirjallisuuden lukeminen ja sen vertaaminen maailmankirjallisuuteen avartaa opiskelijoiden näkemystä kulttuurien yhteyksistä ja monikulttuurisuudesta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Opiskelija tunnistaa kirjallisuudessa myös sen mahdolliset poliittiset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat kurssin aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tarkastellaan kaunokirjallisuutta osana erilaisia konteksteja ja luetaan tekstejä eri näkökulmista. Suomen kirjallisuutta tarkastellaan osana maailmankirjallisuutta. Numeroarviointi.

S2 Rohkaistu puhujana, 2 op (S209)

Opintojakson moduulit

- Vuorovaikutus 3, 2 op (S29), Valinnainen

Tavoitteet

Vuorovaikutus 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa*
- *kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta*
- *syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista*
- *syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.*

Paikallinen lisäys

- oppii erityisesti työelämässä hyödyllisiä esiintymis- ja vuorovaikutustaitoja.

Keskeiset sisällöt

Vuorovaikutus 3

Keskeiset sisällöt

- *kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö*
- *vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen*
- *dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä*
- *vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi*
- *mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen*

Paikallinen lisäys

- työelämän vuorovaikutustilanteiden, kuten työhaastattelun, kokouksiin osallistumisen ja asiallisen viestinnän harjoittelu.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pääsee kokeilemaan ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan monipuolisesti ja saa valmiuksia toimia vaativissakin viestinnällisissä tilanteissa. Esiintymisvarmuus paranee ja opiskelija tulee tietoiseksi omista voimavaroistaan erilaisissa viestinnällisissä rooleissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija kehittää kulttuurista osaamistaan ja yhteiskunnallisia valmiuksiaan monipuolisissa viestintätilanteissa. Opintojaksolla painotetaan työelämään liittyvien vuorovaikutustaitojen ja viestintärohkeuden merkitystä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija syventää ja laajentaa vuorovaikutustaitojaan kohti jatko-opintojen ja työelämän tarpeita. Opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa omat vuorovaikutustaitonsa osallistumalla myös Puheviestintätaitojen päättökokeeseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat kurssin aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Rohkaistu puhujana -opintojaksolla on tarkoitus harjoitella erityisesti työelämän viestintätilanteisiin liittyviä taitoja ja viestintärohkeutta. Tunneilla harjoitellaan esimerkiksi työhaastattelutilanteita ja esityksen pitämistä sekä neuvottelutilanteita. Opintojaksolla harjoitellaan myös työelämään soveltuvaa asiallista kirjallista vuorovaikutusta, kuten työhakemusten tekemistä. Opintojakso antaa valmiudet osallistua toisen asteen Puheviestinnän päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen. Numeroarviointi.

S2 Kirjoitustaidon syventäminen, 2 op (S210)

Opintojakson moduulit

- Kirjoittaminen 2, 2 op (S210), Valinnainen

Tavoitteet

Kirjoittaminen 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä
- kehittää omaäänistä kirjoittamista
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä
- syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta
- osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.

Paikallinen lisäys

- saa tarvittavat valmiudet suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen kirjoitustehtävistä suoriutumiseen.

Keskeiset sisällöt

Kirjoittaminen 2

- aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi
- omaäänisten tekstien tuottaminen
- tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa
- luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen
- ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Paikallinen lisäys

- ylioppilaskokeessa kirjoitettavien tekstien kirjoittaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opiskelija rakentaa identiteettiään kirjoittamalla omaäänistä pohtivaa tekstiä. Kirjoittamalla kehitetään itseilmaisun taitoja sekä ajankäytön hallintaa. Opiskelija saa itsevarmuutta ja keinoja ylioppilaskokeesta selviytymiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla voidaan harjoitella myös esimerkiksi reaaliaineiden ylioppilaskokeen vastaustekniikkaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat opintojakson aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kerrataan suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeeseen. Harjoittelun kohteena ovat erityisesti kirjoitustehtävät, ja tarvittaessa voidaan harjoitella myös esimerkiksi reaaliaineiden esseevastausten kirjoittamista. Numeroarviointi.

S2 Lukutaidon syventäminen, 2 op (S211)

Opintojakson moduulit

- Tekstien tulkinta 2, 2 op (S211), Valinnainen

Tavoitteet

Tekstien tulkinta 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa.

Paikallinen lisäys

- saa tarvittavat valmiudet suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen kuullun ja luetun ymmärtämisen tehtävistä suoriutumiseen.

Keskeiset sisällöt

Tekstien tulkinta 2

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- runokokoelma tai näytelmäteksti

Paikallinen lisäys

- suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen tehtävien, erityisesti lukemista ja luetun sekä kuullun ymmärtämistä vaativia osioita
- avokysymysten vastaustekniikan harjoittelu
- muiden oppiaineiden ylioppilaskokeiden sanallisiin tehtäviin tutustuminen ja niiden lukeminen ja ymmärtäminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija saa itsevarmuutta ja keinoja ylioppilaskokeesta selviytymiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla hyödynnetään muiden oppiaineiden sanallisia tehtäviä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointiin vaikuttavat kurssin aikana tehdyt tehtävät. Palautettavien töiden lisäksi arviointiin vaikuttavat opiskelijan tavoitteellinen ja vuorovaikutuksellinen osallistuminen tuntityöskentelyyn sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarviosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kerrataan suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeeseen. Harjoittelun kohteena ovat erityisesti luetun ja kuullun ymmärtämisen tehtävät, ja tarvittaessa voidaan harjoitella myös esimerkiksi muiden oppiaineiden pitkien sanallisten tehtävien lukemista ja ymmärtämistä. Numeroarviointi.

S2 Kirjoita luovasti, 2 op (S212)**Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii nauttimaan kirjoittamisesta ja ilmaisemaan itseään kirjallisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Erilaisten pitkien ja lyhyiden tekstien kirjoittaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojaksolla harjoitellaan luovaa kirjoittamista ja käytetään virikkeenä eri tieteen- ja taiteenalojen kuvia, tekstejä sekä ilmiöitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Haluatko kirjoittaa, mutta asiatekstit kyllästyttävät? Tällä opintojaksolla pääset ilmaisemaan itseäsi kirjoittaen luovasti ja monipuolisesti erilaisia tekstejä. Hyväksytty/hylätty.

S2 Kehity kirjoittajana, 2 op (S213)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kehittyy kirjoittajana

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kirjoittaminen ja oman ilmaisun hiominen erityisesti kielenhuollon ja oikeinkirjoituksen, mutta myös tekstin rakenteen ja sisällön näkökulmasta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Uskottava ja oikeakielinen kirjallinen ilmaisu on tarpeen niin opinnoissa, työnhaussa kuin työelämässäkin. Tällä opintojaksolla vahvistetaan näitä taitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Haluatko tulla paremmaksi kirjoittajaksi? Haluatko oppia kirjoittamaan hyvää ja uskottavaa sekä huolellista suomen kieltä? Hyvä, tule sitten mukaan tälle opintojaksolle! Opintojaksolla harjoitellaan pitkien tekstien kirjoittamisen ja oman tekstin viimeistelyn lisäksi esimerkiksi neutraalin asiallista kirjallista ilmaisua työelämää ja tulevia opintoja varten. Hyväksytty/hylätty.

S2 Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (S2HI)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.2. Biologia (BI)

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syvenyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävänsä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävänsä elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävänsä tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdintoissa.

Tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Osaamisen arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä

kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratorioissa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Elämä ja evoluutio, 2 op (BI01)

Opintojakson moduulit

- Elämä ja evoluutio, 2 op (BI1), Pakollinen

Tavoitteet

Elämä ja evoluutio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä*
- *osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen*
- *osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle*
- *osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen*
- *ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.*

Paikallinen lisäys

- Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan esimerkiksi tutustumalla lähiluontoon, Luonnontieteelliseen keskusmuseoon tai Viikin Biokeskukseen.
- Lumossa hyödynnämme mahdollisuuksien mukaan Ankkalammen ympäristöä sekä Lumon lukion laboratoriota.

Keskeiset sisällöt

Elämä ja evoluutio

Biologia tieteenä

- *elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot*
- *biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät*
- *biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen*

Evoluutio

- *solujen synty ja kehittyminen*
- *suvullinen ja suvuton lisääntyminen*
- *muuntelu ja sen perinnölliset perusteet*
- *luonnonvalinta*
- *lajiutuminen*
- *kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat*
- *ihmisen evoluutio*
- *evoluution tutkiminen*

Eliökunta

- *luokittelun periaatteet*
- *eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit*

Paikallinen lisäys

- Kokeellisissa töissä hyödynnetään esimerkiksi lähiympäristön luontoa sekä Lumon laboratoriota.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetuksen aikana voidaan vierailla Helsingin yliopiston Biotieteiden laitoksella ja alan yrityksissä sekä kuulla asiantuntijoita tarvittaessa etäyhteyksin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa voidaan monipuolisten medialähteiden lisäksi hyödyntää Lumon lukion biologian kokoelmien sisältöjä, kuten esimerkiksi lajinäytteitä sekä preparaatteja. Biologisiin tutkimuksiin tutustutaan esimerkiksi erilaisten tieteellisten julkaisujen kautta. Kokeelliset tutkimukset ovat osana oppitunteja. Opiskelija harjoittelee biologisen tutkimuksen osa-alueita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti. Lisäksi tulee olla suoritettuna tutkimus tai projekti itsenäisesti tai pienryhmässä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, *yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Moduulissa tutustutaan biologiaan tieteenä ja biologisen tutkimuksen tekemiseen. Evoluution ymmärtäminen on keskeisenä näkökulmana. Tavoitteena on oppia solurakennetta, elämän edellytyksiä ja eliöiden yhteisiä piirteitä. Eliökunnan rakenne tulee tutuksi ja tutustutaan myös eliöiden luokitteluun.

Ekologian perusteet ja Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 2 op (BI02)

Opintojakson moduulit

- Ekologian perusteet, 1 op (BI2), Pakollinen
- Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin, 1 op (BI3), Pakollinen

Tavoitteet

Ekologian perusteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyskannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on ymmärtää kaupunkilaisten oman toiminnan ja kestävän elämäntavan vaikutus omaan lähiympäristöön ja sen tulevaisuuteen.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastomuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Paikallinen lisäys

- Kurssilla tarkastellaan biodiversiteettiä, sitä uhkaavia tekijöitä sekä ongelmien ratkaisumahdollisuuksia myös vantaalaisten esimerkkien avulla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opetuksessa ja opiskelijoiden luontosuhteen vahvistamisessa hyödynnetään esimerkiksi sekä Lumon lukion lähiympäristön että pääkaupunkiseudun luonto- ja elämyskohteita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti. Lisäksi tulee olla suoritettuna tutkimus tai projekti itsenäisesti tai pienryhmässä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtainen tavoite, *eettisyys ja ympäristöosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

BI 2 moduulissa tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta. Käydään läpi lajien levinneisyyteen ja sopeutumiseen vaikuttavia tekijöitä. Opitaan populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa ja käydään niitä läpi esimerkkien avulla. Opitaan aineiden kierto ja energian virtaus ekosysteemeissä. Keskeisenä on oppia luonnon monimuotoisuuden merkitys havainnollistavien esimerkkien avulla.

BI 3 moduulissa keskeistä on ymmärtää ihmisen vaikutus ympäristöongelmiin niin Suomessa kuin muualla maailmassa sekä ympäristöongelmien eri ratkaisukeinoja. Opetuksessa kiinnitetään huomiota moninaisten mahdollisuuksien ja toivon kautta toimimiseen kohti kestävää tulevaisuutta kuljettaessa.

Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI04)

Opintojakson moduulit

- Solu ja perinnöllisyys, 2 op (BI4), Valinnainen

Tavoitteet

Solu ja perinnöllisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa nimetä solun perusrakenteet*
- *osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja*
- *hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla*
- *osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita*
- *osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.*

Paikallinen lisäys

- Ryhmässä suoritetaan esimerkiksi mikroskopointeja ja kokeellisia tutkimuksia.

Keskeiset sisällöt

Solu ja perinnöllisyys

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisol
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemine

Paikallinen lisäys

- Kurssilla käydään tutustumassa esimerkiksi biologisen tutkimuksen tekoon Viikin Biokeskuksessa tai Biomedicumissa.

Paikallinen lisäys

Laja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija saa tietopohjan yhteiskunnassa käytävän biotieteisiin liittyvän keskustelun ymmärtämiseksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti. Lisäksi tulee olla suoritettuna tutkimus tai projekti itsenäisesti tai pienryhmässä.

Laja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Opintojaksossa tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen

lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Opintojakson työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja opiskelijan omat tutkimukset

Ihmisen biologia, 2 op (BI05)

Opintojakson moduulit

- Ihmisen biologia, 2 op (BI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ihmisen biologia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija saa lisätietoa miten suojautua ulkoisilta terveyttä uhkaavilta tekijöiltä omassa elämässään.
- Opiskelija oppii kokeellisten töiden kautta oman elimistönsä toimintaa.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen biologia

Solu, kudus, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- *sukuelimet ja sukupuolen kehitys*
- *hedelmöitys, raskaus ja synnytys*

Paikallinen lisäys

- Kurssilla käydään tutustumassa lääketieteellisen tutkimuksen tekoon esimerkiksi Viikin Biokeskuksessa tai Biomedicumissa.

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija ymmärtää ihmisen perusbiologian ja terveyteen liittyvät prosessit.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti. Lisäksi tulee olla suoritettuna tutkimus tai projekti itsenäisesti tai pienryhmässä.

Laaaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *hyvinvointiosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Opintojaksossa tarkastellaan ihmiselimestön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan

Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op (BI06)

Opintojakson moduulit

- Bioteknikka ja sen sovellukset, 2 op (BI6), Valinnainen

Tavoitteet

Bioteknikka ja sen sovellukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot*
- *osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa*
- *syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geeniteknikassa*

- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteissä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija pystyy kriittisesti arvioimaan geeniteknologian sovelluksia ja merkitystä

Keskeiset sisällöt

Biotekniikka ja sen sovellukset

Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

DNA:n muokkaus ja tutkiminen geeniteknikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokkausmenetelmät

Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geeniteknikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

Paikallinen lisäys

- Kurssilla käydään tutustumassa bioteknologiseen tutkimukseen esimerkiksi Viikin Biokeskuksessa tai kuullaan asiantuntijoita etäyhteyksin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa valmiuksia oppia ymmärtämään biotekniikkaan ja -tieteisiin liittyviä julkaisuja sekä pohtia tulevaisuuden ratkaisumahdollisuuksia. Opetus tukee kestävän elämäntavan valinnoissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti. Lisäksi tulee olla suoritettuna tutkimus tai projekti itsenäisesti tai pienryhmässä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *eettisyys ja ympäristöosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Opintojaksossa perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Opintojaksossa opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen.

Soveltava laborointi, 2 op (BI07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Syventyminen biologiseen laboratoriotyöskentelyyn.
- Tutustuminen bioinformatikkaan ja biotieteellisen tiedonhankintaan ja -käsittelyyn.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakso, joka on tarkoitettu ensisijaisesti biologiaan erikoistuville opiskelijoille.
- Tutustutaan biologisiin tutkimusmenetelmiin, tiedonhankintaan ja -käsittelyyn erilaisia laboratorio-, viljely- ja mikroskopointikokeita tehden.
- Vierailaan mahdollisuuksien mukaan alan laitoksissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus harjaannuttaa opiskelijan biologisten tutkimusmenetelmien käyttöön laboratoriossa ja vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Hyväksytyn suoritusmerkinnän edellytyksenä on opintojakson kokeellisiin töihin osallistuminen sekä laboratorioharjoituksista ja -työskentelystä laadittu raportti tai työpäiväkirja.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *monitieteinen ja luova osaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu ensisijaisesti biologiaan erikoistuville. Opintojaksossa tutustutaan biologisiin tutkimusmenetelmiin, tiedonhankintaan ja -käsittelyyn erilaisia laboratorio-, viljely- ja mikroskopointikokeita tehden, ja vieraillaan alan laitoksissa.

Opintojaksoon saattaa sisältyä kuluja.

Maastotyöskentely, 2 op (BI08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Eri eliöyhteisöjen lajistoon tutustuminen.
- Luonnon monimuotoisuuden merkityksen ymmärtäminen ja oman luontosuhteen syventäminen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana tutkitaan ympäristön tilaa maastossa ja luokkatiloissa.
- Tutustutaan metsä- ja suotyypeihin sekä keskitytään vesiekosysteemiin (plankton, vesikasvit ja –hyönteiset) ja tehdään vesianalyyskejä sekä perehdytään harsuuntumiseen.
- Vieraillaan mahdollisuuksien mukaan alan laitoksissa ja kuullaan asiantuntijoita oppitunneilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään luonnon itseisarvon ja ekosysteemien moninaisuuden.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Hyväksytyn suoritusmerkinnän edellytyksenä on osallistuminen opintojakson kokeellisiin töihin ja retkille sekä niistä raportointi. Jakson aikana kootaan arvioinnin pohjana toimiva portfolio, johon voi liittää esimerkiksi itse kerätyn (tai digimuotoisen) jäkälä-, sammal- tai kasvikokoelman.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *eettisyys ja ympäristöosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tutkitaan ympäristön tilaa maastossa ja luokkatiloissa. Tutustutaan metsä- ja suotyypeihin sekä keskitytään vesiekosysteemiin (plankton, vesikasvit ja –hyönteiset) ja tehdään

vesianalyysijä sekä perehdytään bioindikaattoreihin ja harsuuntumiseen. Mahdollisuuksien mukaan vieraillaan alan laitoksissa.

Opintojaksoon saattaa sisältyä kuluja.

Kertaus abeille, 2 op (BI09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Keskeisten biologian opintojaksojen sisältöjen ja digitaalisessa ylioppilaskokeessa tarvittavien ohjelmien käytön kertausta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Harjoitellaan digitaalisen biologian ylioppilaskokeen tehtäviin vastaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataa.

Hyväksytyn suoritusmerkinnän edellytyksenä on jakson opiskelutehtävien tai muun vastaavan kokonaisuuden suorittaminen hyväksytysti ja arviointikriteerien mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen *kaikkia biologiaan liittyviä* opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Keskeisten biologian opintojaksosisältöjen ja digitaalisessa ylioppilaskokeessa tarvittavien ohjelmien käytön kertausta.

Projektityö, 2 op (BI10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijan itseohjautuva työskentely biologiaan liittyvän projektityön parissa kehittää sekä hänen luonnontieteellistä ajatteluaan että tiedonhankinta ja -käsittelytaitojaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakso on tarkoitettu ensisijaisesti biologian opintoihin erikoistuville ja siitä kiinnostuneille opiskelijoille.
- Opiskelija valitsee opettajan ohjauksella projektinsa aiheen ja toteuttaa itseohjautuvana työskentelynä biologiaan liittyvän projektin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Jakson aikana opiskelija toteuttaa itseohjautuvasti luonnontieteelliseen ajatteluun sekä tiedon- ja aineistonhankintaan perehdyttävän biologian projektin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jaksen kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla itsenäinen projektityö hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *monitieteinen ja luova osaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu ensisijaisesti biologian opintoihin erikoistuville ja siitä kiinnostuneille opiskelijoille. Opintojaksossa opiskelija valitsee opettajan ohjauksella projektinsa aiheen ja toteuttaa itsenäisenä työskentelynä biologiaan liittyvän projektin. Opettaja ohjaa ja seuraa projektin etenemistä. Projektin sisältö ja toteutus sovitaan aiheen mukaan opettajan kanssa.

Biologiaa englanniksi, 2 op (BIE11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tutustumalla biologian käsitteisiin englannin kielellä, opiskelija saa valmiuksia esimerkiksi kansainvälisten tieteellisten, biologiaan liittyvien, tekstien ja tutkimusten ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskellaan biologian ensimmäisen pakollisen opintojakson teemoja englanniksi.
- Aiheina muun muassa elämän tunnusmerkit, solun toiminta, eliöiden luokittelu ja evoluutio.
- Opintojakson opetuskielenä on englanti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa voidaan monipuolisten medialähteiden lisäksi hyödyntää Lumon lukion biologian kokoelmien sisältöjä, kuten esimerkiksi lajinäytteitä sekä preparaatteja. Biologisiin tutkimuksiin

tutustutaan esimerkiksi erilaisten englanninkielisten tieteellisten julkaisujen kautta. Kokeelliset tutkimukset ovat osana oppitunteja. Opiskelija harjoittelee biologisen tutkimuksen osa-alueita.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetuksen aikana voidaan vierailla Helsingin yliopiston Biotieteiden laitoksella ja alan yrityksissä sekä kuulla asiantuntijoita tarvittaessa myös etäyhteyksin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, *yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa opiskellaan biologian ensimmäisen pakollisen jakson teemoja englanniksi. Aiheina muun muassa elämän tunnusmerkit, solun toiminta, eliöiden luokittelu ja evoluutio. Opintojakson opetuskielenä on englanti.

7.3. Elämänkatsomustieto (ET)

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämänkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämänkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämänkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämänkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämänkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämänkatsomuksellisisa pohdintoissa. Elämänkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämäkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opintoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestävällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastomuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastomuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämäkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin

maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastomuutosta. Näin elämäncatsomustietä vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Elämäncatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäncatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämäncatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämäncatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

Osaamisen arviointi

Elämäncatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäncatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäncatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäncatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Opintojaksot

Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET01)

Opintojakson moduulit

- Minä ja hyvä elämä, 2 op (ET1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja hyvä elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämänkatsomuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiin
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämänkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Paikallinen lisäys

- Elämänkatsomustiedon opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.
- Monikatsomuksellinen pääkaupunkiseutu antaa mahdollisuuden tarkastella ja tutkia eri kulttuuristen ja katsomuksellisten tekijöiden vaikutusta vastuulliseksi ihmiseksi kasvamisessa.

Keskeiset sisällöt

Minä ja hyvä elämä

- *minuus, elämänkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva*
- *hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja*
- *luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita*
- *yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys*
- *ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus*
- *ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema.*

Paikallinen lisäys

- Harjoittelee perusteltujen kantojen muodostamista monikatsomuksellisen lähiympäristön ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista hyvään elämään liittyvistä kysymyksistä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

"Minä ja hyvä elämä (ET1) -opintojaksossa painottuvat laaja-alaisista osaamistavoitteista erityisesti hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija pohtii omaa elämänkatsomustaan ja identiteettiään peilaten niitä eri hyvän elämän malleihin ja identiteetin osa-alueisiin."

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Minä ja hyvä elämä (ET1) -opintojaksolla pohditaan erilaisia katsomuksellisia vaihtoehtoja, identiteettiä ja hyvää elämää. Vastauksia etsitään siihen millaista on hyvä, onnellinen ja ihmisarvoinen elämä ja mitä se edellyttää niin yksilöiltä kuin yhteisöiltä.

Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET02)

Opintojakson moduulit

- Minä ja yhteiskunta, 2 op (ET2), Pakollinen

Tavoitteet

Minä ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille*
- *ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäntarkastelulle ja elämänvalinnoille*
- *osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia*
- *osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota*
- *osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja*
- *ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävästä tulevaisuudesta rakentamisen periaatteita*
- *osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä*
- *osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.*

Paikallinen lisäys

- Elämäntarkastelutiedon opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

- Monikatsomuksellinen pääkaupunkiseutu antaa mahdollisuuden tarkastella ja tutkia eri kulttuuristen ja katsomuksellisten tekijöiden vaikutusta vastuulliseksi ihmiseksi kasvamisessa.

Keskeiset sisällöt

Minä ja yhteiskunta

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäiväinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäntarkastukseen
- aikalaismarkkinta: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Paikallinen lisäys

- Harjoittelee perusteltujen kantojen muodostamista monikatsomuksellisen lähiympäristön ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista yhteiskuntaan liittyvistä kysymyksistä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

"Minä ja yhteiskunta (ET2) -opintojaksossa painottuvat laaja-alaisista osaamistavoitteista erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen, eettiset taidot ja globaali- ja kulttuuriosaaminen." Oppisisällöt auttavat opiskelijaa ymmärtämään yhteiskuntarakenteita, vaikuttamisen mahdollisuuksia ja osallisuuden merkitystä niin paikallisesti kuin globaalisti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Minä ja yhteiskunta (ET2) -opintojaksolla pohditaan yksilöä, yksilöiden vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä. Hyvään yhteiskuntaan liitetään esimerkiksi oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutuminen. Opintojaksolla perehdytään myös länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteisiin, taloudellisen ja poliittisen vallan kytköksiin sekä utopioiden ja dystopioiden rooleihin poliittisen toiminnan motiiveina.

Kulttuurit, 2 op (ET03)

Opintojakson moduulit

- Kulttuurit, 2 op (ET3), Valinnainen

Tavoitteet

Kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämänkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämänkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

Paikallinen lisäys

- Elämänkatsomustiedon opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.
- Monikatsomuksellinen pääkaupunkiseutu antaa mahdollisuuden tarkastella ja tutkia eri kulttuuristen ja katsomuksellisten tekijöiden vaikutusta vastuulliseksi ihmiseksi kasvamisessa.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurit

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurielativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit

- *kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset*
- *etnisyyden, rasismien ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa*

Paikallinen lisäys

- Harjoittelee perusteltujen kantojen muodostamista monikatsomuksellisen lähiympäristön ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista kulttuuria koskevista kysymyksistä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurit (ET3) -opintojaksossa painottuu laaja-alaisen osaamisen tavoitteista globaali- ja kulttuuriosaaminen. Eri kulttuurit ovat moninaisissa vuorovaikutussuhteissa keskenään. Ihmisten väliset kulttuurierot ovat tuottaneet sekä rasismia ja etnosentrisyyttä että keskinäistä kunnioittamista ja yhdenvertaisuutta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kulttuurit (ET3) -opintojaksolla pohditaan kulttuurin merkitystä ihmisille ja heidän elämäntavaroilleen. Keskeisiä opintojaksolla käsiteltäviä ja kulttuurin moninaisuuteen liittyviä teemoja ovat mm. sananvapaus, yhdenvertaisuus ja identiteettivalinnat. Ihmisten väliset kulttuurierot ovat tuottaneet sekä rasismia ja etnosentrisyyttä että keskinäistä kunnioittamista ja yhdenvertaisuutta.

Katsomukset, 2 op (ET04)

Opintojakson moduulit

- Katsomukset, 2 op (ET4), Valinnainen

Tavoitteet

Katsomukset

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Paikallinen lisäys

- Elämäkatsomustiedon opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Katsomukset

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämäkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

Paikallinen lisäys

- Harjoittelee perusteltujen kantojen muodostamista monikatsomuksellisen lähiympäristön ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista katsomuksellisista kysymyksistä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Katsomukset (ET4) -opintojaksossa laaja-alaisista osaamistavoitteista painottuvat erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen, hyvinvointiosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Katsomukset (ET4) -opintojaksossa perehdytään poliittisiin, tieteellisiin, moraalisiin, uskonnollisiin ja kulttuurihistoriallisiin katsomuksiin ja erilaisiin katsomuksellisiin selittämisen tapoihin. Opintojaksolla tarkastellaan myös erilaisten katsomusten syntyä, historiaa ja tutkimusta.

Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET05)

Opintojakson moduulit

- Uskonnot ja uskonnottomuus, 2 op (ET5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonnot ja uskonnottomuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänskatsomukseensa*
- *tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin*
- *hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa*
- *perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan*
- *ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.*

Paikallinen lisäys

- Elämänskatsomustiedon opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Uskonnot ja uskonnottomuus

- *keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala*
- *kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet*
- *ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet*
- *uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate*

Paikallinen lisäys

- Harjoittelee perusteltujen kantojen muodostamista monikatsomuksellisen lähiympäristön ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista uskonnollisuuteen ja uskonnottomuuteen liittyvistä kysymyksistä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Uskonnot ja uskonnottomuus (ET5) -opintojaksossa painottuvat laaja-alaisista osaamistavoitteista erityisesti globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Uskonnot ja uskonnottomuus (ET5) -opintojaksolla perehdytään uskonnottomuuteen ja uskonnollisuuteen sekä niihin liittyviin ilmiöihin, käsitteisiin ja selittämisen tapoihin. Tutustumme mm. maailmanuskontoihin ja uskontokritiikkiin, ateismiin sekä sekulaariin humanismiin.

Tulevaisuus, 2 op (ET06)

Opintojakson moduulit

- Tulevaisuus, 2 op (ET6), Valinnainen

Tavoitteet

Tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla*
- *hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön*
- *omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunteita, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä*
- *osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäntapaansa*
- *ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.*

Paikallinen lisäys

- Elämäntutkimustiedon opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tuottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.
- Monikatsomuksellinen pääkaupunkiseutu antaa mahdollisuuden tarkastella ja tutkia eri kulttuuristen ja katsomuksellisten tekijöiden vaikutusta vastuulliseksi ihmiseksi kasvamisessa.

Keskeiset sisällöt

Tulevaisuus

- *tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa*
- *globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset*
- *yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana*
- *erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat*

Paikallinen lisäys

- Harjoittelee perusteltujen kantojen muodostamista monikatsomuksellisen lähiympäristön ilmiöistä ja nuorten esiin nostamista tulevaisuuteen ja kestäväan elämäntapaan liittyvistä kysymyksistä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

"Tulevaisuus (ET6) -opintojaksossa tarkastellaan hyvää elämää, yhteiskuntaa, kulttuureja, katsomuksia ja ympäristöä tulevaisuuden näkökulmasta. Opintojakso auttaa tunnistamaan, erittelemään ja arvioimaan erilaisia vastauksia tulevaisuuden hyvinvointia, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, moraalia, ympäristöä ja kulttuuria liittyviin kysymyksiin. Opintojakso edistää kaikkia laaja-alaisen osaamisen tavoitteita."

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tulevaisuus (ET6) -opintojaksossa käsitellään tulevaisuutta ja sen toteutumisen luonnetta. Tarkastelemme ihmiskunnan tieteellis-teknologisia murroksia sekä pohdimme mm. tekoälyä, ekologisia muutoksia ja transhumanismia. Voivatko teknologiset muutokset auttaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa?

7.4. Filosofia (FI)

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkipäiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasioita mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa lukiolaisen siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkipäiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista sekä** kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee hyvinvointiosaamista kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Sen opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestäväen tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä

kokonaisuusjäsennystä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Gloobaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat ennakkoluulottomaan suhtautumiseen erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Opintojaksot

Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI01)

Opintojakson moduulit

- Johdatus filosofiseen ajatteluun, 2 op (FI1), Pakollinen

Tavoitteet

Johdatus filosofiseen ajatteluun

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Paikallinen lisäys

- Filosofian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Johdatus filosofiseen ajatteluun

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjoittelee kuuntelemaan ja arvioimaan lähiympäristössään esille nousevia erilaisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun kantansa aiheeseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

"Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1) -opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti vuorovaikutus sekä monitieteisyys ja luova osaaminen." Opintojakson aikana harjoitellaan filosofian työtapoja (mm. argumentaatio, päättely, kyseenalaistaminen, käsitteiden määrittely, ajatuskokeet) keskustelun ja kirjoittamisen avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Filosofian ensimmäinen opintojakso (FI1) johdattaa filosofian työtapoihin, peruskysymyksiin ja ongelmiin. Tavoitteena on oppia väitteiden perustelujen ja pätevyyden arviointia. Opintojakson aikana havaitaan, että jotkut itsestään selviltä tuntuvista uskomuksista ovat virheellisiä ja erilaiset ilmiöt ovat yllättävällä tavalla olemassa.

Etiikka, 2 op (FI02)

Opintojakson moduulit

- Etiikka, 2 op (FI2), Pakollinen

Tavoitteet

Etiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin*
- *osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron*
- *osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalin velvoittavuutta*
- *oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla*
- *osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein*
- *osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.*

Paikallinen lisäys

- Filosofian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Etiikka

- *moraalin luonne normijärjestelmänä; moraalin, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi*
- *moraalia tarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet*
- *filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta*
- *etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat*
- *ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet*
- *etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjoittelee kuuntelemaan ja arvioimaan lähiympäristöstään esille nousevia erilaisia moraalisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun kantansa aiheeseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Etikkan (FI2) -opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti eettisyys ja ympäristöosaaminen. Etiikan opiskelu kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Opintojaksolla painottuvat ihmisoikeuksien ja kestävästä tulevaisuuden kunnioittamisen periaatteet sekä vastuullisen elämäntavan filosofiset periaatteet.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Etiikka (FI2) tutkii moraalikysymyksiä ja niiden ratkaisemisen perusteluja. Erilaisista lähtökohdista johdetaan erilaisia periaatteita, arvoja, normeja ja tapoja ratkaista moraalisia ongelmia. Opintojaksolla pohditaan oman elämän merkityksellisyyttä ja opitaan arvioimaan erilaisia moraalisia ratkaisuja. Tavoitteena on johdonmukaisen moraalisen argumentaation oppiminen. Opintojakso on pakollinen.

Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI03)

Opintojakson moduulit

- Yhteiskuntafilosofia, 2 op (FI3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteiskuntafilosofia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin*
- *oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa*
- *pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta*
- *osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin*
- *ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.*

Paikallinen lisäys

- Filosofian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Yhteiskuntafilosofia

- *yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoriat*
- *vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot*
- *ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina*
- *poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat*
- *hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio*
- *ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjoittelee kuuntelemaan ja arvioimaan lähiympäristöstään esille nousevien erilaisten näkemysten luotettavuutta sekä muodostamaan oman perustellun kantansa aiheeseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskuntafilosofian (FI3) -opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat laaja-alaisista tavoitteista erityisesti yhteiskunnallinen ja eettinen osaaminen sekä hyvinvointi- ja ympäristöosaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Yhteiskuntafilosofian (FI3) -opintojaksolla tarkastellaan erilaisten yhteiskuntajärjestysten, oikeudenmukaisuusperiaatteiden ja instituutioiden oikeutusta. Pohdimme mm. valtaan, omistamiseen ja erilaisiin päätöksentekotapoihin liittyviä kysymyksiä. Tutustumme poliittisiin ihanteisiin ja niiden toteuttamiseen. Yhteisölliseen elämään kuuluvat myös yhteiskunnalliset ristiriidat ja jännitteet.

Totuus, 2 op (FI04)

Opintojakson moduulit

- Totuus, 2 op (FI4), Valinnainen

Tavoitteet

Totuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät*
- *ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa*
- *osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä*
- *osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta*
- *osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen*
- *oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.*

Paikallinen lisäys

- Filosofian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Totuus

- *kieli, merkitys ja totuus*
- *totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus*
- *todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi*
- *tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen*
- *tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka*
- *tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen*
- *selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjoittelee kuuntelemaan ja arvioimaan lähiympäristöstään esille nousevia yhteiskunnallisia näkemyksiä sekä muodostamaan oman perustellun kantansa aiheeseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Totuus (FI4) -opintojaksossa laaja-alaisista osaamistavoitteista painottuvat erityisesti monitieteisyys ja luova osaaminen. Nämä korostuvat erityisesti pyrkimyksessä ymmärtää niin tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta kuin filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta ja todellisuuden luonteesta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Totuus (FI4) -opintojaksolla tutustutaan tiedon, metafysiikan ja olemassaolon keskeisiin kysymyksiin. Pohdimme tiedon mahdollisuuksia, totuuden ja tieteellisen tutkimuksen sekä

tutkimusmenetelmien luonnetta. Todellisuuden ilmeneminen, hahmottaminen ja luonne ovat aina olleet ajankohtaisia filosofisia ongelmia.

Abikertaus, 2 op (FI05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- auttaa opiskelijaa menestymään filosofian ainereaalissa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Abikertauksen (FI5) -opintojaksolla korostuu laaja-alaisista osaamistavoitteista painottuvat erityisesti vuorovaikutusosaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Abikertauksen (FI5) -opintojakso valmentaa filosofian ainereaaliiin. Opintojaksolla pyritään laajentamaan opiskelijoiden filoaofista tietämystä syventävien kurssien sisältöjen pohjalta ja harjoitellaan erilaisia vastaustekniikoita.

Väittelyn taito, 2 op (FI06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- auttaa opiskelijaa kehittämään väittelytaitojaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen**

Väittely on luonteeltaan vuorovaikutteista, jossa korostuvat dialogia, kilvoittelu ja yhdessä ajattelu.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Väittelyn taito (FI6) -opintojakson tavoitteena on väittely- ja kuuntelutaitojen kehittäminen. Opintojaksolla perehdytään opiskelijoita kiinnostaviin katsomuksellisiin ja filosofisiin teemoihin.

Ympäristöfilosofia, 2 op (FI07)**Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- kasvattaa opiskelijan ympäristötietoisuutta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Ympäristöfilosofia tarkastelee inhimillisen ja ei-inhimillisen suhteiden ongelmia. Ympäristöfilosofialla on käytännöllinen intressi, ja sen kehittyminen liittyy ympäristötietoisuuden nousuun 1960-luvulta alkaen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset

ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ympäristöfilosofian (FI7) -opintojaksolla pohditaan ihmisen, yhteiskunnan, muun luonnon ja ympäristön moninaisia suhteita ja näiden suhteiden ongelmia. Opintojakson tavoitteena on kasvattaa ympäristötietoisuutta ja sitouttaa kestävään kehitykseen.

Oma projekti, 2 op (FI08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kehittää oman projektin suunnittelu- ja toteuttamistaitoja

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Oman projektin tekeminen tukee hyvinvointiosaamista, koska se kehittää opiskelijan itseyttä omasta ajattelustaan ja mielenkiinnon kohteistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Oma projekti (FI8) on itsenäisesti suoritettava opintojakso, jossa opiskelija valitsee yhdessä opettajan kanssa jonkin filosofiaan liittyvän aiheen tai ilmiön ja erittelee sitä haluamallaan tavalla.

7.5. Fysiikka (FY)

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkittamista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle*
- *tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita*
- *perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä*
- *saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla*
- *saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille*
- *saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.*

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa*
- *osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa*
- *tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin*
- *osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.*

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä*
- *jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla*
- *osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla*
- *ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla*
- *osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen*
- *osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä*
- *osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.*

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Energia ja lämpö, 2 op (FY03)

Opintojakson moduulit

- Energia ja lämpö, 2 op (FY3), Valinnainen

Tavoitteet

Energia ja lämpö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

Energia ja lämpö

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttujat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelijan kyky ymmärtää energiantuotantoon ja ilmastonmuutokseen liittyviä ratkaisuja ja ongelmia kehittyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijalähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.

- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Moduulissa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Keskeiset sisällöt liittyvät esimerkiksi energiantuotantoon, ilmastonmuutokseen ja rakentamiseen. Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Voima ja liike, 2 op (FY04)

Opintojakson moduulit

- Voima ja liike, 2 op (FY4), Valinnainen

Tavoitteet

Voima ja liike

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä*
- *osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta*
- *ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa*
- *tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Keskeiset sisällöt

Voima ja liike

Keskeiset sisällöt

- *tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike*
- *kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait*
- *voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö*
- *paino ja kitka*
- *liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia*
- *mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate*
- *liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Fysiikan opiskelu kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja kykyä nähdä epäonnistumiset positiivisina asioina, joista voi oppia. Fysiikan opiskelu auttaa ymmärtämään liikenneturvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijalähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla painotetaan fysiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudessa. Opiskellaan vuorovaikutuksen aiheuttamaa liikkeen muutosta tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän suoraviivaisen liikkeen mallin avulla. Opiskellaan Newtonin lait. Harjoitellaan voimakuvion piirtämistä ja voimien yhteisvaikutuksen ymmärtämistä. Tutustutaan erilaisiin etä- ja kosketusvoimiin. Kehitetään liikeyhtälön käyttöä matemaattisissa tehtävissä. Opiskellaan momentin ja pyörimisen tasapainon käsitteitä yksinkertaisissa tilanteissa. Opiskellaan yksiulotteisten törmäysten avulla liikemäärän säilymislaki ja impulssiperiaate. Opiskellaan liike- ja potentiaalienergia sekä energian säilymislaki.

Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY05)

Opintojakson moduulit

- Jaksollinen liike ja aallot, 2 op (FY5), Valinnainen

Tavoitteet

Jaksollinen liike ja aallot

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä*
- *perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä*
- *osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä*
- *osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.*

Keskeiset sisällöt

Jaksollinen liike ja aallot

Keskeiset sisällöt

- *momentti ja kappaleen kiertäminen*
- *tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa*
- *tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys*
- *gravitaatiolaki ja planetaarinen liike*
- *jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi*
- *harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia*
- *mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen*
- *mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot*
- *ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutkittaessa fysikaalisia ilmiöitä opiskelija kehittyi ymmärtämään syy-seuraussuhteita paremmin. Harjoitellaan erilaisia lähestymistapoja ongelmanratkaisussa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijälähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Sähkö, 2 op (FY06)

Opintojakson moduulit

- Sähkö, 2 op (FY6), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia*
- *osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa*
- *tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.*

Keskeiset sisällöt

Sähkö

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija harjaantuu erilaisten sovellusten, mittaustapojen ja –välineiden käytössä. Kokeellisessa työskentelyssä opiskelija kehittyä tekemään havaintoja ja mallintamaan havaittuja ilmiöitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijälähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY07)

Opintojakson moduulit

- Sähkömagnetismi ja valo, 2 op (FY7), Valinnainen

Tavoitteet

Sähkömagnetismi ja valo

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta
- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Keskeiset sisällöt

Sähkömagnetismi ja valo

Keskeiset sisällöt

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kiinnitetään huomiota fysiikan merkitykseen yhteiskunnassamme.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijälähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY08)

Opintojakson moduulit

- Aine, säteily ja kvantittuminen, 2 op (FY8), Valinnainen

Tavoitteet

Aine, säteily ja kvantittuminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön
- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

Aine, säteily ja kvanttuminen

Keskeiset sisällöt

- *energian kvanttuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa*
- *fotoni sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina*
- *atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate*
- *kvanttumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet*
- *atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen*
- *ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia*
- *ydinvoima, fissio ja fuusio*
- *hajoamislaki*
- *ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa*
- *hiukkasfysiikan standardimalli*
- *maailmankaikkeuden kehitys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija kehitty ymmärtämään fysiikan merkitystä globaalien luonnonilmiöiden mallintamisessa. Opiskelija oppii fysiikan historiaa ja kehitystä ja sen vaikutusta nykyaikaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijälähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Kertaus ja valmistus, 2 op (FY09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan keskeisimmät sisällöt aiemmista opintojaksoista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutkittaessa fysikaalisia ilmiöitä opiskelija kehittyy ymmärtämään syy-seuraussuhteita paremmin. Harjoitellaan erilaisia lähestymistapoja ongelmanratkaisussa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijalähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakson arviointi: hyväksytty/hylätty.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen ja jatko-opintoihin mm. kertaamalla fysiikan keskeisimpiä asioita. Opintojaksolla työskennellään pääasiassa itsenäisesti omaan tahtiin edeten.

Tähtitiede ja avaruus, 2 op (FY10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija kehittää ymmärrystään tähtitieteeseen ja avaruuteen liittyvissä asioissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aurinkokunnan rakenteet
- Tähdet
- Maailmankaikkeuden rakenne ja avaruuden mittasuhteet
- Avaruusaluukset, -raketit ja -asemat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutkittaessa fysikaalisia ilmiöitä opiskelija kehittyy ymmärtämään syy-seuraussuhteita paremmin. Harjoitellaan erilaisia lähestymistapoja ongelmanratkaisussa.

Opintojaksolla kiinnitetään huomiota lähdekriittisyyteen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijälähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakson arviointi: hyväksytty/hylätty.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan mm. nykyaikaisen maailmankuvan rakentumiseen, avaruuden tutkimiseen, aurinkokunnan rakenteeseen sekä taivaankappaleisiin ja niiden liikkeisiin. Opintojakson sisältö ja työskentelytavat muovautuvat osittain opiskelijoiden kiinnostuksen ja toiveiden mukaisesti.

Hiukkasfysiikka, 2 op (FY11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on oppia hiukkasfysiikan sisältöjä sekä kansainvälisen tieteellisen yhteistyön merkitystä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Hiukkasfysiikka
- Hiukkaskiihdyttimet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijaa kannustetaan esittämään kysymyksiä ja osallistumaan aktiivisesti luennoilla opintomatkan aikana.

Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan opintomatkan aikana oman lukion sekä yhteistyölukioiden opiskelijoiden ja opettajien kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijalähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakson arviointi: hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskellaan hiukkasfysiikkaa ja tutustutaan muun muassa seuraaviin aihepiireihin: Higgsin hiukkanen, Big Bang, antimateria ja hiukkaskiihdyttimet. Opintojaksoon kuuluu opintomatka Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskus CERN:iin. Opintojaksolle osallistujat maksavat opintomatkan kokonaan tai suurimmaksi osaksi itse. Opintojakso järjestetään yleensä kahden vuoden välein. Opintojaksolle mahtuu n. 7 opiskelijaa, jotka valitaan halukkaista koulumenestyksen perusteella.

Fysiikka luonnontieteenä, ympäristö ja yhteiskunta (FY1-2), 2 op (FY0102)

Opintojakson moduulit

- Fysiikka luonnontieteenä, 1 op (FY1), Pakollinen
- Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta, 1 op (FY2), Pakollinen

Tavoitteet

Fysiikka luonnontieteenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä*
- *tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin*
- *tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita*
- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.*

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja*
- *osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia*
- *saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.*

Keskeiset sisällöt

Fysiikka luonnontieteenä

Keskeiset sisällöt

- *suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä*
- *mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi*
- *graafinen malli ja lineaarinen malli*
- *yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus*

Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta

Keskeiset sisällöt

- *energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen*
- *energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen*
- *energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastomuutokseen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijaa kannustetaan esittämään kysymyksiä ja tekemään oletuksia ja päätelmiä.

Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan kokeellisessa ryhmätyöskentelyssä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija kehittää valmiuksiaan osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan monipuolisesti ja opiskelijalähtöisesti.

- Opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.
- Arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä oppimisalustalla.
- Arviointi on opiskelijaa kannustavaa ja oppimista ohjavaa.
- Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana.
- Arvioinnissa otetaan huomioon mahdollisesti eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen ja aktiivinen työskentely sekä itsearviointi.
- Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson aikana opiskelija saa kuvan fysiikan kokeellisesta luonteesta. Harjoitellaan rakentamaan uutta tietoa tekemällä havaintoja ja kokeita fysiikalle ominaisella tavalla. Opiskelutavat kehittävät yhteistyötaitoja ja luovat perustaa monitieteiselle ja luovalle osaamiselle.

Opintojakson aikana perehdytään siihen, miten energiaa tuotetaan, siirretään ja käytetään sekä mitä vaikutuksia näillä toiminnoilla on ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Projektiopintopakso, 2 op (Fy12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oman projektin suunnittelu / vapaaehtoistyö / koulun opintomatkat...

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö sovitaan opintopaksokohtaisesti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Projektimuotoinen opintopakso vaatii opiskelijalta monitieteistä ja luovaa osaamista projektin luonteesta ja toteutustavasta riippuen.

Opintopaketin arviointi

Paikallinen lisäys

Opintopaketin arviointi sovitaan tapauskohtaisesti.

Opintopaketin vapaa kuvaus

Projekti-opintopakso (Fy12, 2 op) voidaan hyväksilukea koulun kanssa tehtävät laajemmat kurssit ja/tai matkat, koulun ulkopuolella hankittu fysiikan osaaminen tai opiskelijan itse suunnittelema fysiikan tavoitteiden alle sopiva kokonaisuus. Arviointi: Hyväksytty/Hylätty.

7.6. Maantiede (GE)

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä.

Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi kartoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavasta välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutokseen ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomedian tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Osaamisen arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmillä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä

arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksot

Maailma muutoksessa, 2 op (GE01)

Opintojakson moduulit

- Maailma muutoksessa, 2 op (GE1), Pakollinen

Tavoitteet

Maailma muutoksessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia sekä osaa käyttää näitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomeidiaa hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Paikallinen lisäys

- Ajankohtaisten riskiuutisten seuranta.

Keskeiset sisällöt

Maailma muutoksessa

Maantiede tieteenalana

- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys

- *pakolaisuus*
- *kestävän kehityksen sitoumukset*

Paikallinen lisäys

- Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia esimerkiksi omilta lähialueilta ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnon, rakennetun ympäristön että ihmiskunnan kannalta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetuksessa keskeisenä geomediataitojen harjoittelu.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Maantieteellisen osaamisen korostaminen eri aloilla. Ajankohtaisten yhteiskunnallisten tapahtumien tarkastelu alueellisesti.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Alueelliset esimerkit ja globaaliymmärryksen kehittyminen luovat pohjan eettiselle ajattelulle.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Ympäristön ja ihmiskunnan alueellisten muutosten ja niiden ratkaisukeinojen pohtiminen kehittää globaalia osaamista. Globaaliymmärrys kehittyy maantieteellisen ajattelukyvyyn kehittymisen kautta, eikä se vaadi matkustamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, *yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso rakentaa pohjaa maantieteellisen maailmankuvan kehittämiseksi ja alueelliselle ajattelulle. Paikannimistön hallinta luontevissa yhteyksissä konkretisoi opetusta ja linkittää ilmiöt alueisiin. Lisäksi on tärkeä hallita maantieteellisiä peruskäsitteitä. Käsitteitä on käytettävä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä.

Opintojaksossa korostuu myös maantieteen ainutlaatuisuus luonnontieteellisten ja humanistis-yhteiskuntatieteellisten ilmiöiden ja prosessin vuorovaikutuksen ymmärtämisessä. Ajankohtaiset, opiskelijoiden elämismaailmaan liittyvät havainnot ja uutiset innostavat maantieteen opiskeluun.

Sininen planeetta, 2 op (GE02)

Opintojakson moduulit

- Sininen planeetta, 2 op (GE2), Valinnainen

Tavoitteet

Sininen planeetta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla*
- *osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin*
- *osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla*
- *osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat*
- *osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla*
- *osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla*
- *ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon ja sen käytön merkityksen myös vantaalaisessa arjessa.

Keskeiset sisällöt

Sininen planeetta

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- *luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät*

Ilmakehä ja vesikehä

- *ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa*
- *veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO*
- *sää ja sen ennustaminen*
- *ilmastoalueet*

Kivikehä

- *maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto*
- *endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina*
- *endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen*

Paikallinen lisäys

- Kurssilla tutustutaan oman lähiympäristön esimerkkeihin luonnonmaisemista sekä niiden synnystä ja muutoksista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteisen ja luovan osaamisen keinoin voidaan havainnollistaa maantieteellisiä ilmiöitä ja konkretisoida maantieteessä opittuja aiheita tehden niistä merkityksellisiä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Luonnonmaantieteellinen ymmärrys rakentaa pohjaa ihmismaantieteen ilmiöiden tarkastelulle vahvistaen eettisyyttä ja ympäristöosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, *eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso keskittyy luonnonmaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtämiseen sekä syy-seuraussuhteiden tunnistamiseen eri aluetasoilla, jotta opiskelija voi rakentaa ymmärrystään planeettamme ainutkertaisuudesta sekä luonnonympäristön asettamista ihmistoiminnan reunaehdoista. Luonnonmaantieteellinen ymmärrys rakentaa pohjaa ihmismaantieteen ilmiöiden tarkastelulle vahvistaen eettisyyttä ja ympäristöosaamista.

Yhteinen maailma, 2 op (GE03)

Opintojakson moduulit

- Yhteinen maailma, 2 op (GE3), Valinnainen

Tavoitteet

Yhteinen maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä*
- *tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet*
- *osaa hankkia, analysoida, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla*

- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Paikallinen lisäys

- Kurssilla syvennetään ekososiaalista sivistystä tarkastelemalla kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä esimerkiksi Vantaalla ja muualla pääkaupunkiseudulla.

Keskeiset sisällöt

Yhteinen maailma

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Paikallinen lisäys

- Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia esimerkiksi omilta lähialueilta ja hahmotetaan ihmiskunnan globaaleja ilmiöitä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija rakentaa ymmärrystä ihmistoiminnan alueellisista piirteistä vahvistaen globaali- ja kulttuuriosaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tarkastelee ajankohtaisia ihmistoiminnan ilmiöitä sekä ihmistoiminnan vastuullisuutta ja ympäristön hyvinvointia kehittämällä yhteiskunnallista ja hyvinvointiosaamistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla koe tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, *yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Opintojaksossa tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomedialla hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Opintojakso perehdyttää ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE04)

Opintojakson moduulit

- Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta, 2 op (GE4), Valinnainen

Tavoitteet

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus*
- *ymmärtää ja osaa selittää, miten geomedialla sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla*
- *osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita*
- *osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita*

- *tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää kestävä kehityksen merkityksen aluesuunnittelun lähtökohtana ja tuntee kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ajankohtaisten rakennus- ja maankäyttöhankkeiden kautta.

Keskeiset sisällöt

Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta

Maantieteellinen tutkimus

- *geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet*
- *ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen*
- *luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla*
- *geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävä tulevaisuuden edistämisessä*

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- *kaavoitus eri aluetasoilla*
- *osallistumisen keinot*

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- *näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen, keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta*
- *tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessaan ja yhteiskunnan eri aloilla esimerkiksi aluesuunnittelun työkaluna.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksossa perehdytään aluesuunnitteluun ja osallistuvan suunnittelun periaatteisiin. Nämä teemat, kuten myös mahdollisesti toteutettava osallistumis- ja vaikuttamisprojekti vahvistavat opiskelijan yhteiskunnallista osaamista.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson aikana opettajan rooli on ohjaavampaa, sillä opiskelijat työskentelevät aktiivisesti – itsenäisesti tai ryhmissä – harjoitellen geomediataitoja, tutkielman tekoa tai projektimaista työskentelyä, mikä kehittää vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson

kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla suoritettuna tutkimus tai projekti itsenäisesti tai pienryhmässä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, *yhteiskunnallinen osaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Moduuli perehdyttää aiemmissa moduuleissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia moduulissa ovat aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa

Maastotyöskentely, 2 op (GE05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää maantieteellisen ajattelun merkityksen ylioppilaskoetehtäviin vastattaessa.
- Opiskelija osaa käyttää geomedian maantieteen ylioppilaskokeessa.
- Opiskelija osaa vastata aineistotehtäviin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Keskeisten maantieteen opintojaksosisältöjen ja digitaalisessa ylioppilaskokeessa tarvittavien ohjelmien käytön kertausta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Maantieteen oppisisältöjä kertaava opetus tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Hyväksytyn suoritusmerkinnän edellytyksenä on jakson opiskelutehtävien tai muun vastaavan kokonaisuuden suorittaminen hyväksytysti ja arviointikriteerien mukaisesti.

Laaja-alaiseen osaamiseen liittyviä opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *globaali- ja kulttuuriosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Keskeisten maantieteen opintojaksosisältöjen ja digitaalisessa ylioppilaskokeessa tarvittavien ohjelmien käytön kertausta.

Kertaus, 2 op (GE06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija havainnoi maastoretkillä erilaisia geologisia muodostumia
- Opiskelija oppii yhdistämään digitaalisen kartan luonnossa havaitsemiinsa pinnanmuotoihin
- Opiskelija havaitsee endogeenisten ja eksogeenisten voimien aiheuttamat muutokset maastossa ja osaa tulkita niitä geomedian avulla
- Opiskelija havainnoi jääkauden merkkejä maastosta ja kartoilta sekä ymmärtää niiden syntyvät
- Opiskelija tunnistaa tavallisimpia kivilajeja maastossa
- Opiskelija oppii havainnoimaan säätä
- Opiskelija oppii raportoimaan maastohavainnoistaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Jakson aiheisiin tutustutaan myös lähialueen maastokohteissa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vaihtelevissa oppimisympäristöissä tapahtuva maantieteen maasto-opetus kehittää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja vastuunottoa niin omasta kuin muiden työskentelystä. Opiskelija ymmärtää lähiluonnon ja -maiseman merkityksen oman hyvinvointinsa näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen on opiskelijan osallistuttava retkille ja maastotyöskentelyyn sekä hänellä tulee olla portfolio tai vastaava tuotos hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Maantieteen maastotyöskentely perehdyttää opiskelijan maiseman syntyyn vaikuttaneisiin prosesseihin. Opintojaksossa tarkastellaan erilaisia geomorfologisia muodostumia, selvitetään niiden syntyä ja opitaan yhdistämään digitaalinen kartta luonnossa havaittuihin pinnanmuotoihin. Maastotyöskentelyn yhteydessä havainnoidaan myös säättä.

Opintojaksoon saattaa sisältyä kuluja.

Projektityö, 2 op (GE07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjaantuu maantieteellisenä ajattelijana toteuttaessaan itsenäisen projektityön.
- Opiskelija oppii käyttämään projektinsa eri vaiheissa maantieteelle ominaisia tutkimusmenetelmiä sekä geomediala.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Maantieteen projektityö on tarkoitettu ensisijaisesti maantieteen opintoihin erikoistuville ja siitä kiinnostuneille opiskelijoille.
- Opiskelija valitsee opettajan ohjauksella projektinsa aiheen ja toteuttaa itsenäisenä työskentelynä maantieteeseen liittyvän projektin.
- Opettaja ohjaa ja seuraa projektin etenemistä. Projektin sisältö ja toteutus sovitaan aiheen mukaan opettajan kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opetus kehittää opiskelijan maantieteellistä tutkimuksellista ajattelua sekä harjaannuttaa geomedian käyttöön.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen työskentely sekä itsearviointi. Arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä ja opiskelijan oppimista ohjataan.

Opintojakson tavoitteet saavuttaakseen ja hyväksytyn suorituksen saadakseen opiskelijalla tulee olla itsenäinen projektityö hyväksytysti läpäistynä opettajan antamien arviointiperusteiden mukaisesti.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita, kuten *monitieteinen ja luova osaaminen*, arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tarkoitettu ensisijaisesti maantieteen opintoihin erikoistuville ja siitä kiinnostuneille opiskelijoille. Opiskelija valitsee opettajan ohjauksella sopivan aiheen ja toteuttaa siitä itsenäisenä työskentelynä maantieteeseen liittyvän projektin.

7.7. Historia (HI)

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksperiä. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

*Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.*

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten

näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiselle.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

Tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta*
- *ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet*
- *ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana*
- *osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista*
- *kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.*

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä*
- *pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen*
- *osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä*
- *osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.*

Osaamisen arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksot

Kansainväliset suhteet, 2 op (HI02)

Opintojakson moduulit

- Kansainväliset suhteet, 2 op (HI2), Pakollinen

Tavoitteet

Kansainväliset suhteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityssuunnat*
- *osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina*

- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Paikallinen lisäys

- opiskelija harjoittelee käytännössä medialähteiden analysointia ja isojen konfliktivyyhtien hahmottamista.

Keskeiset sisällöt

Kansainväliset suhteet

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinaapaisesta moninaapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Paikallinen lisäys

- opintojakson työskentelyssä painotetaan tapahtumakulkujen vaikutusta nykytilanteeseen eri alueilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Ihmisten toiminnan vaikutuksia ja ajattelumallien kehittymistä tarkastellaan eri aikakausien kohdalla ja pitkän aikavälin kehityskulkuina yhteiskunnassa. Ihmisten toiminnan vaikutuksia nostetaan esille esimerkiksi konfliktien vaikutusten tai kansainvälisten sopimusten käsittelyn yhteydessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Eettisyyden ja ympäristöosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kansainväliset suhteet (HI2) Opintojakson aikana tutustutaan kansainvälisiin suhteisiin ja niiden muutoksiin 1800-luvun alusta nykypäivään. Työskentelyssä painotetaan moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämistä historiallisen empatian keinoin. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Numeroarviointi.

Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI03)

Opintojakson moduulit

- Itsenäisen Suomen historia, 2 op (HI3), Pakollinen

Tavoitteet

Itsenäisen Suomen historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Paikallinen lisäys

- opintojakson aikana painotetaan käsiteltävien asioiden kytköksiä HI2-opintojakson aihepiireihin.

Keskeiset sisällöt

Itsenäisen Suomen historia

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistynyt Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Paikallinen lisäys

- opintojakson aikana painotetaan demokratian, kansalaisaktiivisuuden ja kansainvälisen yhteistyön teemoja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson työskentelyssä nostetaan esille erilaisia näkökulmia, ja harjoitellaan aktiivisesti tiedonhakua ja lähdekriittisyyttä. Ihmisten toiminnan vaikutuksia ja ajattelumallien kehittymistä tarkastellaan eri aikakausien kohdalla ja pitkän aikavälin kehityskulkuina yhteiskunnassa. Ihmisten toiminnan vaikutuksia nostetaan esille esimerkiksi konfliktien vaikutusten tai kansainvälisten sopimusten käsittelyn yhteydessä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Yhteiskunnallisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Itsenäisen Suomen historia (HI3 2op) Opintojaksossa tutustutaan Suomen historiaan 1800-luvulta 2000-luvulle. Keskiössä ovat muutokset politiikassa, yhteiskunnassa ja taloudessa.

Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Numeroarviointi.

Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI04)

Opintojakson moduulit

- Eurooppalainen ihminen, 2 op (HI4), Valinnainen

Tavoitteet

Eurooppalainen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa*
- *ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen*
- *ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa*
- *osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia*
- *osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan*
- *pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen*
- *osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.*

Paikallinen lisäys

- opintojakson aikana painotetaan kuva-analyysin harjoittelemista

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen ihminen

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- *tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä*

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- *• antiikin kulttuurien yleispiirteet*
- *• demokratian ja tieteellisen ajattelun synty*
- *• keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus*

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- *tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa*
- *reformaatio ja tiedon vallankumous*
- *valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*
- *1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset*

Kohti nykyaikaa

- *taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen*
- *tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat*
- *demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat*
- *tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen*
- *sukupuoliroolien murros*

Paikallinen lisäys

- opintojakson aikana pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun museotarjontaa

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana tuodaan esille kulttuurista moninaisuutta läntisen Euraasian kontekstissa eri aikoina. Tällä pyritään lisäämään ymmärrystä ja historiallisen empatian taitoja sekä tukemaan eurooppalaisen identiteetin muodostamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Monitieteisen ja luovan osaaminen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Eurooppalainen ihminen (HI4 2op) Opintojakson aikana tutustutaan eri tieteenalojen, taiteen ja poliittisten aatteiden kehitykseen Euroopan historiassa antiikista nykypäivään. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Numeroarviointi.

Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI05)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin itämaasta Suomeksi, 2 op (HI5), Valinnainen

Tavoitteet

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa*

- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Paikallinen lisäys

- tutustuu Vantaan alueen historiaan

Keskeiset sisällöt

Ruotsin itämaasta Suomeksi

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Paikallinen lisäys

- opiskelijalle voidaan antaa mahdollisuus oman suomalaisen sukunsa tai kotiseutunsa historiaan perehtymiseen
- Vantaan paikallishistoriaa
- eri aikakausien historiallisia kohteita kuten esihistoriallisia asuinalueita ja keskiaikaisia liikennereittejä
- pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun museotarjontaa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana huomioidaan historian tuntemuksen identiteettiä tukeva ja rakentava merkitys. Tämä toteutuu erityisesti paikallishistorian käsittelyn kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Ruotsin Itämaasta Suomeksi (HI5 2op)

Opintojakson aikana perehdytään tapahtumakulkuihin ja historian tutkimuksen keinoihin eri aikakausina esihistoriasta 1800-luvun alkuun Itämeren piirissä. Käsittelyssä painotetaan paikallishistoriaa. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Numeroarviointi.

Mailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI06)

Opintojakson moduulit

- Mailman kulttuurit kohtaavat, 2 op (HI6), Valinnainen

Tavoitteet

Mailman kulttuurit kohtaavat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä*
- *tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa*
- *osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa*
- *analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä*
- *erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä*
- *osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön*
- *tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.*

Paikallinen lisäys

- kehittää taitoja toimia Vantaan monikulttuurisessa ympäristössä
- kehittää historiallisen empatian taitoja

Keskeiset sisällöt

Maaailman kulttuurit kohtaavat

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- *kulttuurit ja niiden vuorovaikutus*

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*
- *arktiset kulttuurit*
- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*
- *Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.*

Paikallinen lisäys

- opiskelijalla on mahdollisuus valita alue, jonka kulttuuriin ja historiaan perehtyy laajemmin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson aikana tuodaan esille kulttuurista moninaisuutta globaalissa ja paikallisessa kontekstissa. Tällä pyritään lisäämään ymmärrystä ja historiallisen empatian taitoja sekä tukemaan globaalin identiteetin muodostamista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen nousee esille opintojakson sisältöjen kautta. Tarkastellaan eri aikakausia useiden tieteenalojen, taiteen ja poliittisen ajattelun kehittymisen kautta. Luodaan täten kytköksiä oppiaineiden välille. Pidetään aktiivisesti esillä monilukutaidon ajatusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin

Opintojakson vapaa kuvaus

Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6 2op)

Opintojakso koostuu maailmankulttuureihin ja niiden historiaan tutustumisesta. Syvennyttään yhteen kulttuurialueeseen opiskelijan kiinnostuksen mukaan. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Numeroarviointi.

Kertauskurssi, 2 op (HI07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kertoo lukion historian oppimäärää
- Opiskelija harjaantuu vastaamaan ylioppilaskokeiden mukaisiin tehtävänantoihin
- Opiskelija tutustuu ylioppilaskokeiden arviointiperusteisiin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- lukion historian oppimäärään kytkeytyvä ajankohtainen uutisointi
- lukion historian oppimäärä lyhyesti opiskelijoiden valitsemien painotusten mukaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakson aikana painotetaan lähdekriittisyyttä ja medialukutaitoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Yhteiskunnallisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kertauskurssi (HI7 2op)

Kurssilla kerrataan lukion historian oppimäärää ja valmistaudutaan yo-kokeeseen hiomalla kirjoitustaitoja, lähdekriittistä ajattelua ja perehtymällä ajankohtaiseen uutisointiin. Arviointi: Suoritusmerkintä. Numeroarviointi pyydettyäessä.

Projekti-opintojakso, 2 op (HI08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oman projektin suunnittelu / koulun opintomatkat...

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö sovitaan opintojaksokohtaisesti

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi sovitaan tapauskohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Projekti-opintojaksoon (HI8, 2 op) voidaan hyväksilukea koulun kanssa tehtävät laajemmat kurssit ja/tai matkat tai opiskelijan itse suunnittelema historian tavoitteiden alle sopiva kokonaisuus. Opintojaksoon saattaa sisältyä kuluja. Arviointi: S (suoritettu).

Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (HI01ÄI0203)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

S2 Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (S2HI)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.8. Kemia (KE)

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen

ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaaja-alainen osaaminen

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykyä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon

historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastomuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä

- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Osaamisen arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksot

Kemia, minä ja kestävä kehitys, 2 op (KE01)

Opintojakson moduulit

- Kemia ja minä, 1 op (KE1), Pakollinen
- Kemia ja kestävä tulevaisuus, 1 op (KE2), Pakollinen

Tavoitteet

Kemia ja minä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.
- Oppilas tutkii ja kokeilee arjen teknologisia sovelluksia, niiden käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita.

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämisessä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Paikallinen lisäys

- Perehdytetään opiskelijat turvalliseen työskentelyyn laboratoriossa selkeiden turvallisuusohjeiden ja -käytänteiden avulla.

Keskeiset sisällöt

Kemia ja minä

Keskeiset sisällöt

- *arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä*
- *kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa*
- *jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla*
- *puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät*
- *ainemäärä ja konsentraatio*

Kemia ja kestävä tulevaisuus

Keskeiset sisällöt

- *tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämisessä luonnontieteissä*
- *aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen*
- *alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus*
- *aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla*

Paikallinen lisäys

- Valitsemme kestävä kehityksen esimerkit lähiympäristöstä (esim. Helsinki-Vantaa).

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen ryhmätöissä

Työskentelytapojen valinnoissa painotetaan erityisesti ryhmätyötaitojen kehittymistä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä osaamista käytetään kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson Kemia, minä ja kestävä tulevaisuus keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja opiskelua jatkuvan palautteen avulla ohjaten

sekä monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan reflektointiin joka tulee näkyviin jatkuvassa vuorovaikutuksessa esim. opetuskeskusteluissa, erilaisissa yksilö- ja ryhmäharjoituksissa ja itse- ja vertaisarvioinneissa
- summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä, esim. palautettavat kurssitehtävät, laboratorioraportit, testit ja kurssikoe
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KE1 Kemia ja minä (1 op)

Moduulissa keskeisimpiä sisältöjä ovat arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä, työelämässä ja jatko-opinnoissa. Moduulissa tutustutaan jaksolliseen järjestelmään ja atomin rakenteeseen elektronikuorimallin avulla. Tutustutaan puhtaisiin aineisiin ja seoksiin ja niiden erotusmenetelmiin. Opetellaan laskemaan ainemäärä ja konsentraatio.

KE2 Kemia ja kestävä tulevaisuus (1 op)

Moduulissa tutustutaan joihinkin esimerkkeihin kestävä elämäntavan edistämiseksi luonnontieteissä. Opiskellaan aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittämistä. Opiskellaan alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus. Moduulissa tutkitaan aineiden ominaisuuksia kokeellisesti ja selitetään aineiden ominaisuuksia aineen rakenteen avulla.

Molekyylit ja mallit, 2 op (KE03)

Opintojakson moduulit

- Molekyylit ja mallit, 2 op (KE3), Valinnainen

Tavoitteet

Molekyylit ja mallit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu soveltuvien ohjelmistojen käyttöön osana opintojakson opiskelua.

Keskeiset sisällöt

Molekyylit ja mallit

Keskeiset sisällöt

- *liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi*
- *hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet*
- *hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä*
- *hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla*
- *suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria*
- *kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä*
- *tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta*

Paikallinen lisäys

- laimennoksen onnistumisen mittaaminen ja standardisuoran sovittaminen LoggerProlla tai vastaavalla mittausohjelmalla

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

ymmärtää kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson Molekyylit ja mallit keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja opiskelua jatkuvan palautteen avulla ohjaten

sekä monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan reflektointiin joka tulee näkyviin jatkuvassa vuorovaikutuksessa esim. opetuskeskusteluissa, erilaisissa yksilö- ja ryhmäharjoituksissa ja itse- ja vertaisarvioinneissa
- summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä, esim. palautettavat kurssitehtävät, laboratorioraportit, testit ja kurssikoe
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat hyvinvointiosaaminen ja eettisyys ja ympäristöosaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KE3 Molekyylit ja mallit (2 op)

Moduulissa opiskellaan liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi. Opiskellaan hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteet. Mallinnetaan hiilen yhdisteitä ja tutustutaan kvanttimekaaniseen atomimalliin ja spektrien tuomaan informaatioon aineen rakenteesta. Tällä kurssilla käydään mahdollisuuksien mukaan vierailuilla HSL-alueella.

Kemiallinen reaktio, 2 op (KE04)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen reaktio, 2 op (KE4), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen reaktio

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEKNOLOGIAN sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen reaktio

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Paikallinen lisäys

- Pyrimme järjestämään vierailun tai vierailijan osana moduulin suorittamista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja.

Monitieteistä osaamista käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson Kemiallinen reaktio keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja opiskelua jatkuvan palautteen avulla ohjaten

sekä monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan reflektointiin joka tulee näkyviin jatkuvassa vuorovaikutuksessa esim. opetuskeskusteluissa, erilaisissa yksilö- ja ryhmäharjoituksissa ja itse- ja vertaisarvioinneissa
- summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä, esim. palautettavat kurssitehtävät, laboratorioraportit, testit ja kurssikoe
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KE4 Kemiallinen reaktio (2 op)

Moduulissa opiskellaan erilaisten reaktioiden tutkimista kokeellisesti ja symbolisesti. Käsitellään, tulkitaan ja esitetään tutkimustuloksia. Opiskellaan reaktioyhtälöiden käyttö laskuissa. Kaasulaskut ja polymeerit kuuluvat tähän moduuliin. Tällä kurssilla käydään mahdollisuuksien mukaan vierailuilla HSL-alueella.

Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE05)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen energia ja kiertotalous, 2 op (KE5), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen

- *tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.*

Paikallinen lisäys

- Pyrimme tekemään yhteistyötä Yhteiskuntaopin kanssa vierailujen suhteen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen energia ja kiertotalous

Keskeiset sisällöt

- *reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla*
- *reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet*
- *hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot*
- *metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys*
- *sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi*
- *luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä.

Vuorovaikutusosaaminen

Oppilaiden esitelmät metalleista, ominaisuuksista, valmistusprosesseista ja ympäristövaikutuksista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson Kemiallinen energia ja kiertotalous keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja opiskelua jatkuvan palautteen avulla ohjaten

sekä monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan reflektointiin joka tulee näkyviin jatkuvassa vuorovaikutuksessa esim. opetuskeskusteluissa, erilaisissa yksilö- ja ryhmäharjoituksissa ja itse- ja vertaisarvioinneissa
- summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä, esim. palautettavat kurssitehtävät, laboratorioraportit, testit ja kurssikoe

- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat vuorovaikutusosaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KE5 Kemiallinen energia ja kiertotalous (2 op)

Moduuli sisältää sähkökemian, metallit, reaktiosarjat ja reaktion sisäiset energiamuutokset. Lisäksi tutustutaan luonnontieteelliseen tutkimukseen. Tällä kurssilla käydään mahdollisuuksien mukaan vierailuilla HSL-alueella.

Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE06)

Opintojakson moduulit

- Kemiallinen tasapaino, 2 op (KE6), Valinnainen

Tavoitteet

Kemiallinen tasapaino

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

Kemiallinen tasapaino

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu sähköisten apuvälineiden käyttöön osana kemian opiskelua ja oppii löytämään itselle sopivia tapoja opiskella ja palautua opiskelun aiheuttamasta rasituksesta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

ymmärtää kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta. Opintojakson aikataulun suunnittelulla opiskelijaa ohjataan rytmittämään opiskeluaan itselleen sopivalla tavalla.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii hyödyntämään oppimisprosessissaan tieto- ja viestintätekniikkaa tarkoituksenmukaisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson Kemiallinen tasapaino keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja opiskelua jatkuvan palautteen avulla ohjaten

sekä monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan reflektointiin joka tulee näkyviin jatkuvassa vuorovaikutuksessa esim. opetuskeskusteluissa, erilaisissa yksilö- ja ryhmäharjoituksissa ja itse- ja vertaisarvioinneissa
- summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä, esim. palautettavat kurssitehtävät, laboratorioraportit, testit ja kurssikoe
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat hyvinvointiosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KE6 Kemiallinen tasapaino (2 op)

Moduulissa opiskellaan kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät, happo-emäs-käsite, homogeeninen tasapaino ja puskuriliuokset. Tutustutaan kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa.

Kemian kertauskurssi, 2 op (KE07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kertauskurssi ennen kemian YO-kirjoituksia

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kerrataan tärkeimmät kemian moduuleissa tulleet asiat

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Luova osaaminen näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallista osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista:

Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson Kemian kertauskurssi keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja opiskelua jatkuvan palautteen avulla ohjaten

sekä monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan reflektointiin joka tulee näkyviin jatkuvassa vuorovaikutuksessa esim. opetuskeskusteluissa, erilaisissa yksilö- ja ryhmäharjoituksissa ja itse- ja vertaisarvioinneissa
- summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä, esim. palautettavat kurssitehtävät, laboratorioraportit, testit ja kurssikoe
- opintojakso arvioidaan hyväksytty/hylätty

Laaaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat yhteiskunnallinen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KE07 Kemian kertauskurssi

YO-koetta edeltävä kertauskurssi, jossa kerrataan kemian moduulien tärkeimmät asiat YO-koetta varten.

Kemian laboratoriokurssi, 2 op (KE08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Laboratoriokurssilla opiskellaan kemian keskeiset työskentelytavat keskittyen YO-kokeessa kysyttyihin kokeellisiin töihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Laboratoriokurssille voi osallistua vasta, kun on opiskellut moduulit KE1, KE2 ja KE3

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteistä osaamista käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson Kemian laboratoriokurssi keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja opiskelua jatkuvan palautteen avulla ohjaten

sekä monipuolisesti

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan reflektointiin joka tulee näkyviin jatkuvassa vuorovaikutuksessa esim. opetuskeskusteluissa, erilaisissa yksilö- ja ryhmäharjoituksissa ja itse- ja vertaisarvioinneissa
- summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä, esim. palautettavat kurssitehtävät, laboratorioraportit ja testit
- opintojakso arvioidaan hyväksytty/hylätty

Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat vuorovaikutusosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KE08 Kemian laboratorioskurssi

Kokeellista työskentelyä turvallisesti. Kurssille voi osallistua vasta KE1, KE2 ja KE3-moduulien jälkeen. Tällä kurssilla käydään mahdollisuuksien mukaan vierailuilla HSL-alueella.

Projektiskurssi, 2 op (KE09)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Soveltava kurssi, joka perustuu muualla opiskeltuun, arvioidaan hyväksytty merkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Muualla suoritettut hyväksiluettut opinnot merkitään tähän.

7.9. Uskonto (KT)

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistuksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmantutkimuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteidenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävästä tulevaisuudesta rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa

- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Osaamisen arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

7.9.1. Evankelisluterilainen uskonto (KT1)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE01)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UE1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tunnistaa lähiympäristönsä monikatsomuksellisuuden ja -kulttuurisuuden ja oppii tulkitsemaan sitä osana maailmanlaajuisista katsomusten ja kulttuurien

monimuotoisuutta. Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.

- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tietoja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukiokoulutuksessa opiskelija perehtyy Lähi-idän uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen ja kehittää katsomus- ja kulttuuritietoisuuttaan monikatsomuksellisessa ja -kulttuurisessa lähiympäristössään. Uskonnon opiskelu on ulospäin suuntautuvaa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Vantaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt, aatteelliset ja yhteiskunnallista työtä tekevät järjestöt sekä museot.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Perehdyttäessä uskontoihin ja katsomuksiin ilmiöinä sekä juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin opiskelija saa valmiuksia ymmärtää uskontojen ja katsomusten merkitystä ja monimuotoisuutta yksilöiden ja yhteisöjen elämässä ja oppii siten ottamaan huomioon katsomuksellisia näkökohtia vuorovaikutuksessaan muiden kanssa ja erilaisissa toimintaympäristöissä. Opiskelija saa valmiuksia hahmottaa kulttuurienvälisen ymmärryksen merkitystä kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle. Työskentelytavoissa korostuu vuorovaikutusosaaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (UE1, 2op) tutustutaan uskonnon tutkimuksen perusteisiin sekä Lähi-idän uskontoihin. Työskentelytavoissa korostuvat vuorovaikutus ja ryhmässä toimimisen taidot. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Maaailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE02)

Opintojakson moduulit

- Maaailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UE2), Pakollinen

Tavoitteet

Maaailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntauksat ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tunnistaa lähiympäristönsä kristillistä moninaisuutta ja oppii tulkitsemaan sitä osana maailmanlaajuisia kristillisyyden ja kulttuurien monimuotoisuutta. Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tietoja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Keskeiset sisällöt

Maaailmanlaajuinen kristinusko

- *kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa*
- *katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *karismaattinen kristillisuus ilmiönä*
- *kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet*
- *ekumenia ja uskontodialogi*

- kristinuskon ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy kristinuskon historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen ja kehittää katsomus- ja kulttuuritietoisuuttaan monikatsomuksellisessa ja -kulttuurisessa lähiympäristössään. Uskonnon opiskelu on ulospäin suuntautuvaa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Vantaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt, aatteelliset ja yhteiskunnallista työtä tekevät järjestöt sekä museot.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Tutustumalla monipuolisesti kristinuskon asemaan ja vuorovaikutukseen ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa opiskelija saa välineitä oman identiteetin, elämäntietämisen ja maailmantietämisen rakentamiseen ja arviointiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa Maailmanlaajuinen kristinuskon (UE2, 2 op) perehdytään kristinuskon moninaisuuteen Euroopassa ja muualla maailmassa niin historiallisten kuin ajankohtaistenkin ilmiöiden kautta. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE03)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UE3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin*
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä*
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä*
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tunnistaa lähiympäristössään ilmeneviä maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä ja oppii tulkitsemaan niitä osana maailmanlaajuisia katsomusten ja kulttuurien monimuotoisuutta. Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tietoja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne*
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet*
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy maailman uskontojen ja uskonnollisten liikkeiden historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen ja kehittää katsomus- ja kulttuuritietoisuuttaan monikatsomuksellisessa ja -kulttuurisessa lähiympäristössään. Uskonnon opiskelu on ulospäin suuntautuvaa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Vantaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt, aatteelliset ja yhteiskunnallista työtä tekevät järjestöt sekä museot.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija rakentaa ymmärrystä maailman ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

Moduulissa käsiteltävien sisältöjen avulla opiskelija saa valmiuksia reflektoida uskontojen ja katsomusten roolia yhteisöjen kulttuuriperinnössä, yksilöiden elämässä ja globaalissa maailmassa ja tämän kautta saa valmiuksia toimia kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden puolesta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Globaali- ja kulttuuriosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3, 2 op) tutustutaan Aasiassa syntyneisiin ja vaikuttaviin uskontoihin ja katsomuksiin, alkuperäisuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä niiden erilaisiin vaikutuksiin nykypäivänä eri puolilla maailmaa. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Arviointi numeroarvosanalla 4-10.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE04)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UE4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*

- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tunnistaa Suomen ja lähiympäristönsä monikatsomuksellisuuden ja -kulttuurisuuden ja oppii ymmärtämään uskontokentän muotoutumiseen vaikuttaneita historiallisia tapahtumia sekä huomaamaan uskontojen vaikutusta lähiympäristössään. Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tietoja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy maailmankatsomusten historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen Suomessa ja lähialueellaan sekä kehittää katsomus- ja kulttuuritietoisuuttaan monikatsomuksellisessa ja -kulttuurisessa lähiympäristössään. Uskonnon opiskelu on ulospäin suuntautuvaa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Vantaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt, aatteelliset ja yhteiskunnallista työtä tekevät järjestöt sekä museot.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tuottamisella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystään ja dialogitaitojaan, mikä antaa hänelle valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta. Opiskelija syventää ymmärrystään omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Yhteiskunnallisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta (UE4, 2 op) tutustutaan Suomen katsomukselliseen kenttään ja selvitetään nykypäivän tilanteeseen vaikuttaneita historiallisia tapahtumia sekä rakennetaan ymmärrystä toimia monikulttuurisessa toimintaympäristössä. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Arviointi numeroarvosanalla 4-10.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE05)

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UE5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tunnistaa lähiympäristönsä taiteissa ja populaarikulttuurissa ilmenevää monikatsomuksellisuutta ja -kulttuurisuutta ja oppii tulkitsemaan sitä osana maailmanlaajuisia katsomusten ja kulttuurien monimuotoisuutta. Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tietoja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy maailmankatsomusten historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen taiteissa ja populaarikulttuurissa sekä kehittää katsomus- ja kulttuuritietoisuuttaan monikatsomuksellisessa ja -kulttuurisessa lähiympäristössään. Uskonnon opiskelu on ulospäin suuntautuvaa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Vantaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt, aatteelliset ja yhteiskunnallista työtä tekevät järjestöt sekä museot.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Taiteeseen ja populaarikulttuurin liittyvät sisällöt tukevat opiskelijan monilukutaidon kehittymistä sekä eettisten ja esteettisten arvojen pohdintaa. Perehtymällä uskonnolliseen taiteeseen ja symboliikkaan sekä uskonnollisiin teemoihin populaarikulttuurissa opiskelija tutustuu erilaisiin informaation esittämisen tapoihin. Opetuksessa opiskelijaa rohkaistaan kehittyvien tulkitsemisen taitojensa luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (UE5, 2 op) tarkastellaan uskontojen näkymistä taiteen eri muodoissa eri alueilta eri aikakausina. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Arviointi numeroarvosanalla 4-10.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE06)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UE6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta*
- *tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa*
- *osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tunnistaa lähiympäristönsä monikatsomuksellisuuden ja -kulttuurisuuden ilmenemistä mediassa ja oppii tulkitsemaan sitä osana maailmanlaajuista katsomusten ja kulttuurien monimuotoisuutta. Opiskelija saa aineksia oman identiteettinsä rakentamiseksi monikulttuurisessa ja -katsomuksellisessa lähiympäristössään ja harjaantuu toimimaan siinä kunnioittavasti.
- Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tietoja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet*
- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy maailmankatsomusten historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen mediassa ja tieteessä sekä kehittää katsomus- ja kulttuuritietoisuuttaan monikatsomuksellisessa ja -kulttuurisessa lähiympäristössään. Uskonnon opiskelu on ulospäin suuntautuvaa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Vantaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt, aatteelliset ja yhteiskunnallista työtä tekevät järjestöt sekä museot.
- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Media-aineistojen lähdekriittisen tarkastelun avulla opintojaksossa on mahdollisuus tutustua uskontojen ja ympäristökysymysten suhteeseen, mikä tukee opiskelijan eettistä ja ympäristöosaamista. Opintojakson teemat lisäävät opiskelijan ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa. Opintojaksossa uskonnon ja median suhteen tarkasteluun kuuluu olennaisena osana uskontoihin liittyvien eettisten kysymysten tarkastelu. Ajankohtaisen uskonnon tutkimuksen ja uskontoon liittyvien mediasisältöjen tarkastelu ohjaa opiskelijaa pohtimaan monipuolisesti uskontojen eettisiä ulottuvuuksia sekä rohkaisee häntä pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Eettisyys ja ympäristöosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa Uskonto, tiede ja media tarkastellaan eri medioissa ilmenevää uskontojen käsittelyä ja analysoidaan erilaisten esittämisen tyylien taustoja ja seurauksia. Opintojaksossa korostuu ajankohtaisen median seuraaminen ja median monilukutaito. Arviointi numeroarvosanalla 4-10.

Kertaava opintojakso, 2 op (UE07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kertoo lukion evankelis-luterilaisen uskonnon oppimäärää.
- Opiskelija harjaantuu vastaamaan ylioppilaskokeiden mukaisiin tehtävänantoihin.
- Opiskelija tutustuu ylioppilaskokeiden arviointiperusteisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Uskontojen tutkimus
- Maailmanuskonnot
- Uskontojen vaikutus kulttuureihin ja yhteiskuntiin
- Suomen uskonnollinen kenttä
- Ajankohtaiset uskontoihin liittyvät kysymykset

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Opintojakson vapaa kuvaus

Kertaavalla opintojaksolla (UE7, 2 op) kerrataan evankelis-luterilaisen uskonnon oppimäärän sisältöjä ja harjaannutaan ylioppilaskokeen vaatimissa taidoissa. Opintojakso saattaa sisältää pieniä kuluja retkistä - nämä on mahdollista korvata muilla tehtävillä. Arviointi: S (suoritettu).

Projekti-opintojakso, 2 op (UE08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oman projektin suunnittelu / vapaaehtoistyö / koulun opintomatkat...

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisältö sovitaan opintojaksokohtaisesti

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi sovitaan tapauskohtaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

Projekti-opintojaksoon (UE8, 2 op) voidaan hyväksilukea koulun kanssa tehtävät laajemmat kurssit ja/tai matkat, vapaaehtoisprojekteja (esim. isoskoulutus, partionjohtajan kurssi) tai opiskelijan itse suunnittelema katsomusaineiden tavoitteiden alle sopiva kokonaisuus. Opintojaksoon saattaa sisältyä kuluja. Arviointi: S (suoritettu).

Muun katsomusaineen opintojakso, 2 op (UE09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Suoritetun katsomusaineen opintojakson tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Suoritetun katsomusaineen opintojakson sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi on suoritettavan katsomusaineen opintojakson mukainen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Laajenna sivistystäsi lukemalla jonkin toisen katsomusaineen jokin opintojakso! Jonkin muun katsomusaineen opintojakson suorittamisesta hyväksiluetaan 2 op laajuisesti opintojakso evankelis-luterilaiseen oppimäärään (UE9). Arviointi: kyseisen opintojakson mukainen arviointi.

7.9.2. Ortodoksinen uskonto (KT2)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO01)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UO01), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *tuntee ortodoksisen kirkon opin synnyn sekä Raamatun ja tradition merkityksen ortodoksisessa kirkossa ja sen ihmiskuvassa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida kristikunnan moninaisuuteen johtaneita syitä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntaan sekä kehittää näihin pohjautuvaa kulttuurista lukutaitoa*

- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhuvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonnollisuus ja uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *kristinuskon synty ja leviäminen, kirkolliskokoukset ortodoksisen kirkon opin, etiikan ja ihmiskuvan muotoutumisen perustana*
- *kristikunnan jakaantuminen ja sen vaikutukset*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *ortodoksisen kirkon, juutalaisuuden ja islamin kohtaamiset*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Ortodoksisuus maailmalla, 2 op (UO02)

Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuus maailmassa, 2 op (UO2), Pakollinen

Tavoitteet

Ortodoksisuus maailmassa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ortodoksisuuden apostolisen kirkon ja kirkkoisien perinteen jatkumona sekä luostarilaitoksen merkityksen ortodoksisen kirkon hengelliselle elämälle*
- *hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon historiallista kehitystä ortodoksisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *tutustuu ortodoksisiin paikalliskirkkoihin maailmassa ja tuntee niiden historiallista kehitystä ja sisäistä moninaisuutta*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset, niiden syntytaustan ja keskeiset piirteet sekä pystyy vertailemaan niitä*
- *tutustuu kirkkojen väliseen maailmanlaajuiseen yhteistyöhön*
- *kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Ortodoksisuus maailmassa

- *ortodoksisen kirkon opillisten perusteiden sekä hengellisen elämän vaikutus kulttuuriin ja ihmisten arkeen*
- *ortodoksisen paikalliskirkkokäsitteen muodostuminen*
- *Bysantin kirkko ja luostarilaitos itäisen kristillisyyden lähteenä ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *ortodoksiset kirkot Euroopassa ja muilla mantereilla sekä niiden paikalliset erityispiirteet*
- *orientaaliset ortodoksiset kirkot*
- *läntinen kristillisyys, katolinen kirkko, protestanttiset kirkot ja karismaattinen kristillisyys sekä niiden erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnallinen vaikutus*
- *ajankohtaisia ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*
- *ortodoksiset kirkot ja ekumeeninen liike sekä uskontodialogi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Jakson opetus lisää opiskelijan itsetuntemusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
  - opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO03)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UO3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä niiden suhdetta ortodoksiseen kirkkoon
- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan, Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet

- *buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan, Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuus sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa*
- *Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
  - opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO04)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UO4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee muinaissuomalaista uskonnollista perinnettä sekä tunnistaa sen ilmenemisen suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *tuntee ortodoksisen kirkon historialliset vaiheet Suomessa kristinuskon saapumisesta nykypäivään saakka*

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen osana Suomen valtiollista ja kansallista kehitystä
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauden sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää taitojaan toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksiaan osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden ilmeneminen suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- kristinuskon tulo Suomeen ja luostarien vaikutus ortodoksisuuteen Karjalassa
- ortodoksit lännen ja idän välissä, autonominen Suomen ortodoksinen kirkko ja suuntautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan
- kielelliset ja kansalliset ortodoksiset vähemmistöt Suomessa
- luterilainen ja katolinen kirkko sekä muita uskonnollisia yhteisöjä Suomessa
- kristinuskon suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Jakson tehtävät tukevat opiskelijan osallisuuden tunnetta ja osallistumista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana

- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Yhteiskunnallisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op (UO05)

Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus, 2 op (UO05), Valinnainen

Tavoitteet

Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida yleisesti uskontojen ja taiteen suhdetta
- kehittää taitojaan tulkita uskonnollisen taiteen eri muotoja
- perehtyy taiteen eri muotojen ilmaisutapoihin ja siihen, miten niissä tuodaan esille uskontojen, erityisesti kristinuskon ja ortodoksisen kirkon, keskeistä opetusta
- tunnistaa ja tietää ortodoksisen ja muun kristillisen taiteen eri ilmaisumuotoja
- ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja tunnistaa uskonnon vaikutuksen nykypäivän taiteessa ja kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa
- ortodoksisen taiteen muodot: kirkkomusiikki, ikonitaide, arkkitehtuuri, hymnografia
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- uskontojen ja erityisesti ortodoksisuuden ilmeneminen tämän päivän taiteessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Jakson sisällöt kehittävät globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
  - opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Globaali- ja kulttuurisosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op (UO06)

Opintojakson moduulit

- Ortodoksisuus, tiede ja media, 2 op (UO6), Valinnainen

Tavoitteet

Ortodoksisuus, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy ortodoksisuuden ja eri uskontojen kansalliseen ja kansainväliseen mediakuvaan
- perehtyy tieteen ja median esille tuomiin eettisiin kysymyksiin ortodoksisen kirkon perinteen ja etiikan näkökulmasta
- perehtyy tieteen ja ortodoksisen kirkon ihmiskuvaan
- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ortodoksisen kirkkoon liittyvää ajankohtaista tutkimusta

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Ortodoksisuus, tiede ja media

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja symbolien käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus ja ortodoksisen kirkon mediamaailma
- uskonnon käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki
- tiede, media ja ortodoksisen kirkon eettinen opetus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Jakson sisällöt antavat valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
  - opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

7.9.3. Katolinen uskonto (KT3)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä - juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK01)

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UK1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen ja erityisesti katolisen kirkon sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntiin*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa toimintaympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä, katolisen kulttuurin määrittely*
- *maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa, uskonnonvapaus ihmisoikeutena sekä uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa*
- *uskonnon ja tieteen suhde, erityisesti katolisesta näkökulmasta*
- *kristinuskon synty, keskeiset opit, etiikka, uskonnon harjoittaminen ja sisäinen monimuotoisuus katolisen tutkimuksen valossa*
- *juutalaisuuden ja islamin oppi ja elämäntapa sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille*
- *katolisen kirkon suhteet juutalaisuuteen ja islamiin*
- *pyhien kirjoitusten synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa, katolinen Raamattu*
- *historiallisia ja ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UK02)

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen kristinusko, 2 op (UK2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen kristinusko

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kristinuskon merkitystä katolisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy katolilaisuuden erilaisiin ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa ja osaa hahmottaa niiden suhteen katolisen kirkon viralliseen oppiin*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää mediasisältöä ja keskustelua.*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen kristinusko

- *katolisen kristillisyyden synty ja kehitys, kirkon erityispiirteet, suhde Raamattuun, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset historiassa*
- *ortodoksisen ja protestanttisen kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *katolisten sääntökuntien merkitys kirkossa ja yhteiskunnassa*
- *uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa*
- *kirkon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa globaalisti*
- *ekumenia ja uskontojen välinen dialogi*
- *kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon ja katolisuuteen liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Tutustumalla monipuolisesti kristinuskon asemaan ja vuorovaikutukseen ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa opiskelija saa välineitä oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä

- opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK03)

Opintojakson moduulit

- Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UK3), Valinnainen

Tavoitteet

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää, niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä suhdetta katoliseen kirkkoon*
- *tuntee Aasiassa esiintyvien uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen keskeisiä piirteitä ja levinneisyyttä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*
- *kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- *katolisen kirkon suhtautuminen muihin uskontoihin*
- *Intian uskonnot ja niiden vaikutus kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *Kiinan uskontojen ja katsomusten vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan*
- *shintolaisuus ja muut Japanin uskonnot*
- *Intian, Kiinan ja Japanin uskontojen vaikutus länsimaissa sekä uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*
- *luonnonuskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *katolinen kirkko ja uskontojen välinen dialogi*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen**

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK04)**Opintojakson moduulit**

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UK4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee muinaissuomalaista uskonnollisuutta ja tunnistaa sen vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *tutustuu kristilliseen historiaan katolisesta Ruotsin vallan ajasta nykypäivään ja perehtyy katolisen kirkon vaiheisiin suhteessa muihin uskonnollisiin suuntauksiin Suomessa*
- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa*
- *perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *muinaissuomalaiset ja skandinaaviset uskonnot suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *katolisuus suomalaisessa kulttuuriperinnössä*
- *kristilliset suuntauukset Suomessa*
- *katolisia yhteisöjä Suomessa ja niiden suhde yhteiskuntaan*
- *muuta uskonnollisia yhteisöjä Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa katolisen kirkon näkökulmasta*
- *uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa, katolinen perhekäsitys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Jakson tehtävät tukevat opiskelijan osallisuuden tunnetta ja osallistumista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Yhteiskunnallisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uskonto taiteissa ja kulttuurissa, 2 op (UK05)

Opintojakson moduulit

- Uskonto taiteissa ja kulttuurissa, 2 op (UK5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja kulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskontojen ja taiteen suhdetta yleisesti*
- *ymmärtää uskonnollisen taiteen sekä luovan ilmaisun merkityksen kulttuurin muodostumisessa, erityisesti katolisen kirkon vaikutuksen länsimaisen taiteen kehityksessä historiallisesti sekä nykyajassa*
- *perehtyy siihen, miten taiteiden avulla voidaan ilmaista uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja*
- *tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan omassa ympäristössään.*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhyvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja kulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus*
- *katolisen kirkon suhde taiteisiin*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa*
- *Raamatun kertomusten ja katolisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla: historiallisia ja ajankohtaisia esimerkkejä kuvataiteesta, musiikista, kirjallisuudesta sekä elokuvataiteen, TV:n ja sähköisen median piiristä*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Jakson sisällöt kehittävät globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Globaali- ja kulttuuriosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK06)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UK6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee kansainvälisen uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla, erityisesti katolisesta näkökulmasta*
- *ymmärtää katolisen kirkon suhteen tieteisiin historiallisesti sekä nykypäivänä*
- *tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa yleensä sekä erityisesti katolisen kirkon ja katolisten yhteisöjen tuottamaan kansainväliseen uutisointiin*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita*
- *osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä.*

Paikallinen lisäys

- Jaksolla pyritään huomioimaan opetuksen tauottaminen opiskeluhuvinvoinnin lisäämiseksi

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla*
- *katolisen kirkon ja tieteen suhde*
- *katolisten korkeakoulujen rooli ja vaikutus tieteeseen historiallisesti ja nykypäivänä*
- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa, historiallisia ja ajankohtaisia esimerkkejä*
- *katolinen media Suomessa ja kansainvälisesti*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Jakson sisällöt antavat valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä

- opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

7.9.4. Islamin uskonto (KT4)

Opintojaksot

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op, 2 op (UI01))

Opintojakson moduulit

- Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä, 2 op (UI1), Pakollinen

Tavoitteet

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä*
- *hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Keskeiset sisällöt

Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde*
- *maailman uskontotilanne, uskonnottomuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena*
- *uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet islamin näkökulmasta*

- pyhien kirjojen muotoutuminen, merkitys, käyttö ja tulkinnat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja kristinuskon sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Jakson opetus lisää opiskelijan itsetuntemusta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI02)

Opintojakson moduulit

- Maailmanlaajuinen islam, 2 op (UI2), Pakollinen

Tavoitteet

Maailmanlaajuinen islam

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida islamin merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää islamiin liittyvää kulttuurista ja uskonnollista lukutaitoa
- tuntee islamin keskeisiä suuntauksia, niiden syntytaustan ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä pystyy vertailemaan eri suuntauksien keskeisiä piirteitä
- perehtyy islamin erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia islamiin liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Keskeiset sisällöt

Maailmanlaajuinen islam

- islamin opillinen perusta sekä sunnalaisuuden, shiialaisuuden ja suufilaisuuden muotoutuminen ja niiden keskeisiä piirteitä
- islamin sisäinen monimuotoisuus
- poliittinen islam ja nykypäivän keskeiset islamilaiset liikkeet
- islamilainen etiikka, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- islamin merkitys Euroopassa ja eurooppalaisessa uskontodialogissa
- suhtautuminen muslimivähemmistöihin länsimaissa
- uskonnon asema, uskonnon ja valtion suhteet sekä islamin vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri puolilla maailmaa
- ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Jaksolla opiskelu lisää itsetuntemusta.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Jaksolla opiskelu rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Mailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI03)

Opintojakson moduulit

- Mailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä, 2 op (UI3), Valinnainen

Tavoitteet

Mailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- ymmärtää islamin suhdetta hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Keskeiset sisällöt

Mailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- islamin suhde hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen ennen ja nyt
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI04)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa, 2 op (UI4), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *osaa tunnistaa ja analysoida monimuotoisen Suomen historiaa ja nykypäivää suhteessa vähemmistöihin, erityisesti muslimeihin*
- *hahmottaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden merkitystä suomalaisessa kulttuuriperinnössä, kristinuskoa yhteiskunnan muokkaajana Suomessa ennen ja nyt sekä niiden vaikutusta islamiin Suomessa*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä*

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa; uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina; uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa*
- *muslimien historia ja nykypäivä Suomessa sekä uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa*
- *muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan muokkaajana Suomessa eri aikoina*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa*

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojakso antaa valmiuksia rakentaa kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuureissa, 2 op (UI05)**Opintojakson moduulit**

- Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa, 2 op (UI5), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten taiteen kautta ilmaistaan islamilaista ajattelua ja uskonnon oppeja*
- *tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa*

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tauottamisella.

Keskeiset sisällöt

Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa

- *uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä*
- *islamilainen taide ja islamin keskeisten piirteiden ja oppien ilmeneminen eri taidemuodoissa*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri islamin erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa*
- *taide muslimivähemmistön ilmaisukeinona*
- *islamin sisäinen monimuotoisuus eri taiteen aloilla*

Paikallinen lisäys**Laaja-alainen osaaminen****Globaali- ja kulttuuriosaaminen****Opintojakson vapaa kuvaus**

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uskonto, tiede ja media, 2 op (UI06)

Opintojakson moduulit

- Uskonto, tiede ja media, 2 op (UI6), Valinnainen

Tavoitteet

Uskonto, tiede ja media

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta*
- *tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa*
- *osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.*

Paikallinen lisäys

- Opetusjärjestelyillä tuetaan opiskeluhyvinvointia monipuolisilla oppimismenetelmillä ja opetuksen tuottamisella.

Keskeiset sisällöt

Uskonto, tiede ja media

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: klassisen islamin tieteenalat ja teologia, uskontotiede sekä yhteiskuntatiede tutkimusaloina*
- *islamilainen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki*

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

7.10. Kuvataide (KU)

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuviutus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisista ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävä elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä

visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsityksiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Laaja-alainen osaaminen

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan

näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväan kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle

- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Osaamisen arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Opintojaksot

Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU01)

Opintojakson moduulit

- Omat kuvat, jaetut kulttuurit, 2 op (KU1), Pakollinen

Tavoitteet

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta.

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta.

- Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat, jaetut kulttuurit

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opiskelija oppii uusia ilmaisukeinoja ja vahvistaa näin omaa hyvinvointiaan ja kasvuaan oppijana. KU1-opintojakson kantavana teemana on opiskelijan omien ilmaisullisten keinojen etsiminen, tunnistaminen ja vahvistaminen. Ilmapiiri on hyväksyvä ja kannustava sekä itsetuntemuksen kasvua tukeva ja ruokkiva.

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla työskennellään vuorovaikutuksessa opettajan ja opiskelijoiden kesken mm. yhteisten teoskatselmusten ja kritiikkien puitteissa. Opiskelija oppii antamaan ja ottamaan vastaan rakentavaa palautetta ja hyödyntämään sitä. Myös ryhmätyöskentely on yksi opintojakson luontevista työskentelymuodoista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa keskustellaan opintojaksojen tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa. Monipuolisessa arvioinnissa hyödynnetään osana oppimista itsearviointia, vertaisarviointia, arviointikeskustelua sekä portfolioarviointia kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti. Arviointi on jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tavoite on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, itsetuntemusta ja kannustaa prosessityöskentelyyn sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opintopakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Vuorovaikutusosaamista ja hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataiteen perusopintopakso, jolla syvennetään omaa kuvailmaisua, opitaan käyttämään taiteen peruskäsitteistöä ja tutustutaan visuaaliseen kulttuuriin. Opintopaksolla käytetään monipuolisesti taiteen tekemisen eri tekniikoita ja materiaaleja.

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU02)

Opintojakson moduulit

- Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt, 2 op (KU2), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta.
- Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöön ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään toimivan suunnittelun merkityksen arjen hyvinvoinnin osana.

Vuorovaikutusosaaminen

Jaksolla työskennellään vuorovaikutuksessa opettajan ja opiskelijoiden kesken mm. yhteisten teoskatselmusten ja kritiikkien puitteissa. Opiskelija oppii antamaan ja ottamaan vastaan rakentavaa palautetta ja hyödyntämään sitä. Myös ryhmätyöskentely on yksi opintojakson luonteista työskentelymuodoista

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Sekä rakentamisessa, että tuotesuunnittelussa eettisesti kestävät, mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittavat ja luonnonvaroja haaskaavat tuotantotavat ovat tärkeitä. Kierrätyksen ja valmiiden tuotteiden uusiokäytön rooli korostuu.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Rakennettu ympäristö ja meitä ympäröivä esinemaailma ovat osittain yhteisiä kaikille kulttuureille, osittain paikallisen, oman kulttuurin ja yhteiskunnan muovaamia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa keskustellaan opintojaksojen tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa. Monipuolisessa arvioinnissa hyödynnetään osana oppimista itsearviointia, vertaisarviointia, arviointikeskustelua sekä portfolioarviointia kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti. Arviointi on jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tavoite on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, itsetuntemusta ja kannustaa prosessityöskentelyyn sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Vuorovaikutus-, hyvinvointi-, eettisyys- ja ympäristöosaamista sekä globaalia- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutkitaan luonnonvaraista, rakennettua ja kulttuurista ympäristöä. Tutustutaan muotoilun ja arkkitehtuurin perusteisiin.

Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3)

Opintojakson moduulit

- Kuva viestii ja vaikuttaa, 2 op (KU3), Valinnainen

Tavoitteet

Kuva viestii ja vaikuttaa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestäväen tulevaisuuden näkökulmista.

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta.
- Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Kuva viestii ja vaikuttaa

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista käytännön tehtävien kautta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista käytännön tehtävien kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa keskustellaan opintojaksojen tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa. Monipuolisessa arvioinnissa hyödynnetään osana oppimista itsearviointia, vertaisarviointia, arviointikeskusteluja sekä portfolioarviointia kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti. Arviointi on jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tavoite on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, itsetuntemusta ja kannustaa prosessityöskentelyyn sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Yhteiskunnallista, monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan mm. median sisältöihin ja tuotteisiin, median käsitteistöön ja kuvatyyppeihin sekä median ajankohtaisiin ilmiöihin ja kysymyksiin.

Taiteen monet maailmat, 2 op (KU04)

Opintojakson moduulit

- Taiteen monet maailmat, 2 op (KU4), Valinnainen

Tavoitteet

Taiteen monet maailmat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykyaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta.
- Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Taiteen monet maailmat

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöön ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen ovat keskiössä opintojaksolla, jossa käsitellään taiteen kuvia osana kulttuuria.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Myös eettisyys ja ympäristöosaaminen ovat kiinteästi sidoksissa taiteesta puhumiseen ja sen tuottamiseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa keskustellaan opintojaksojen tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa. Monipuolisessa arvioinnissa hyödynnetään osana oppimista itsearviointia, vertaisarviointia, arviointikeskusteluja sekä portfolioarviointia kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti. Arviointi on jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tavoite on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, itsetuntemusta ja kannustaa prosessityöskentelyyn sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Globaalia-, kulttuuri- ja ympäristöosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

KU04 TAITEEN MONET MAAILMAT

Opintojaksolla tutkitaan mm. taiteen sisältöjen ja ilmiöiden yhteyksiä omiin kuviin. Tarkastellaan eri aikoina ja eri ympäristöissä tuotettua kuvataidetta sekä kuvataiteen merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle.

Nykytaiteen työpaja, 2 op (KU05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Nykytaiteen ilmiöihin pureudutaan yhteiskunnallisen osaamisen kulmaa hyödyntäen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Myös globaali- ja kulttuuriosaaminen ovat oleellisia osia nykytaiteen kentässä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Yhteiskunnallista, globaalia- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla tutustutaan eri keinoin nykytaiteen ilmiöihin.

Lavastus ja puvustus, 2 op (KU06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija toimii osana ryhmää, ideoi ja toteuttaa yhteisiä tavoitteita.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Produktion opintojaksot toteutetaan LULU-aineiden yhteistyönä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista, monitieteellistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla suunnitellaan ja toteutetaan näytelmän lavastus ja puvustus yhteiseen Lumon lukion musiikkiteatteriproduktioon. Produktio toteutetaan Lumon lukion luovien opintojen yhteistyönä.

Aiheena ihminen, 2 op (KU07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan mm. vuorovaikutusosaamista erilaisin pari- ja ryhmätyöskentelytoin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista ja hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla keskitytään ihmisen kuvaamiseen eri välineitä hyödyntäen.

Maalaus, 2 op (KU08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opiskelija vahvistaa omaa hyvinvointiosaamistaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Työpajassa opiskelija vahvistaa vuorovaikutustaitojaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista ja hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa kehitetään omaa ilmaisua tutustumalla eri maalaustekniikoihin.

Savipaja ja kuvanveisto, 2 op (KU09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen ovat tärkeä osa työpajan toimintakulttuuria.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Eettisyyttä ja ympäristöosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla perehdytään kolmiulotteiseen muotokieleen mm. keramiikan keinoin.

Valokuva, 2 op (KU10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Valokuvataide käsittelee maailmanlaajuisia aiheita ja erilaisia kulttuurisia ilmiöitä ja kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Valokuvaus on keino ottaa kantaa ja tutkia yhteiskunnallisia kysymyksiä ja ilmiöitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Globaalia- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa tutustutaan valokuvaan ilmaisumuotona.

Elokuva, 2 op (KU11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Valokuvaus on keino ottaa kantaa ja tutkia yhteiskunnallisia kysymyksiä ja ilmiöitä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Valokuvataide käsittelee maailmanlaajuisia aiheita ja erilaisia kulttuurisia ilmiöitä ja kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa tutustutaan valokuvaan ilmaisumuotona.

Elokuva 2, 2 op (KU12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa

ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Elokuva on keino ottaa kantaa ja tutkia yhteiskunnallisia kysymyksiä ja ilmiöitä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia projekteissaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa syvennetään jo opittuja elokuvan tekemisen taitoja itsenäisesti toteutettavan projektin muodossa.

Kokeileva kuvailmaisuus, 2 op (KU13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Työpajassa opiskelija vahvistaa vuorovaikutustaitojaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan uusien menetelmin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijan monitieteinen ja luova osaaminen ovat keskeisiä voimavaroja työskentelyssä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutustaitoja, hyvinvointiosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa toteutetaan erilaisia projekteja taiteen ilmaisukeinoja ja ilmiöitä yhdistäen.

Tavoitteena kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KU14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestäväää kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija vahvistaa omaa monitieteistä ja luovaa osaamistaan tähtäimenään lukiodiplomin suorittaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa syvennetään lukiodiplomin suorittamisessa tarvittavia taitoja.

Sarjakuva, 2 op (KU15)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen ovat sarjakuvassa tärkeissä rooleissa. Sarjakuvalla on ominaista eri taiteenalojen ja kulttuurillisten ominaisuuksien yhdistäminen taidemuodolle ominaisella tavalla.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen ovat sarjakuvassa tärkeissä rooleissa. Globaalit ilmiöt ja kulttuurien moninaisuus näyttäytyy sarjakuvassa ja sen tarinankerronnassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteistä ja luovaa sekä globaalia- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa tutustutaan sarjakuvaan ilmaisumuotona.

Taidegrafiikka, 2 op (KU16)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Työpajassa opiskelija vahvistaa vuorovaikutustaitojaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan uusin menetelmin.

Hyvinvointiosaaminen

Työpajassa opiskelija vahvistaa hyvinvointiosaamistaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan uusin menetelmin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista ja hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa tutustutaan taidegrafiikkaan ilmaisumuotona.

Maalaus 2, 2 op (KU17)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Työpajassa opiskelija vahvistaa hyvinvointiosaamistaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan.

Vuorovaikutusosaaminen

Työpajassa opiskelija vahvistaa vuorovaikutustaitojaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista ja hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa vahvistetaan jo opittuja taitoja ja keskitytään oman ilmaisun syventämiseen omien kiinnostusten kohteiden mukaisesti.

Valokuva 2, 2 op (KU18)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia projekteissaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Valokuvataide käsittelee maailmanlaajuisia aiheita ja erilaisia kulttuurisia ilmiöitä ja kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteistä ja luovaa osaamista sekä globaalia- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työpajassa syvennetään jo opittuja valokuvan tekemisen taitoja omien kiinnostusten mukaisesti.

Kuvataiteen projekti 1, 2 op (KU19)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävä kehitys tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opiskelija vahvistaa omaa hyvinvointiosaamistaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan valitsemassaan teemassa ja ilmaisumuodossa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Osaksi kuvataiteen opintoja voidaan myös räätälöidä opiskelijan erityisosaamisen pohjalta yksilöllinen kuvataideprojekti.

Kuvataiteen projekti 2, 2 op (KU20)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta. Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kuvataiteessa huomioidaan kestävästä kehitystä tukevat toimintatavat, tietotekniikan osaamisen lisääminen ja jaksamisesta huolehtiminen vaihtelevilla työmenetelmillä ja oppituntien tauottamisilla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla opiskelija vahvistaa omaa hyvinvointiosaamistaan syventämällä omaa kuvallista ilmaisuaan valitsemassaan teemassa ja ilmaisumuodossa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Osaksi kuvataiteen opintoja voidaan myös räätälöidä opiskelijan erityisosaamisen pohjalta yksilöllinen kuvataideprojekti.

Kuvataiteen lukiodiplomi, 2 op (KULD02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kuvataidediplomi suoritetaan valtakunnallisten ohjeiden mukaan abiturienttivuoden toisessa jaksossa lukiodiplomiopintojaksolla. Ennen kuvataidediplomia pitää olla suoritettuna vähintään neljä kuvataiteen opintojaksoa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kuvataiteen lukiodiplomissa opiskelija hyödyntää ja osoittaa lukio-opinnoissaan keräämiään taitoja monitieteellisessä ja luovassa osaamisessaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kuvataiteen lukiodiplomi arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaan. Arviointiin osallistuu ulkopuolinen arvioija. Lukiodiplomin arvosana (4-10) annetaan suorittajalle erikseen. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuvataidediplomi suoritetaan valtakunnallisten ohjeiden mukaan abiturienttivuoden toisessa jaksossa lukiodiplomiopintojaksolla. Ennen kuvataidediplomia pitää olla suoritettuna vähintään neljä kuvataiteen opintojaksoa.

7.11. Lukiodiplomit (LD)

Oppiaineen tehtävä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana kattunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

Osaamisen arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Opintojaksot

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD04)

Opintojakson moduulit

- Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD4), Valinnainen

Tavoitteet

Liikunnan lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään.

Keskeiset sisällöt

Liikunnan lukiodiplomi

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija kantaa vastuuta erityisestä projektista ja kehittää kykyään itsenäiseen työhön.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Liikunnan lukiodiplomi arvioidaan valtakunnallisten kriteerien mukaan. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Liikunnan lukiodiplomin suorittaessaan opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Diplomin osat ovat liikuntakykyisyys, liikuntatiedot (tutkielma), harrastuneisuus / erityisosaaminen ja yhteistyötaidot. Lisäksi opiskelija tekee portfolion, jossa hän pohtii mm. omia vahvuuksiaan liikkujana. Diplomi arvioidaan valtakunnallisten kriteerien mukaan. Jakso arvioidaan suorituserkinnällä.

7.12. Liikunta (LI)

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvyystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaavaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskelu ympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Laaia-alainen osaaminen

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

*Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvittää erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskyykyyn sekä hyvinvointiin.*

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaava vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisua

säätelemistä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Osaamisen arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri

muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

Opintojaksot

Oppiva liikkuja, 2 op (LI01)

Opintojakson moduulit

- Oppiva liikkuja, 2 op (LI1), Pakollinen

Tavoitteet

Oppiva liikkuja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Oppiva liikkuja

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson sisällöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden löytää omaa hyvinvointiaan tukevia liikuntamuotoja.

Vuorovaikutusosaaminen

Erilaiset liikuntatehtävät, -leikit ja pelit kehittävät yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija liikkuu toiset huomioon ottaen ja ympäristöä kunnioittaen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan liikuntatietoihin ja -taitoihin sekä osallistumiseen ja työskentelyyn liikuntatunneilla
  - summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä liikuntatiedoissa ja -taidoissa sekä liikuntatuntien aikaisessa osallistumisessa ja työskentelyssä
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden, mittaamalla ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista ja vuorovaikutusosaamista sekä eettisyys ja ympäristöosaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Esimerkiksi vuorovaikutusosaamiseen liittyvää työskentelyä ja oppimista arvioidaan jakson aikana mm. aloitteellisuuden ja kanssakäymisen perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Oppiva liikkuja -jaksolla liikutaan monipuolisesti itseä kehittäen ja liikunnan ilosta nauttien. Opintojakson sisällöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden löytää omaa hyvinvointiaan tukevia liikuntamuotoja. Opintojaksolla pyritään hyödyntämään ja tekemään tutuksi paikallisia liikuntatiloja- ja toimijoita sekä ulkoliikunta-alueita. Jakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Aktiivinen elämä, 2 op (LI02)

Opintojakson moduulit

- Aktiivinen elämä, 2 op (LI2), Pakollinen

Tavoitteet

Aktiivinen elämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

Aktiivinen elämä

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson sisällöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida ja kehittää omaa fyysistä toimintakykyään.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija hyödyntää kurssilla liikuntateknologiaa tarkoituksenmukaisesti ja mahdollisuuksien mukaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija liikkuu toiset huomioon ottaen ja ympäristöä kunnioittaen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan liikuntatietoihin ja -taitoihin sekä osallistumiseen ja työskentelyyn liikuntatunneilla
  - summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä liikuntatiedoissa ja -taidoissa sekä liikuntatuntien aikaisessa osallistumisessa ja työskentelyssä
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden, mittaamalla ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista sekä eettisyys ja ympäristöosaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Esimerkiksi hyvinvointiosaamiseen liittyvää työskentelyä ja oppimista arvioidaan jakson aikana mm. opiskelijan tekemän aktiivisuus- ja toimintakykyarvion perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Aktiivinen elämä -jaksolla tehdään monipuolisesti erilaisia liikuntatehtäviä ja nautitaan liikunnan ja kuntoilun tuomasta hyvästä olost. Jaksolla kehitetään edelleen kykyä omatoimiseen

järkevään harjoitteluun, arvioidaan omia fyysisiä ominaisuuksia ja oman elämäntyylin aktiivisuutta sekä nautitaan liikunnasta yksin ja yhdessä. Jaksolla pyritään hyödyntämään ja tekemään tutuksi paikallisia liikuntatiloja- ja toimijoita sekä ulkoliikunta-alueita. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan erilaisissa jakson arviointitehtävissä. Jakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI03)

Opintojakson moduulit

- Uudet mahdollisuudet, 2 op (LI3), Valinnainen

Tavoitteet

Uudet mahdollisuudet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin*
- *harjaantuu kehon hallinnassa*
- *tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittään itseään pitkäjänteisesti.*

Keskeiset sisällöt

Uudet mahdollisuudet

- *uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen*
- *liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu mahdollisuuksien mukaan uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin, mikä kehittää luovaa osaamista ja ongelmanratkaisutaitoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ottaa vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Vuorovaikutusosaaminen

Erilaiset liikuntatehtävät, -leikit ja pelit kehittävät yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa

- arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
- opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan liikuntatietoihin ja -taitoihin sekä osallistumiseen ja työskentelyyn liikuntatunneilla
  - summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä liikuntatiedoissa ja -taidoissa sekä liikuntatuntien aikaisessa osallistumisesta ja työskentelyssä
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden, mittaamalla ja itsearviointin keinoin
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Esimerkiksi vuorovaikutusosaamiseen liittyvää työskentelyä ja oppimista arvioidaan jakson aikana mm. aloitteellisuuden ja kanssakäymisen perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Uudet mahdollisuudet -jaksolla harjoitellaan monipuolisesti ja tutustutaan mahdollisuuksien mukaan uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin. Jaksolla pyritään hyödyntämään paikallisia yhteistyöverkostoja ja liikuntatoimijoita. Jakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Yhdessä liikkuen, 2 op (LI04)

Opintojakson moduulit

- Yhdessä liikkuen, 2 op (LI4), Valinnainen

Tavoitteet

Yhdessä liikkuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi*
- *toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia*
- *yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.*

Paikallinen lisäys

- pitkäjänteinen tanssiharjoittelu ja osallistuminen tanssiesitysten järjestämiseen sekä tanssiesitykseen

Keskeiset sisällöt

Yhdessä liikkuen

- *yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet.*

Paikallinen lisäys

- Yhdessä toteutettava vanhojenpäivä ja tanssiesitykset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Paritanssien harjoittelu ja tanssipäivän suunnittelu kehittävät yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja vertaisarvioinnilla.
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *vuorovaikutusosaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Vuorovaikutusosaamiseen liittyvää työskentelyä ja oppimista arvioidaan jakson aikana mm. aloitteellisuuden ja kanssakäymisen perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Yhdessä liikkuen -jaksolla nautitaan tanssin ja yhdessäolon riemusta. Jaksolla harjoitellaan erilaisia vanhoja ja uudempiä pari- ja ryhmätansseja sekä järjestetään vanhojenpäiväjuhla. Jakso suoritetaan sekä harjoituksiin että tanssiesityksiin osallistumalla. Jakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI05)

Opintojakson moduulit

- Virkistystä liikunnasta, 2 op (LI5), Valinnainen

Tavoitteet

Virkistystä liikunnasta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyyn lisäämiseksi*
- *ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä*
- *osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.*

Keskeiset sisällöt

Virkistystä liikunnasta

- *virkistystä lisäävät liikuntamuodot*
- *rentoutus ja kehonhuolto*

Paikallinen lisäys

- Jakson sisällöt suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan omat voimavaransa liikkujana. Tavoitteena on löytää itselleen sopivia rentouttavia, iloa tuottavia ja kuntoa kehittäviä liikuntamuotoja.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ottaa vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - formatiivinen arviointi on ohjaavaa ja kohdistuu opiskelijan liikuntatietoihin ja -taitoihin sekä osallistumiseen ja työskentelyyn liikuntatunneilla
  - summatiivinen arviointi koostuu eri tavoin annetuista osaamisen näytöistä liikuntatiedoissa ja -taidoissa sekä liikuntatuntien aikaisessa osallistumisessa ja työskentelyssä
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden, mittaamalla ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista ja yhteiskunnallista osaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Esimerkiksi yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvää työskentelyä ja oppimista arvioidaan jakson aikana mm. aloitteellisuuden, ryhmässä toimimisen ja välineistä huolehtimisen perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Virkistystä liikunnasta -jakso suunnitellaan yhdessä. Jaksolla tehdään virkistystä, rentoutumista ja elämyksiä lisäävää liikuntaa. Jaksolla pyritään hyödyntämään lähiliikuntapaikkoja monipuolisesti. Jakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Rentoutus- ja stressinhallinta, 2 op (LI06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Stressin hallinnan taitojen kehittäminen
- Rentoutumisen ja hyväksyvän läsnäolon taitojen kehittäminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Palauttavaa liikuntaa
- Rentoutusharjoituksia
- Tietoisien läsnäolon ja hengittämisen harjoituksia
- Opintojaksossa voidaan hyödyntää lähellä olevaa luontoympäristöä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suoriutumiskykyyn sekä hyvinvointiin.

Opintojakson harjoitteet kehittävät stressinhallinta- ja rentoutumistaitoja. Itsearviointin kautta opiskelija voi reflektoida omaa toimintakykyään.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa korostuu osallistuminen ja läsnäolo. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä (S).

Opintojakson vapaa kuvaus

Rentoutus- ja stressinhallinnan opintojaksolla opitaan keinoja tunnistaa ja hallita stressin oireita rauhallisen virkistysliikunnan ja rentoutusharjoitteiden kautta. Opintojakso tarjoaa palautumisen hetkiä koulupäivien aikana.

Kehonhuolto, 2 op (LI07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on edistää toimintakykyä kehonhuollon avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla voidaan hyödyntää lähiympäristöä.
- Erilaiset kehonhuoltomenetelmät ja harjoitukset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskyykyyn sekä hyvinvointiin.

Kehonhuollon opintojaksolla korostuva oman ruumiin kanssa työskentely kehittää vastuullista, tiedostavaa ja arvostavaa suhtautumista hyvinvointiin ja toimintakykyyn.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa korotuu työskentely ja läsnäolo. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

Opintojakson vapaa kuvaus

Kehonhuollon opintojaksolla saat mahdollisuuden palautua ja kehittää tuki- ja liikuntaelinten hyvinvointia: lihasten ja nivelten joustavuutta, liikelaajuutta, tasapainoa, ryhtiä ja liikeratojen sekä voimankäytön ja venytysten tarkkuutta. Oletpa aktiiviurheilija tai penkki- sellainen, voit hyödyntää kehonhuollon harjoitteita ja edistää kehosi toimivuutta omalla tasollasi.

Kuntosaliharjoittelu 1 - perusteet, 2 op (LI08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- fyysisen harjoittelun yleisperiaatteiden ja kuntosaliharjoittelun perusteiden oppiminen
- yleisimpien perusliikkeiden suoritustekniikoiden oppiminen
- perusvoimaa kehittävän ohjelman laatimisen osaaminen
- pitkäjänteinen ja järkevä harjoittelu oman kuntosaliohjelman mukaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- harjoittelun yleisperiaatteet
- voiman lajit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija edistää fyysistä toimintakykyään ja monipuolistaa liikunnallista osaamistaan. Opintojakson sisällöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden löytää omaa hyvinvointiaan tukeva liikuntamuoto.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tietää hyviä luotettavia lähteitä itsenäisen teoriaopiskelun toteuttamiseksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuntosaliharjoittelun perusteet -jaksolla opitaan kuntosaliharjoittelun perusteet ja yleisimpien perusliikkeiden suoritustekniikat. Jaksolla opitaan tekemään oma kuntosaliohjelma ja harjoitellaan pitkäjänteisesti oman tavoitteen mukaisesti. Jaksolle on helppo osallistua sekä aloittelijana että harjaantuneena kuntoilijana. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Kuntosaliharjoittelu 2, 2 op (LI09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- kuntosali- ja voimaharjoittelussa harjaantuminen
- pitkäjänteinen harjoittelu oman ohjelman mukaan
- monipuolisen harjoittelun merkityksen ymmärtäminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- voimaharjoittelu ja ruokavalio
- monipuolinen harjoittelu voimaominaisuuksien kehittämisessä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija edistää fyysistä toimintakykyään ja monipuolistaa liikunnallista osaamistaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuntosaliharjoittelu 2 -jaksolla harjoitellaan säännöllisesti ja pitkäjänteisesti oman ohjelman mukaan. Jaksolla syvennetään voimaharjoittelun teoriaa ja tekniikoita ottaen huomioon harjoittelijoiden yksilöllinen taso. Jaksolla opitaan urheilijan ruokavaliosta ja opitaan arvioimaan omaa harjoittelua kokonaisuutena. Jakson voivat valita kaikki Kuntosali 1 -jakson suorittaneet aloittelevat ja harjaantuneet kuntoilijat. Jakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Palloilu 1, 2 op (LI10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on syventää jo tuttuja pallopelejä ja niiden sovellutuksia, viitepelejä ja pelitaktiikoita sekä tutustua uusiin palloilulajeihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lajeina mm. jalkapallo, koripallo, beach volley, käsipallo, lacrosse, tennis, maahockey ja pesäpallo

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson sisällöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden löytää omaa hyvinvointiaan tukevia liikuntamuotoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakson tavoitteena on syventää jo tuttuja pallopelejä ja niiden sovellutuksia, viitepelejä ja pelitaktiikoita sekä tutustua uusiin palloilulajeihin. Palloilu 1 toteutetaan pääosin ulkona. Jakson pallopelejä ovat mm. jalkapallo, koripallo, beach volley, käsipallo, lacrosse, tennis, maahockey sekä pesäpallo. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Paini ja kamppailu, 2 op (LI12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Monipuolinen harjoittelu

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Turvallista kamppailua, kehonhallintaa, lihaskuntoharjoittelua, ketteryyttä ja voimistelua.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Opintojakson vapaa kuvaus

Turvallista kamppailua, kehonhallintaa, lihaskuntoharjoittelua, ketteryyttä sekä voimistelua. Jakso sopii kaikille, ja kehittää motorisia valmiuksia myös mm. joukkuelajeihin. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Lajivalmennus, 2 op (LI13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteellinen ja aktiivinen harjoittelu

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ketteryys ja kehonhallinta, lihaskuntoharjoittelu
- Sisältö suunnitellaan osin yhdessä ryhmän kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakso on tarkoitettu aktiivisesti liikuntaa harrastaville. Jakso sisältää kehonhallintaa, lihaskuntoharjoittelua, ketteryyttä sekä eri lajien harjoittelua ryhmässä sekä itsenäisesti. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Liikunnan projektijakso, 2 op (LI14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Aktiivinen osallistuminen liikunnalliseen projektiin
- Projektin suunnittelu ja toteutus

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Liikunnallinen projekti

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältötavoitteiden saavuttamiseen ja työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä

Opintojakson vapaa kuvaus

Liikunnallisen projektin suunnittelu ja toteutus. Jakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Liikunnan lukiodiplomi, 2 op (LILD04)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lukion liikuntadiplomi suoritetaan lukio-opintojen aikana valtakunnallisten ohjeiden mukaan.
- Ennen diplomin suorittamista tulee olla suoritettuna kahdeksan opintopistettä liikuntaa.

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Liikunnan lukiodiplomi arvioidaan valtakunnallisten kriteerien mukaan. Jakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Liikunnan lukiodiplomin suorittaessaan opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Diplomin osat ovat liikuntakykyisyys, liikuntatiedot (tutkielma), harrastuneisuus / erityisosaaminen ja yhteistyötaidot. Lisäksi opiskelija tekee portfolion, jossa hän pohtii mm. omia vahvuuksiaan liikkujana. Diplomi arvioidaan valtakunnallisten kriteerien mukaan. Jakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Palloilu 2, 2 op (Li11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Jakson tavoitteena on syventää jo tuttuja pallopelejä ja niiden sovellutuksia, viitepelejä ja pelitaktiikoita sekä tutustua uusiin palloilulajeihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lajeina mm. futsal, koripallo, lentopallo, käsipallo, lacrosse, kin ball, sulkapallo ja salibandy

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson sisällöt antavat opiskelijalle mahdollisuuden löytää omaa hyvinvointiaan tukevia liikuntamuotoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arviointia toteutetaan mm. havainnoiden ja itsearvioinnin keinoin
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Jakson tavoitteena on syventää jo tuttuja pallopelejä ja niiden sovellutuksia, viitepelejä ja pelitaktiikoita sekä tutustua uusiin palloilulajeihin. Palloilu 2 toteutetaan pääosin sisällä. Jakson pallopelejä ovat mm. futsal, koripallo, lentopallo, käsipallo, lacrosse, kin ball, sulkapallo ja salibandy. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.13. Matematiikka (MA)

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen aikamme kulttuurissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyä hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Laaaja-alainen osaaminen

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä sekä hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustaa opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettistä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan mm. **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilemaan ja tutkimaan toimintaan, ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

Osaamisen arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytyt suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

7.13.1. Matematiikan pitkä oppimäärä (MAA)

Opintojaksot

MAA2 Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA02)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 1, 3 op (MAA2), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja matemaattisessa mallintamisessa, polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 1

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan kahdessa osassa eri periodeissa (2op+1op). Tutkitaan polynomifunktioita, -yhtälöitä ja -epäyhtälöitä. Käydään läpi mm. toisen asteen yhtälön ratkaisukaava, binomikaavat ja polynomin jakaminen tekijöihin. Tutustutaan myös muunlaisiin funktioihin.

MAA3 Geometria, 2 op (MAA03)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAA3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

Geometria

- kuvioden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometriaa
- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija kehittää kykyään hahmottaa ja ratkaista erilaisia geometrisia ongelmia ja miten taitoa voi hyödyntää käytännön ongelmissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan geometrian peruskäsitteitä, määritetään kulmia, pituuksia, pinta-aloja sekä tilavuuksia. Käytetään laskinohjelmistoja piirtämiseen, laskemiseen sekä mittaamiseen.

MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA04)

Opintojakson moduulit

- Analyttinen geometria ja vektorit, 3 op (MAA4), Pakollinen

Tavoitteet

Analyttinen geometria ja vektorit

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

Keskeiset sisällöt

Analyttinen geometria ja vektorit

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija hahmottaa tilanteita, joihin voidaan soveltaa matemaattista analyysia ja tarkastelua. Lisäksi opiskelija pystyy ratkaisemaan erilaisia ongelmia hyödyntäen analyysin metodeja ja vektoreita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä

opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan kahdessa osassa eri periodeissa (2op+1op). Luodaan yhteyksiä geometrinen sekä algebrallisten käsitteiden välille. Tutustutaan analyyttisen geometrian peruskäsitteisiin, itseisarvoon sekä vektoreihin.

MAA05 Funktiot ja yhtälöt, 2 op (MAA05)

Opintojakson moduulit

- Funktiot ja yhtälöt 2, 2 op (MAA5), Pakollinen

Tavoitteet

Funktiot ja yhtälöt 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Funktiot ja yhtälöt 2

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija hahmottaa tilanteita, joihin voidaan soveltaa erilaisia funktioita ja yhtälöitä. Lisäksi opiskelija pystyy ratkaisemaan erilaisia ongelmia hyödyntäen tietojään funktioista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutkitaan trigonometrisia funktioita, yksikköympyrää ja symmetriaa. Lisäksi tutustutaan logaritmin yhteyttä eksponenttifunktioon. Käydään läpi murtopotenssi, potenssien laskusääntöjä sekä eksponentti- ja logaritmifunktioita.

MAA06 Derivaatta, 3 op (MAA06)

Opintojakson moduulit

- Derivaatta, 3 op (MAA6), Pakollinen

Tavoitteet

Derivaatta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla*
- *omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta*
- *ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena*
- *kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat*
- *osaa derivoida yhdistettyjä funktioita*
- *hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Derivaatta

- *funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta*
- *polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat*
- *sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat • funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta*
- *yhdistetty funktio ja sen derivointi*
- *funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää derivaatan käsitteen ja sen vaikutuksen matemaattiseen päättelyyn ja ympäröivään maailmaan erilaisten ongelmien ja havaintojen kautta

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan funktion raja-arvoon ja sen kautta jatkuvuuteen ja derivaattaan. Derivoidaan funktioita mekaanisesti. Tutkitaan erilaisten funktion kulkua ja ääriarvojen määrittämistä derivaatan avulla.

MAA07 Integraalilaskenta, 2 op (MAA07)

Opintojakson moduulit

- Integraalilaskenta, 2 op (MAA7), Pakollinen

Tavoitteet

Integraalilaskenta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita*
- *ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä*
- *osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla*
- *perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.*

Keskeiset sisällöt

Integraalilaskenta

- *integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi*
- *määrätty integraali*
- *suorakaidesääntö*
- *pinta-alan ja tilavuuden laskeminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija ymmärtää integraalin käsitteen ja sen vaikutuksen matemaattiseen päättelyyn ja ympäröivään maailmaan erilaisten ongelmien ja havaintojen kautta

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opitaan ymmärtämään integraalifunktion käsite. Integroidaan, lasketaan määrättyjä integraaleja ja tutkitaan integraalifunktioiden avulla pinta-aloja ja tilavuuksia.

MAA08 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA08)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAA8), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja*
- *osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän*
- *perehtyy kombinatorisiin menetelmiin*
- *perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin*
- *ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä*
- *osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

- *keskiluvut ja keskihajonta*
- *korrelaatio ja lineaarinen regressio*
- *klassinen ja tilastollinen todennäköisyys*
- *permutaatiot ja kombinaatiot*
- *todennäköisyyden laskusäännöt*
- *binomijakauma*
- *diskreetti todennäköisyysjakauma*
- *diskreetin jakauman odotusarvo*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla lasketaan eri tapahtumien todennäköisyyksiä, käydään läpi todennäköisyyksien laskusääntöjä sekä kombinatoriikkaa. Havainnollistetaan ja tutkitaan erilaisia diskreettejä jakaumia sekä lasketaan niiden tunnuslukuja. Lisäksi tutustutaan korrelaatioon.

MAA09 Talousmatematiikka, 1 op (MAA09)**Opintojakson moduulit**

- Talousmatematiikka, 1 op (MAA9), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan*
- *soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa*
- *oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset*
- *osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

- *aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat*
- *korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus*
- *talletukset ja lainat*
- *taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija hahmottaa talouden vaikutusta ympäröivään maailmaan ja millaisia eettisiä ja ympäristöllisiä vaikutuksia erilaisilla talouden muuttujilla on

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opitaan soveltamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja. Voidaan tarkastella esimerkiksi ekologisten resurssien riittävyyttä esimerkiksi lukujonoja hyödyntäen. Hyödynnetään symbolista laskentaa esimerkiksi annuiteetilainaa laskiessa. (Kurssi vastaa lyhyen matematiikan kurssia MAB07)

MAA10 3D-geometria, 2 op (MAA10)

Opintojakson moduulit

- 3D-geometria, 2 op (MAA10), Valinnainen

Tavoitteet

3D-geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa*
- *oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla*
- *vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä*
- *tutustuu kahden muuttujan funktioon*
- *osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.*

Keskeiset sisällöt

3D-geometria

- *vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa*
- *piste- ja ristitulo*
- *piste, suora ja taso avaruudessa*
- *kulma avaruudessa*

- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija kehittää kykyään hahmottaa ja ratkaista erilaisia 3D-geometrisia ongelmia ja miten taitoa voi hyödyntää käytännön ongelmissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Vahvistetaan avaruusgeometrian osaamista ääriarvosovellusten yhteydessä. Sovelletaan vektorien laskemista kolmiulotteisissa tilanteissa sekä tutustutaan kahden muuttujan funktioihin.

MAA11 Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11)

Opintojakson moduulit

- Algoritmit ja lukuteoria, 2 op (MAA11), Valinnainen

Tavoitteet

Algoritmit ja lukuteoria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- laatii yksinkertaisiin matemaattisiin ongelmiin liittyviä algoritmeja
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia algoritmeja
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta

Keskeiset sisällöt

Algoritmit ja lukuteoria

- Algoritmisien ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeerisen ratkaisuun liittyvän algoritmien ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi

- *aritmetiikan peruslause*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Käydään läpi logiikan ja lukuteorian alkeet sekä peruskäsitteet. Tutustutaan ohjelmointiin ja algoritmeihin.,

MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12)

Opintojakson moduulit

- Analyysi ja jatkuva jakauma, 2 op (MAA12), Valinnainen

Tavoitteet

Analyysi ja jatkuva jakauma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä*
- *osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita*
- *täydentää integraalilaskennan taitojaan*
- *perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Analyysi ja jatkuva jakauma

Keskeiset sisällöt

- *paloittain määritelty funktio*
- *funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen*
- *jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia*
- *käänteisfunktio*
- *funktioiden raja-arvot äärettömyydessä*
- *epäoleelliset integraalit*

- *jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija hahmottaa tilanteita, joihin voidaan soveltaa matemaattista analyysia ja tarkastelua. Lisäksi opiskelija pystyy ratkaisemaan erilaisia ongelmia hyödyntäen analyysin metodeja ja jatkuvaa jakaumaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan ja syvennetään mooduuleissa MAA6 ja MAA7 opiskeltuja analyysin käsitteitä. Perehdytään lisäksi jatkuvaan todennäköisyysjakaumaan, esimerkkinä normaalijakauma.

MAA13 Pakollisen opintojakson tuki ja korotus, 2 op (MAA13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- MAY01-MAA10 opintojaksojen sisältöjen hallinnan kehittäminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- MAY01-MAA10 opintojaksojen sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii matemaattista sanastoa ja kommunikoimaan sen avulla muiden kanssa. Lisäksi vaihtelevat työtavat kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä

opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kolmannen vuoden opiskelijoille suunnattu opintojakso. Tällä opintojaksolla voi korottaa yhtä heikosti mennyttä pakollista pitkän matematiikan opintojaksoaan (tai poikkeustilanteissa myös arvostelua K) kirjoittaa yo-kirjoituksissa sitten pitkän tai lyhyen matematiikan. Käy myös syksyn yo-kirjoituksiin tukea tarvitseville.

MAA14 Kertaus, 2 op (MAA14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kerrataan rauhalliseen tahtiin opintojaksojen MAY01-MAA10 sisältöjä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- MAY01-MAA10 opintojaksojen sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii matemaattista sanastoa ja kommunikoimaan sen avulla muiden kanssa. Lisäksi vaihtelevat työtavat kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkän matematiikan kirjoittajille abivuonna suositeltava kurssi. Kerrataan rauhalliseen tahtiin kurssien MAA02-MAA10 teorioita ja käydään läpi perustehtäviä.

MAA15 YO-kirjoituksiin valmentava opintojakso, 2 op (MAA15)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Harjoittaa aikaisempien pitkän matematiikan opintojaksojen sisältöjen hallintaa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Funktiot ja yhtälöt
- Geometria
- Analyttinen geometria ja vektorit
- Derivaatta ja integraali
- Tilastot ja todennäköisyys
- Talousmatematiikka

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso, jolla valmistaudutaan kirjoituksiin vanhojen yo-kokeiden avulla.

7.13.2. Matematiikan lyhyt oppimäärä (MAB)

Opintojaksot

MAB02 Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB02)

Opintojakson moduulit

- Lausekkeet ja yhtälöt, 2 op (MAB2), Pakollinen

Tavoitteet

Lausekkeet ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä*
- *oppii muodostaa lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua*
- *osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa*
- *osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa, polynomiyhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Lausekkeet ja yhtälöt

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opitaan muodostamaan ja käsittelemään lausekkeita sekä ratkaisemaan niiden avulla muodostettuja yhtälöitä. Tutustutaan toisen asteen yhtälöön ja lukujonoihin.

MAB03 Geometria, 2 op (MAB03)

Opintojakson moduulit

- Geometria, 2 op (MAB3), Pakollinen

Tavoitteet

Geometria

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Geometria

Keskeiset sisällöt

- *kuvioiden yhdenmuotoisuus*
- *suorakulmaisen kolmion trigonometria*
- *Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause*
- *kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen*
- *geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija kehittää kykyään hahmottaa ja ratkaista erilaisia geometrisia ongelmia ja miten taitoa voi hyödyntää käytännön ongelmissa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan geometrian peruskäsitteitä, määritetään kulmia, pituuksia, pinta-aloja sekä tilavuuksia. Käytetään Geogebraa piirtämiseen, laskemiseen sekä mittaamiseen.

MAB04 Matemaattisia malleja, 2 op (MAB04)

Opintojakson moduulit

- Matemaattisia malleja, 2 op (MAB4), Pakollinen

Tavoitteet

Matemaattisia malleja

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla*
- *arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla*
- *tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta*
- *osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

Matemaattisia malleja

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Paikallinen lisäys

- Tutkitaan reaali maailman ilmiöiden säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää kurssin sisältöjen yhteyden erilaisissa globaalin maailman ongelmien ratkaisussa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutkitaan reaali maailman ilmiöiden säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia. Opiskellaan lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltamista. Arvioidaan mallien hyvyttä.

MAB05 Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB05)

Opintojakson moduulit

- Tilastot ja todennäköisyys, 2 op (MAB5), Pakollinen

Tavoitteet

Tilastot ja todennäköisyys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

Tilastot ja todennäköisyys

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opetellaan käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja ja niihin liittyviä tunnuslukuja. Tutustutaan laskinohjelmistojen tilasto-ominaisuuksiin. Opitaan todennäköisyyden käsite ja siihen liittyviä laskulakeja. Perekdytään todennäköisyyslaskennan perusteisiin.

MAB06 Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB06)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikan alkeet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistojen laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

Keskeiset sisällöt

- *suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen*
- *indeksi*
- *korkokäsite, yksinkertainen korko*
- *verotus*
- *valuutat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija hahmottaa talouden vaikutusta ympäröivään maailmaan ja millaisia eettisiä ja ympäristöllisiä vaikutuksia erilaisilla talouden muuttujilla on

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan lukujonoihin matemaattisina malleina. Perehdytään koronkorkoon ja talousmatematiikan peruskäsitteisiin.

MAB07 Talousmatematiikka, 1 op (MAB07)

Opintojakson moduulit

- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan*
- *soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa*
- *oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset*

- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikka

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija hahmottaa talouden vaikutusta ympäröivään maailmaan ja millaisia eettisiä ja ympäristöllisiä vaikutuksia erilaisilla talouden muuttujilla on

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opitaan soveltamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja. Voidaan tarkastella esimerkiksi ekologisten resurssien riittävyyttä esimerkiksi lukujonoja hyödyntäen. Hyödynnetään symbolista laskentaa esimerkiksi annuiteettilainaa laskiessa.

MAB08 Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB08)

Opintojakson moduulit

- Matemaattinen analyysi, 2 op (MAB8), Valinnainen

Tavoitteet

Matemaattinen analyysi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Matemaattinen analyysi

Keskeiset sisällöt

- *graafisia ja numeerisia menetelmiä*
- *polynomifunktion derivaatta*
- *polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen*
- *polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä*
- *funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija hahmottaa tilanteita, joihin voidaan soveltaa matemaattista analyysia ja tarkastelua. Lisäksi opiskelija pystyy ratkaisemaan erilaisia ongelmia hyödyntäen analyysin metodeja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutkitaan funktion muutosnopeutta. Opitaan derivaatan käsite ja sen käyttö muutosnopeuden mittana. Tutkitaan polynomifunktion kulkua ja opitaan määrittämään polynomifunktion suurin ja pienin arvo.

MAB09 Tilastolliset todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB09)

Opintojakson moduulit

- Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat, 2 op (MAB9), Valinnainen

Tavoitteet

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina*
- *tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina*
- *vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla*
- *tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla*
- *ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.*

Keskeiset sisällöt

Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat

Keskeiset sisällöt

- *normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)*
- *toistokoe*
- *binomijakauma*
- *luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssilla vahvistetaan tilastojen käsittelytaitoja sekä opitaan, mitä ovat toistokoe, binomijakauma, normaalijakauma sekä luottamusväli.

MAB10 YO-kirjoituksiin valmentava opintojakso, 2 op (MAB10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Harjoittaa aikaisempien lyhyen matematiikan opintojaksojen sisältöjen hallintaa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Lausekkeet ja yhtälöt
- Geometria
- Matemaattiset mallit
- Tilastot ja todennäköisyys
- Talousmatematiikka

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan ja syvennetään jo opittua ennen yo-kokeita.

MAB11 Tuki ja korotus, 2 op (MAB11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä
- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- peruslaskutoimitukset ja säännöt
- prosenttilaskenta
- ensimmäisen ja toisen asteen yhtälöiden ratkaiseminen
- polynomifunktiot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii matemaattista sanastoa ja kommunikoimaan sen avulla muiden kanssa. Lisäksi vaihtelevat työtavat kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana

suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Mahdollisuus korottaa moduulin MAY01 arvosanaa. Muuten kurssi arvostellaan hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan MAY01-opintojakson perusasioita rauhalliseen tahtiin.

MAB12 Tuki ja korotus 2, 1 op (MAB12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä
- ymmärtää yhtälön ratkaisemisen periaatteet
- osaa laskea lukujonojen yleisiä jäseniä ja summia

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ensimmäisen asteen yhtälöt ja ratkaiseminen
- Toisen asteen yhtälöt ja ratkaiseminen
- Ensimmäisen ja toisen asteen polynomifunktiot
- Lukujonot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii matemaattista sanastoa ja kommunikoimaan sen avulla muiden kanssa. Lisäksi vaihtelevat työtavat kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Mahdollisuus korottaa opintojakson MAB02 arvosanaa. Muuten kurssi arvostellaan hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan MAB02-opintojakson keskeisimmät sisällöt rauhalliseen tahtiin.

MAB14 Tuki ja korotus 4, 1 op (MAB14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- oppii muodostamaan lineaarisen mallin
- oppii hyödyntämään laskinohjelmistoja lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin muodostamisessa
- oppii arvioimaan ja vertailemaan mallien toimivuutta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- lineaarinen malli
- eksponentiaalinen malli

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii matemaattista sanastoa ja kommunikoimaan sen avulla muiden kanssa. Lisäksi vaihtelevat työtavat kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Mahdollisuus korottaa opintojakson MAB04 arvosanaa. Muuten kurssi arvostellaan hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan MAB04-opintojakson keskeisimmät sisällöt rauhalliseen tahtiin.

MAB16 Pakollisen opintojakson tuki ja korotus, 2 op (MAB16)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- MAY01-MAB07 opintojaksojen sisältöjen hallinnan kehittäminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- MAY01-MAB07 opintojaksojen sisällöt

Opintojakson vapaa kuvaus

Kolmannen vuoden opiskelijoille suunnattu opintojakso. Tällä opintojaksolla voi korottaa yhtä heikosti mennyttä pakollista lyhyen matematiikan opintojaksoaan (tai poikkeustilanteissa myös arvostelua K).

MAB17 Hyväksytysti suoritettun opintojakson MAA02 yksi opintopiste, 1 op (MAB17)**Tavoitteet****Keskeiset sisällöt****Opintojakson vapaa kuvaus**

Luetaan hyväksi opintojakson MAA02 yksi opintopiste, jos MAA02 on suoritettu hyväksytyllä arvosanalla.

MAB18 Hyväksytysti suoritettu pitkän oppimäärän opintojakso, 2 op (MAB18)**Tavoitteet****Keskeiset sisällöt****Opintojakson vapaa kuvaus**

Luetaan hyväksi pitkän matematiikan hyväksytysti suoritettu opintojakso.

MAB0607 Talousmatematiikan alkeet ja talousmatematiikka, 2 op (MAB0607)**Opintojakson moduulit**

- Talousmatematiikan alkeet, 1 op (MAB6), Pakollinen
- Talousmatematiikka, 1 op (MAB7), Pakollinen

Tavoitteet*Talousmatematiikan alkeet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

Talousmatematiikka

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

Talousmatematiikan alkeet

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

Talousmatematiikka

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija hahmottaa talouden vaikutusta ympäröivään maailmaan ja millaisia eettisiä ja ympäristöllisiä vaikutuksia erilaisilla talouden muuttujilla on

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

7.13.3. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus (MAY)

Opintojaksot

MAY Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus, 2 op (MAY01)

Opintojakson moduulit

- Luvut ja yhtälöt, 2 op (MAY1), Pakollinen

Tavoitteet

Luvut ja yhtälöt

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kertaa prosenttilaskennan periaatteet*
- *osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa*
- *syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan*
- *kertaa potenssin laskusäännöt*
- *vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä*
- *ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet*
- *oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.*

Keskeiset sisällöt

Luvut ja yhtälöt

- *lukujoukot ja peruslaskutoimitukset*
- *luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo*
- *prosenttilaskenta*
- *potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)*
- *suoraan ja kääntäen verrannollisuus*
- *funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta*
- *ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen*
- *yhtälöpari*
- *neliö- ja kuutiojuuri*
- *potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään kurssilla opittujen teoreettisten matematiikan sisältöjen yhdistämistä käytännön ongelmiin

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii matemaattista sanastoa ja kommunikoimaan sen avulla muiden kanssa. Lisäksi vaihtelevat työtavat kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija ymmärtää kurssin sisältöjen merkitystä yhteiskunnan kehityksen kannalta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan peruskoulun matematiikan sisältöjä ja tutustutaan lukion digitaalisiin työvälineisiin.

MAY11 Tuki ja korotus 1, 1 op (MAY11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä
- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- peruslaskutoimitukset ja säännöt
- prosenttilaskenta
- ensimmäisen ja toisen asteen yhtälöiden ratkaiseminen
- polynomifunktiot

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii matemaattista sanastoa ja kommunikoimaan sen avulla muiden kanssa. Lisäksi vaihtelevat työtavat kehittävät vuorovaikutustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Summatiivinen arviointi perustuu opintojakson aikana suoritettavaan kokeeseen tai kokeisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Mahdollisuus korottaa moduulin MAY01 arvosanaa. Muuten kurssi arvostellaan hyväksytty/hylätty.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kerrataan MAY01-opintojakson keskeisimmät sisällöt rauhalliseen tahtiin.

7.14. Musiikki (MU)

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omaehtoisen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuviutus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävästä elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki

opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnoistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suoja ja tekijänoikeuksia koskeissa kysymyksissä.

Osaamisen arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Opintojaksot

Intro - kaikki soimaan, 2 op (MU01)

Opintojakson moduulit

- Intro – kaikki soimaan, 2 op (MU1), Pakollinen

Tavoitteet

Intro – kaikki soimaan

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhtettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukioden musiikinopetuksessa pyritään kehittämään luovaa ilmaisua ja tuottamista.
- Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta.
- Musiikin opintojaksoilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn.
- Musiikinopetuksen tavoitteissa otetaan huomioon Vantaan kaupungin arvot avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Keskeiset sisällöt

Intro – kaikki soimaan

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Paikallinen lisäys

- Musiikinopetukseen kuuluu luontevasti tehtävien vaihtaminen, siirtymät ja luokkatilassa liikkuminen. Näiden taukojen aikana on mahdollisuus kiinnittää erityistä huomiota opiskelijoiden jaksamista ja oppimista tukeviin toimiin.
- Perinteisten musiikin opiskelutapojen ja -välineiden lisäksi hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian suomia mahdollisuuksia.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen korostuu opintojakson sisällöissä yhdessä tekemisen kautta. Tuntitehtävät toteutetaan ryhmässä. Oppiaineelle ominaista on kannustava ja kokeilunhaluinen ilmapiiri opiskelussa.

Hyvinvointiosaaminen

Oma musiikkisuhde antaa opiskelijalle työkaluja itsensä ymmärtämiselle, mikä lisää hyvinvointiosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa arviointiperusteet selvitetään ja sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa jokaisen opintojakson alussa. Itse- ja vertaisarviointi sekä kannustava palaute ovat osa kokonaisarviointia. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Vuorovaikutusosaamista ja hyvinvointiosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on että opiskelija löytää omat tapansa toimia musiikin alueella. Käytännön musisoinnin kautta opiskelija syventää musiikillisia tietojaan ja taitojaan sekä oppii hahmottamaan omaa musiikkisuhdettaan. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuolonhuoltoon. Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja ja kiinnitetään huomiota taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen.

Syke - soiva ilmaisu, 2 op (MU02)

Opintojakson moduulit

- Syke – soiva ilmaisu, 2 op (MU2), Pakollinen

Tavoitteet

Syke – soiva ilmaisu

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää osaamistaan itselleen mieluissa musiikillisissa ilmaisutavoissa*

- *kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan*
- *analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä*
- *heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.*

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukioiden musiikinopetuksessa pyritään kehittämään luovaa ilmaisua ja tuottamista.
- Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta.
- Musiikin opintojaksoilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn.
- Musiikinopetuksen tavoitteissa otetaan huomioon Vantaan kaupungin arvot avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Keskeiset sisällöt

Syke – soiva ilmaisu

- *musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto*
- *suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit*
- *luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen*

Paikallinen lisäys

- Musiikinopetukseen kuuluu luontevasti tehtävien vaihtaminen, siirtymät ja luokkatilassa liikkuminen. Näiden taukojen aikana on mahdollisuus kiinnittää erityistä huomiota opiskelijoiden jaksamista ja oppimista tukeviin toimiin.
- Perinteisten musiikin opiskelutapojen ja -välineiden lisäksi hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian suomia mahdollisuuksia.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Musiikin opiskeluun kuuluu ryhmän kanssa vuorovaikutuksessa toimiminen mikä tukee vuorovaikutusosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Musiikin opiskeluun luontevasti kuuluva opiskelun tauottaminen ja vuorovaikutuksessa toimiminen tukee hyvinvointiosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa arviointiperusteet selvitetään ja sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa jokaisen opintojakson alussa. Itse- ja vertaisarviointi sekä kannustava palaute ovat osa kokonaisarviointia. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on että opiskelija syventää yhteismusisointitaitojaan ja syventää musiikillista ilmaisuaan. Opintojaksolla analysoidaan musiikin kulttuurisia piirteitä suomalaisen musiikkikulttuurin tulokulmasta. Musiikin opiskeluun kuuluu luontevasti tehtävien vaihtaminen ja muunlainen opiskelun tauottaminen mikä tukee vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja hyvinvointia.

Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU03)

Opintojakson moduulit

- Genre - globaali uteliaisuus, 2 op (MU3), Valinnainen

Tavoitteet

Genre - globaali uteliaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä*
- *suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin*
- *hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa*
- *tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.*

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukioiden musiikinopetuksessa pyritään kehittämään luovaa ilmaisua ja tuottamista.
- Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta.
- Musiikin opintojaksoilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn.
- Musiikinopetuksen tavoitteissa otetaan huomioon Vantaan kaupungin arvot avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Keskeiset sisällöt

Genre - globaali uteliaisuus

- *erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja -kulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset*
- *musiikkikulttuurit kulttuurin osana*
- *monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa*

Paikallinen lisäys

- Musiikinopetukseen kuuluu luontevasti tehtävien vaihtaminen, siirtymät ja luokkatilassa liikkuminen. Näiden taukojen aikana on mahdollisuus kiinnittää erityistä huomiota opiskelijoiden jaksamista ja oppimista tukeviin toimiin.
- Perinteisten musiikin opiskelutapojen ja -välineiden lisäksi hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian suomia mahdollisuuksia.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla käsiteltävät asiat avaavat ymmärrystä muita kulttuureita kohtaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Musiikillinen sivistys avartaa opiskelijan maailmankuvaa ja tukee yhteiskunnallisten taitojen karttumista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa arviointiperusteet selvitetään ja sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa jokaisen opintojakson alussa. Itse- ja vertaisarviointi sekä kannustava palaute ovat osa kokonaisarviointia. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Yhteiskunnallista osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Opiskelija kehittää musisointi- ja tiedonhankintataitojaan.

Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU04)

Opintojakson moduulit

- Demo - luovasti yhdessä, 2 op (MU4), Valinnainen

Tavoitteet

Demo - luovasti yhdessä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa*
- *ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta*
- *syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista*
- *hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.*

Paikallinen lisäys

- Vantaan lukioden musiikinopetuksessa pyritään kehittämään luovaa ilmaisua ja tuottamista.
- Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta.
- Musiikin opintojaksoilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn.

- Musiikinopetuksen tavoitteissa otetaan huomioon Vantaan kaupungin arvot avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Keskeiset sisällöt

Demo - luovasti yhdessä

- *moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu*
- *musiikillinen tai taiteidenvälinen ryhmän resurssien mukaan*
- *musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa*

Paikallinen lisäys

- Musiikinopetukseen kuuluu luontevasti tehtävien vaihtaminen, siirtymät ja luokkatilassa liikkuminen. Näiden taukojen aikana on mahdollisuus kiinnittää erityistä huomiota opiskelijoiden jaksamista ja oppimista tukeviin toimiin.
- Perinteisten musiikin opiskelutapojen ja -välineiden lisäksi hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian suomia mahdollisuuksia.
- Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustumaan oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson sisällöissä korostuu taiteiden välinen vuorovaikutus ja musiikin rooli ympäröivässä maailmassa myös muiden taidemuotojen osana.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson teemoihin liittyy eettisyyteen ja ympäristöosaamiseen liittyviä aihealueita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vantaan lukioissa arviointiperusteet selvitetään ja sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa jokaisen opintojakson alussa. Itse- ja vertaisarviointi sekä kannustava palaute ovat osa kokonaisarviointia. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Sisältöjen tarkastelussa ja työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus.

Musiikkiproduktio 1, 2 op (MU05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson aikana toteutetaan pohja produktiolle säveltämällä, sanoittamalla, sovittamalla sekä musisoimalla. Produktio tuotetaan valmiiksi MU15-opintojaksolla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Opintojakson aikana toteutetaan pohja produktiolle säveltämällä, sanoittamalla, sovittamalla sekä musisoimalla. Produktio tuotetaan valmiiksi MU15-opintojaksolla.

Soittamisen työpaja, 2 op (MU06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla syvennetään eri instrumenttien soittotaitoja monipuolisen ohjelmiston avulla.
- Opintojaksolla tutustutaan lisäksi musiikin sovittamiseen sekä tuottamiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson työtapoihin kuuluvat soittaminen, laulaminen, kuunteleminen sekä tv:t:n hyödyntäminen opiskelussa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennetään eri instrumenttien soittotaitoja monipuolisen ohjelmiston avulla. Opintojaksolla tutustutaan lisäksi musiikin sovittamiseen sekä tuottamiseen. Opintojakson työtapoihin kuuluvat soittaminen, laulaminen, kuunteleminen sekä tv:n hyödyntäminen opiskelussa.

Laulutyöpaja, 2 op (MU07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tutustutaan laulamisen kautta erilaisiin musiikin osa-alueisiin ja syvennetään oman äänenkäytön tuntemusta.
- Lisäksi opintojaksolla tuotetaan omaa musiikkimateriaalia ja hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla lauletaan yhdessä ja yksin ja haetaan rohkeutta musiikilliseen ilmaisuun.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan laulamisen kautta erilaisiin musiikin osa-alueisiin ja syvennetään oman äänenkäytön tuntemusta. Opintojaksolla lauletaan yhdessä ja yksin ja haetaan rohkeutta musiikilliseen ilmaisuun. Lisäksi opintojaksolla tuotetaan omaa musiikkimateriaalia ja hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksia.

Äänittämisen työpaja, 2 op (MU08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tutustutaan musiikin tuottamiseen ja musiikkitekologiaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opetellaan käyttämään musiikin tuottamis- ja äänitysohjelmia.
- Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat oman pienimuotoisen äänitysohjelman.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan musiikin tuottamiseen ja musiikkitekologiaan. Opintojaksolla opetellaan käyttämään musiikin tuottamis- ja äänitysohjelmia, ja opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat oman pienimuotoisen äänitysohjelman.

Tekniikan työpaja, 2 op (MU09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat perehtyvät syvemmin live-äänentoistoon ja ovat mukana lukion tilaisuuksien ääniteknikan toteuttamisessa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla perehdytään musiikkitekniikan mahdollisuuksiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla perehdytään musiikkiteknologian mahdollisuuksiin. Opiskelijat perehtyvät syvemmin live-äänentoistoon ja ovat mukana lukion tilaisuuksien ääniteknikan toteuttamisessa.

Kuoro 1, 2 op (MU10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kuoro kokoontuu lukuvuoden aikana ja esiintyy lukion juhlatilaisuuksissa. Kuoroon voi osallistua usean lukuvuoden aikana ja siitä voi saada yhteensä neljä opintopistettä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuoro kokoontuu lukuvuoden aikana ja esiintyy lukion juhlatilaisuuksissa. Kuoroon voi osallistua usean lukuvuoden aikana ja siitä voi saada yhteensä neljä opintopistettä.

Kuoro 2, 2 op (MU11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kuoro kokoontuu lukuvuoden aikana ja esiintyy lukion juhlatilaisuuksissa. Kuoroon voi osallistua usean lukuvuoden aikana ja siitä voi saada yhteensä neljä opintopistettä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kuoro kokoontuu lukuvuoden aikana ja esiintyy lukion juhlatilaisuuksissa. Kuoroon voi osallistua usean lukuvuoden aikana ja siitä voi saada yhteensä neljä opintopistettä.

Oma produktio 1, 2 op (MU12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Koulukohtaisia valinnaisia "oma produktio" -opintojaksoja voi suorittaa joko lukion ulkopuolella tapahtuvan musiikkiharrastuksen kautta tai osallistumalla esim. lukion musiikkiproduktioon (MU05 ja MU15) useana eri lukuvuotena.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Koulukohtaisia valinnaisia "oma produktio" -opintojaksoja voi suorittaa joko lukion ulkopuolella tapahtuvan musiikkiharrastuksen kautta tai osallistumalla esim. lukion musiikkiproduktioon (MU05 ja MU15) useana eri lukuvuotena.

Oma produktio 2, 2 op (MU13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Koulukohtaisia valinnaisia "oma produktio" -opintojaksoja voi suorittaa joko lukion ulkopuolella tapahtuvan musiikkiharrastuksen kautta tai osallistumalla esim. lukion musiikkiproduktioon (MU05 ja MU15) useana eri lukuvuotena.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Koulukohtaisia valinnaisia "oma produktio" -opintojaksoja voi suorittaa joko lukion ulkopuolella tapahtuvan musiikkiharrastuksen kautta tai osallistumalla esim. lukion musiikkiproduktioon (MU05 ja MU15) useana eri lukuvuotena.

Oma produktio 3, 2 op (MU14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Koulukohtaisia valinnaisia "oma produktio" -opintojaksoja voi suorittaa joko lukion ulkopuolella tapahtuvan musiikkiharrastuksen kautta tai osallistumalla esim. lukion musiikkiproduktioon (MU05 ja MU15) useana eri lukuvuotena.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Koulukohtaisia valinnaisia "oma produktio" -opintojaksoja voi suorittaa joko lukion ulkopuolella tapahtuvan musiikkiharrastuksen kautta tai osallistumalla esim. lukion musiikkiproduktioon (MU05 ja MU15) useana eri lukuvuotena.

Musiikkiproduktio 2, 2 op (MU15)**Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla tuotetaan valmiiksi MU05-opintojaksolla aloitettu musiikkiproduktio.
- Opintojaksolla hyödynnetään aiemmin opittuja musiikillisia valmiuksia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla viimeistellään ja esitetään musiikillinen tuotos.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen****Opintojakson arviointi**

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamista sekä monitieteistä ja luovaa osaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tuotetaan valmiiksi MU05-opintojaksolla aloitettu musiikkiproduktio. Opintojaksolla viimeistellään ja esitetään musiikillinen tuotos. Opintojaksolla hyödynnetään aiemmin opittuja musiikillisia valmiuksia.

Musiikin lukiodiplomi, 2 op (MULD06)**Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Lukion musiikkidiplomi suoritetaan viimeisen opiskeluvuoden aikana valtakunnallisten ohjeiden mukaan.
- Ennen diplomin suorittamista tulee olla suoritettuna kahdeksan opintopistettä musiikinopintoja lukiossa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Musiikin lukiodiplomissa opiskelija hyödyntää ja osoittaa lukio-opinnoissaan keräämiään taitoja monitieteellisessä ja luovassa osaamisessaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaan. Arviointiin osallistuu ulkopuolinen arvioija. Lukiodiplomin arvosana (4-10) annetaan suorittajalle erikseen. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukion musiikkidiplomi tehdään viimeisen opiskeluvuoden aikana valtakunnallisten ohjeiden mukaan. Ennen diplomin tekemistä tulee olla suoritettuna kahdeksan opintopistettä musiikinopintoja lukiossa.

7.15. Opinto-ohjaus (OP)

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutus- ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaaja-alainen osaaminen

*Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan**.*

*Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.*

*Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia*

kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että

opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Osaamisen arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteeseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opintojaksot

Minä opiskelijana, 2 op (OP01)

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä opiskelijana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen

- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Paikallinen lisäys

- Lumon lukiossa opinto-ohjausta toteutetaan koulun toimintakulttuuriin sopivilla toteutustavoilla.
- Lumon lukiossa OP1 suoritetaan Lukiolaiseksi kasvaminen -moduulissa syksyn alussa, yhteistyössä PS01 kanssa.
- Opiskelutaidot ja opiskelutekniikka painottuu PS1:een, mutta näitä käsitellään myös OP1:ssä
- Tässä moduulissa myös erityisopettaja omalta osaltaan työstää opiskelijoiden kanssa oppimaan oppimisen taitoja.
- OP1 osana opiskellaan myös lukio-opinnoissa tarvittavia atk-taitoja, kuten abitin käyttöä ja opiskelualustoja.

Keskeiset sisällöt

Minä opiskelijana

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämäntaitotaidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaamista tuodaan esille etenkin henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOJKS) laatimisen yhteydessä. Opiskelija tutustuu myös lukion hyvinvointipalveluihin, joiden avulla tuetaan opiskelijan jaksamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista tuetaan tutustumalla kansainvälisiin opiskelu- ja koulutusvaihtoehtoihin lukion aikana ja sen jälkeen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Op1-osuus arvioidaan hyväksytty tai hylätty, moduulin arvosana muodostuu PS1- osaamisen perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP02)

Opintojakson moduulit

- Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus, 2 op (OP2), Pakollinen

Tavoitteet

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyvaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Paikallinen lisäys

- runsaasti vierailijoita korkeakouluista ja edustajia työelämästä

Keskeiset sisällöt

Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus

- henkilökohtaisen opinto-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämä tietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakkointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Paikallinen lisäys

- Opinto-ohjauksessa kannustetaan opiskelijaa tekemään rohkeasti omaan tulevaisuuteen liittyviä valintoja ja pohtimaan niitä monipuolisesti eri tietolähteitä hyödyntäen.

- Opiskelijaa ohjataan löytämään ajantasaiset ja luotettavat tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät omaa tulevaisuuden suunnittelua varten.
- Opiskelijaa tuetaan henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittämisessä.
- Lukion loppuvaiheessa korostuu opiskelijan ylioppilaskirjoitus- ja urasuunnitelman laatiminen.
- Oppiaineessa hyödynnetään pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustutaan yleisesti jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin Suomessa ja ulkomailla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yrittäjyyden ja työelämän pelisääntöjen tuntemus

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaamista tuetaan tutustumalla kansainvälisiin opiskelu-, koulutus- ja työskentelyvaihtoehtoihin lukion jälkeen.

Hyvinvointiosaaminen

Opinto-ohjauksen avulla tuetaan lukiolaisen stressinhallinta- ja paineensietokykyä sekä oman elämänhallintataitojen kehittymistä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen korostuvat tiedonhaussa koulutusvaihtoehtoihin. Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja lähdekriittiseen tiedonhakuun sekä kannustetaan uteliaisuuteen uuden koulutustiedon etsimisessä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettinen ja ympäristöosaaminen tulee esille pohtimalla tulevaisuuden työelämätrendejä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi perustuu kirjallisiin tehtäviin kuten urasuunnitelmaan.

Opintojakson vapaa kuvaus

Oppiaineessa hyödynnetään pääkaupunkiseudun korkeakouluyhteistyön suomia mahdollisuuksia kurkkaus-ymms.kurssien muodossa. Tutustutaan alueen korkeakoulujen monipuoliseen koulutus- ja kurssitarjontaan sekä tutustutaan yleisesti jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin Suomessa ja ulkomailla.

OP2-kurssi voi sisältää mahdollisia matkakustannuksia HSL:n alueella.

Tutor-kurssi, 2 op (OP04)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tutor on toisen vuoden opiskelija , joka auttaa ensimmäisen vuoden opiskelijaa kotoutumaan Lumon lukioon.

Hyvinvointiosaaminen

Tutor-opiskelija auttaa ensimmäisen vuoden opiskelijoita opastamalla ja tutustuttamalla Lumon lukion tiloihin, henkilökunnan jäseniin sekä muihin opiskelijoihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Tutor-toiminta arvioidaan hyväksytty/hylätty-merkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutorit ovat 2. vuoden opiskelijoita, jotka auttavat 1. vuoden opiskelijoita ryhmäytymään osaksi Lumon lukiota.Haku tutoriksi tapahtuu 1. vuoden keväällä.

Lukiolainen työelämässä-kurssi, 2 op (OP05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Itsenäinen kurssi, jossa teet portfolioa kesätyöstäsi: haastattelet työnantajaasi ja pidät oppimispäiväkirjaa ym.
- Jos haluat suorittaa kurssin, ota yhteyttä omaan opoosi.
- Lukiolainen työelämässä -kurssin suorittaminen edellyttää vähintään kahden viikon työskentelyä työpaikassa, kurssiin liittyvien kirjallisten tehtävien palauttamista ja tapaamista opinto-ohjaajan kanssa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssin alussa ja lopussa on oposi pitämä haastattelu.
- Suorituksen edellytyksenä on itse hankittu työpaikka.
- Työpaikan tiedot
- Työsopimusasiat
- Työpäiväkirja
- Essee
- Työhahakemuksen ja ansioluettelon päivitys (CV)
- Työelämävinkit

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Ymmärtää työelämän pelisääntöjä ja osoittaa kykynsä noudattaa niitä.

Hyvinvointiosaaminen

Oppii tunnistamaan työturvallisuusasioita

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

OP5 arvioidaan hylätty/hyväksytty

OPO7 Ryhmänohjauksen opintojakso 2op, 2 op (OPO7)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tutustuu omaan ryhmänohjausryhmäänsä
- Syventää opiskeluun, ryhmässä toimimiseen ja hyvinvointiin liittyviä taitoja

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- - Ryhmänohjaustuokiot
- - Lukuvuoden aloituspäivät
- - Ryhmäytyspäivä
- - Villasukkapäivät
- - Kesätahtumat
- - Ylioppilasjuhlat
- - Muut ryhmänohjaukseen kuuluvat yhteisölliset tapahtumat

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan arvosanalla suoritettu (S) – hylätty (H) kolmannella vuosiluokalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija saa 2 op suorituksen ryhmänohjauksen ja yhteisöllisiin tapahtumiin osallistuessaan. Arviointi suoritetaan 3. vuosiluokalla. Arviointi suoritettu (S)- hylätty (H).

OPO10 Gutsy Go 2op "Ei yksin vaan yhdessä. Ei itselle vaan muille.", 2 op (OPO10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- osaa tunnistaa lähiympäristöstään epäkohtia ja ongelmia
- lisää myönteistä vuorovaikutusta lähiympäristöönsä.

- hahmottaa oman roolinsa yhteiskuntarauhan muodostamisessa ja ylläpitämisessä
- kehittyä ja rohkaistua vuorovaikutustaidoissa ja ryhmätyöskentelyn taidoissa.
- harjoittelee projektityöskentelyn taitoja.
- harjoittelee mediavaikuttamisen taitoja.
- harjaantuu videodokumentin käsikirjoittamisessa, kuvaamisessa ja editoinnissa.
- - vahvistaa itsetuntemustaan ja kokemustaan minäpystyvyydestä
- - harjaantuu omien vahvuksiensa tunnistamisessa ja oppii hyödyntämään niitä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- - Oman hyvää tekevän projektin suunnittelu
- - Oman hyvää tekevän projektin toteutus
- - Oman hyvää tekevän projektin videointi ja editointi

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

- Suoritettu (S) – Hylätty (H)

Opintojakson vapaa kuvaus

Gutsy Go -valinnaisaineessa (2op) kehitetään ja toteutetaan yhdessä oma videoitu Gutsy Go -projekti. Opintojakson alussa havainnoidaan yhdessä ongelmia ja muutoksen tarpeita lähiympäristössä. Osallistujien omien vahvuuksien ja resurssien pohjalta kehitetään rohkea idea ja toteutetaan se. Opintojaksolla käytetään opiskelijoiden omia laitteita kuvaamiseen. Arviointi: Suoritettu (S).

Lukiolaiseksi kasvaminen - oppiva ja itseohjautuva ihminen, 4 op (PS01OP01)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.16. Psykologia (PS)

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnon ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

.

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä

- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojään oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Osaamisen arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksot

Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS01)

Opintojakson moduulit

- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Paikallinen lisäys

- Psykologian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.
- Psykologian opinnot auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan sekä edistävät opiskelun itsesäätelytaitoja. Kasvava tietoisuus omista tiedonkäsittelyn prosesseista auttaa opiskelijaa kehittämään oppimistaan.

Keskeiset sisällöt

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista*
- *biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta*
- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

Psykologinen tutkimus

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*
- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- *Oppimiseen liittyvien psykologisten mekanismien teorioita ja käytännön harjoittelua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Toimiva ja oppiva ihminen (PS1) -opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen. "Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja."

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tutustutaan psykologiaan tieteenä sekä tarkastellaan ihmistä biologisesta, psyykkisestä, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Lisäksi perehdytään oppimiseen ja opiskeluun psykologisenä ilmiönä sekä johonkin valinnaiseen hyvinvoinnin ilmiöön. Opintojakso on pakollinen.

Kehittyvä ihminen, 2 op (PS02)

Opintojakson moduulit

- Kehittyvä ihminen, 2 op (PS2), Valinnainen

Tavoitteet

Kehittyvä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta*
- *osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun*
- *osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa*
- *osaa antaa esimerkkejä sosialisoinnin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen*
- *ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta*
- *perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä*
- *osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen*
- *osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.*

Paikallinen lisäys

- Psykologian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tuottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.
- Psykologian opinnot auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan sekä edistävät opiskelun itsesäätelytaitoja. Kasvava tietoisuus omista tiedonkäsittelyn prosesseista auttaa opiskelijaa kehittämään oppimistaan.

Keskeiset sisällöt

Kehittyvä ihminen

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- *perimän merkitys*
- *kypsyminen ja oppiminen*
- *herkkyykskaudet*
- *plastisuuden merkitys kehityksessä*

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet*

- *temperamentti*
- *minuus ja minäkäsitys*
- *tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely*
- *vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot*

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- *kieli ja ajattelu*
- *toiminnanohjaus*

Identiteetin muuttuvuus elämänkulun aikana

- *henkilökohtainen identiteetti*
- *sosiaalinen identiteetti*
- *kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti*
- *sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus*

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- *erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen*
- *vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys*

Psykologinen tutkimus

- *kaksos- ja adoptiotutkimus*
- *pitkittäis- ja poikittaistutkimus*
- *esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- Yksilöllisten kehityspolkujen muotoutumiseen vaikuttavat tekijä (mahdollisuuksien ja pakkojen ristiveto))

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kehittyvä ihminen (PS2) tukee kaikkien laaja-alaisen tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaaminen sekä luova ja monitieteinen osaaminen. "Hyvinvointiosaamista tukee opintojaksossa esimerkiksi sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden tarkastelu." Monitieteistä osaamista tukee esimerkiksi varhaisen vuorovaikutuksen ja sosialisoitumisen tarkastelu.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa käsitellään ihmisen fyysistä, kognitiivista ja psykososiaalista kehitystä sekä elämäntähtä. Tavoitteena on perehtyä kehityksen yksilöllisyyteen ja jatkuvuuteen. Opintojakso on syventävä.

Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS03)

Opintojakson moduulit

- Tietoa käsittelevä ihminen, 2 op (PS3), Valinnainen

Tavoitteet

Tietoa käsittelevä ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotointia
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Paikallinen lisäys

- Psykologian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tuottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Tietoa käsittelevä ihminen

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä

- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Paikallinen lisäys

- Nopean ja hitaan ajattelun ja kognitiivisten vinoumien tarkastelu osana maailmankuvan rakentumista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tavoite: "Opiskelija ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana."

Tavoite: "Opiskelija osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa."

Monitieteistä ja luovaa osaamista tavoitteiden osalta edistää esimerkiksi käsiteltäessä kognitiivisten toimintojen hermostollista perustaa sekä tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyviä häiriöitä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa tutustutaan inhimillisen tietoisuuden ja tiedonkäsittelyn luonteeseen, toimintatapoihin ja hermostolliseen perustaan. Tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden, kuten havaitsemisen, tarkkaavaisuuden, muistin, kielen ja päätöksenteon, tarkastelemiseen. Opintojakso on syventävä.

Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS04)

Opintojakson moduulit

- Tunteet ja mielenterveys, 2 op (PS4), Valinnainen

Tavoitteet

Tunteet ja mielenterveys

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta*
- *ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä*
- *osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen*
- *tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä*
- *osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia*
- *osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa*
- *syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.*

Paikallinen lisäys

- Psykologian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.
- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.

- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Tunteet ja mielenterveys

Tunteiden psykologia

- *tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus*
- *perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta*
- *tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus*
- *tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä*
- *tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä*

Psykykinen hyvinvointi ja psykikkisen tasapainon ylläpitäminen

- *hallintakeinojen ja defenssien merkitys*
- *resilienssin merkitys hyvinvoinnille*
- *nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psykikkiselle toiminnalle*
- *keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät*
- *stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja*
- *kriisit psykikkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen*

Mielenterveys

- *mielenterveys käsitteenä*
- *yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävistä biologisista, psykikkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä*
- *esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista*
- *esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta*

Psykologinen tutkimus

- *ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus*
- *esimerkkejä fysiologisista mittausmenetelmistä hyödyntävistä tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- *Hyvinvoinnin ylläpitämisen harjoittelu mm. tunnetaitojen avulla*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tavoite: ”Opiskelija osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia.”

Mielenterveyshäiriöistä käytävään keskusteluun liittyy moraalinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus, joita erittelemällä ja pohtimalla voidaan vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista, eettistä ja kulttuuriosaamista.

Hyvinvointiosaaminen

Tunnetaitojen harjoittelu vahvistaa hyvinvointiosaamista. Tunteiden kanssa eläminen vaatii tunteiden tunnistamista, tunteiden säätelyä ja sopeutumista ympäristön vaatimuksiin sekä ymmärrystä tunteiden merkityksestä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa perehdytään tunteita ja mielenterveyttä koskevaan tutkimukseen. Tunne-elämä, nukkuminen, uni, stressi, kriisit, mielenterveyden häiriöt ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen vaikuttavat psyykkiseen hyvinvointiin. Tavoitteena on ymmärtää, että omaa hyvinvointia tukevat ratkaisut edellyttävät myös tietoa.

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS05)

Opintojakson moduulit

- Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen, 2 op (PS5), Valinnainen

Tavoitteet

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Paikallinen lisäys

- Psykologian opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tuottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokahuoneessa.

- Oppiaineessa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- *persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus*
- *perustietoa käyttäytymisgenetiikasta*

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- *temperamentti*
- *piirreteoreettinen näkökulma*
- *motivaatio*
- *yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit*
- *identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu*

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- *älykkyuden määritelmiä*
- *älykkyuden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet*
- *perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyudessa*
- *luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä*

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- *tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotypioiden, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen*
- *esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta*
- *ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet*
- *tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään*
- *kulttuurien eri ulottuvuuksia*
- *esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen*
- *esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa*

Psykologinen tutkimus

- *yksilöllisten erojen tutkiminen*
- *persoonallisuuden ja älykkyuden arviointimenetelmät*
- *reliabiliteetti ja validiteetti*
- *esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista*
- *esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- *Älykkyystutkimuksen poliittisten kytkösten tarkasteleminen*

Paikallinen lisäys

Laa-ala-ainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tavoite: "Opiskelija osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä."

Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät tavoitteet kytkeytyvät moduulissa erityisesti seuraaviin sisältöihin: yksilöllisten erojen tutkiminen, persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät sekä esimerkit kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa opiskelija tutustuu persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimukseen. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää erilaisia lähestymistapoja persoonallisuuden kuvaamiseen ja osaa selittää yksilöiden välisiä eroja erilaisista näkökulmista. Opintojaksossa tutustutaan myös persoonallisuuden tutkimusmenetelmiin sekä tarkastellaan ihmistä kulttuurin ja ryhmän osana.

Sosiaalipsykologia, 2 op (PS06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- auttaa opiskelija ymmärtämään sosiaalisen vuorovaikutuksen ilmiöitä ja ryhmäkäyttäytymisen piirteitä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- sovitaan opintojaksokohtaisesti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tavoite: ”Opiskelija osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan.”

Globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistetaan käsiteltäessä esimerkiksi kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutusta ihmisen toimintaan, kuten stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostumista

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tavoitteena on johdattaa opiskelija ymmärtämään sosiaalista vuorovaikutusta ja ryhmäkäyttäytymistä eri tasoilla ja itseään niiden osana. Opintojaksolla perehdytään myös ajankohtaisiin sosiaalipsykologisiin ilmiöihin. Tavoitteena on ymmärtää sosiaalisen maailman ja yhteistoiminnan ehtoja. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Abikertaus, 2 op (PS07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- auttaa opiskelijaa menestymään psykologian ainereaalissa

Keskeiset sisällöt

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso valmentaa psykologian ainerealiin. Opintojaksolla pyritään laajentamaan opiskelijoiden psykologista tietämystä syventävien kurssien sisältöjen pohjalta ja harjoitellaan erilaisia vastaustekniikoita.

Lukiolaiseksi kasvaminen - oppiva ja itseohjautuva ihminen, 4 op (PS01OP01)

Integraatio-opintojaksot ovat oppiaineiden lopussa.

7.17. Terveystieto (TE)

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiantietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykyinä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestävänsä tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat

myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväns tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että

opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaan terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestäväns kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja sekä osaa asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen ja pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiantietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluita. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Opintojaksot

Terveys voimavarana, 2 op (TE01)

Opintojakson moduulit

- Terveys voimavarana, 2 op (TE1), Pakollinen

Tavoitteet

Terveys voimavarana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen*
- *osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä*
- *tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.*

Paikallinen lisäys

- Lumon lukiossa opiskelijan terveystasaamista pyritään kehittämään tekemällä tutuksi paikallisia terveyttä edistäviä toimijoita. Opiskelussa huomioidaan oppituntien tauottaminen. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään monipuolisesti erilaisissa tehtävissä.

Keskeiset sisällöt

Terveys voimavarana

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- *terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit*
- *terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teorat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveystuskomusmalli, muutosvaihemalli*
- *terveyskulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyden sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot*

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- *terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta*
- *seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet*
- *mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät, stressi ja kriisit*
- *mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä, keinoja kuormituksen hallintaan*
- *opiskeluhyvinvointi*

Paikallinen lisäys

- Opintojakson sisältöjen opiskelussa pyritään ottamaan huomioon paikalliset terveyttä edistävät toimijat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista, vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista, vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Esimerkiksi vuorovaikutusosaamiseen liittyvää työskentelyä ja oppimista arvioidaan jakson aikana muun muassa aloitteellisuuden ja kanssakäymisen perusteella.

Hyvinvointiosaaminen

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *hyvinvointiosaamista, vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista* arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ohjaten
- monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Terveys voimavarana -jaksolla opitaan monipuolisesti terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä ja vahvistetaan omaa terveysosaamista. Terveyttä tarkastellaan jaksolla voimavaralähtöisesti ja kokonaisvaltaisesti. Jakso arvioidaan numerolla.

Terveys ja ympäristö, 2 op (TE02)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja ympäristö, 2 op (TE2), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja ympäristö

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa*
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta*
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveyskäsitteille ja terveydelle*
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle*
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.*

Paikallinen lisäys

- Lumon lukiossa opiskelijan terveysosaamista pyritään kehittämään tekemällä tutuksi paikallisia terveyttä edistäviä toimijoita. Opiskelussa huomioidaan oppituntien tauottaminen. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään monipuolisesti erilaisissa tehtävissä.*

Keskeiset sisällöt

Terveys ja ympäristö

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi*
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi*

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen*
- kestävä kehitys ja terveys*
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy*
- työhyvinvointi*

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit*
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja*

Paikallinen lisäys

- Terveys ja ympäristö -jaksolla opitaan vuorovaikutustaitoja muun muassa hyödyntäen korkeakoulumateriaaleja mahdollisuuksien mukaan.*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Jakson sisällöt ja tavoitteet tukevat opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pyrkimystä yhdistellä eri tieteen alojen tietoa samalla mahdollisesti muodostaen itselleen uutta tietoa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Pohtii elämäntapavalintojen merkitystä itselleen ja ympäristölleen.

Vuorovaikutusosaaminen

Jakson opetusmenetelmät kehittävät opiskelijan vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja.

Opintojakson vapaa kuvaus

Terveys ja ympäristö -jaksolla opitaan hankkimaan, arvioimaan ja tulkitsemaan terveyteen liittyvää tietoa. Jaksolla tehdään pienimuotoinen tutkimus. Lisäksi jaksolla opitaan ympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä sekä mielihyvän perustasta ja riippuvuuksien kehittymisestä. Jakso arvioidaan numerolla.

Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE03)

Opintojakson moduulit

- Terveys ja yhteiskunta, 2 op (TE3), Valinnainen

Tavoitteet

Terveys ja yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveystalouden ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta
- osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Paikallinen lisäys

- Lumon lukiossa opiskelijan terveysosaamista pyritään kehittämään tekemällä tutuksi paikallisia terveyttä edistäviä toimijoita. Opiskelussa huomioidaan oppituntien tauottaminen. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödynnetään monipuolisesti erilaisissa tehtävissä.

Keskeiset sisällöt

Terveys ja yhteiskunta

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- *terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja*
- *keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä*
- *tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia*

Sairaudet ja hoito

- *epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit*
- *sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen*
- *itsehoito ja omahoito*

Eettiset kysymykset

- *eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit*
- *keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia*
- *terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi*
- *terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteet: Opiskelija osaa työskennellä rakentavasti ryhmässä. Opiskelija käyttää ja vahvistaa vuorovaikutustaitojaan erilaisissa tehtävissä sekä kehittää kielitietoisuuttaan.

Tunneilla tapahtuva yhteisöllinen tiedonrakentaminen ja muut pedagogiset ratkaisut tukevat vuorovaikutusosaamisen kehittymistä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tavoitteet: Opiskelija tunnistaa terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ristiriitatilanteita sekä osaa analysoida niitä. Hän tietää potilaan oikeudet sekä terveydenhuollon eettiset periaatteet ja osaa arvioida niiden toteutumista.

Perehtyminen eettisen analysoinnin näkökulmiin, terveydenhuollon eettisiin periaatteisiin, potilaan oikeuksiin ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttaviin tekijöihin sekä eettisten kysymysten ratkominen tukevat tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tavoite: Opiskelija osaa nimetä terveyden yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia edellytyksiä sekä hahmottaa niiden välisiä yhteyksiä. Opiskelija oppii terveyden eriarvoisuuden syntymiseen vaikuttavista taustatekijöistä.

Perehtyminen väestöryhmien välisiin terveyseroihin vaikuttaviin tekijöihin sekä toimenpiteisiin niiden kaventamiseksi tukee yhteiskunnallista osaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tavoite: Opiskelija osaa nimetä väestötason ja globaalin tason terveyttä määrittäviä tekijöitä, pohtia niiden vaikutusta terveyden ja terveyden eriarvoisuuden rakentumisessa sekä esitellä globaaleja terveysuhkia ja niiden ennaltaehkäisyä.

Perehtyminen väestöjen terveyteen vaikuttaneisiin yhteiskunnallisiin ja tieteeeseen ja teknologiaan liittyviin tekijöihin sekä terveyden eriarvoistumiseen vaikuttaviin tekijöihin Suomessa ja globaalisti kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

- läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti
  - opintojakson arvioinnista keskustellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
  - arviointikriteerit ovat opiskelijoiden nähtävillä
  - opiskelijan oppimista ja työskentelyä ohjaten
- monipuolisesti
  - arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
  - arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen itsenäinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisista tavoitteista *vuorovaikutusosaamista, yhteiskunnallista osaamista, eettisyys ja ympäristöosaamista* sekä globaali- ja kulttuuriosaamista arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Esimerkiksi vuorovaikutusosaamista arvioidaan jakson aikana mm. aloitteellisuuden ja kanssakäymisen perusteella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Terveys ja yhteiskunta -jaksolla opitaan mm. terveyden ja sairauden mielenkiintoisesta historiasta, alati kehittyvistä lääketieteestä ja terveysteknologiasta sekä pohditaan globaaleja terveysaiheita. Jakson yhteiskunnallinen näkökulma tuo esille myös uramahdollisuuksia terveyden alalla. Jaksolla opiskelijan terveysosaamista pyritään kehittämään tekemällä tutuksi paikallisia terveyttä edistäviä toimijoita.

Jakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Terveystiedon abivalmennus, 2 op (TE04)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Jakso valmentaa opiskelijaa terveystiedon yo-kokeeseen.
- Jaksolla huomioidaan opetuksen tauottaminen.

Keskeiset sisällöt**Paikallinen lisäys**

- Jaksolla kerrataan monipuolisesti terveystiedon sisältöjä.
- Jaksolla harjoitellaan vastaamista erilaisiin tehtävätyyppeihin ainereaalissa.

Paikallinen lisäys**Laaaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opiskelija käyttää eri tieteenalojen tuottamaa tietoa terveydestä. Hän osaa soveltaa tietoa erilaisissa tehtävätyypeissä ja harjaantuu reaalivastauksen rakentamisessa.

Opintojakson arviointi**Paikallinen lisäys**

- Opintojakson arviointikriteerit käydään läpi yhdessä opiskelijoiden kanssa ja ne ovat kirjallisesti nähtävillä.
- Arvioinnin kohteena ovat osallistuminen ja tavoitteellinen työskentely.
- Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Abivalmennusjaksolla kerrataan monipuolisesti terveystiedon sisältöjä. Jaksolla harjoitellaan vastaamista erilaisiin tehtävätyyppeihin ainereaalissa. Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Terveys- ja hyvinvointiteknologia, 2 op (TE05)**Tavoitteet****Paikallinen lisäys**

- terveysteknologiaan perehtyminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä
- ensiaputaidot
- valmentautuminen yo-kokeeseen

Keskeiset sisällöt**Paikallinen lisäys**

- terveys- ja hyvinvointiteknologia
- ensiapu

Paikallinen lisäys**Laaaja-alainen osaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen**

Jaksolla opiskelija harjaantuu eri tieteenalojen tuottaman tiedon yhdistelemisessä ja hyödyntämisessä sekä muodostaa uutta tietoa. Opiskelija harjoittelee tiedon soveltamista ja kriittistä tulkintaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa korostuu osallistuminen ja työskentely jaksotavoitteiden mukaan. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan terveysteknologian ja digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin hyvinvoinnin edistämisessä nyt ja tulevaisuudessa. Jakson teemoja ovat mm. kehon toimintojen ja elintapojen mittaaminen, hyvinvointitekologiaan liittyvät eettiset kysymykset, ensiapu ja terveystiedon ylioppilaskokeessa tarvittavat tiedot ja taidot.

Opintojakso on tarkoitettu ensisijaisesti terveystiedon ylioppilaskirjoituksiin osallistuville ja terveys- ja hyvinvointialasta kiinnostuneille opiskelijoille. Jakson voi suorittaa milloin vain TE01 ja TE03 jaksojen jälkeen. Opintojaksoa ei voi suorittaa itsenäisesti. Suomen Punaisen Ristin ensiapukurssin suorittaminen voidaan kuitenkin hyväksilukea jaksolla.

Jakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7.18. Toinen kotimainen kieli, ruotsi (TKRU)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kielenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmentyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työskentely vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kielenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja

laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – –

[Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.18.1. Ruotsi, A-oppimäärä (TKRUA1)

Opintojaksot

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA03)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (RUA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan erityisesti vantaalaiseen kulttuuritarjontaan ja -ilmiöihin.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta
- pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle

Paikallinen lisäys

- HBL ja LL-bladet osana opiskelumateriaalia opintojakson aikana.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kulttuurien ymmärryksen syventäminen Pohjoismaisella ja globaalilla tasolla on opintojakson keskeisimpiä teemoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tutustutaan pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja ruotsinkieliseen mediaan.

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA04)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (RUA4), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi*
- *kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Monilukutaitoa digiajassa on hyödyllistä harjoitella tällä opintojaksolla esim. tutustumalla monipuolisesti eri ruotsinkielisiin medioihin.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä

- *pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta*
- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- HBL, LL-bladet, Arenan tutustuttavat opiskelijan eri medioihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Ihmisoikeudet , vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa ja median rooli yhteiskunnassa nousevat tämän jakson keskeisiksi osa-alueiksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa käsitellään ihmisoikeuksia, tasa-arvokysymyksiä , yksilön vastuuta ja velvollisuuksia , sekä nykymedian roolia mielipiteiden muokkaajana.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA05)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (RUA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja*
- *kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.*

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys*
- *esimerkkejä tieteellisistä teksteistä*

Paikallinen lisäys

- Kestävän kehityksen teemat erityisesti Lumon lukiossa ja lähiympäristössämme.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kestävää tulevaisuutta käsittelevät aiheet ja yleistajuiset tieteelliset tekstit haastavat opiskelijoita keskusteluun omasta suhteestaan ympäristökysymyksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään tulevaisuudenvisioita, kestävää kehitystä ja eri tieteenaloja.

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA06)

Opintojakson moduulit

- Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (RUA6), Pakollinen

Tavoitteet

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille*
- *rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää taitoaan ilmaista itseään ruotsiksi myös muodollisissa asiayhteyksissä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu eri ruotsinkielisten oppilaitosten opiskelijoihin ja samalla ko. opinahjoon Suomessa.

Keskeiset sisällöt

Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- *ruotsin kielen rooli jatkossa opiskelijan elämässä ja kieliprofilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus*
- *pohjoismaiset yhteisöt tai yritykset työnantajina (vapaaehtoistoiminta, kansalaisjärjestöt)*
- *itsenäistyvän nuoren elämänhallinta*

Paikallinen lisäys

- Lumon oma kielilähettiläs-språkambassadör kertoo opiskelijoille omista opiskeluvalinnoistaan kohdekielellä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla korostuu työelämävalmiudet ja yrittäjyys-teemat, puhutaan myös jatko-opiskelusta lukion jälkeen, vuorovaikutusosaamista korostaa taas mm. työhaun harjoittelutilanteet kurssilla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään jatko-opintoja ja urasuunnitelmia, puhutaan työhausta ja harjoitellaan erilaisia työnhakuun ja -tekoon liittyviä vuorovaikutustilanteita.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA07)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (RUA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hakee aiheeseen liittyvää tietoa ja laajentaa ilmaisuvaramaastaan*
- *osallistuu myös laajempiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin*
- *kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- *globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos*
- *kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinympäristössä*
- *esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista*
- *ratkaisukeskeisyys*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksossa korostuu globaalit ympäristökysymykset ja kestävä elämäntapa juuri opiskelijan omassa elinympäristössä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään ilmastonmuutosta, globaaleja ympäristökysymyksiä ja kestäväää elämäntapaa.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUA08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Harjaannutetaan opiskelijaa käyttämään monipuolista kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Suullistetaan tärkeitä yhteiskunnallisia tilanteita, esim. puheen pitäminen
- Digiajan virtuaaliset palvelut käyttöön, esim. Svenska Nu:n natiivien vierailut virtuaalisesti .

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksossa korostuu selkeästi erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelu, kommunikatiivisuus ja kielellinen vaikuttaminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson numeroarviointi perustuu foneettisiin taitoihin ja äänteiden tuottamiseen, kohteliaiden ilmaisujen käyttötaitoon, sanaston hallintaan, puhe-esityksiin ja muuhun opettajan opetuksen alussa ilmoittamaan näyttöön. Puhekokeesta annetaan erillinen numeroarviointi

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa harjoitellaan erilaisia arkipäivän suullisia tilanteita, harjaannutetaan myös opiskelijan monipuolista kielitaitoa haastavammissa, yhteiskunnallisissa ja kansainvälisissä tilanteissa.

Ylioppilaskirjoituksiin valmentava kurssi, 2 op (RUA09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kerrataan ylioppilaskokeen eri osa-alueita ja harjoitellaan opettajan ohjauksessa

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssilla kehitetään tekstin- ja kuullunymmärtämistaitoja, kerrataan keskeiset rakenteet, kirjoitetaan aineita ja kartutetaan sanavarastoa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kaikkea edellisten kurssien osaamista sovelletaan luovasti ja monitieteellisesti valmistauduttaessa ylioppilaskokeen vaativaan haasteeseen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla abiturientit kertaavat ja harjoittelevat kaikkia ylioppilaskokeen eri osa-alueita .

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetti, 4 op (RUA0102)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUA1), Pakollinen
- Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (RUA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä*
- *soveltaa ja kehittää kielenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).*

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa*
- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*

- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta
- tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen

- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisissa ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- ruotsin kielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit eri medioissa

Paikallinen lisäys

- Språkambassadör-vierailut aloitetaan jo A-ruotsin ensimmäisellä opintojaksolla, näin opiskelijat ohjataan luonnollisiin vuorovaikutustilanteisiin ruotsia äidinkielenään puhuvien kanssa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen korostuu tässä opintojaksossa erityisesti runsaana dialogiharjoitteluna.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, sekä suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin, sekä myös arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa opiskelija tutustuu itseensä kielenoppijana ja aloittaa oman kieliprofiilinsa laatimisen. Harjoitellaan monipuolisesti erilaisia vuorovaikutustilanteita mm. dialogiharjoitusten avulla, laajennetaan näkökulmaa Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin.

7.18.2. Ruotsi, B1-oppimäärä (TKRUB1)

Opintojaksot

Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13)

Opintojakson moduulit

- Kulttuuri ja mediat, 2 op (RUB13), Pakollinen

Tavoitteet

Kulttuuri ja mediat

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä*
- *tuntee ruotsinkielisiä medioita*
- *osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa*
- *pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuuri ja mediat

- *suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt*
- *ruotsinkieliset mediat*
- *opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi*

Paikallinen lisäys

- Opiskelijat tutustuvat opintojakson aikana ruotsinkielisiin Huvudstadsbladet- ja LL-bladet -lehtiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tavoitteena on tuntee pohjoismaista kulttuuria ja oppia käyttämään erilaisia medioita tiedonlähteenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija tutustuu pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja ruotsinkielisiin medioihin.

Ympäristömme, 2 op (RUB14)

Opintojakson moduulit

- Ympäristömme, 2 op (RUB14), Pakollinen

Tavoitteet

Ympäristömme

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia
- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.

Keskeiset sisällöt

Ympäristömme

- kulttuurinen moninaisuus
- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

Paikallinen lisäys

- Lumon lukiossa huomioidaan opiskelijoiden kulttuuritaustojen rikkaus.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tavoitteenamme on rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan oma mielipiteensä yhteiskunnallisissa kysymyksissä ruotsin kielellä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija tutustuu erilaisiin elinympäristöihin ja kulttuureihin, mikä auttaa muodostamaan omaa maailmankuvaa.

Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15)

Opintojakson moduulit

- Opiskelu- ja työelämä, 2 op (RUB15), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelu- ja työelämä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

Keskeiset sisällöt

Opiskelu- ja työelämä

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoitellaan vuorovaikutustilanteita, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään, sekä itsenäistyvän nuoren elämänhallintaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä, sekä pohtii jatko-opintojaan ja urasuunnitelmiaan.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (RUB16), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vankentaa puhumisen sujuvuutta

- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen
- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

Paikallinen lisäys

- Suulistetaan pakollisten kurssien aihepiirejä. Kerrataan sanastoa ja kehitetään vuorovaikutusosaamista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla keskustellaan, tehdään pari- ja ryhmätöitä. Opintojakson päätteeksi pidetään valtakunnallinen suullinen koe.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson numeroarviointi perustuu foneettisiin taitoihin ja äänteiden tuottamiseen, kohteliaiden ilmaisujen käyttötaitoon, sanaston hallintaan, puhe-esityksiin ja muuhun opettajan opetuksen alussa ilmoittamaan näyttöön. Puhekokeesta annetaan erillinen numeroarviointi

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa harjoitellaan keskustelutaitoja ja vankennetaan vuorovaikutuksen sujuvuutta. Opintojakso päättyy valtakunnalliseen suulliseen kokeeseen.

Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17)

Opintojakson moduulit

- Kestävä elämäntapa, 2 op (RUB17), Valinnainen

Tavoitteet

Kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

Keskeiset sisällöt

Kestävä elämäntapa

- *kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta*
- *eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa syvennetään aiempien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti että kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään kestävä kehitystä ja vastuullista sosiaalisen median käyttöä.

Valmistaudu ylioppilaskirjoituksiin, 2 op (RUB18)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Valmennetaan abiturientteja ylioppilaskokeen haasteisiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- RUB18 on ylioppilaskirjoituksiin valmentava opintojakso. Kehitetään tekstin- ja kuullunymmärtämistaitoja, kerrataan keskeiset rakenteet, kirjoitetaan aineita ja kartutetaan sanavarastoa.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Ajankohtaiset, monitieteelliset ja yhteiskunnalliset aiheet kertaantuu yhtenä opintojakson keskeisimpinä sisältöinä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot, suullinen kielitaito. Laaja-alaisen

osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB18 Ylioppilaskirjoituksiin valmentavalla opintojaksolla harjoitellaan kaikkia ylioppilaskokeen eri osa-alueita, kerrataan keskeisimmät rakenteet ja laajennetaan sanavarastoa.

Kielioppikertaus abeille, 2 op (RUB19)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Abiturienteille tarjottava opintojakso, jonka tavoitteena on kerrata keskeisimmät rakenteet ruotsin kielessä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla kerrataan koko lukion kielioppi.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Lukion keskeisintä kielioppia on tarkoitus luovasti pystyä soveltamaan omaan tietopohjaan, ohjataan opiskelijaa käyttämään rakenteita luovasti oman taitotasonsa mukaisesti.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB19 Opintojakso on abiturienteille tarjottava kieliopin kertaus. Kerrataan keskeisin ruotsin kielioppi ja tehdään paljon opiskelijan taitotason mukaisia kielioppiharjoituksia.

Ruotsin kertaus - RUK, 2 op (RUB114)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- RUKEssa opiskelija, joka on saanut pakollisesta ruotsin opintojaksosta hylätyn arvosanan, suorittaa opintojakson uudestaan ohjatusti opettajan tuella.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija, jolla on useampi hylätty arvosana RUB-pakollisissa opintojaksoissa, suorittaa RUKEssa hylätyn opintojakson kerraten keskeisimmän sisällön opettajan ohjauksessa ja täten opiskelija pääsee taas etenemään ruotsin opiskelussaan sujuvammin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

RUKE-opintojaksolla opiskelija kertaamansa hylätyn pakollisen opintojaksonsa opettajan ohjauksessa, vuorovaikutus opettajan ja vertaisryhmän kanssa on olennainen osa oppimista ja opiskelijan menestyksestä edistymistä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

RUB114 RUKE

Ruotsin kertaus. Opintojaksolla voi korottaa suoritettun opintojakson hylättyä arvosanaa.

Lukiolainen kielenkäyttäjänä, 4 op (RUB11-12)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (RUB11), Pakollinen
- Ruotsin kieli arjessani, 3 op (RUB12), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

Ruotsin kieli arjessani

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

Paikallinen lisäys

- Oman kieliprofiilin laatiminen aloitetaan.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

Ruotsin kieli arjessani

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Ensimmäisen opintojakson aikana harjoitellaan erityisesti arkipäivän vuorovaikutustilanteita, joten vuorovaikutusosaaminen korostuu selkeästi laaja-alaisen osaamisen eri alueista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan numerolla. Vertaisarviointia ja itsearviointia käytetään monipuolisen arvioinnin tukena.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla käsitellään hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja lähiympäristöön liittyviä teemoja. Otetaan käyttöön kieliprofiili, jota opiskelija muokkaa opintojen edetessä.

7.19. Vieraat kielet (VK)

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Koodit

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltäviä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

Laaja-alainen osaaminen

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden

pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnot mahdollistavat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) ohessa olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Osaamisen arviointi

Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasotavoitteet oppimäärittäin

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasosteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

7.19.1. Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä (VKENA1)

Opintojaksot

Englannin kieli ja kulttuuri luovilla aloilla, 2 op (ENA03)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (ENA3), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoaan käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu eri taiteenlajeihin kuten musiikkiin, näyttämötaiteisiin ja niihin liittyvään ajankohtaiseen englanninkieliseen keskusteluun.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa keskustella ja ilmaista mielipiteensä taiteesta ja kulttuurista englanniksi.
- Opiskeija tutustuu englanninkieliseen taiteeseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu maailman taiteeseen. Opetussisällössä voidaan hyödyntää paikallista taideantia, kuten näyttelyitä ja esityksiä.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osaa käydä keskustelua taiteesta englanniksi.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovien alojen sanastoa sekä luovaa ilmaisua.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen ja monitieteinen osaaminen voidaan arvioida osana tehtävää tai koetta numeerisesti tai suullisesti. Arviointisisällöt ja kriteerit ilmoitetaan ENA3-opintojakson alussa. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA3-opintojakso on pakollinen 2 op opintojakso, joka suositellaan käytäväksi ensimmäisenä opiskeluvuotena. Opintojaksossa syvennyttään kulttuurin ilmiöihin ja aihepiireihin, joista tehdään arvioitava tuotos. Opintojaksossa painottuu globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä taiteenlajien tarkastelu. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA04)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (ENA4), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin*

- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä hankkiakseen, yhdistääkseen, muokatakseen, esittääkseen ja arvioidakseen tietoa.*

Paikallinen lisäys

- Vahvistaa opiskelijan yhteiskunnallista ymmärrystä sekä Suomessa että englanninkielisessä maailmassa.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- politiikan tuntemus
- uskontojen tuntemus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojakso vahvistaa opiskelijan omaa kansalaiskuvaa ja itseymmärrystä sekä omaa osallisuutta yhteiskunnassa ja perherakenteissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija hallitsee argumentaatiotaidot ja oppii tarkastelemaan tietoa kriittisesti.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Englanninkielistä vaikuttamista sovelletaan eri tieteenaloille hyödyntäen luovaa ilmaisua ja osaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opettaja voi painottaa laaja-alaisen osaamisen osa-alueita haluamallaan tavalla. Yhteiskunnallinen osaaminen, vuorovaikutusosaaminen tai monitieteinen ja luova osaaminen voidaan arvioida osana tehtävää tai koetta numeerisesti tai suullisesti. Laaja-alaiset painotukset ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin. Opintojen arvioinnin tavat ja kriteerit ilmoitetaan opintojakson alussa.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA4 aiheena on yhteiskunta ja siinä vaikuttaminen. Keskeisessä osassa ovat argumentaatiotaidot. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA05)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (ENA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja*
- *kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii hallitsemaan vaativampaa akateemista terminologiaa.
- Opiskelussa hyödynnetään infograafeja, kaavioita ja kyselyitä, sekä niiden tekemistä ja tulkitsemista.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- *opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat*
- *erilaiset tulevaisuudenvisiot*
- *kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia*
- *yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys*
- *englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu tieteen alan jatko-opintotarjontaan.
- Opiskelemme erityissanastoa, kuten mittayksikköjärjestelmiä ja alkuaineita englanniksi.
- Opiskelun ohessa on mahdollista jalkautua lähialueelle esim. tutkimustyötä tehdessä.
- Tutustutaan tulevaisuuden teknologioihin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Käymme läpi eri tieteenaloja ja niille tyypillisiä piirteitä ja sanastoa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Teknologian ymmärtäminen on osa nykyajan ja tulevaisuuden yleistietoa. Yhteiskunta edellyttää usein englanninkielisten järjestelmien hallintaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku-, kirjoitus- ja kuuntelutaidot sekä suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työtapoja ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA5-opintojaksossa käymme läpi eri tieteenalaja ja niille tyypillisiä piirteitä ja sanastoa. Teknologian ymmärtäminen on osa nykyajan ja tulevaisuuden yleistietoa. Yhteiskunta edellyttää usein englanninkielisten järjestelmien hallintaa. Nämä taidot arvioidaan numeroarvosanalla. Pakollinen opintojakso suositellaan opiskeltavaksi toisen lukivuoden aikana.

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA06)

Opintojakson moduulit

- Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (ENA6), Pakollinen

Tavoitteet

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille*
- *rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää taitoaan ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa arvioida kykyään opiskella, sekä hakea työtä ja opiskelupaikkaa englanniksi.
- Opiskelija oppii tiedonhakua, tekstinkäsittelyä ja videon käyttöä.
- Opiskelija oppii tunnistamaan ja käyttämään kielen eri rekistereitä niille sopivissa tilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- *jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina*
- *itsenäistyvän, työelämää astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta*

Paikallinen lisäys

- CV, työhakemus ja muu työnhakuun liittyvä materiaali.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija kasvaa vastuulliseksi opiskelijaksi, työnhakijaksi ja työntekijäksi.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii huolehtimaan perusteista, joilla voi turvata oman sivistyksensä ja toimeentulonsa tulevaisuudessa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, luku- ja kuuntelutaidot ja suullinen kielitaito. Arviointitavoitteet, tavat ja kriteerit käydään avoimesti ja vuorovaikutuksellisesti läpi ENA6-opintojen alussa.

Yhteiskunnallista osaamista arvioidaan sen perusteella, kuinka opiskelija osaa keskustella sivistyksestä ja toimeentulosta. Tämä osaaminen tukee opiskelijan hyvinvointia tulevaisuudessa.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA6-opinnot käsittelevät opiskelua ja työelämää, taloutta ja tulevaisuutta. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA07)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (ENA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta*
- *kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi*
- *osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.*

Paikallinen lisäys

- *kehittää ympäristöön, energianlähteisiin ja luontoon liittyvää englanninkielistä erityissanastoa.*
- *liikkuu ja käyttää aikansa joustavasti esimerkiksi projektitöiden ohessa.*
- *oppii käyttämään visuaalisia työkaluja ja yhdistämään eri alustoja ja tiedostomuotoja erilaisiin esityksiin.*

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- *globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos*
- *kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä*
- *esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista*
- *ratkaisukeskeisyys*

Paikallinen lisäys

- *väittelytaidot*
- *luonto-, ympäristö- ja eläinsanasto*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija kasvaa kohti vastuullista ja kestävästä aikuisuutta ja tunnistaa velvollisuutensa ja vastuunsa kansalaisena, kuluttajana ja luonnossa liikkujana.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueita: sanaston ja rakenteiden hallinta, lukukirjoitus- ja kuuntelutaidot sekä suullinen kielitaito. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA7 laajentaa opiskelijan englannin sanavarastoa. Tutustumme kestävästä elämäntapaan esim. yhteiskunnallisten, taloudellisten, ekologisten ilmiöiden kautta. Kehitetään erilaisia tekstejä ja hiotaan kielellistä tarkkuutta. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (ENA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Paikallinen lisäys

- kehittää fonetiikan ymmärrystään ja äänteiden tuottamista.
- ymmärtää rytmin, intonaation, sekä lause- ja sanapainon merkityksen englannin kielessä.
- oppii viestimään vuorovaikutuksessa myös viestintäteknologiaa apuna käyttäen.
- kehittää itsevarmuuttaan ja valmiuttaan esiintyä yleisön edessä esimerkiksi olemalla tietoinen tilan käytöstä, eleistä ja kehonhallinnasta esiintymisen aikana

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Paikallinen lisäys

- ajankohtaiset uutisaiheet
- omat harrastukset ja mielenkiinnon kohteet sekä niistä kertominen ja kysyminen
- asiointi- ja viestintätaidot
- puherekisterien tunnistaminen ja hallinta

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

ENA8 opettaa ja syventää eri vuorovaikutustaitoja sekä kielellisiä osa-alueita ja niiden ymmärtämistä. Argumentaatio, retoriikka, pragmatiikka, fonetiikka ja semantiikka ovat osa vuorovaikutusta. Opiskelija oppii paitsi tuottamaan myös tulkitsemaan muiden englanninkielistä vuorovaikutusta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa vahvistetaan ja sovelletaan monien eri tieteenalojen erikoissanastoa sekä luovaa ongelmanratkaisua esimerkiksi asiointi- ja palvelutilanteissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Valtakunnallisen opintojakson numeroarviointi perustuu foneettisiin taitoihin ja äänteiden tuottamiseen, kohteliain ilmaisujen käyttötaitoon, monitieteisen aihesanaston hallintaan, puheesityksiin ja muuhun opintojakson alussa ilmoitettavaan näyttöön. Vuorovaikutustaitoja arvioidaan numeroarvosanalla. Puhekokeesta annetaan erillinen numeroarviointi Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA8 on englanninkielinen puheopintojakso, jonka päättökokeella saa suoritettua valtakunnallisen englannin kielen puhediplomin. Opiskelija oppii ymmärtämään ja tuottamaan puhuttua englantia erilaisissa puheakteissa ja esityksissä. Myös muissa lukio-opinnoissa hankittua aihesanasto-osaamista syvennetään. Aiheena käytetään myös ajankohtaisia aiheita kuten uutisia ja artikkeleita.

ENA8 arvioidaan tuntityön osalta numeroarvosanalla, ja toisaalta myös erillisenä suullisen kokeen arvosanana, josta opiskelija saa erillisen englannin suullisen ilmaisun todistuksen päättötodistuksensa liitteenä. Suullinen koe tehdään pareittain Opetushallituksen ohjeiden mukaisesti. Sekä ENA8 opintojakso että suullinen koe arvioidaan erillisinä numeroarvosanoina.

Abienglanti, 2 op (ENA09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija pystyy suorittamaan pitkän englannin ylioppilaskokeen.
- Opiskelija hallitsee sähköisten koeympäristöjen tekniikan ja niissä toimimisen käytänteet.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Pakollisten ja syventävien opintojen sisältöjen kertausta.

- Tutustutaan ylioppilaskokeen rakenteeseen ja eri tehtävätyyppeihin.
- Syvennetään lukemisen, kirjoittamisen ja kuuntelemisen taitoja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija selviytyy vieraskielisestä päättökokeesta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan preliminäärikokeella tai vastaavalla päättökokeella.

Opintojakson vapaa kuvaus

Valmistaudutaan englannin yo-kirjoituksiin kehittämällä tekstin- ja kuullunymmärtämistaitoja, kertaamalla keskeisiä kielioppirakenteita ja kirjoittamalla aineita. Jakson lopussa opiskelijat tekevät prelikokeen. Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Peruskoulun englannin kertausta, 2 op (ENA10)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Kerrata peruskoulun englannin oppimäärää.
- Tuki opiskeluissa menestymiselle.
- Opiskelutaitojen kartoitusta.
- Tarkoitettu opiskelijoille, joille englanti on ollut peruskoulussa haastava oppiaine (arvosana 7 tai alle).

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Peruskielioppi
- Opiskelutaidot
- Sanaston laajentaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelutaitojen ja minäkuvan vahvistaminen.

Vuorovaikutusosaaminen

Kielitaidon kehittäminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA10 tarjoaa englannin kertausta lukion alkuvaiheessa läpi käytäväksi niille opiskelijoille, joille englannin opiskelu oli peruskoulussa haastavaa (arvosana 7 tai alle). Kerrataan perusteellisesti sanastoa, rakenteita ja opiskelutaitoja opiskelijoiden toiveiden tai tarpeiden mukaan.

Englannin luova kirjoittaminen, 2 op (ENA11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Käsitellään erilaisia tekstilajeja ja harjoitellaan niiden kirjoittamista englanniksi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aiheina esimerkiksi päiväkirja, runo, käsikirjoitus, kirje, puhe, narratiivi, dialogi, sähköposti, käännös ja muistiinpanotekniikka.
- Syntyneet tuotokset kerätään portfolioon ja/tai blogiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Tehostetaan kirjallisen ilmaisun taitoja.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoitellaan luovan ilmaisun keinoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA11 eli creative writing on moduuli, jonka aikana kirjoitetaan runsaasti erilaisia tekstejä englanniksi: esimerkiksi runo, tiivistelmä, kertomus, käsikirjoitus, mielipideteksti, puhe, kuvaileva teksti. Tuotokset kootaan portfolioon tai blogiin, joka arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Englanti maailmankielenä, 2 op (ENA12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Perehdytään englanninkielisten maiden kulttuureihin ja historiaan.
- Opiskelija osaa tunnistaa englannin variantteja.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Englanninkielisten maiden kulttuurit ja historia.
- Englannin rooli globaalina lingua francana.
- Tutustutaan monipuolisiin englanninkielisiin lähdemateriaaleihin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija ymmärtää historialliset syyt englannin kielen valta-asemaan maailmassa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Englanninkielisten maiden yhteiskuntajärjestelmät ja historia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan englanninkielisten maiden historiaan, nykykulttuuriin ja ajankohtaisiin kysymyksiin. Pohditaan englannin kielen asemaa globaalina lingua francana ja tutustutaan englannin kielen eri variantteihin. Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Englanninkielinen projekti, 2 op (ENA13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija voi mahdollisuuksien mukaan suorittaa vieraskielisiä opintoja ja projekteja.
- Kielikurssit, vaihto-opinnot, opintomatkat.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Sisällöt vaihtelevat tilannekohtaisesti kohteen, ajankohdan ja järjestävän tahon mukaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Projekteja voidaan toteuttaa luovasti ja monipuolisesti mielenkiinnon ja tarjoutuvien mahdollisuuksien mukaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA13 voidaan suorittaa esimerkiksi opintomatkan tai muun erikseen sovittavan tai toteutettavan projektityön muodossa.

Opiskelutaidot, kieli-identiteetti ja englannin asema, 4 op (ENA1-2)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (ENA1), Pakollinen
- Englanti globaalina kielenä, 3 op (ENA2), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkautuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *analysoi ja kehittää taitoaan käyttää itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä*
- *monipuolistaa kielenopiskelutaitojaan*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.*

Englanti globaalina kielenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on hyödyntää Lumon opiskelijoiden monikielisyyttä.
- Tavoitteena on tukea myös S2-opiskelijoiden kielitaitoa.
- Opiskelija oppii käyttämään äänitallenteita ja sähköisiä oppimisalustoja.
- Opetus rytmitetään ja tauotetaan vuorovaikutustilanteiden luonnollisten vaihteluiden mukaan.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen*
- *tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle*
- *monikielisyyden voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyyliilajeihin tutustuminen*
- *tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen*

Englanti globaalina kielenä

- *englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä*
- *kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus*

- *kansainväliset suhteet*
- *rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana*
- *puhujien eri taustat ja statusvaikutukset*
- *äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin*
- *viestintätyyli erilaisissa medioissa*

Paikallinen lisäys

- Lumon tavoitteena on kehittää kansainvälisyystaitoja ja toiseuden kohtaamista.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kokee olevansa tasavertainen osa ryhmää, mikä vahvistaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja hyvinvointia. Opiskelijan itsetunto kehittyy ja itsetuntemus lisääntyy kieli-identiteetin ja kielitietoisuuden kehittyessä. Englanti on yleiskieli, joka yhdistää eri kielitaustoista tulevat opiskelijat.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan ja kehittämään erilaisia vuorovaikutustilanteita ja hallitsemaan tyylillistä vaihtelua. Fonetikan oppiminen vahvistaa ääntämistaitoja.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija kohtaa eri kulttuureita ja tutustuu erilaisiin englannin kielen puhujiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon eri osa-alueet: sanaston ja rakenteiden hallinta, lukua ja kirjoitus- ja kuuntelutaidot sekä suullinen kielitaito. Laaja-alaisen osaamisen alueet ohjaavat opintojakson työskentelyä ja vaikuttavat sisältövalintoihin ja arviointiin. Hyvinvointiosaaminen täydentyy itsetuntemuksen kehittämisellä. Itsetuntemusta sanallistetaan kieliprofiiliin avulla. Kieliprofiili on arvioitava osa opintojaksoa. ENA1-2 arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

ENA1-2 kehittää opiskelijan englannin kielen kielitaidon eri osa-alueita, kieli-identiteettiä ja englannin aseman hahmottamista maailmankielenä. Kieliprofiili yhdistää lukion eri kieliaineita. Arvioidaan numeroarvosanalla.

7.19.2. Espanja A-kielenä (EAA)

Oppiaineen tehtävä

Espanja on yksi maailman valtakielistä. A-oppimäärän hallinta mahdollistaa jatko-opintoihin ja työelämään osallistumisen espanjan kielellä.

Tavoitteet

Tavoitteena on rakentaa vahva espanjan osaaminen niin kielen eri osa-alueilla kuin laaja-alaisissa taidoissa.

Osaamisen arviointi

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaiset osaamiset**Hyvinvointiosaaminen****Vuorovaikutusosaaminen****Monitieteinen ja luova osaaminen****Yhteiskunnallinen osaaminen****Eettisyys ja ympäristöosaaminen****Globaali- ja kulttuuriosaaminen****Opintojaksot****Pitkä espanja 1, 1 op (EAA1)****Opintojakson moduulit**

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- soveltaa ja kehittää kielenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).

Paikallinen lisäys

- Pitkä espanja kirjataan osaksi kieliprofiilia

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen
- tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Paikallinen lisäys

- Espanjan kielen oppimäärän kertaus ja vahvistaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutuksen taidot kehittyvät kielen eri osa-alueilla

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija kasvaa kohti vastuullista eurooppalaista, osaavaa kansalaisuutta

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kielen eri osa-alueet arvioidaan numeroarvosanalla. Tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 1 jatkaa peruskoulun espanjan taitojen opiskelua eteenpäin.

Pitkä espanja 2, 3 op (EAA2)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta*
- *kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan*
- *syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija päivittää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- *kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus*
- *rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana*
- *puhujien eri taustat ja statusvaikutukset*
- *kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin*

- *viestintätyylit erilaisissa medioissa*

Paikallinen lisäys

- oman ilmaisun kehittäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelijan ymmärrys ja viestintätaito globaalissa maailmassa kasvaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kielen eri osa-alueet arvioidaan numeroarvosanalla. Tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 2 jatkaa peruskoulussa alkanutta espanjaa. Opintojakso suositellaan käytäväksi ensimmäisenä opiskeluvuotena.

Pitkä espanja 3, 2 op (EAA3)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä*
- *vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- osaa kertoa kuvataiteesta
- osaa tunnistaa muutamia keskeisiä espanjankielisiä kulttuurivaikuttajia

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii tutkimaan taidetta ja käyttämään sen keskeisintä terminologiaa espanjaksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Kielen eri osa-alueet arvioidaan numeroarvosanalla. Tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 3 jatkaa peruskoulussa aloitettua espanjaa, ja se suositellaan käytäväksi ensimmäisenä opiskeluvuotena.

Pitkä espanja 4, 2 op (EAA4)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- espanjan medialukutaidot kehittyvät

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- uskonnolliset ja poliittiset teemat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Espanjankielisten kulttuurien ja poliittisten toimien ymmärrys kehittyy

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijan itsetuntemus ja oma identiteetti suhteessa ympäröivään espanjankieliseen maailmaan kehittyä

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan kielen eri osa-alueet. Tarkemmat kriteerit esitellään opintojakson alussa. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 4 sopii espanjan peruskoulussa aloittaneille tai vastaavat taidot omaaville opiskelijoille. Suositellaan suoritettavaksi lukion toisena opintovuotena.

Pitkä espanja 5, 2 op (EAA5)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Paikallinen lisäys

- oppii tieteellisen tekstin tunnusomaisia piirteitä

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Eri tieteenalojen sanastoa espanjaksi. Kielioppi tukee tekstin hallintaa ja rakenteita.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan kielen eri osa-alueet. Tarkemmat kriteerit esitellään opintojakson alussa. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 5 sopii espanjan peruskoulussa aloittaneiden opiskelijoiden toiseen lukivuoteen. Opintojaksot suositellaan käytäväksi numerojärjestyksessä.

Pitkä espanja 6, 2 op (EAA6)

Opintojakson moduulit

- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille*
- *rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.*

Paikallinen lisäys

- *kykenee hahmottamaan omat mahdollisuutensa hakijana sekä kykenee hakemaan opiskelu- ja työpaikkaa espanjaksi*

Keskeiset sisällöt

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- *jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus*
- *kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten*
- *kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina*
- *itsenäistyvän, työelämää astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta*

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija pystyy turvaamaan tulevaisuuttaan paremmin kansainvälisillä opiskelu- ja työmarkkinoilla

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan kielen eri osa-alueet. Tarkemmat kriteerit esitellään opintojakson alussa. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 6 sopii espanjan kielen peruskoulussa aloittaneille opiskelijoille. Opintojaksot suositellaan käytäväksi numerojärjestyksessä. Pitkä espanja 6 sopii lukion toiseen opintovuoteen.

Pitkä espanja 7, 2 op (EAA7)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- tunnistaa oman hiilijalanjälkensä ja sen vaikuttavat tekijät espanjaksi

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija osaa vertailla eri elämäntapojen vaikutuksia espanjan kielellä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan kielen eri osa-alueet. Tarkemmat kriteerit esitellään opintojakson alussa. Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 7 sopii espanjan peruskoulussa aloittaneille opiskelijoille, jotka haluavat osallistua pitkän espanjan yloppilaskirjoituksiin. Opintojaksot suositellaan käytäväksi numerojärjestyksessä. Pitkä espanja 7 sopii lukion kolmanteen opintovuoteen.

Pitkä espanja 8, 2 op (EAA8)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Paikallinen lisäys

- täydentää kieliprofiliaan suullisen osaamisen taidolla
- kehittää vertais- ja itsearviointitaitojaan

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Paikallinen lisäys

- ajankohtaiset uutisaiheet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Puhuttu espanjan kieli ja kuullun ymmärrys kehittyvät.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan kielen eri osa-alueet. Tarkemmat kriteerit esitellään opintojakson alussa. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla. Suullisen espanjan koe on valtakunnallinen puhekoe, josta saa vielä erikseen numeroarvioitavan diplomin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 8 on valtakunnallinen puhutun espanjan opintojakso, jonka päättökokeesta saa puhediplomin. Suositellaan suoritettavaksi lukion kolmantena opintovuotena.

Pitkä espanja 9, 2 op (EAA9)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija kertaa lukion pitkän espanjan oppimäärän
- Opiskelija valmistautuu pitkän espanjan ylioppilaskokeeseen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Ylioppilaskokeeseen valmistavaa materiaalia ja vaativampia espanjan kielen harjoituksia

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Yhteenveto ja kertaus espanjan taidoista, sanastosta ja kieliopista kattaa monia eri aloja ja käyttötarkoituksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutustaidot hioutuvat ennen ylioppilaskoetta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksossa arvioidaan kielen eri osa-alueet. Tarkemmat kriteerit esitellään opintojakson alussa. Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Pitkä espanja 9 on espanjan abikurssi eli viimeiseksi ennen pitkän espanjan yo-koetta suoritettava opintojakso.

7.19.3. Espanja B3-kielenä (EAB03)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Espanjan opinnot rakentavat omaa kansainvälistä kieli-identiteettiä. Vieraan kielen osaaminen korostuu seuraavilla aloilla: liiketalous, matkailu, asiakaspalvelu, muotoilu, muoti, elokuvat, musiikki ja kirjallisuus, kansainvälinen kauppa, ravintola- ja hotelliala, kehitysyhteistyö, elektroniikka- ja sähköteollisuus. Espanja on yksi maailman suurimmista valtakielistä. Kulttuurialue on maantieteellisesti laaja ja kielen variantit vaihtelevat alueittain.

Tavoitteet

Opiskelija oppii tunnistamaan espanjankieliset kielialueet maailmassa sekä niille tavanomaisia ja tyypillisiä piirteitä. Opiskelija oppii puhumaan, kuuntelemaan, kirjoittamaan ja lukemaan espanjaksi. Opiskelija oppii tuntemaan osaamisestaan varmuutta ja ottamaan vastuuta omasta identiteetistään aktiivisena ja kehittyvänä kielenopiskelijana. Käytyään läpi espanjan B3-opin määrän opiskelija on valmis suorittamaan lyhyen espanjan yloppilaskokeen.

Osaamisen arviointi

Arvioidaan numeroarvioinnilla.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää ilmaisuaan oman olotilansa kuvaamisessa sekä arkisessa viestinnässä kysymällä toisten kuulumisia sekä vointia.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijan espanjan ymmärrys ja oma kielen tuottaminen kasvaa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Espanjan sanasto kattaa useita tieteenaloja ja opiskelija oppii luovaa ongelmanratkaisua esim. asiointi- ja palvelutilanteita harjoitellessaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelijan ymmärrys eri valtioista kasvaa sekä yhteiskunnan tuntemus lisääntyy vieraan kielen sanavaraston myötä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelijan sanavarasto kehittyy kattamaan ajankohtaisen maailman tilanteita, joihin liittyvät mm. maantieteen perusasiat sekä ihmisoikeudet.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu uusiin kielialueisiin (erityisesti Espanjassa ja Amerikassa) ja näkee yhteyksiä eri kielten ja kulttuurien välillä.

Opintojaksot

Espanjan alkeet 3, 2 op (EAB0303)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- vierasta kieltä aiemmin opiskelleet voivat aloittaa opintonsa tässä vaiheessa espanjan opintoja.
- arjen tilanteiden hallintaa kerrataan ja jatketaan.
- opiskelija osaa käyttää sähköisiä oppimisalustoja.
- oppilas osaa rytmittää ja tauottaa opiskelua kielen vuorovaikutustilanteille tyypillisen rytmin mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- kiinnostuksen kohteet ja arjen toiminta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijaa voidaan kannustaa seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa. Oma espanjan ymmärrys ja ilmaisu vahvistuvat.

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Kurssilla rohkaistaan opiskelijaa tutustumaan espanjankielisiin materiaaleihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen. Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanjan alkeet 3 suositellaan suoritettavaksi ensimmäisenä lukiovuotena, mikäli toiveena ja tavoitteena on osallistua lyhyen espanjan ylioppilaskirjoituksiin. Muussa tapauksessa opintojakson voi valita myöhemmässä vaiheessa lukio-opintoja. Opintojakso edellyttää espanjan alkeet 1-2 -tasojen hallintaa.

Espanjan alkeet 1, 2 op (EAB301)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- lähtee kehittämään espanjan kielen ymmärrystä ja tuottamista

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- espanjan perussanastoa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kerää varmuutta olla vuorovaikutuksessa espanjaksi, esimerkiksi kysyä kysymyksiä ja vastata niihin. Opetus painottaa käytännön vuorovaikutustilanteita.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii tuntemaan espanjankielistä maailmaa Euroopassa ja sen ulkopuolella sekä kohtaamaan muiden kulttuurien edustajia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen. Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanja B3-kielenä alkaa espanjan alkeiden 1.tasosta. Aiempaa kielitaitoa ei tarvita. Opintojakso on parasta suorittaa ensimmäisenä lukiovuotena, jos tavoitteena on osallistua lyhyen espanjan ylioppilaskirjoituksiin. Muussa tapauksessa espanjan alkeet voi valita myös myöhemmissä vaiheissa lukio-opintoja.

Espanjan alkeet 2, 2 op (EAB302)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- jatkaa espanjankielisiin kulttuureihin tutustumista.
- harjoittelee viestintätilanteita espanjaksi.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija näkee itsensä globaalina kansalaisena, oman maansa ja kulttuurinsa edustajana kansainvälisessä ympäristössä.
- Opiskelijan valmiudet käyttää esimerkiksi matkailusanastoa kasvavat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen.

Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanjan alkeiden 2.osa suositellaan suoritettavaksi lukio-opintojen ensimmäisenä vuotena, jos mieli osallistua lyhyen espanjan ylioppilaskirjoituksiin. Muussa tapauksessa espanjan voi valita myös myöhemmässä vaiheessa opintoja. Opinnot edellyttävät espanjan alkeiden hallintaa.

Espanja 4, 2 op (EAB304)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- espanjan kielen sanaston hallinta sekä viestintätaidot vahvistuvat
- viestintävälineiden tarjoamat mahdollisuudet ja niiden käyttötaidot vahvistuvat
- opinnoissa voidaan hyödyntää liikkuvaa opiskelua

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

- asuminen ja ihmissuhteet
- espanjankielinen Amerikka

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija kehittää espanjankielisen Amerikan tuntemustaan ja voi harkita esimerkiksi vaihto-opiskelun mahdollisuuksiaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen. Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanja 4 suositellaan suoritettavaksi lukio-opintojen 2.vuoden aikana, mikäli tavoitteena on osallistua lyhyen espanjan ylioppilaskokeeseen. Muussa tapauksessa opintojakson voi valita muinakin ajankohtina tai muissa vaiheissa opintoja edellyttäen, että espanjan alkeet (esimerkiksi opintojaksot EAB301-3 tai vastaava osaamistaso) ovat hallussa.

Espanja 5, 2 op (EAB305)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- kommunikointitaidot, ongelmanratkaisu ja espanjankielinen ilmaisu kehittyvät
- viestintävälineiden käyttötaidot kehittyvät

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- huolenpito muista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opetellaan toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä keskusteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii kertomaan olostaan, voinnistaan ja hyvinvointinsa tilasta espanjaksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen. Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanja 5 suositellaan opiskeltavaksi lukion toisena opintovuotena, mikäli tavoitteena on suorittaa lyhyen espanjan ylioppilaskirjoitukset. Muussa tapauksessa osallistuminen on mahdollista muulloinkin edellyttäen espanjan alkeiden (opintojaksot EAB301-EAB304 tai vastaavan tason) hallintaa.

Espanja 6, 2 op (EAB306)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- oppii ymmärtämään ja tulkitsemaan espanjankielistä kulttuuria ja mediatarjontaa
- pystyy tuottamaan esityksen espanjaksi

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Espanjan paikallisjuhlat, latinalaisen maailman ruokakulttuuri ja luontoon liittyvää tematiikkaa
- tekstejä ja sanastoja kulttuurin eri alueilta, mm. musiikista, kuvataiteesta, videopeleistä kirjallisuudesta ja muodista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vahvistetaan monilukutaitoa. Keskustelutaidot karttuvat.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan espanjan kielialueen kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen. Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanja 6 suositellaan suoritettavaksi lukion 2.opintovuotena, mikäli tavoitteena on suorittaa lyhyen espanjan ylioppilaskirjoitukset. Muussa tapauksessa opintojakson voi suorittaa muulloinkin, edellyttäen espanjan alkeiden hallintaa (esim. opintojaksot EAB301-EAB305 tai vastaava osaamistaso).

Espanja 7, 2 op (EAB307)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- pystyy suorittamaan tehtäviä, joissa tehtävänanto on esitetty espanjaksi
- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja ja oppimateriaaleja

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Itsensä esittely työnhakutilanteessa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kansainväliset työmarkkinataidot.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tunnistaa omat kykynsä osana työelämää sekä oman potentiaalinsa vieraan kielen jatko-opiskelijana.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen. Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanja 7-opintojakso suositellaan suoritettavaksi ennen lyhyen espanjan ylioppilaskirjoituksia. Osallistuminen edellyttää espanjan alkeiden (EAB301-EAB306 tai vastaava osaamistaso) hallintaa.

Espanja 8, 2 op (EAB308)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- pystyy suorittamaan lyhyen espanjan ylioppilaskirjoitukset
- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja sujuvasti

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- kansalaisaktivismi, ympäristöasiat, yhdenvertaisuus, tulevaisuuden haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Espanja 8 -opintojaksossa tarkastellaan maailman menoa uutisten, kansalaistaitojen, ympäristöasioiden ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta sekä pohditaan erilaisia tulevaisuuksia.

Vuorovaikutusosaaminen

Lukeminen, kirjoittaminen, kuuntelu ja puhuminen espanjaksi mahdollistavat asia-aiheiden laajempaa käsittelyä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin kriteerit esitetään opintojakson alussa. Arviointiin luettaviin suorituksiin, niiden määrään ja toteutusmuotoihin voivat vaikuttaa myös opiskelijat. Arvioinnissa otetaan huomioon kielen eri osa-alueet: lukeminen, puhuminen, kuunteleminen ja kirjoittaminen. Viestintätaidot ovat tärkeä osa arviointia. Laaja-alaiset osaamistavoitteet määritellään opintojakson alussa ja niiden sisällön osaamista arvioidaan osana numeroarvosanaa.

Opintojakson vapaa kuvaus

Espanja 8 suositellaan opiskeltavaksi ennen n lyhyen oppimäärän espanjan ylioppilaskokeeseen osallistumista. Opinnot edellyttävät espanjan alkeiden vahvaa hallintaa (EAB301-EAB307 tai vastaava osaamistaso).

7.19.4. Italia (IA01)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Opetellaan selviytymään italiaksi yksinkertaisissa viestintätilanteissa

Tavoitteet

Kulttuuriosaamisen ja viestintätaitojen kasvattaminen.

Osaamisen arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Eurooppalaisen identiteetin kehittyminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusta italiaksi

Monitieteinen ja luova osaaminen

Oman ilmaisun rakentuminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Kulttuurintuntemuksen vahvistaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Italian paikallisia ominaispiirteitä

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Euroopan kulttuurialueen tuntemuksen kasvattaminen

Opintojaksot

Kurkistus Italiaan, 2 op (IA01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oppii viestimään yksinkertaisissa tilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustuu Italiaan monipuolisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opitaan vuorovaikutusta arkitilanteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opitaan Italian kulttuurista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Italian alkeet, jossa opiskellaan arkisia kielenkäyttötilanteita.

7.19.5. Japani (JPB3)

Oppiaineen tehtävä

Aasian ja Afrikan kielillä tarkoitetaan maailman valtakieliä, kuten japania, kiinaa ja arabiaa, joissa käytetään monenlaisia kirjoitusjärjestelmiä.

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Opetus auttaa opiskelijaa muodostamaan käsityksen kohdekielen eurooppalaisista kielistä poikkeavista erityispiirteistä sekä kehittämään kohdekielen kirjoitusmerkistön hallinnassa.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suullisen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tieteen- ja tiedonaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Japania voi Lumossa opiskella B3-kielenä.

Opintojaksot

Japanin alkeet 1, 2 op (JPB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKAAB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin ja hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *tutustuu vähitellen kirjaimistoon ja kirjoitusmerkkeihin ja harjoittelee niiden tunnistamista ja lukemista*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- kirjoitusjärjestelmään tutustumisessa pääpaino on hiragana-merkistössä.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Luomme ryhmänä turvallisen, innostavan ja myönteisen ilmapiirin uuden kielen alkutaipaleelle.

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoittelemme arkipäiväisiä vuorovaikutustilanteita.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustumme kielialueiden kulttuureihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti B3-kielen oppimäärä arvioidaan numeroarvosanalla 4 - 10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla etsitään sopivia keinoja oppia ja opiskella japanin kieltä. Käydään läpi japanin kielen asemaa maailmassa, verrataan kieltä muihin opiskelijan osaamiin kieliin, tutustutaan kirjoitusmerkkeihin, niiden tunnistamiseen ja lukemiseen. Numeroarviointi.

Japanin alkeet 2, 2 op (JPB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKAAB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 (puhuttu kieli) ja A1.1 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti*
- *harjoittelee kirjoittamaan lisää*
- *tutustuu mahdollisuuksien mukaan siihen, kuinka kieltä kirjoitetaan digitaalisilla työvälineillä.*

Paikallinen lisäys

- opiskelija hallitsee hiragana-merkistön ja tutustuu katakana- ja kanji-merkkeihin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Luomme ryhmänä turvallisen, innostavan ja myönteisen ilmapiirin uuden kielen alkutaipaleelle.

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoittelemme arkipäiväisiä vuorovaikutustilanteita.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustumme kielialueiden kulttuureihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti B3-kielen oppimäärä arvioidaan numeroarvosanalla 4 - 10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa harjoitellaan japanin kielen merkkisysteemejä sekä vuorovaikutustilanteita. Numeroarviointi.

Japanin alkeet 3, 2 op (JPB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKAAB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 (puhuttu kieli) ja A1.1 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti*
- *harjoittelee kirjoittamista ja omien lyhyiden tekstien tuottamista turvautuen tarpeen mukaan digitaalisiin työvälineisiin.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija harjoittelee katakana-merkistöä ja tutustuu kanji-merkkeihin.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet (arjessa), tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Tutustumme toisiimme kohdekielellä ja harjoittelempa omien vahvuuksiemme tunnistamista liittyen kielitaidon eri osa-alueisiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoittelempa kielen käyttämistä rohkeasti eri vuorovaikutustilanteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Harjoitellessamme vuorovaikutustilanteita sovellamme kielialueen kulttuuriosaamistamme.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanoin 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa opiskellaan katakana-merkistöä ja tutustuu kanji-merkkeihin. Harjoitellaan vapaa-aikaan ja kouluun liittyviä vuorovaikutustilanteita. Numeroarviointi.

Elämän tärkeitä asioita, 2 op (JPB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKAAB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 (puhuttu kieli) ja A1.1 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti*
- *kehittää kirjoitustaitoaan*
- *oppii hyödyntämään perinteisiä ja digitaalisia sanakirjoja ja sanastoja.*

Paikallinen lisäys

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 (puhuttu kieli) ja A1.1 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti*
- *kehittää kirjoitustaitoaan*
- *oppii hyödyntämään perinteisiä ja digitaalisia sanakirjoja ja sanastoja.*

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua.*

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Harjoittelemme omasta kulttuurista kertomista kohdekielellä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutustumme koko kielivarianttoa käyttäen eri tekstilajeihin, jotka sisältävät tekstiä, kuvaa sekä ääntä.

Vuorovaikutusosaaminen

Kokeilemme eri rekisterien käyttöä vuorovaikutuksessa etukäteen valmistelluissa tilanteissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroin 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä. Numeroarvionti.

Työ ja tulevaisuus, 2 op (JPB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKAAB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 (puhuttu kieli) ja A1.3 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa lukea ja kirjoittaa tekstiä jossa on enenevässä määrin kanji-merkkejä.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Pohdimme kohdekielellä hyvän elämän kulmakiviä aikuisiällä.

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoittelemme omien vahvuuksien ja heikkouksien pohtimista myös muodollisemmassa tilanteessa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Harjoittelemme työnhaussa ja työelämässä sekä jatko-opinnoissa tarvittavia taitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti B3-kielen oppimäärä arvioidaan numeroarvosanalla 4 - 10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa. Numeroarviointi.

Japanin ja Suomen elämä, 2 op (JPN35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKAAB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 (puhuttu kieli) ja A1.2 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 (puhuttu kieli) ja A1.2 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti
- opiskelija osaa lukea ja kirjoittaa tekstiä jossa on hiragana-, katakana- ja joitain kanji-merkkejä.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opettelemme kertomaan meille itselle tärkeistä asioista kohdekielellä pareittain ja ryhmissä.

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoittelemme mielipiteiden ja tuntemusten ilmaisemista, aktiivista kuuntelua sekä vuorovaikutuksen ylläpitoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti B3-kielen oppimäärä arvioidaan numeroarvosanalla 4 - 10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa. Numeroarviointi.

Syvennä suhteita japaniksi, 2 op (JPN36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKAAB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 (puhuttu kieli) ja A1.2 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti
- jatkaa omien tekstien tuottamista sekä käsin kirjoittaen että digitaalisia työvälineitä hyödyntäen.

Paikallinen lisäys

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 (puhuttu kieli) ja A1.2 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti
- jatkaa omien tekstien tuottamista sekä käsin kirjoittaen että digitaalisia työvälineitä hyödyntäen
- opiskelija osaa lukea ja kirjoittaa tekstiä jossa on hiragana-, katakana- ja joitain kanji-merkkejä
- japaninkielinen tuotos voi olla esimerkiksi puhe, esitelmä, äänite, video, vlogi, juliste, blogi-kirjoitus tai kirjoitelma.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Paikallinen lisäys

- eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuurialueet
- • luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Harjoittelemme oman mielenkiinnon kohteista keskustelemista pareittain ja ryhmissä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoittelemme kohdekielisen tuotoksen laatimista oman mielenkiinnon mukaan.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutkimme eri kulttuurialoja sekä luovaa toimintaa kohdekielen alueilla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan arvosanoin 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tehtävänä on ohjata opiskelijat kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Opintojakson aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen. Numeroarviointi.

Syvennä japanin maailmaa, 2 op (JPN38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKAAB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 (puhuttu kieli) ja A1.3 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osaa lukea ja kirjoittaa tekstiä jossa on yhä enemmän kanji-merkkejä.

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Etsimme tietoa ajankohtaisista aiheista ja harjoitteleme eri medioiden käyttöä lähdekriittisesti.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Harjoitteleme tiedonhakua, tekstin tulkitsemista sekä erilaisten asiatekstien tuottamista.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tarkastelemme oman toimintamme vaikutuksia ympäristöön kohdekielellä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Numeroarviointi 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakson tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Opintojaksossa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja. Numeroarviointi.

7.19.6. Ranska A-kielenä (RAA)

Oppiaineen tehtävä

Ranskan kielitaidon kehittäminen

Tavoitteet

Opiskelija sisällyttää ranskan kielen kieliprofiiliinsa.

Osaamisen arviointi

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Painottuu opintojaksossa RAA1

Vuorovaikutusosaaminen

Painottuu kaikissa RAA-opintojaksoissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Painottuu opintojaksossa RAA3.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Painottuu opintojaksossa RAA4.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Painottuu opintojaksossa RAA7

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Painottuu kaikissa RAA-opintojaksoissa.

Opintojaksot

Pitkä ranska 1, 1 op (RAA01)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija sisällyttää ranskan kieliprofiiliinsa

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen*
- *tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle*
- *oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta*
- *monikielisyys voimavarana*
- *erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen*
- *toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija pohtii osaamiensa kielten suhdetta ranskan kieleen.

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut ranska 1 Tutustutaan toisiin ja harjoitellaan arkitilanteita. Tutustutaan eri teksti- ja tyylilajeihin.

Pitkä ranska 2, 3 op (RAA02)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Paikallinen lisäys

- Kieliprofiilia täydennetään

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit erilaisissa medioissa

Paikallinen lisäys

- tutustutaan ranskankielisiin medioihin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruiskoulussa alkanut ranska 2. Vertaillaan viestintätyylejä eri medioissa. Vertaillaan ranskaa muihin kieliin.

Pitkä ranska 3, 2 op (RAA03)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä*
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- Täydennetään kieliprofiilia

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta*
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

- tutustutaan ranskankieliseen taiteeseen, musiikkiin, elokuvaan ja kirjallisuuteen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut ranska 3 käsittelee kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä aiheita.

Pitkä ranska 4, 2 op (RAA04)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Paikallinen lisäys

- Täydennetään kieliprofiilia

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Paikallinen lisäys

- ranskankielisten maiden yhteiskuntajärjestelmät ja ajankohtaiset kysymykset

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut ranska 4 käsittelee yksilön vastuita ja velvollisuuksia. Opetellaan neuvottelemisen taitoja.

Pitkä ranska 5, 2 op (RAA05)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Paikallinen lisäys

- täydentää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

- tutustutaan ranskankieliseen tieteelliseen sanastoon

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut ranska 5. Aiheena kestävä tulevaisuus. Tutustutaan tieteellisiin teksteihin.

Pitkä ranska 6, 2 op (RAA06)

Opintojakson moduulit

- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Paikallinen lisäys

- Täydentää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämäänsä astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys

- tutustutaan jatko-opinto- sekä työmahdollisuuksiin ranskankielisissä maissa sekä ranskan kielen hyötyihin työelämässä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut ranska 6. Suunnitellaan tulevaisuutta, tutustutaan kansallisiin ja kansainvälisiin yhteisöihin ja yrityksiin.

Pitkä ranska 7, 2 op (RAA07)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- täydentää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- ympäristöön liittyvät teemat ja sanastot ranskan kielellä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskouluss aalkanut ranska 7 on valtakunnallinen valinnainen opintojakso, jolla pohditaan kestävästä kehitystä opiskelijan omassa elämässä.

Pitkä ranska 8, 2 op (RAA08)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Paikallinen lisäys

- täydentää kieliprofiliaan
- osallistuu valtakunnalliseen suullisen kielitaidon kokeeseen

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

- suullisen kielitaidon ja kuuntelemisen kehittäminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa lakanut ranska 8. Valtakunnallinen opintojakso, jolla tutkitaan puhumisen piirteitä ja äidinkielen vaikutusta puhetilanteisiin.

7.19.7. Ranska (RAB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Ranskan osaaminen korostuu seuraavilla aloilla: oikeustiede, EU-työ, kansainvälinen kauppa, lääkärit, matkailuala, poliisit, sairaanhoitajat ja kättilöt, kosmetiikka-ala, muoti ja kauneus, tanssi, elokuva-ala, taide, kääntäjät, tulkit, kieltenopettajat, kemianteollisuus, elektroniikka- ja sähköteollisuus, sosiaaliala.

Tavoitteet

Suoritettuaan ranskan B3-oppimäärän opiskelija voi suorittaa lyhyen ranskan ylioppilaskokeen.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii kertomaan olotilastaan sekä kyselemään muiden vointia ja kuulumisia.

Vuorovaikutusosaaminen

Suullisissa pari- ja ryhmäharjoituksissa kehitetään yhteistyötaitoja ja vuorovaikutusta.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Ranskan sanasto kattaa useita eri tieteenaloja. Luovaa ongelmanratkaisua harjoitellaan esim. asiointi- ja palvelutilanteissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu ranskankielisiin yhteiskuntiin ja ihmisoikeuksiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii keskustelemaan ympäristöasioista ja ihmisoikeuksista vieraalla kielellä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan ranskankielisen maailman kulttuuripiirteisiin.

Opintojaksot**Ranskan alkeet 1, 2 op (RAB31)****Opintojakson moduulit**

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- opetellaan ranskan ääntämistä
- harjoitellaan pieniä ja yksinkertaisia suullisia viestintätilanteita

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- ranskan perussanastoa

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kerää varmuutta olla vuorovaikutuksessa ranskaksi, esimerkiksi kysyä kysymyksiä ja vastata niihin. Opetus painottaa käytännön vuorovaikutustilanteita.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii tuntemaan ranskankielistä maailmaa Euroopassa ja sen ulkopuolella sekä kohtaamaan muiden kulttuurien edustajia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiassa alkava ranska 1 - arkielämän kielenkäyttötilanteita. Ranskan kielen ääntämisen perusteet. Lyhyt ranska 1 suositellaan suoritettavaksi lukion 1.opiskeluvuotena.

Ranskan alkeet 2, 2 op (RAB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- jatkaa ranskankielisiin kulttuureihin tutustumista.
- harjoittelee viestintätilanteita ranskaksi

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija näkee itsensä globaalina kansalaisena, oman maansa ja kulttuurinsa edustajana kansainvälisessä ympäristössä
- Opiskelijan valmiudet käyttää esimerkiksi matkailusanastoa kasvavat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Viestinnän perustaitoja.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiassa alkanut ranska 2 - omasta perheestä ja lähipiiristä kertominen. Lyhyt ranska 2 suositellaan suoritettavaksi lukion 1.opiskeluvuotena.

Ranskan alkeet 3, 2 op (RAB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- arjen tilanteiden hallintaa kerrataan ja jatketaan.
- opiskelija osaa käyttää sähköisiä oppimisalustoja.
- oppilas osaa rytmittää ja tauottaa opiskelua kielen vuorovaikutustilanteille tyypillisen rytmin mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- kiinnostuksen kohteet ja arjen toiminta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelijaa voidaan kannustaa seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa. Oma ranskan ymmärrys ja ilmaisu vahvistuvat.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kurssilla rohkaistaan opiskelijaa tutustumaan ranskankielisiin materiaaleihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut ranska - 3 harrastuksiin ja kouluun liittyviä aiheita. Lyhyt ranska 3 suositellaan suoritettavaksi lukion 1.opiskeluvuotena.

Ranska 4, 2 op (RAB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- opinnoissa voidaan hyödyntää liikkuvaa opiskelua
- viestintävälineiden tarjoamat mahdollisuudet ja niiden käyttötaidot vahvistuvat
- ranskan kielen sanaston hallinta sekä viestintätaidot vahvistuvat

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

- Ranskankielinen Afrikka ja Kanada

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija kehittää ranskankielisen maailman tuntemustaan ja voi harkita esim. vaihto-opiskelun mahdollisuuksiaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut ranska 4 - tapoihin ja perinteisiin liittyviä asioita sekä ranskankielisten maiden maantiedettä ja kulttuuria. Suositellaan opiskeltavaksi 2. opintovuotena.

Ranska 5, 2 op (RAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- kommunikointitaidot, ongelmanratkaisu ja ranskankielinen ilmaisu kehittyvät
- viestintävälineiden käyttötaidot kehittyvät

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- huolenpito muista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opetellaan toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä keskusteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii kertomaan olostaan, voinnistaan ja hyvinvointinsa tilasta ranskaksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut ranska 5 - terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä asioita sekä ranskankielisten maiden maantiedettä ja kulttuuria. Suositellaan opiskeltavaksi 2. opintovuotena.

Ranska 6, 2 op (RAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- oppii ymmärtämään ja tulkitsemaan ranskankielistä kulttuuria ja mediatarjontaa
- pystyy tuottamaan esityksen ranskaksi

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- *tekstejä ja sanastoja kulttuurin eri alueilta, mm. musiikista, kuvataiteesta, videopeleistä kirjallisuudesta ja muodista*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Vahvistetaan monilukutaitoa. Keskustelutaidot karttuvat.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan ranskan kielialueen kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut ranska 6 - taiteeseen ja kulttuurin liittyviä asioita. Suositellaan opiskeltavaksi 2.opintovuotena.

Ranska 7, 2 op (RAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- pystyy suorittamaan tehtäviä, joissa tehtävänanto on esitetty ranskaksi
- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja ja oppimateriaaleja

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- CV ja työhakemus

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Itsensä esittely työnhakutilanteessa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Kansainväliset työmarkkinataidot.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tunnistaa omat kykynsä osana työelämää.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut ranska 7 - jatko-opintoihin ja työelämään liittyviä aiheita. Suositellaan opiskeltavaksi 3.opintovuotena.

Ranska 8, 2 op (RAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- pystyy suorittamaan lyhyen ranskan ylioppilaskirjoitukset
- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja sujuvasti

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- kansalaisaktivismi, ympäristöasiat, yhdenvertaisuus, tulevaisuuden haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaa soveltaa kielitaitoaan eri aloille.

Vuorovaikutusosaaminen

Osaa viestiä monia kanavia käyttäen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiassa alkanut ranska 8 - mediaa ja ajankohtaisia aiheita. Suositellaan opiskeltavaksi 3. opintovuotena.

Abiranska, 2 op (RAB39)**Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- ranskan lyhyen oppimäärän ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- kerrataan aiempien opintojaksojen sisältöjä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Erikoissanastoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Valmistaudutaan lyhyen ranskan ylioppilaskokeeseen.

7.19.8. Saksa A-kielenä (SAA1)**Oppiaineen tehtävä**

Opiskelija pohtii jo osaamiensa kielten suhdetta saksan kieleen.

Tavoitteet

Opiskelija lisää saksan kieliprofiiliinsa.

Osaamisen arviointi

Arviointi perustuu kielen osa-alueiden, sanaston ja rakenteiden hallintaan.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Hyvinvointiosaaminen painottuu opintojaksossa SAA1

Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen painottuu kaikissa saksan kielen opintojaksoissa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen painottuu opintojaksossa SAA3.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen painottuu opintojaksossa SAA4.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen painottuu opintojaksossa SAA7.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen painottuu kaikissa saksan kielen opintojaksoissa.

Opintojaksot

Pitkä saksa 1, 1 op (SAA01)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*
- *pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija sisällyttää saksan kielen kieliprofiiliinsa.

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- *kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen*
- *tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle*

- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Paikallinen lisäys

- Opiskelija pohtii jo osaamiensa kielte suhdetta saksan kieleen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Gloaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 1. Tutustutaan toisiin ja harjoitellaan arkitilanteita. Tutustutaan erilaisiin teksti- ja tyyllilajeihin.

Pitkä saksa 2, 3 op (SAA02)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täydentää kieliprofiiliaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana

- *puhujien eri taustat ja statusvaikutukset*
- *kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin*
- *viestintätyylit erilaisissa medioissa*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu saksankielisiin medioihin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 2. Vertaillaan viestintätyylejä eri medioissa. Vertaillaan saksaa muihin kieliin.

Pitkä saksa 3, 2 op (SAA03)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä*
- *pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä*
- *vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täydentää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- *luova toiminta*
- *kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle*
- *itseilmaisu identiteetin rakentumisessa*

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan saksankieliseen taiteeseen: musiikkiin, elokuvaan ja kirjallisuuteen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 3. Käsitellään kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä aiheita.

Pitkä saksa 4, 2 op (SAA04)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin*
- *kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella*
- *hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täydentää kieliprofiiliaan.

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- *vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo*
- *yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus*
- *neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)*
- *median rooli asenteiden muokkaajana*

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan saksankielisten maiden yhteiskuntajärjestelmiin ja ajankohtaisiin kysymyksiin

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 4. Käsitellään terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä teemoja.

Pitkä saksa 5, 2 op (SAA05)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täydentää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Paikallinen lisäys

- tutustutaan saksankieliseen tieteelliseen sanastoon

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 5. Aiheena on kestävä tulevaisuus. Tutustutaan tieteellisiin teksteihin.

Pitkä saksa 6, 2 op (SAA06)

Opintojakson moduulit

- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täydentää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämää astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan jatko-opinto- ja työmahdollisuuksiin saksankielisissä maissa sekä saksan kielen osaamisen hyötyihin työelämässä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 6. Suunnitellaan tulevaisuutta. Tutustutaan kansallisiin ja kansainvälisiin yhteisöihin ja yrityksiin.

Pitkä saksa 7, 2 op (SAA07)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täydentää kieliprofiiliaan

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Paikallinen lisäys

- Ympäristöteemat ja sanastot saksan kielellä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 7. Valtakunnallinen valinnainen opintojakso. Pohditaan kestävää kehitystä opiskelijan omassa elämässä.

Pitkä saksa 8, 2 op (SAA08)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä*
- *vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan*
- *vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja*
- *harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija täydentää kieliprofiiliaan
- Opiskelija osallistuu valtakunnalliseen suullisen kielitaidon kokeeseen

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- *puhumisen eri piirteet*
- *kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielen vaikutus puhetilanteisiin*
- *dialogisuus*
- *oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan*

Paikallinen lisäys

- Keskitytään suullisen kielitaidon ja kuuntelemisen kehittämiseen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Peruskoulussa alkanut saksa 8. Valtakunnallinen valinnainen opintojakso. Tutkitaan puhumisen piirteitä ja äidinkielen vaikutusta puhetilanteisiin.

7.19.9. Saksa (SAB)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista

tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmisiin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Saksaa puhuu äidinkielenään yli 100 miljoonaa ihmistä ja se on EU:n yleisin äidinkieli. Saksa on Suomen merkittävimpiä kauppakumppaneita ja saksan osaaminen korostuu seuraavilla aloilla: kauppatieteet, kirjallisuus- ja kulttuurialat, EU-ura, muotoilu- ja suunnitteluala, puunjalostusteollisuus, matkailuala, tekniikka (insinöörialat), valtiotieteet, kieltenopettajat, tulkit ja kääntäjät, paperiteollisuus, kone- ja metalliteollisuus.

Lukiossa alkava B3-oppimäärän saksa alkaa aivan alkeista ja sen voi aloittaa minä opiskeluvuonna tahansa. Jos olet opiskellut saksaa peruskoulussa pitkänä kielenä eli hallitset perusasiat, voit aloittaa ensimmäisenä vuonna suoraan moduulista SAB34. Moduulit suoritetaan numerojärjestyksessä.

Tavoitteet

Saksan lyhyen (B3) oppimäärän opiskeltuaan opiskelija selviytyy arkielämän kielenkäyttötilanteista, pystyy etsimään tietoa saksankielisistä lähteistä (esim. mediassa tai verkossa) ja tuottamaan lyhyehköjä tekstejä saksaksi. Opinnoissa korostuvat kirjallisen ja puhutun kielen erot, ja B3-oppimäärän jälkeen opiskelija voi osallistua lyhyen saksan ylioppilaskokeeseen.

Osaamisen arviointi

Moduulit arvioidaan numeroarvioinnilla, jonka kriteerit esitetään opiskelijalle kunkin opintojakson alussa.

Laaaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii kertomaan ja kyselemään omasta ja muiden oloiloista vieraalla kielellä.

Vuorovaikutusosaaminen

Kieliaineen keskiössä on vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Kielten opinnot kattavat sanavarastoa eri tieteenaloilta ja eri asiasanastoista. Kommunikaatiotilanteissa harjoitellaan asiointia eri aloilla ja eri tilanteissa sekä ratkaistaan niitä luovilla tavoilla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Saksan opiskelija oppii ymmärtämään saksankielisiä yhteiskuntia suhteessa muihin yhteiskuntiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kielten sanastot kattavat nykymaailman tilanteen: maantieteen perusasiat, ajanohtaiset ympäristöhaasteet sekä ihmisoikeudet.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Saksaa puhuu äidinkielenään yli 100 miljoonaa ihmistä ja se on EU:n yleisin äidinkieli.

Opintojaksot

Lyhyt saksa 1, 2 op (SAB301)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan saksan alkeisiin ja saksankieliseen kielialueeseen.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

- Omasta itsestä ja perheestä kertominen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskellaan puhumista, lukemista, kirjoittamista ja kuuntelemista saksan kielellä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Keskitytään saksankieliseen kielialueeseen keski-Euroopassa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkava saksa 1 - arkielämän kielenkäyttötilanteita. Saksan kielen ääntämisen perusteet. Lyhyt saksa 1 suositellaan suoritettavaksi lukion 1.opiskeluvuotena.

Lyhyt saksa 2, 2 op (SAB302)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Keskeistä on opiskelijaa lähellä olevien asioiden kuvailun lisäksi tavanomaiset asiointitilanteet ja niissä kulttuurille ominaisella tavalla toimiminen. Tutustuminen uuteen kieleen ja saksankielisiin maihin jatkuu.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Aihepiireinä ovat säätila, ruoka ja juoma, asuminen, vaatteet ja asusteet sekä kehonosat ja vointi. Itävallan kulttuuri ja ääntäminen ovat keskeisiä teemoja.

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Itävallan kulttuuritietous.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut saksa 2 - omasta perheestä ja lähipiiristä kertominen. Lyhyt saksa 1 suositellaan suoritettavaksi lukion 1.opiskeluvuotena.

Lyhyt saksa 3, 2 op (SAB303)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Keskeistä on perustason alkeisvaiheen kokonaiskuvan muodostaminen.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- Aihepiireinä ovat vapaa-ajan vietto ja harrastukset, koulu ja oppiaineet, ulkonäkö ja luonne sekä asuminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Saksankielisten maiden koulujärjestelmät.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Saksankielisten maiden koulujärjestelmät.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiassa alkanut saksa - 3 harrastuksiin ja kouluun liittyviä aiheita. Lyhyt saksa 3 suositellaan suoritettavaksi lukion 1.opiskeluvuotena.

Lyhyt saksa 4, 2 op (SAB304)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- opiskelija tutustuu saksankielisiin maihin ja murre-eroihin

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

- opiskelija täydentää kieliprofiiliaan

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tutustutaan saksankielisiin yhteiskuntiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan saksankieliseen kulttuuriin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut saksa 4 - tapoihin ja perinteisiin liittyviä asioita sekä saksankielisten maiden maantiedettä ja kulttuuria. Suositellaan opiskeltavaksi 2.opintovuotena.

Lyhyt saksa 5, 2 op (SAB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- kommunikointitaidot, ongelmanratkaisu ja saksankielinen ilmaisu kehittyvät
- viestintävälineiden käyttötaidot kehittyvät

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- huolenpito muista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opetellaan toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä keskusteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii kertomaan olostaan, voinnistaan ja hyvinvointinsa tilasta saksaksi.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut saksa 5 - terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä aiheita. Suositellaan opiskeltavaksi 2.opintovuotena.

Lyhyt saksa 6, 2 op (SAB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- oppii ymmärtämään ja tulkitsemaan saksankielistä kulttuuria ja mediatarjontaa
- pystyy tuottamaan pienen esityksen saksaksi

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Saksankielisten maiden juhlia ja perinteitä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tutustutaan saksankieliseen taiteeseen ja kulttuurielämään.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Käsitellään saksankielistä kulttuuria.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut saksa 6 - taiteeseen ja kulttuuriin liittyviä aiheita. Suositellaan opiskeltavaksi 2.opintovuotena.

Lyhyt saksa 7, 2 op (SAB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 4

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- pystyy suorittamaan tehtäviä, joissa tehtävänanto on esitetty saksaksi
- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja ja oppimateriaaleja

Keskeiset sisällöt

Perustaso 4

- *opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä*
- *tulevaisuudensuunnitelmat*

Paikallinen lisäys

- CV ja työhakemus
- jatko-opiskelumahdollisuudet saksankielisissä maissa
- työhaastattelutilanteiden harjoittelu (mahdollisesti etäyhteyksiä hyödyntäen)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Oppii hahmottamaan ja kehittämään itseään osana yhteiskuntaa ja työelämää.

Vuorovaikutusosaaminen

Oppii ammattimaista vuorovaikutusta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut saksa 7 - jatko-opintoihin ja työelämään liittyviä aiheita. Suositellaan opiskeltavaksi 3.opintovuotena.

Lyhyt saksa 8, 2 op (SAB38)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 5

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- pystyy suorittamaan lyhyen saksan ylioppilaskokeen
- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja sujuvasti

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- kansalaisaktivismi, ympäristöasiat, yhdenvertaisuus, tulevaisuuden haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaa soveltaa kielitaitoaan eri aloille.

Vuorovaikutusosaaminen

Osaa viestiä monia kanavia käyttäen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut saksa 8 - mediaa ja ajankohtaisia aiheita. Suositellaan opiskeltavaksi 3.opintovuotena.

Abisaksa, 2 op (SAB39)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Valmistaa saksan lyhyen oppimäärän ylioppilaskokeeseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Aiempien opintojaksojen kertaaminen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Erikoissanastoa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Lukiossa alkanut saksa 9. Valmistaudutaan lyhyen saksan ylioppilaskokeeseen.

7.19.10. Venäjä A-kielenä (VEA1)

Osaamisen arviointi

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksot

Pitkä venäjä 1, 1 op (VEA01)

Opintojakson moduulit

- Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen, 1 op (VKA1), Pakollinen

Tavoitteet

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan*
- *syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä*
- *soveltaa ja kehittää kielenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja*
- *oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä*

- pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).

Keskeiset sisällöt

Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen

- kohdekieli porttina sukulaiskielen oppimiseen ja osaamiseen
- tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

Pitkä venäjä 2, 3 op (VEA02)

Opintojakson moduulit

- Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen, 3 op (VKA2), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen

- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätäylyt erilaisissa medioissa

Pitkä venäjä 3, 2 op (VEA03)

Opintojakson moduulit

- Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä, 2 op (VKA3), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä

- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Pitkä venäjä 4, 2 op (VEA04)

Opintojakson moduulit

- Kieli vaikuttamisen välineenä, 2 op (VKA4), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli vaikuttamisen välineenä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

Kieli vaikuttamisen välineenä

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Pitkä venäjä 5, 2 op (VEA05)

Opintojakson moduulit

- Kestävä tulevaisuus ja tiede, 2 op (VKA5), Pakollinen

Tavoitteet

Kestävä tulevaisuus ja tiede

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

Kestävä tulevaisuus ja tiede

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Pitkä venäjä 6, 2 op (VEA06)

Opintojakson moduulit

- Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä, 2 op (VKA6), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämäänsä astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Pitkä venäjä 7, 2 op (VEA07)

Opintojakson moduulit

- Ympäristö ja kestävä elämäntapa, 2 op (VKA7), Valinnainen

Tavoitteet

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta

- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

Ympäristö ja kestävä elämäntapa

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Pitkä venäjä 8, 2 op (VEA08)

Opintojakson moduulit

- Viesti ja vaikuta puhuen, 2 op (VKA8), Valinnainen

Tavoitteet

Viesti ja vaikuta puhuen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

Viesti ja vaikuta puhuen

- puhumisen eri piirteet
- kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

7.19.11. Venäjä (VEB3)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii kertomaan omasta olotilastaan venäjäksi sekä kyselemään muiden kuulumisia ja vastaamaan niihin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii viestimään monipuolisesti ja monikanavaisesti venäjäksi.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Venäjän oppiaineessa käydään läpi eri tieteenalojen perussanastoa ja ratkaistaan asiointitilanteita luovasti.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu venäjänkieliseen yhteiskuntaan.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija tutustuu ympäristökäsitteisiin venäjän kielellä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija oppii tuntemaan venäläistä kulttuurialuetta ja sen tarjontaa.

Opintojaksot

Venäjän alkeet 1, 2 op (VEB31)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 1, 2 op (VKB31), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan*
- *löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä*
- *hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa*
- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- Kyrilliset aakkoset ja venäjän äänne- ja kirjoitusjärjestelmä
- tutustua venäläiseen kulttuuriin

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 1

- *rutiininomaiset viestintätilanteet*
- *keskeisimmät viestintästrategiat*
- *tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan Venäjän kulttuuri- ja kielialueeseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Venäjän alkeet 2, 2 op (VEB32)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 2, 2 op (VKB32), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- harjoittelee viestintätilanteita ja kanssakäymistä venäjäksi

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 2

- *oman lähipiirin ja arjen kuvailu*
- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa*
- *tavanomaiset asiointitilanteet*

Paikallinen lisäys

- Opiskelija näkee itsensä globaalina kansalaisena, oman maansa ja kulttuurinsa edustajana kansainvälisessä ympäristössä.
- Opiskelijan valmiudet käyttää esimerkiksi matkailusanastoa kasvavat

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Oppii kertomaan itsestään venäjäksi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Venäjän alkeet 3, 2 op (VEB33)

Opintojakson moduulit

- Perustason alkeet 3, 2 op (VKB33), Valinnainen

Tavoitteet

Perustason alkeet 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- vierasta kieltä aiemmin opiskelleet voivat aloittaa opintonsa tässä vaiheessa espanjan opintoja
- arjen tilanteiden hallintaa kerrataan ja jatketaan.
- opiskelija osaa käyttää sähköisiä oppimisalustoja ja kyrillistä kirjoitusjärjestelmää.
- oppilas osaa rytmittää ja tauottaa opiskelua kielen vuorovaikutustilanteille tyypillisen rytmin mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

Perustason alkeet 3

- *sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet*
- *vapaa-ajan vietto ja harrastukset*
- *koulu*

Paikallinen lisäys

- kiinnostuksen kohteet ja arjen toiminta

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Venäjä 4, 2 op (VEB34)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 1, 2 op (VKB34), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- venäjän kielen sanaston hallinta sekä viestintätaidot vahvistuvat
- viestintävälineiden tarjoamat mahdollisuudet ja niiden käyttötaidot vahvistuvat

Keskeiset sisällöt

Perustaso 1

- *kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit*
- *Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta*
- *arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua*

Paikallinen lisäys

- Venäjän alueelliset kulttuurit.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää.

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Venäjä 5, 2 op (VEB35)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 2, 2 op (VKB35), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 2

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot monipuolistuvat

Keskeiset sisällöt

Perustaso 2

- *hyvinvointi ja terveys*
- *eri elämänvaiheet*

Paikallinen lisäys

- huolenpito muista

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Venäjä 6, 2 op (VEB36)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 3, 2 op (VKB36), Valinnainen

Tavoitteet

Perustaso 3

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.*

Paikallinen lisäys

- oppii ymmärtämään ja tulkitsemaan venäjänkielistä kulttuuria ja mediatarjontaa
- pystyy tuottamaan pienen esityksen

Keskeiset sisällöt

Perustaso 3

- *eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta*
- *ajankohtaiset kulttuuriaiheet*
- *luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella*

Paikallinen lisäys

- Venäjänkielisen kulttuurin juhlia ja perinteitä

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Venäjänkielisen maailman kulttuurien tuntemus kehittyy.

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Venäjä 7, 2 op (VEB37)

Opintojakson moduulit

- Perustaso 4, 2 op (VKB37), Valinnainen

Tavoitteet*Perustaso 4**Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja ja oppimateriaaleja

Keskeiset sisällöt*Perustaso 4*

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

Paikallinen lisäys

- CV ja työhakemus
- jatko-opiskelumahdollisuudet venäjänkielisissä maissa
- työhaastattelutilanteiden harjoittelu (mahdollisesti etäyhteyksiä hyödyntäen)

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Yhteiskunnallinen osaaminen**

Oppii hahmottamaan ja kehittämään itseään osana yhteiskuntaa ja työelämää.

Hyvinvointiosaaminen

Oppii ammattimaista vuorovaikutusta.

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

Venäjä 8, 2 op (VEB38)**Opintojakson moduulit**

- Perustaso 5, 2 op (VKB38), Valinnainen

Tavoitteet*Perustaso 5**Moduulin tavoitteena on, että opiskelija*

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Paikallinen lisäys

- pystyy suorittamaan lyhyen venäjän ylioppilaskirjoitukset
- osaa käyttää digitaalisia oppimisalustoja sujuvasti

Keskeiset sisällöt

Perustaso 5

- *ajankohtaiset aiheet*
- *kohdekieliset mediat*
- *lähdekritiikki*

Paikallinen lisäys

- kansalaisaktivismi, ympäristöasiat, yhdenvertaisuus, tulevaisuuden haasteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Osaa soveltaa kielitaitoaan eri aloille.

Vuorovaikutusosaaminen

Osaa viestiä monia kanavia käyttäen

Opintojakson vapaa kuvaus

Arvioidaan numeroarvosanalla.

7.19.12. Lyhyen vieraan kielen projekti (VK100)

Oppiaineen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Paikallinen lisäys

Vieraskielisen maan kulttuuriin ja kieleen tutustuminen valinnaisena ja mahdollisuuksien mukaan tarjottavina projektiopintoina tai itse järjestettynä toimintana.

Tavoitteet

Projekti tarjoaa mahdollisuuden yksilölliseen ja kertaluontoiseen kokemalla ja tekemällä oppimiseen.

Osaamisen arviointi

Kielen ja kulttuurin osaaminen karttuu.

Laaja-alaiset osaamiset**Vuorovaikutusosaaminen**

Kielen ja kulttuurin osaaminen kehittyy vuorovaikutustilanteissa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskuntiin tutustutaan eri näkökulmista.

Opintojaksot**Vieraan kielen projekti, 2 op (VK100)****Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Tutustutaan vieraaseen kieleen ja kulttuuriin erityisissä oppimistilanteissa projektimuotoisesti

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Vierasta kieltä ja kulttuuria eri tavoilla ja eri näkökulmista

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen**

Maailman ja eri kulttuurien ihmisten ymmärtäminen kasvaa projektia tehdessä

Monitieteinen ja luova osaaminen

Projektissa voidaan opiskella monin eri tavoin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioidaan suunnitelman mukaan. Suunnitelma voi vaihdella ajoittain ja oppiaineittain, sillä toteutus on usein uniikki ja kertaluontoinen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Vieraan kielen projekti voidaan järjestää mahdollisuuksien mukaan. Projektiin voi sisältyä mahdollisia maksuja.

7.20. Yhteiskuntaoppi (YH)

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluyhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestävä kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Osaamisen arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Opintojaksot

Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH01)

Opintojakson moduulit

- Suomalainen yhteiskunta, 2 op (YH1), Pakollinen

Tavoitteet

Suomalainen yhteiskunta

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Paikallinen lisäys

- Tuntee paikallisia vaikutuskanavia ja keinoja vaikuttaa arjen elämänlaatuun, paikalliset asukasyhdistykset.

Keskeiset sisällöt

Suomalainen yhteiskunta

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Paikallinen lisäys

- Tutustuminen paikalliseen yhdistystoimintaan, kuten vapaapalokuntaan ja paikallisiin asukasyhdistyksiin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan kokonaisvaltaista ymmärrystä yhteiskunnasta elävänä ja kehittyvänä sosiaalis-poliittis- ja taloudellisenä organisaationa, jonka tärkeä osa hän itse on. Opintojaksossa korostetaan erityisesti kriittisen medialukutaidon merkitystä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opinnot arvioidaan lukio-opinnoille tyypillisesti laajempina kokonaisuuksina, jolloin voidaan huomioida opiskelijakohtaiset erot aikaresurssien puitteissa. Koetehtävät ovat ylioppilaskoetehtävien kaltaisia ja jakson aikana tehdyt osasuoritukset tukevat laajemmalle kokonaisuudelle asetettuja pedagogisia tavoitteita. Opintojakson arvioinnissa sovelletaan numeroarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Yhteiskuntaopille luonteenomaisesti integroimme päivänpolitiikkaa koskevia uutisia osaksi opetussuunnitelmaa, jolloin oppiaineesta tulee "hetkessä elävä" ja siten toteutamme yhteiskuntaopin kansalaiseksi kasvattavia päämääriä. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Taloustieto, 2 op (YH02)

Opintojakson moduulit

- Taloustieto, 2 op (YH2), Pakollinen

Tavoitteet

Taloustieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa

- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Paikallinen lisäys

- ymmärtää lähialueen taloudellista toimintaa.

Keskeiset sisällöt

Taloustieto

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Paikallinen lisäys

- Vantaalla tehokkaasti tuotetaan energiaa jätteestä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opetusjaksossa korostetaan arjen pieniäkin tekoja, kuten pullojen ja tölkkien kierrättäminen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arviointi perustuu opintojakson aikana annettuun näyttöön ja kokeeseen. Opintojakson arvioimisessa sovelletaan numeroarviointia.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa käydään läpi mikro- ja makrotaloutta. Talouden hektisen luonteen vuoksi kurssilla käytettävä materiaali elää talouden muutosten mukana. Numeroarviointi.

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH03)

Opintojakson moduulit

- Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma, 2 op (YH3), Pakollinen

Tavoitteet

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Paikallinen lisäys

- tutustuu paikallisiin, toteutettaviin EU-hankkeisiin.

Keskeiset sisällöt

Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastomuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuusuhat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojakson sisällöissä on hyvin tärkeää huomata, että eurooppalaisuus voidaan nähdä sekä integroivana että poissulkevana yläkäsitteenä.

Edelleen EU on myös kansainvälisen kaupan toimija, jolloin voidaan kiinnittää myös huomiota reiluun kauppaan ja muihin vastaaviin ilmiöihin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Lukion yhteiskuntaopin opintojen arvioiminen EU-opintojen tapauksessa perustuu aina laajoihin kokonaisuuksiin, joten arvostelu koostuu useammasta osatekijästä, kuten kokeista, esitelmistä tai projektitöistä. Numeroarviointi.

Opintojakson vapaa kuvaus

EU-opintojen tueksi voidaan käyttää esim. keskuspankin tarjoamaa apua, Suomen EU-toimiston palveluja tai jopa yrityksiä, joilla on paljon kauppaa muualle Eurooppaan.

Luonnollisesti aineen luonteen takia pyritään integroimaan ajankohtaisia tapahtumia opetussuunnitelmaan.

Lakitieto, 2 op (YH04)

Opintojakson moduulit

- Lakitieto, 2 op (YH4), Valinnainen

Tavoitteet

Lakitieto

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet*
- *osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa*
- *tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin*
- *osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.*

Paikallinen lisäys

Keskeiset sisällöt

Lakitieto

Oikeusjärjestyksen perusteet

- *juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet*
- *oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö*
- *oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä*
- *oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos*

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- *sopimus- ja vahingonkorvausoikeus*
- *perhe- ja jäämistöoikeus*
- *varallisuus oikeus*
- *tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus*
- *työoikeus*
- *asumiseen liittyvä sopimusoikeus*

- *hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa*
- *prosessi- ja rikosoikeus*
- *ympäristöoikeus*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Juridiikan normatiivinen luonne tukee erinomaisesti vuorovaikutusosaamisen. Opintojakson sisällöissä, esimerkiksi rikoslaissa, käydään konkreettisesti läpi tekoja, tekojen seurauksia ja vastuukysymyksiä. Sopimusten juridisen, eettisen ja kulttuurillisen velvoittavuuden tutkiminen avaa yhteiskunnan toimintaa ja ihmisen roolia itsenäisenä ja vastuullisena toimijana.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Juridiikan eksaktin luonteen vuoksi opintojakson arvioimisessa korostuu oikean terminologian ja laissa määriteltujen käsitteiden, oikeustoimien, määräaikojen yms. hallinta. Vaikka arvioiminen on perinteinen numeroarviointi on se tehtävä riittävän läpinäkyvästi.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opinnot pyritään integroimaan mahdollisimman lähelle arkielämää, jolloin opintojakson sisältöjen merkitys korostuu myöhemmin elämänhallintataitoina. Opintojen eräs keskeinen päämäärä on vastuullisen kansalaisen vuorovaikutustaitojen kehittäminen, ja juridiikan normatiivinen luonne antaa siihen oivalliset välineet.

Yhteiskuntaopin valmennuskurssi, 2 op (YH05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on vahvistaa Lumon lukion opiskelijoiden tietämystä yhteiskunnasta.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Kurssin alussa kerätään opiskelijoilta aiheitoiveet eli asiat, joista toivoisivat kertausta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson kirjoituksia varten valmistavan luonteen vuoksi on luontevaa korostaa eri oppiaineiden välistä yhteistyötä ja esimerkiksi tilastoihin liittyvän osaamisen soveltaminen on hyvä esimerkki monitieteisyyden arvosta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkintänä. Tähän vaikuttaa opiskelijan kyky arvioida omaa osaamistaan, osallistuminen vierailuihin sekä tuntiaktiivisuus.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksossa käydään läpi yhteiskunnallisesti merkittäviä, ajankohtaisia tapahtumia. Vierailaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi eduskunnassa ja Keskuspankissa. Suoritusmerkintä.

Yrittäjyyskurssi, 2 op (YH06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on tutustua paikallisiin yrityksiin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Pedagoginen päämäärä on kyetä hahmottamaan mitä tarkoittaa alueellisesti kannattava yritys, jolloin yrittäjyyskurssin suorittaminen tukee sijoituskurssia.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksossa opitaan näkemään menestyvän liiketoiminnan ja yleisen hyvinvoinnin välinen yhteys.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opinnoissa suoritetaan erilaisia talouteen liittyviin jatko-opintoihin liittyviä suorituksia, kuten liiketoimintasuunnitelma. Kokonaisuudesta tulee suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Paikallisesti kyseinen kurssi opintojakso tukee erinomaisesti Talouden instituutiot ja sijoittaminen - opintoja. Sijoittamisessa on tärkeää "nähdä lukujen taakse" eli hieman ymmärtää liiketoimintaa, johon on sijoittamassa.

Yrittäjyyskurssi II, 2 op (YH07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Työpaikasta työnantajan suostumuksella toteutetaan opinnäytetyö. Rääätälöidään opiskelija- ja työpaikkakohtaisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Pyrimme suosimaan paikallisia yrittäjiä ja samalla kehittämään yhteisöä, jossa toimimme.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tämän opintojakson suorittaminen itsessään osoittaa luovuutta, kun samaan aikaan tehdään työtä ja analysoidaan omaa tekemistä ja (työnantajan luvalla) hieman myös työpaikkaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Työharjoittelun ja siitä tehdyn oppinnäytetyön eräs päämäärä on rakentaa verkostoa, joten kyseinen opintojakso kehittää tehokkaasti myös oppilaitosta. Suoritusmerkintä.

Talouden instituutiot ja sijoittaminen, 2 op (YH08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tuntee monipuolisesti sijoituskohteita ja keskeisesti talouteen vaikuttavia toimijoita mm. Keskuspankkia.
- Lumon lukio jatkaa pörssisäätiön kanssa jo vuosia tehtyä yhteistoimintaa, mm. pörssilähtetilas-projektin kanssa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksossa toteutetaan lukuisia yritysvierailuja.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Sijoitustoiminnassa tiedon hankkimisen ja sen käyttämisen kehittäminen on elämänikäinen päämäärä itsessään ja erinomainen keino päästä hyvin taloudellisiin tuloksiin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksoon kuuluu mm. yritysanalyysjä ja sijoitussuunnitelman laatiminen. Suoritusmerkintä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Talouden instituutiot ja sijoittaminen -opintojakson sisältö elää talouden mukana. Opintojakson suorittaminen viimeisenä yhteiskuntaopin suorituksena on suositeltavaa, koska silloin opiskelija voi hyödyntää aiempaa tietotaitoa. Suoritusmerkintä.

7.21. Tietotekniikka (ATK)

Oppiaineen tehtävä

Tietotekniikan opiskelu tapahtuu pääasiassa muiden oppiaineiden kursseilla. Jokaiseen oppiaineeseen liittyy omia ohjelmia ja taitoja, joita parhaiten osaa opettaa kyseisen aineen opettaja. Tietotekniikan kursseilla tutustutaan teemoihin, joita ei käsitellä laajemmin muissa oppiaineissa. Esimerkkeinä ohjelmointi ja robotiikka.

Tavoitteet

Tietotekniikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että

opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin tietoteknisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää tietotekniikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, joka helpottaa arkea sekä työn tekoa eri aloilla
- rakentaa tietoteknistä pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoteknisiä ongelmia ja ratkaisemaan niitä
- ymmärtää tietokoneen toimintaa ja ohjelmien käyttöperiaatteita
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia ohjelmistoja ja tietolähteitä

Osaamisen arviointi

Kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu opiskelijoiden kanssa yhdessä sovittuihin kriteereihin kurssikohtaisesti, joita voivat olla kurssin aikana suoritettavat tehtävät, lopputyö sekä aktiivinen osallistuminen opetukseen.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii ja kehittää taitojaan hyödyntää tietotekniikkaa, jolla voidaan korvata aikaisemmin enemmän aikaa vieviä työmenetelmiä. Esimerkiksi tietokoneella tuotettu teksti.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija kehittää taitojaan kommunikoida tietotekniikan välityksellä. Opiskelija oppii kommunikoimaan aiheyhteyteen sopivalla dialogilla ja selittämään esimerkiksi ohjelmoimansa koodin toimintaperiaatteita.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii yhdistelemään aikaisemmin hankkimaansa tietoa tietotekniikasta ja muista oppiaineista uusien sisältöjen kanssa. Tietoteknisten ongelmien ja tehtävien ratkaisu kehittää luovaa ajattelua.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija ymmärtää tietotekniikan merkityksen yhteiskunnan toiminnan apuvälineenä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija oppii tietotekniikan eettisyyttä ja sen vaikutuksesta ympäristöön.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija hahmottaa tietotekniikan käytön eroja ja yhtäläisyyksiä eri puolilla maailmaa. Pohditaan myös tietotekniikan kulttuurillisia eroja.

Opintojaksot

ATK01 Tietotekniikan peruskurssi A, 2 op (ATK01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija hallitsee tietotekniikan perusteita: internet, sähköposti, tekstinkäsittely, esitysgrafiikka sekä tiedon ja laitteen hallinta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- internet ja sähköposti
- tekstinkäsittely
- esitysgrafiikka
- tiedon ja laitteen hallinta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään lisää tietotekniikan merkityksestä yhteiskunnassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovia ratkaisutapoja erilaisten tietoteknisten tehtävien ja ongelmien ratkaisussa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskellaan Tietokoneen ajokorttitutkinnon materiaalia (Laitteen ja tiedon hallinta, Internet ja sähköposti, Tekstinkäsittely sekä Esitysgrafiikka). Opitaan tietokoneen peruskäyttötaitoja ja käyttämään konetta opiskelun apuvälineenä.

ATK02 Tietotekniikan peruskurssi B, 2 op (ATK02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija hallitsee tietotekniikan perusteita: taulukkolaskentaa, kuvankäsittelyä sekä verkkotyöskentelyä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- taulukkolaskenta
- kuvankäsittely
- verkkotyöskentely

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään lisää tietotekniikan merkityksestä yhteiskunnassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovia ratkaisutapoja erilaisten tietoteknisten tehtävien ja ongelmien ratkaisussa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskellaan Tietokoneen ajokorttitutkinnon materiaalia (Taulukkolaskenta, Kuvankäsittely sekä Verkkotyöskentely). Opitaan tietokoneen peruskäyttötaitoja ja käyttämään konetta opiskelun apuvälineenä.

ATK03 Ohjelmointi, 2 op (ATK03)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää ohjelmoinnin alkeita: muuttujan käsite, algoritmien ajattelu, silmukat, if-lause

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- ohjelmoinnin alkeet
- algoritmit
- silmukka
- if-lause

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija hahmottaa koodia ja miten koodista muodostetaan ohjelmia, joita käytämme päivittäin

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovia ratkaisutapoja erilaisten koodausteknisten tehtävien ja ongelmien ratkaisussa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Lisäksi arvioidaan tuntityöskentelyä ja tehtäviä, joista tulee olla kurssin alussa sovittu määrä tehtynä. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan ohjelmointiin. Tarkoituksena on perehtyä ohjelmoinnin perusrakenteisiin, algoritmiseen ajatteluun ja sovellusten tuottamiseen graafisesti sekä python-ohjelmointikielellä. Keskeisinä käsitteinä mm. silmukka, if-lause ja aliohjelma.

ATK04 Muualla suoritettu tietotekniikan kurssi, 2 op (ATK04)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään lisää tietotekniikan merkityksestä yhteiskunnassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovia ratkaisutapoja erilaisten tietoteknisten tehtävien ja ongelmien ratkaisussa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin voi hyväksilukea muualla suoritetuilla tietotekniikan opinnoilla, esimerkiksi osallistumalla MOOC-kurssille, kansalaisopiston kurssille, tai muulla tapaa osoittaen perehtyneisyytensä tietotekniseen aiheeseen. Kurssisuorituksesta on sovittava opettajan kanssa etukäteen.

ATK05 Muualla suoritettu tietotekniikan kurssi 2, 2 op (ATK05)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään lisää tietotekniikan merkityksestä yhteiskunnassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovia ratkaisutapoja erilaisten tietoteknisten tehtävien ja ongelmien ratkaisussa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssin voi hyväksilukea muualla suoritetuilla tietotekniikan opinnoilla, esimerkiksi osallistumalla MOOC-kurssille, kansalaisopiston kurssille, tai muulla tapaa osoittaen perehtyneisyytensä tietotekniseen aiheeseen. Kurssisuorituksesta on sovittava opettajan kanssa etukäteen.

ATK06 Tietotekniikan projekti, 2 op (ATK06)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään lisää tietotekniikan merkityksestä yhteiskunnassa

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovia ratkaisutapoja erilaisten tietoteknisten tehtävien ja ongelmien ratkaisussa

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija toteuttaa itsenäisesti laajahkon tietoteknistä osaamista vaativan projektityön. Projekti voi olla liittyä esimerkiksi ohjelmointiin, robotiikkaan, Micro:bit- tai Arduino-laitteella toteutettuun peliin, laajan ohjelmiston käyttöön, tietoturvaan tai tietoliikenteeseen. Kurssin tavoitteet, suoritus ja osaamisen näyttö sovitaan tarkemmin opettajan kanssa.

ATK07 Robotiikka, 2 op (ATK07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija ymmärtää robotiikan alkeita sekä siihen liittyvää ohjelmointia

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- robottiohjelmoinnin alkeet
- ohjelman ja robotin välinen yhteys

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija hahmottaa robotiikan ilmentymistä yhteiskunnassa ja sen vaikutuksia elämäämme

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii luovia ratkaisutapoja erilaisten robotiikan tehtävien ja ongelmien ratkaisussa

Opintojakson vapaa kuvaus

Tutustutaan robotiikkaan ja siihen liittyvään ohjelmointiin. Kurssilla voidaan käyttää esimerkiksi Arduino-laitteita eikä kurssi vaadi mitään esitietoja.

ATK09 Digitutorointi, 2 op (ATK09)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään lisää tietotekniikan merkityksestä yhteiskunnassa

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii tietotekniikan termistöä ja kehittää omaa osaamistaan opettamalla muita

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa ja arviointikriteerit ovat opiskelijan nähtävillä. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija toimii lukuvuoden aikana opiskelijadigitutorina toisille opiskelijoille esimerkiksi lukuvuoden alussa 1. vsk. Abittiperehdyttämisessä, Abittitukipajoissa, kursseilla. Kurssin aikana opiskelija perehtyy Abitiin ja Abittikoejärjestelmään syvällisemmin. Opiskelija pitää kurssin ajan oppimispäiväkirjaa tutorinnistaan ja oppimistaan asioista. Kurssi ei sijaitse missään palkissa ja kestää koko lukuvuoden ajan.

7.22. Italia (IA01)

Oppiaineen tehtävä

Italia on yksi romaanisista kielistä. Euroopan unionin väestöstä noin 13 prosenttia puhuu italiaa äidinkielenään ja noin kolme prosenttia toisena kielenään. Italia on tunnettu mm. muodista ja ruuasta. Se on myös tärkeä matkailumaa.

Tavoitteet

Selviydytään yksinkertaisista viestintätilanteista italian kielellä.

Osaamisen arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alaiset osaamiset

Vuorovaikutusosaaminen

Selviydytään yksinkertaisista viestintätilanteista italian kielellä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tutustutaan Italian kulttuuriin.

Opintojaksot

Kurkistus Italiaan, 2 op (IA01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oppii viestimään yksinkertaisissa tilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tutustuu Italiaan monipuolisesti.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opitaan vuorovaikutusta arkitilanteissa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opitaan Italian kulttuurista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arvioinnin tavoitteet ja kriteerit esitetään opintojakson alussa. Kielitaidon eri osa-alueita arvioidaan monipuolisesti. Laaja-alaisia osaamistavoitteita arvioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Italian alkeet, jossa opiskellaan arkisia kielenkäyttötilanteita.

7.23. Kansainvälisyys (KVS)

Oppiaineen tehtävä

Kansainvälisyyden ja kotikansainvälisyyden moniin mahdollisuuksiin tutustuminen.

Tavoitteet

Oppiaineen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kansainvälistä osaamista kuten eri kielten ja kulttuurien tuntemusta sekä ymmärrystä niistä oppiainerajat ylittäen. Opiskelijaa kannustetaan osallistumaan kansainväliseen toimintaan koti- ja/tai ulkomailla – lukiossa ja sen ulkopuolella.

Opiskelija oppii hahmottamaan omaa kulttuuri-identiteettiään peilaamalla sitä muihin kulttuureihin. Tavoitteena on, että kansainvälinen toiminta, johon opiskelija osallistuu, sekä sen kautta karttuva osaaminen tulevat lukioaikana tunnistetuksi ja tunnustetuksi.

Osaamisen arviointi

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviontikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Laaja-alaiset osaamiset

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali ja kulttuuriosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojaksot

Kansainvälisyys opintojakso, 1 op (KV01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kansainvälistä osaamista kuten eri kielten ja kulttuurien tuntemusta sekä ymmärrystä niistä oppiainerajat ylittäen. Opintojakson aikana opiskelijaa kannustetaan osallistumaan kansainväliseen toimintaan koti- ja/tai ulkomailla – lukiossa ja sen ulkopuolella. Opintojakson aikana opiskelija oppii hahmottamaan omaa kulttuuri-identiteettiään peilaamalla sitä muihin kulttuureihin. Opintojakso tukee opiskelijan yhteistyö-, vuorovaikutus- ja kielitaidon kehittymistä ja antaa valmiuksia tulevaan työelämään sekä jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että kansainvälinen toiminta, johon opiskelija osallistuu, sekä sen kautta karttuva osaaminen tulevat lukioaikana tunnistetuksi ja tunnustetuksi.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla opitaan käytännön kautta. Opintojakson aikana opiskelija osallistuu kansainväliseen toimintaan lukiossa ja sen ulkopuolella. Kv-toiminta voi pitää sisällään esimerkiksi: kansainvälisiin projekteihin (kuten Erasmus, ystävä-/kummikoulut) osallistumista ulkomaisten vieraiden kierrättämistä koululla ja majoittamista kansainvälisiin tapahtumiin osallistumista (kuten globaalikasvatusjärjestöjen työpajat) oppiaineisiin liittyvien ylimääräisten kv-tehtävien tekemistä koti- tai ulkomailla tehtyjä

kielikursseja vaihdon aikana tehtyjä opintoja, joita ei hyväksilueta lukion pakolliseen oppimäärään kansainvälisyyteen liittyvää vapaaehtoistoimintaa tai harrastuksia

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen nousee esille demokratiakasvatuksen ja aktiivisen kansalaisuuden käsittelyssä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Globaali ja kulttuuriosaaminen liittyy opintojakson sisältöihin ja taitotavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Kurssi koostuu kahdesta osiosta, kansainvälisyystoiminnasta ja demokratiakasvatuksesta. Opiskelija saa itse painottaa haluamaansa näkökulmaa. Kurssi suoritetaan keräämällä merkintöjä koko lukio-opiskelun ajan.

7.24. Tanssi (TAN)

Oppiaineen tehtävä

Tanssin tehtävänä erillisenä oppiaineena on antaa opiskelijoille kattava käsitys tanssista esittävän taiteen lajina ja kannustaa opiskelijoita luovaan, keholliseen ja tanssilliseen monipuoliseen itseilmaisuun, kehon- ja itsetuntemukseen, kehonhuoltoon ja -hallintaan sekä erilaisuuden kunnioittamiseen.

Tanssin oppiaineen tehtävän keskiössä on yhteisöllisyys, osallisuus ja luottamus yhteiseen ruumiilliseen tekemiseen. Esitystoiminnassa sitoutuminen yhteiseen tavoitteeseen on olennaisen tärkeää. Yksi Vantaan arvoista on yhteisöllisyys. *Yhteisöllisyys on osallisuutta, luottamuksen ja yhteishengen luomista sekä sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin.*

Rohkeus, myös Vantaan arvo, on tanssin oppiaineen keskeinen tehtävä: *Rohkeus on uskallusta nousta tulevaisuuden suunnannäyttäjäksi. Pidämme yllä kokeilemisen kulttuuria, jossa toimimme ennakkoluulottomasti ja haastamme totutut tavat.* Tanssissa rohkeus on muun muassa ruumiillista ajattelua sekä uskallusta heittäytyä liikkeeseen ja esiintymiseen. Tanssissa haastetaan ennakkoluulottomasti totuttuja tanssimisen tapoja, silti tanssitaiteen traditioita ja perinteitä kunnioittaen.

Vastuullisuuden edistäminen on Vantaalla ja tanssin oppiaineessa tärkeää. *Vastuullisuus tarkoittaa hyvän elämän turvaamista nykyisille ja tuleville sukupolville.* Hyvä elämä on tässä ja nyt, ja tanssin oppiaineen tehtävä on turvata opiskelijan hyvän elämän edellytyksiä: voimaannuttaa ruumiillisen tekemisen, kokemuksellisen toimimisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistämisen kautta.

Tanssissa toimitaan usein ryhmässä ja kontaktissa toisiin ihmisiin, mikä kehittää opiskelijoiden vastuunottoa, vuorovaikutustaitoja ja välittävää asennetta muita ihmisiä sekä ruumiillisuutta kohtaan. Tanssi voi toimia merkittävänä itseilmaisun kanavana ja voimistaa yksilön roolia aktiivisena toimijana.

Tanssin tehtävänä on kulttuurisen ja taiteellisen sivistyksen lisääminen. Opintojaksoilla saatetaan tehdä opintovierailuja, joihin sisältyy maksu. Maksuton vaihtoehto tarjotaan opiskelijoille.

Tavoitteet

Tanssin tavoitteena on kulttuurisen sivistyksen lisääminen (tanssi esittävänä taiteena) sekä opiskelijoiden tanssitaidollisen, luovan ja ilmaisullisen osaamisen kehittäminen itsenäisessä ja ryhmätyöskentelyssä.

Tanssin opintojaksojen tavoitteena on lisäksi syventää opiskelijoiden taiteellista ja tanssillista osaamistaan niin että se voi johtaa tanssin lukiodiplomin suorittamisen ja mahdollisesti tähdätä tanssin alan ammattiopintoihin lukio-opintojen jälkeen.

Osaamisen arviointi

Arvioinnin tavoitteena on tukea positiivisesti opiskelijan tanssillista kehitystä. Arviointi tapahtuu opiskelijaa kannustavalla periaatteella ja sen tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä.

Tanssin arvioinnissa korostuu opiskelijan opiskelussaan osoittama jatkuva näyttö. Tanssin arviointiin vaikuttavia tekijöitä ovat opiskelijan läsnäolo, parhaansa tekeminen omien taitojen kehittämiseksi ja työskentely, kuten osallistuminen ryhmätyöskentelyssä ja vastuun ottaminen itsenäisessä työskentelyssä. Opiskelijoita kannustetaan myös itse- ja vertaisarviointiin.

Laaja-alaiset osaamiset

Hyvinvointiosaaminen

Itsenäinen ja vuorovaikutteinen toiminta tukevat ruumiillista hyvinvointia fyysisten harjoitteiden ja sosiaalisen ryhmässä tekemisen kautta.

Vuorovaikutusosaaminen

Monipuoliset ruumiilliset harjoitukset tukevat sanatonta vuorovaikutusta ja kehonkielen sekä eleiden tiedostamista. Tanssi tukee erilaisten kontakti- ja tilaharjoitusten kautta oman ja toisen ruumiillisuuden kunnioittamista, tiedostamista ja kuuntelemista.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Tanssissa korostuu uteliaisuus, motivaatio sekä heittäytyvä kokeilu- ja leikkimieli. Luovuutta tuetaan opintojaksolla erilaisten ruumiillisten yksilö- ja ryhmäharjoitteiden kautta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tanssi vahvistaa osaamisen käyttämistä omaksi ja yhteiskunnan hyväksi yhdessä tekemisen kautta ja harjoitellaan työelämävalmiuksia tanssijantyön näkökulmasta: parhaansa tekeminen työskentelyssä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Tanssissa kehitetään ymmärrystä esittävästä taiteesta ja tanssista arvona ja opetellaan eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi tanssillisen yhdessä toimimisen sekä myönteisen itse- ja vertaisarvioinnin kautta. Tanssitaide voidaan ymmärtää osana kiertotaloutta ja kestävää kuluttajuutta ja näin edistää eettistä ja ympäristöosaamista.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Monitaiteellisessa musiikkiteatteriproduktiossa toimiminen kehittää suomalaisen ja globaalin kulttuuriosaamisen ymmärrystä sekä maailmankansalaisen asennetta esittävän taiteen toimijan näkökulmasta.

Opintojaksot

Tanssin lukiodiplomi, 2 op (TALD07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Tavoitteena on henkilökohtaisen taiteellisen työskentelyn kehittäminen tanssitaiteessa tanssin lukiodiplomin valtakunnallisten tavoitteiden mukaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Paikallista ympäristöä, esimerkiksi lumosalia, voidaan hyödyntää opintojaksolla.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Tanssin lukiodiplomin suorittaminen kehittää suomalaisen ja globaalin kulttuuriosaamisen ymmärrystä sekä maailmankansalaisen asennetta esittävän taiteen toimijan näkökulmasta.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tanssi vahvistaa osaamisen käyttämistä omaksi ja yhteiskunnan hyväksi yhdessä tekemisen kautta ja harjoitellaan työelämävalmiuksia tanssijantyön näkökulmasta: parhaansa tekeminen työskentelyssä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan tanssin lukiodiplomin valtakunnallisten kriteereiden mukaan. Lukiodiplomi arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla suoritetaan tanssin lukiodiplomi valtakunnallisten ohjeiden, tavoitteiden ja kriteerien mukaan. Lukiodiplomi arvioidaan numeroarvosanalla 4-10.

Askelista tanssiksi - tanssin perusteet, 2 op (TAN01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- TAN01 opintojakson tavoitteena on tutustua tanssijantyöhön erilaisten tanssitekniikoiden, improvisaatiotyöskentelyn sekä esitystoimintaan tutustumisen avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla voidaan hyödyntää paikallista ympäristöä ja lumosalissa mahdollisesti vierailevia esityksiä tukemassa esittävän taiteen opiskelua.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Monipuoliset ruumiilliset harjoitukset tukevat sanatonta vuorovaikutusta ja kehonkielen sekä eleiden tiedostamista. Opintojaksolla tuetaan erilaisten kontakti- ja tilaharjoitusten kautta oman ja toisen ruumiillisuuden kunnioittamista, tiedostamista ja kuuntelemista.

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson opetuksessa itsenäinen ja vuorovaikutteinen toiminta tukee ruumiillista hyvinvointia fyysisten harjoitteiden ja sosiaalisen ryhmässä tekemisen kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojaksolla arvioinnissa korostuu työskentely ja osallistuminen. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä S (hyväksytty).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tanssin perusteet-opintojaksolla pääset tutustumaan monipuolisesti tanssimiseen ja tanssiin esittävänä taiteenlajina! Kurssilla tutustutaan eri tanssilajeihin, kuten nykytanssi, jazz- ja showtanssi, hip hop, liikeimprovisaatio ja etniset tanssit. Opintojaksolla voidaan käydä katsomassa vapaaehtoinen, maksullinen tanssiesitys tai järjestää esiintymistilaisuus. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä (S).

Liikeilmaisuus ja kehonhallinta, 2 op (TAN02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- opiskelija oppii hahmottamaan kehoa, tilaa, aikaa, rytmiä
- opiskelija oppii tunnistamaan tanssillisen liikeilmaisun mahdollisuuksia
- opiskelija oppii kehonhallintaa: koordinaatiota, hienomotoriikkaa, tasapainoa, voimankäyttöä
- TAN02 kurssilla tavoitteena on kehittää opiskelijan uteliasta ja heittäytyvää tanssillista tekemistä luovien harjoitusten kautta sekä lisätä kehonhallintataitoja tanssillista kehittymistä tukevien kehonhallintatekniikoiden kautta, esimerkiksi Pilates- tekniikan avulla.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- liikeimprovisaatioharjoitukset
- kehonhallintatekniikoiden harjoittelu: pilates, jooga, tanssin taidolliset harjoitukset
- tanssin luovat yksilö- ja ryhmäharjoitukset

- Opintojaksolla voidaan hyödyntää paikallista ympäristöä ja lumosalissa mahdollisesti vierailevia esityksiä tukemassa esittävän taiteen opiskelua.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla korostuu uteliaisuus, motivaatio sekä heittäytyvä kokeilu- ja leikkimielinen. Luovuutta tuetaan opintojaksolla erilaisten ruumiillisten yksilö- ja ryhmäharjoitteiden kautta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa korostuu työskentely ja osallistuminen. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso on tutkimusmatka tanssimisen luoviin mahdollisuuksiin ja kehon hallinnan perusteisiin. Opit liikeilmaisuun liittyvistä tekijöistä, kuten keho, tila, aika, voima ja rytmi monipuolisten yksilö- ja ryhmäharjoitusten avulla. Kehität tanssillisen kehonhallinnan taitoja esimerkiksi Pilates- tekniikan avulla. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Esityskoreografia, 2 op (TAN03)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- TAN03 opintojaksolla tavoitteena on valmistaa, harjoitella ja esittää tanssikoreografiat LULU:n (Lumon luovat opinnot) monitaiteelliseen teatteriproduktioon, ja kehittää vaadittavia taitoja (luovia, teknisiä ja ilmaisullisia).

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla hyödynnetään paikallista Lumosalia esityspaikkana ja tutustutaan esiintyvän taiteilijan työhön produktion valmistamisen kautta.
- Kurssilla valmistetaan, harjoitellaan ja esitetään tanssikoreografiat LULU:n (Lumon luovat opinnot) monitaiteelliseen musiikkiteatteriproduktioon.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla valmistettavassa produktiossa toimiminen kehittää suomalaisen ja globaalin kulttuuriosaamisen ymmärrystä sekä maailmankansalaisen asennetta esittävän taiteen toimijan näkökulmasta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Esityskoreografia-opintojakson arvioinnissa korostuu työskentely: parhaansa tekeminen ja omien taitojen kehittäminen produktion valmistamisessa, harjoittelemisessa ja esiintymisessä.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistetaan tanssikoreografiat isoon musiikkiteatteri-produktioon ja esiinnyttään Lumon teatteriviikolla marraskuussa. Tutustutaan tanssijan- ja koreografintyöhön esiintymisen kautta. Opitaan koreografian teon perusteita. Aiempi tanssi- tai esiintymiskokemus on hyödyksi. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Taitoa, tekniikkaa ja koreografiaa, 2 op (TAN04)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- TAN04 opintojakson tavoitteena on kehittää opiskelijan tanssillisia taitoja: tanssiteknisiä, kehonhallinnallisia ja ilmaisullisia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojaksolla voidaan hyödyntää paikallista ympäristöä ja lumosalissa mahdollisesti vierailevia esityksiä tukemassa esittävän taiteen opiskelua.
- Opintojaksolla kehitetään tanssin teknisiä (kehonhallinta, linjaus, liikkuvuus, koordinaatio, voima, motorikka) sekä ilmaisullisia (heittäytyminen, esiintymisvalmiudet, vuorovaikutus) taitoja.
- Opintojaksolla voidaan valmistaa esitys kevään ylioppilasjuhliin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla vahvistetaan osaamisen käyttämistä omaksi ja yhteiskunnan hyväksi yhdessä tekemisen kautta ja harjoitellaan työelämävalmiuksia tanssijantyön näkökulmasta: parhaansa tekeminen työskentelyssä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla syvennät tanssin taidollista, teknistä ja luovaa osaamistasi. Opit ymmärtämään tanssin vaatiman teknisen harjoittelun ja kehonhallinnan merkityksestä. Voidaan valmistaa tanssiesitys kevään ylioppilasjuhliin ja esiintyä siellä. Aiempi tanssikokemus tai lukion tanssikursseilla opiskelu on eduksi. Opintojaksolla arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Matka omaan tanssiin, 2 op (TAN05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- TAN05 opintojaksolla opiskelija oppii ottamaan vastuuta itsenäisestä työskentelystä ja kehittämään tanssin tekemiseen liittyviä työskentelyn taitoja, kuten tiedostavaa liikefraasien luomista, valmiin koreografisen materiaalin varioimista sekä improvisaation hyödyntämistä osana luomisen ja esiintymisen prosessia.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Liikefraasien luominen eri lähtökohdista, näyttö ja reflektointi, kannustavan palautteen antaminen, pienen liikkeellisen kokonaisuuden valmistaminen ja mahdollinen esiintyminen/demo.
- Opintojaksolla voidaan hyödyntää paikallista ympäristöä ja lumosalissa mahdollisesti vierailevia esityksiä tukemassa esittävän taiteen opiskelua.
- Opintojaksolla voidaan tutustua tanssin lukiodiplomin työstämiseen.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

TAN05 Matkalla omaan tanssiin - tanssin tekijäksi opintojaksolla kehitetään ymmärrystä esittävästä taiteesta ja tanssista arvona ja opetellaan eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi tanssillisen yhdessä toimimisen sekä myönteisen itse- ja vertaisarvioinnin kautta. Tanssitaidetta voidaan ymmärtää osana kiertotaloutta ja kestävää kuluttajuutta ja näin edistää eettistä ja ympäristöosaamista.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Opintojakson vapaa kuvaus

Matka omaan tanssiin- opintojaksolla kehität taiteellista osaamistasi tanssijana ja koreografina. Kehität aiemmin opittua teknistä ja ilmaisullista osaamista sekä opit työskentelemään itsenäisemmin. Opintojaksolla tehdään erilaisia luovia tehtäviä. Aiempi tanssin harrastuneisuus tai lukion tanssikursseilla opiskelu on eduksi. Opintojakso on suositeltava myös tanssin lukiodiplomia suunnitteleville opiskelijoille. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S (hyväksytty).

Tanssin projekti 1, 2 op (TAN06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Lumon lukion tanssiopintojen täydennys ja osaamisen näyttö, joka sovitaan opintojaksokohtaisesti.
- Opintojakson tavoitteet määritellään projektikohtaisesti.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Voi sisältää produktiossa toimimista tai muuta tanssin tavoitteellista osaamisen näyttöä.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tanssi vahvistaa osaamisen käyttämistä omaksi ja yhteiskunnan hyväksi yhdessä tekemisen kautta ja harjoitellaan työelämävalmiuksia tanssijantyön näkökulmasta: parhaansa tekeminen työskentelyssä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Arvioinnissa korostuu työskentelytaidot ja osallistuminen. Opintojakso arvioidaan suorituserkinnällä S (hyväksytty).

Opintojakson vapaa kuvaus

Tanssiopinnoissa suoritettava erillinen projekti, esimerkiksi Lumon teatteriviikon produktiossa esiintyminen toista kertaa.

Tanssin projekti 2, 2 op (TAN07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Oman projektin hallinta

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakso räätälöidään projektikohtaisesti

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallinen osaaminen

Tanssi vahvistaa osaamisen käyttämistä omaksi ja yhteiskunnan hyväksi yhdessä tekemisen kautta ja harjoitellaan työelämävalmiuksia tanssijantyön näkökulmasta: parhaansa tekeminen työskentelyssä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

S hyväksytty - H hylätty

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla opiskelija voi suorittaa itsenäisen projektin tai muun lisäopiskelun tanssitaiteen parissa. Suorituksessa voidaan keskittyä tanssijan, koreografin tai muun tanssitaiteen tehtävän opiskeluun.

7.25. Teatteri (TTA)

Tavoitteet

Lumon lukion teatteritaiteen opinnoissa tavoitteina on opettaa ja edistää sellaisia arvoja kuin yhteisöllisyys, yhteistoiminnallisuus, kannustava vuorovaikutus, yritteliäisyys ja vastuullisuus. Teatteritaiteen opintojen tavoitteena on opiskelijan itseluottamuksen, omanarvontunnon ja luovan ajattelun kehittäminen sekä erilaisuuden ja erilaisten tapojen hyväksyminen ja kunnioittaminen.

Opiskelija voi opiskella teatterin opintojaksoja joko yksittäin tai tähdäten esimerkiksi teatteriproduktioon osallistumiseen, oman projektin ja teatterin lukiodiplomin suorittamiseen. Lumon lukion teatteriopinnot antavat opiskelijalle hyvät tiedot teatterialan uramahdollisuuksista ja valmiudet pyrkiä jatko-opintoihin teatteritaiteen aloille lukio-opintojen jälkeen. Oppiaineessa pyritään hyödyntämään pääkaupunkiseudun monipuolista teatteritaiteen kulttuuritarjontaa ja tutustumaan siihen yleisesti opintojen aikana.

Osaamisen arviointi

Vantaan lukioissa keskustellaan opintojaksojen tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa. Monipuolisessa arvioinnissa hyödynnetään osana oppimista itsearviointia, vertaisarviointia, arviointikeskusteluja sekä portfolioarviointia kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti. Arviointi on jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tavoite on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, itsetuntemusta ja kannustaa prosessityöskentelyyn sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opintojakso on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset opintojakson keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Opintojakson arviointi on monipuolista, läpinäkyvää, jatkuvaa, erilaiset oppijat huomioivaa: Arviointi perustuu jakson tavoitteisiin, jatkuvaan näyttöön, itsereflektointiin sekä vuorovaikutusosaamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon jakson tehtävät, esittävä/kirjallinen loppukoe, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen alueista korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Ne ohjaavat opintojakson työskentelytapoja ja vaikuttavat sekä sisältövalintoihin että arviointiin.

Opintojaksot

Teatterin lukiodiplomi – oma arvioitava diplomityö, 2 op (TELD8)

Tavoitteet

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Teatterin lukiodiplomissa opiskelija hyödyntää ja osoittaa lukio-opinnoissaan keräämiään taitoja monitieteellisessä ja luovassa osaamisessaan.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaan. Arviointiin osallistuu ulkopuolinen arvioija. Lukiodiplomin arvosana (4-10) annetaan suorittajalle erikseen.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla valmistetaan esitys ryhmässä tai yksin. Opiskelija valitsee työnsä aiheen, näkökulman ja toteuttamistavan itse. Esitys arvioidaan. Diplomin voi suorittaa joko yhdellä tai useammalla teatterityön osa-alueella, esimerkiksi näyttelijänä, ohjaajana tai käsikirjoittajana. Esityksen lisäksi teatterin lukiodiplomin muut osat ovat suullinen reflektio, portfolio ja kirjallinen reflektio. Ennen osallistumista lukiodiplomiopintojaksolle, opiskelijan täytyy suorittaa vähintään kuusi opintopistettä teatterin opintojaksoilta.

Ilmaisu ja vuorovaikutus 1 - Improvisaatio 1, 2 op (TTA01)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Vuorovaikutukseen heittäytyminen
- Muiden kuunteleminen
- Läsnäoleminen
- Ryhmytyminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Improvisaatio
- Keskittyminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii kuuntelemaan itseään ja toisia, ymmärtämään sanattomia ja sanallisia merkityksiä. Opiskelija harjoittelee myös positiivisen ja rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii uskaltamaan ja heittäytymään turvallisessa ympäristössä. Ilmapiiiri on salliva ja leikillinen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamisen ja hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tehdään improvisaatioharjoituksia ja -leikkejä, joiden tavoitteena on kehittää opiskelijan taitoa heittäytyä vuorovaikutukseen, kuunnella toisia ja ilmaista itseään. Työilmapiiri on salliva ja leikkilinen, jotta vuorovaikutukseen on turvallista heittäytyä. Opintojaksolle osallistuminen ei edellytä aiempia ilmaisutaidon opintoja.

Näyttelemisen perusteet 1 - Kohtausharjoittelu, 2 op (TTA02)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Peruskäsitteisiin tutustuminen
- Ilmaisun selkeyttäminen
- Ammattilaisteatteriin tutustuminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Draaman kaari
- Tahdonsuunta

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii tekemään ehjiä kohtauksia ja kokonaisuuksia lavalla yhdessä ryhmän kanssa. Opiskelija oppii välittämään tekstin avulla erilaisia tunnetiloja ja merkityksiä näkyvästi vastaanäyttelijöilleen sekä yleisölle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija erilaisia draamallisia tilanteita ja tekstejä sekä hahmottamaan tilaa taiteen tekemisen välineenä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla improvisoidaan yhdessä kohtauksia, harjoitellaan valmiiksi kirjoitettuja kohtauksia sekä tutustutaan näyttelemisen peruskäsitteisiin, kuten Konstantin Stanislavskin näkemyksiin realistisesta näyttelijäntyöstä. Tavoitteena on, että opiskelija tutustuu teatteri-ilmaisuun, draamallisen kohtauksen näyttelemiseen sekä draamanäyttelemisen keskeisiin käsitteisiin käytännön harjoittelun kautta. Opintojakson käytyään opiskelija tuntee draamanäyttelemisen peruskäsitteet kuten draamallisen tilanteen, henkilöiden tahdonsuunnat ja ristiriidan.

Näyttelemisen perusteet 2 - Fyysinen ilmaisu, 2 op (TTA03)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii kuuntelemaan omaa kehoaan
- Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään kehollisesti
- Opiskelija tutustuu fyysiseen teatteriin

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Fyysinen teatteri
- Commedia dell'arte

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii kuuntelemaan omaa kehoaan. Opiskelija tutustuu erilaisiin tapoihin huoltaa omaa kehoaan, näyttelijän työvälinettä.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu fyysisen teatterin eri lajeihin ympäri maailmaa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyvinvointiosaamisen sekä globaali- ja kulttuuriosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla kokeillaan erilaisia helppoja liikkeellisiä harjoituksia ja tutustutaan fyysisen ilmaisun työtapoihin. Tavoitteena on tutustua fyysisen teatteriin ja oppia kuuntelemaan omaa kehoaan. Opintojaksolla opiskelijat voivat valmistaa lopuksi esityksen, jossa on käytetty fyysistä ilmaisua.

Teatteriproduktio 1 – Produktion suunnittelu ja roolityö, 2 op (TTA04)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää osaamistaan roolityön peruskäsitteistä.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu näytelmiin.
- Opiskelija rakentaa roolianalyysin.
- Opiskelijat valitsevat yhdessä produktiossa toteutettavan näytelmän.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija tutustuu tekstilähtöisen esityksen valmistamisprosessiin.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osallistuu produktioon, joka toteutetaan koko ryhmän yhteisenä työnä.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteisen ja luovan osaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija osallistuu produktio-opintojaksoilla tekstilähtöisen esityksen valmistamiseen. Ensimmäisellä produktio-opintojaksolla tutustutaan valmistettavaan näytelmään ja sen roolihaamoihin. Materiaalia tutkitaan leikkien ja kokeillen. Tavoitteena on oppia oman roolihenkilön tahdonsuunnat, toiminta, ristiriidat ja suurin käänne. Löytöjä testataan näyttämöllä. Opiskelijan tulee olla käynyt joku opintojaksoista TTA01, TTA02 tai TTA03 ennen produktioon osallistumista. Opintojaksolle osallistuminen edellyttää sitoutumista koko produktioon.

Teatteriproduktio 2 – Produktion harjoitukset, 2 op (TTA05)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija osallistuu näytelmän harjoituksiin ja seuraa omien kohtausharjoitustensa lisäksi muiden työryhmän jäsenten harjoituksia.
- Opiskelija tutustuu esityksen valmistamiseen.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Näytelmäproduktion harjoitukset
- Näytelmäproduktion valmistaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija osallistuu produktion valmistamiseen työryhmän jäsenenä.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Produktiokurssit toteutetaan yhteistyössä muiden taideaineiden kanssa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteisen ja luovan osaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija osallistuu produktio-opintojaksoilla tekstilähtöisen esityksen valmistamiseen. Toisella produktio-opintojaksolla harjoitellaan näytelmän kohtauksia omasta työroolista käsin. Tavoitteena on tutustua esityksen valmistamiseen.

Teatteriproduktio 3 – Produktion valmistaminen ja esitykset, 3 op (TTA06)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Näytelmäproduktio saatetaan ensi-iltaan.
- Näytelmä esitetään julkiselle yleisölle.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Esityksen valmistaminen
- Opiskelija tutustuu esityskaudella toimimiseen omasta työroolista käsin.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija tutustuu produktion valmistamiseen ja esityskaudella toimimiseen.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Teatteriproduktio toteutetaan yhteistyössä muiden taideaineiden kanssa.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu esityksen valmistamiseen ja esityskaudella toimimiseen omasta työroolista käsin.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyvinvointiosaamisen, eettisyyden ja ympäristöosaamisen sekä monitieteiden ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opiskelija osallistuu produktio-opintojaksoilla tekstilähtöisen esityksen valmistamiseen. Kolmannella produktio-opintojaksolla opiskelijat saattavat produktion ensi-iltaan ja esiintyvät julkiselle yleisölle. Tavoitteena on tutustua esityksen valmistamisen sekä esityskaudella toimimiseen omasta työroolista käsin.

Kaamosimpro – Hyvinvointia ja jaksamista lempeän teatteri- ilmaisun keinoin, 2 op (TTA07)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija syventää taitoaan olla läsnä hetkessä.
- Opiskelija syventää taitoaan kuunnella itseään ja muita.
- Opiskelija syventää taitoaan käsitellä ja ilmaista tunteita.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Improvisaatio
- Rentoutuminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla löydetään uusia tapoja pitää jaksamisesta huolta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla etsitään energiaa, rentoutta ja hyvinvointia leikkillisillä harjoitteilla. Sisällöt tarkentuvat ryhmän tarpeiden mukaan. Tavoitteena on syventää taitoa olla läsnä, kuunnella itseä ja toista sekä tunnistaa ja käsitellä omia tunteita.

Puheilmaisu - monologin, dialogin tai esitelmän harjoittelemineen, 2 op (TTA08)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija perehtyy yksin esiintymisen vaatimaan yleisökontaktiin.
- Opiskelija vahvistaa omaa puheilmaisuaan.
- Opiskelija tutustuu erilaisiin esiintymisjännitystä lieventäviin keinoihin.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Monologi
- Puheilmaisu

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu keinoihin lieventää esiintymisjännitystä.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija tutustuu tilanteisiin ja tapoihin puhua ja esiintyä yleisölle erilaisissa tilaisuuksissa.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Hyvinvointiosaamisen ja yhteiskunnallisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan arvosanalla 4-10

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tehdään puheilmaisuun liittyviä kokeiluja. Opintojaksolla tutkitaan harjoitusten avulla puheilmaisua ja artikulaatiota, yleisökontaktia, jännitystilojen rentouttamista. Tavoitteena on perehtyä yksin esiintymiseen ja sen vaatimaan yleisökontaktiin, vahvistaa selkeää puheilmaisua sekä auttaa hillitsemään yksin esiintymiseen liittyvää jännitystä. Opintojakson lopuksi opiskelijat valmistavat pienet esitykset. Opintojakso valmistaa teatterin lukiodiplomin tekemiseen, mutta soveltuu hyvin myös teatterin vasta-alkajille.

Ohjaamisen perusteet – kohti omaa työtä, 2 op (TTA09)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opiskelija tutustuu tapoihin ohjata näyttelijöitä
- Opiskelija ohjaa pieniä kohtauksia omasta materiaalistaan
- Opiskelija syventää itsetuntemustaan

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Näyttelijän ohjaaminen
- Valmistaudutaan teatterin lukiodiplomin tekemiseen.

Paikallinen lisäys

Laaaja-alainen osaaminen**Vuorovaikutusosaaminen**

Opiskelija tutustuu muiden opiskelijoiden ohjaamiseen ja muiden ohjattavana näyttelemiseen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija etsii omaa näyttämökieltään.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla etsitään itselle tärkeitä aiheita, ohjataan omasta materiaalista pieniä kohtauksia ja näytellään opintojaksokavereiden ohjauksissa. Tavoitteena on etsiä omaa näyttämökieltä sekä tutustua näyttelijän ohjaamiseen. Opintojakso lisää opiskelijan itsetuntemusta ja valmistaa teatteridiplomin tekemiseen.

Kieli- ja kulttuuritietoinen ilmaisu, 2 op (TTA10)**Tavoitteet**

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii heittäytymään vuorovaikutukseen
- Opiskelija oppii kuuntelemaan muita
- Opiskelijat ryhmäytyvät
- Opiskelija oppii etsimään tietoa suomenkielisistä lähteistä

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Tekstipohjainen improvisaatio
- ilmaisuperinteet

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii toimimaan vuorovaikutuksessa ryhmän muiden opiskelijoiden kanssa.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opiskelija tutustuu erilaisiin tapoihin ilmaista ja ilmentää tunteita ja ajatuksia.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamisen sekä globaali- ja kulttuuriosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tehdään tekstipohjaisia improvisaatioharjoituksia ja -leikkejä, joiden tavoitteena on rohkaista opiskelijaa käyttämään kieltä, heittäytymään vuorovaikutukseen ja ilmaisemaan itseään eri tavoilla. Työilmapiiri on salliva ja rohkaiseva, jotta kynnys kokeilla eri ilmaisumuotoja on matala. Opintojaksolla opiskelijat tutustuvat erilaisten kulttuurien ilmaisuperinteisiin ja innoitusta etsitään erilaisista teksteistä ja medioista. Opintojaksolle osallistuminen ei vaadi aikaisempia opintoja tai osaamista ilmaisutaidossa.

Opintojaksoa suositellaan erityisesti opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi.

Ilmaisu ja vuorovaikutus 2 - Improvisaatio 2, 2 op (TTA11)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Ilmaisutaidon syventäminen
- Vuorovaikutukseen heittäytyminen
- Muiden kuunteleminen
- Läsnäoleminen

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Improvisaatio
- Itseilmaisu
- Ehjän improvisaatiokohtauksen rakentaminen

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija oppii kuuntelemaan itseään ja toisia, ymmärtämään sanattomia ja sanallisia merkityksiä. Opiskelija syventää taitoaan antaa ja vastaanottaa positiivista ja rakentavaa palautetta.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii uskaltamaan ja heittäytymään turvallisessa ympäristössä. Ilmapiiiri on salliva ja leikillinen.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Vuorovaikutusosaamisen ja hyvinvointiosaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojaksolla tehdään harjoitteita ja leikkejä, joiden tavoitteena on syventää opiskelijan rohkeutta heittäytyä, ilmaista itseään ja kuunnella toisia. Opintojaksolla tutustutaan lisäksi käytännön työskentelyn kautta improvisaation, vuorovaikutuksen ja ryhmätyön peruskäsitteisiin.

Teatteriprojekti 1 – oma projekti, 2 op (TTA12)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson kokonaisuus räätälöidään opiskelijan kiinnostusten mukaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oman projektin hallinnointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan useimmiten ohjaajan assistenttina kakkosvuoden opiskelijoiden teatteriproduktiossa, mutta opintojakson kokonaisuus räätälöidään jokaiselle opiskelijalle hänen kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Opiskelijan oma projekti voi sisältää näyttelijäntyötä, ohjaajan avustamista, visuaalista suunnittelua, äänisuunnittelua tai esimerkiksi tuotannollista työtä.

Teatteriprojekti 2, 2 op (TTA13)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson kokonaisuus räätälöidään opiskelijan kiinnostusten mukaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Oman projektin hallinnointi

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan useimmiten ohjaajan assistenttia kakkosvuoden opiskelijoiden teatteriproduktiossa, mutta opintojakson kokonaisuus räätälöidään jokaiselle opiskelijalle hänen kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Opiskelijan oma projekti voi sisältää näyttelijäntyötä, ohjaajan assisteeraamista, visuaalista suunnittelua, äänisuunnittelua tai esimerkiksi tuotannollista työtä.

Teatteriprojekti 3, 2 op (TTA14)

Tavoitteet

Paikallinen lisäys

- Opintojakson tavoitteet määritellään jokaiselle opiskelijalle hänen projektinsa mukaan.

Keskeiset sisällöt

Paikallinen lisäys

- Opintojakson kokonaisuus räätälöidään jokaiselle opiskelijalle hänen kiinnostuksen kohteidensa mukaan.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso suoritetaan useimmiten ohjaajan assistenttina kakkosvuoden opiskelijoiden teatteriproduktiossa, mutta opintojakson kokonaisuus räätälöidään jokaiselle opiskelijalle hänen kiinnostuksen kohteidensa mukaan. Opiskelijan oma projekti voi sisältää näyttelijäntyötä, ohjaajan avustamista, visuaalista suunnittelua, äänisuunnittelua tai esimerkiksi tuotannollista työtä.

7.26. Integraatio-opintojaksot

Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (HI01ÄI0203)

Oppiaineet

- Suomen kieli ja kirjallisuus
- Historia

Opintojakson moduulit

- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (ÄI2), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (ÄI3), Pakollinen
- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen

Tavoitteet

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina*
- *ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.*

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon*
- *ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti*
- *tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit*
- *ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä*

- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Paikallinen lisäys

- Opiskelija oppii analysoimaan erilaisia lähteitä ja tuottamaan tieteenalalle ominaista tekstiä.
- Opiskelija ymmärtää historian esseen, suomen kielen lukutaidon ja kirjoitustaidon vastauksen eron .
- Opiskelija syventää vuorovaikutustaitojaan, siihen liittyviä rooleja, sosiaalisia tilanteita ja oppii refleктоimaan omia vuorovaikutustaitojaan.
- Opiskelija oppii refleктоimaan omia kirjoitustaitojaan.
- Opiskelija saa käsityksen kontekstin merkityksestä.

Keskeiset sisällöt

Kieli- ja tekstitietoisuus

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsitys, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Paikallinen lisäys

- Jaksossa käsitellään samoja lähteitä molempien oppiaineiden näkökulmasta.

- Opiskelija tutustuu historian opintoihin liittyviin sisältöihin.
- Kirjallisissa tuotoksissa painottuu asiasisällön lisäksi kielen hallinta.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana keskitytään omien vahvuuksien tunnistamiseen ja oman työskentelyn tavoitteen asettamiseen. Opiskelija ottaa vastuun työskentelyn etenemisestä ja aikataulutuksesta. Opintojakson aikana otetaan huomioon sosiaalisen vuorovaikutuksen tukemisen merkitys.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa integroidaan historian ja äidinkieli oppisisältöjä. Jaksossa painottuu lähdekriittisyys

Vuorovaikutusosaaminen

Jaksossa korostuvat ryhmätyötaidot. Näin argumentointitaidot, toisten kuunteleminen ja rohkeus osallistua vahvistuvat.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojakson aikana käsitellään ihmisen ja ympäristön suhdetta ja ympäristön vaikutusta ihmiskunnan koko olemassaolon ajalta.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakson oppiaineet arvioidaan erillisillä numeroarvosanoilla

Hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tässä opintojaksossa yhdistetään historian ja suomen kielen opinnot käsittelemällä samoja tekstejä molemmissa oppiaineissa. Opitaan tuottamaan historian esseitä, lukutaidon ja kirjoitustaidon vastauksia. Opiskelija syventää käsitystään kontekstin ja tekstilajin merkityksestä tekstin ymmärtämiseen. Myös kielen rakenteisiin ja ilmaisuun kiinnitetään huomiota. Kurssin aikana myös vuorovaikutustaidot syvenevät: opiskelijan osallistuu ryhmätyöskentelyyn, pohtii omaa rooliaan ryhmässä, rohkaistuu osallistumaan ja ottamaan muut huomioon. Numeroarviointi.

Lukiolaiseksi kasvaminen - oppiva ja itseohjautuva ihminen, 4 op (PS01OP01)

Oppiaineet

- Opinto-ohjaus
- Psykologia

Opintojakson moduulit

- Minä opiskelijana, 2 op (OP1), Pakollinen
- Toimiva ja oppiva ihminen, 2 op (PS1), Pakollinen

Tavoitteet

Minä opiskelijana

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Toimiva ja oppiva ihminen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, millainen tiede psykologia on ja että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää tämän tiedon pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Paikallinen lisäys

- Opetuksessa voidaan hyödyntää erilaisia opetusmenetelmiä opetuksen tauottamiseksi ja opetus voi mahdollisuuksien mukaan tapahtua myös muualla kuin luokkahuoneessa.

- Oppiaineissa voidaan hyödyntää pääkaupunkiseudun korkeakoulujen monipuolista koulutus- ja kurssitarjontaa ja tutustua oppiaineen jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiin yleisesti.
- Digitaaliset oppimisympäristöt voivat mahdollistaa opetuksen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla siten, että oppimistavoitteiden saavuttaminen on nuorelle mahdollista erilaisissa elämäntilanteissa.
- Psykologian ja opinto-ohjauksen opinnot auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan sekä edistävät opiskelun itsesääätelytaitoja. Kasvava tietoisuus omista tiedonkäsittelyn prosesseista auttaa opiskelijaa kehittämään oppimistaan.

Keskeiset sisällöt

Minä opiskelijana

- *henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma*
- *itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi*
- *toimijuus, arjen- ja elämänhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky*
- *hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä*
- *opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen*
- *jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät*
- *työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen*
- *lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat*

Toimiva ja oppiva ihminen

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista*
- *biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta*
- *sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä*
- *kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä*
- *tietoinen ja ei-tietoinen toiminta*

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- *psykykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset*
- *biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen*
- *sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista*

Psykologinen tutkimus

- *tieteellinen tieto ja arkitieto*
- *tieteellisen tutkimuksen prosessi*
- *otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa*
- *psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet*
- *esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista*

Paikallinen lisäys

- *Oppimiseen liittyvien psykologisten mekanismien teorioita ja käytännön harjoittelua*

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Oppiva ja itseohjautuva ihminen () -opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen. Hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamista voidaan vahvistaa tarkastelemalla psyykkisen hyvinvoinnin ja oppimisen välisiä yhteyksiä esimerkiksi aikaansaamattomuuden, tunne-elämän, motivaationhallinnan ja pystyvyyssuskomusten avulla.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakso koostuu psykologian ja opinto-ohjauksen ensimmäisistä moduuleista, jotka järjestetään heti lukio-opintojen alussa. Opintojakson oppiaineiden sisältöjä yhdistää opiskelun ja oppimaan oppimisen näkökulmat.

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan läpinäkyvästi ja opiskelijalähtöisesti. Opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, opiskelijan oppimista ohjaten, monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden.

Arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi.

Opintojakso arvioidaan psykologian moduulin osalta numeroarvosanalla, opinto-ohjauksen moduulin osalta suorituserkinnällä.

Laaja-alaisen osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson vapaa kuvaus

Opintojakso painottaa oppimista ja muistitoimintoja, opiskelutekniikoita ja taitavaa opiskelua, oppimisen itsesäätelyä, sekä motivaation ja stressinhallintaa. Psykologian moduulissa (PS1) tutustutaan lisäksi psykologiaan tieteenä sekä tarkastellaan ihmistä biologisesta, psyykkisestä, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Opinto-ohjauksen moduulissa (OP1) tarkastellaan myös opintojen suunnittelua ja elämänhallintataitojen kehittämistä. Opintojakso on pakollinen.

S2 Kaikki liittyy kaikkeen, 4 op (S2HI)

Oppiaineet

- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus
- Historia

Opintojakson moduulit

- Ihminen, ympäristö ja historia, 2 op (HI1), Pakollinen
- Kieli- ja tekstitietoisuus, 1 op (S22), Pakollinen
- Vuorovaikutus 1, 1 op (S23), Pakollinen

Tavoitteet

Ihminen, ympäristö ja historia

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Kieli- ja tekstitietoisuus

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan
- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle
- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämiseksi sekä käyttämään koko kielivarojaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

Vuorovaikutus 1

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekuulttuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Paikallinen lisäys

- oppii analysoimaan erilaisia lähteitä ja tuottamaan tieteenalalle ominaista tekstiä
- ymmärtää historian esseen ja omaäänisen kirjoitelman eron
- syventää vuorovaikutustaitojaan, siihen liittyviä rooleja, sosiaalisia tilanteita ja oppii reflektoidaan omia vuorovaikutustaitojaan
- saa käsityksen kontekstin merkityksestä.

Keskeiset sisällöt

Ihminen, ympäristö ja historia

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkivat ja valloittavat maailmaa

- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen muuttaa ihmisen ja luonnon suhdetta

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Kieli- ja tekstitietoisuus

- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet
- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat

Vuorovaikutus 1

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

Paikallinen lisäys

- samojen lähteiden käsittely molempien oppiaineiden näkökulmasta
- historian opintoihin liittyviin sisältöihin tutustuminen
- kirjallisissa tuotoksissa painottuu asiasisällön lisäksi kielen hallinta
- kieliopin kertaaminen ja harjoittelu, erityisesti nomineihin liittyvät kielioppiasiat.

Paikallinen lisäys

Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana keskitytään omien vahvuuksien tunnistamiseen ja oman työskentelyn tavoitteen asettamiseen. Opiskelija ottaa vastuun työskentelyn etenemisestä ja aikataulutuksesta. Opintojakson aikana otetaan huomioon sosiaalisen vuorovaikutuksen tukemisen merkitys.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksossa integroidaan historian ja äidinkieli oppisisältöjä. Jaksossa painottuu lähdekriittisyys.

Vuorovaikutusosaaminen

Jaksossa korostuvat ryhmätyötaidot. Näin argumentointitaidot, toisten kuunteleminen ja rohkeus osallistua vahvistuvat.

Opintojakson arviointi

Paikallinen lisäys

Opintojakson arviointi

Opintojakson keskeisiä tavoitteita arvioidaan

läpinäkyvästi ja opiskelijälähtöisesti

- opintojakson arviointia suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa
- arviointikriteerit on opiskelijan nähtävillä
- opiskelijan oppimista ohjaten

monipuolisesti ja erilaiset oppijat huomioiden

- arviointi kohdistuu sisältö- ja taitotavoitteiden saavuttamiseen sekä työskentelyyn opintojakson aikana
- arvioinnissa otetaan huomioon eri tavoin annettu osaamisen näyttö, jakson kirjalliset ja suulliset tehtävät, opiskelijan tavoitteellinen, aktiivinen ja yhteisöllinen työskentely sekä itsearviointi
- opintojakson oppiaineet arvioidaan erillisillä numeroarvosanoilla

Hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen opintojaksokohtaisia tavoitteita arvioidaan osana työskentelyä ja sisältöjen hallintaa suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

Opintojakson vapaa kuvaus

Tässä opintojaksossa yhdistetään historian ja suomen kielen opinnot käsittelemällä samoja tekstejä molemmissa oppiaineissa. Opitaan tuottamaan historian esseitä, lukutaidon ja kirjoitustaidon vastauksia. Opiskelija syventää käsitystään kontekstin ja tekstilajin merkityksestä tekstin ymmärtämiseen. Myös kielen rakenteisiin ja ilmaisuun kiinitetään huomiota. Kurssin aikana myös vuorovaikutustaidot syvenevät: opiskelijan osallistuu ryhmätyöskentelyyn, pohtii omaa rooliaan ryhmässä, rohkaistuu osallistumaan ja ottamaan muut huomioon. Numeroarviointi.

8. Liitteet

8.1. Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018

8.2. Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito-taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Viestintästrategioiden käyttö	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Tekstien tulkintataidot	Tekstien tuottamistaidot
A1.1	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon keinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus sanoilla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisimpiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehtiminen, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajoitettua määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
A1.2	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta, rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon keinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean

					perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
A1.3	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
A2.1	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin ei-kielillisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisia	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisia sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita.

		omassa viestinnässään		sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.	Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
A2.2	Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteissa.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen.	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesta (ikäkaudelleen tyypillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.
Kehittyvä peruskielitaito		Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.1	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutukseen huomioon toistakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai kirjoitetusta tekstistä.	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista.
Toimiva peruskielitaito		Opiskelija osaa kiertää tai korvata		Opiskelija ymmärtää yhteisen	Opiskelija käyttää melko

		tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.		kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatuksia, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta	laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
B1.2	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteesta käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian antaessa eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksen huomioon tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päätelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin

					harjoitelluissa ilmauksissa.
B2.1	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppanin kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti monikompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspäiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
B2.2	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai ehdotuksia. Opiskelija pystyy	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi ja jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista

	monipuolista kieltä.	edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	ymmärtää jonkin verran myös vieraita kielimuotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
C1.1	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	Opiskelija ottaa huomioon luontevasti vastuuta viestinnän etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakkoidessaan tulevaa.	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä joustavasti ja tehokkaasti sosiaaliin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikkimielisyyttä.	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsennehty ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään sujuvasti, täsmällisesti ja jäsennehty monenlaisista aiheista tai pitämään pitkäähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsennehty tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyyllillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuväaroasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta.

					kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyypilliset.

8.3. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2264-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehtikainen

8.3.1. Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia

kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkettaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisien tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaisien tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.4. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11. OPH-2265-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.4.1. Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden

romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietoaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Keskeiset sisällöt

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite

RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja

- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

RÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

RÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

RÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

RÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.5. Ohje: Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

7.11.2019 OPH-2266-2019

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

	Pääjohtaja	Olli-Pekka Heinonen
	Opetusneuvos	Petri Lehikoinen

8.5.1. Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2266-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kouluyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

Opetuksen tehtävä

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltäviä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan niistä yksi arvosana.

Opinnot

OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus

- kielen- ja tekstinhuoltoa

OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.*

Keskeiset sisällöt

- *äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus*
- *kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet*
- *monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsite*

OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä*
- *oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen*
- *vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä*
- *kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu*

OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan*
- *tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja*
- *monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen*
- *oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen*
- *kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä*
- *kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa*

- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkettaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

Keskeiset sisällöt

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

Todistukset

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

8.6. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma

8.6.1. Johdanto

Tämän suunnitelman tavoitteena on ohjata henkilöstöämme syrjimättömyyteen ja tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseen tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain asettamassa viitekehyksessä. Tässä suunnitelmassa keskitytään toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön eli siihen, miten toimimme syrjimättömästi ja edistämme sukupuolten tasa-arvoa sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisuutta kaikessa opiskelijoihimme ja yhteistyökumppaneihimme liittyvässä toiminnassamme. Tämä suunnitelma on täten

- tasa-arvolain 5 §:n mukainen oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma, joka on laadittu yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa sekä
- yhdenvertaisuuslain 6 §:n mukainen oppilaitoskohtainen suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Tämän suunnitelman tavoitteena on ohjata henkilöstöämme syrjimättömyyteen ja tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden edistämiseen tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain asettamassa viitekehyksessä. Tässä suunnitelmassa keskitytään toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön eli siihen, miten toimimme syrjimättömästi ja edistämme sukupuolten tasa-arvoa sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisuutta kaikessa opiskelijoihimme ja yhteistyökumppaneihimme liittyvässä toiminnassamme. Tämä suunnitelma on täten

- tasa-arvolain 5 §:n mukainen oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma, joka on laadittu yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa sekä

- yhdenvertaisuuslain 6 §:n mukainen oppilaitoskohtainen suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.